

VOORWOORD

De afgelopen twee jaar zijn voorbij gevlogen. Ik kon me twee jaar geleden bijna niet voorstellen dat er een moment zou komen dat mijn naam op het voorblad van een thesis zou staan. Maar zoals je ziet, het is gelukt!

Mijn interesse in de werking van de media en de grote en belangrijke rol die zij spelen in onze samenleving ontwikkelde zich al tijdens mijn jaren aan Hogeschool InHolland.

Deze interesse resulteerde uiteindelijk in een scriptie, ter afsluiting van de opleiding Communicatie, waarin ik de betrouwbaarheid van het NOS Journaal ter discussie stelde.

Na deze HBO-studie verdween de nieuwsgierigheid niet en besloot ik op zoek te gaan naar antwoorden op mijn vragen door me aan te melden voor de opleiding Media & Journalistiek aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Tijdens de interessante colleges die ik in de afgelopen maanden heb bijgewoond, zijn een groot aantal vragen die ik had over de media en maatschappij aan bod gekomen. Maar er kwamen niet alleen antwoorden, er dienden zich ook weer nieuwe vragen aan.

De inmiddels opgedane kennis, verkregen antwoorden en nieuwe vragen hebben als uitgangspunt gediend voor deze thesis. Ik zal niet ontkennen dat het de nodige inspanning heeft gekost om dit onderzoek succesvol op te zetten, uit te voeren en uiteindelijk te vertalen naar een begrijpend verhaal op papier. Dit werk kan worden gezien als een samenvatting van de lesstof die de afgelopen maanden is besproken en van de kennis die ik heb opgedaan. Deze thesis zie ik als een leerzame opdracht waarmee ik twee leuke, interessante en drukke jaren afsluit.

Dit voorwoord beschouw ik ook als een mooie gelegenheid om een aantal mensen in mijn omgeving te bedanken voor hun vertrouwen en aanmoedigingen. Allereerst wil ik mijn ouders en zusjes bedanken voor het feit dat ze altijd enthousiast zijn over de keuzes die ik maak en mij keer op keer blijven stimuleren te doen wat ik graag wil doen. Ook wil ik mijn vriendinnen bedanken voor hun motiverende woorden, het doorlezen van mijn werk, maar ook voor de keren dat zij mij achter de computer vandaan trokken. Mijn collega's verdienen zeker ook een plekje in dit voorwoord. Hen wil ik bedanken voor het begrip dat ze hebben getoond in de afgelopen maanden. Uiteraard richt ik het woord ook aan mijn studiegenoten. Het was fijn om een paar leuke mensen om je heen te hebben die precies weten in welk 'schuitje je bent beland' en je op het juiste moment advies kunnen geven en een motiverend woord tot je kunnen richten.

Als laatste, maar geheel niet onbelangrijk wil ik mijn begeleidster Jiska Engelbert bedanken voor haar goede begeleiding en geduld. Ik heb veel aan je opmerkingen, adviezen en tips gehad. Je kritische blik hielp mij de kwaliteit van het werk steeds weer te verhogen en je positieve houding zorgde ervoor dat ik altijd weer vrolijk bij je de deur uit liep. Dank je wel! Ik hoop dat de lezer met plezier deze thesis zal lezen en zich net als ik zal beseffen dat niets in deze wereld voor 'gewoon' aangenomen moet worden.

Marjolein Verkerk, 15 augustus 2008

INHOUDSOPGAVE

1.0	Introductie	6
1.1	Inleiding	6
1.2	Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie	6
1.3	Vooruitblik	9
2.0	Cultuur, media en identiteit	11
2.1	Cultuur	11
2.2	De functie van (massa)media	13
2.3	Media en publiek	14
2.4	Media en identiteit	17
2.5	Samenvatting	21
3.0	Van tijdschrift tot glossy	22
3.1	Geschiedenis Nederlandse vrouwentijdschrift	22
3.2	Vrouwen in tijdschriften	23
3.3	<i>Libelle, Viva, Linda & Red</i>	24
3.3.1	<i>Libelle</i>	25
3.3.2	<i>Viva</i>	26
3.3.3	<i>Linda</i>	27
3.3.4	<i>Red</i>	28
3.4	Samenvatting	29
4.0	Onderzoeksopzet	30
4.1	Onderzoeksvorm: Discourse-analyse	30
4.1.1	Critical Discourse Analysis en Critical Discursive Psychology	32
4.2	Onderzoeksdomeinen	34
4.2.1	Carrière	34
4.2.2	Moederschap	35
4.2.3	Relatie	35
4.2.4	Uiterlijk	35
4.2.5	Samenstelling domeinen	36
4.3	Onderzoeksgroepen	36
4.3.1	Tijdschriften	36
4.3.2	Tijdschriftlezeressen	38

4.4	Resultaatverwerking	40
4.5	Samenvatting	41
5.0	Resultaten	42
5.1	Schematisch overzicht resultaten	42
5.1.1	Totaalschema	43
5.1.2	Carrière	45
5.1.3	Moederschap	46
5.1.4	Relatie	47
5.1.5	Uiterlijk	48
5.2	Carrière	49
5.2.1	Tijdschriften	49
5.2.2	Focusgroups	55
5.2.3	Overeenkomsten en verschillen	60
5.2.4	Samenvatting	62
5.3	Moederschap	62
5.3.1	Tijdschriften	62
5.3.2	Focusgroups	70
5.3.3	Overeenkomsten en verschillen	75
5.3.4	Samenvatting	77
5.4	Relatie	77
5.4.1	Tijdschriften	77
5.4.2	Focusgroups	83
5.4.3	Overeenkomsten en verschillen	87
5.4.4	Samenvatting	88
5.5	Uiterlijk	89
5.5.1	Tijdschriften	89
5.5.2	Focusgroups	95
5.5.3	Overeenkomsten en verschillen	99
5.5.4	Samenvatting	100
5.6	Overkoepelende discourses	100
6.0	Conclusie	102
6.1	Beantwoording hoofdvraag	102
6.2	Terugblik op theorie	103
6.3	Verder onderzoek	103
7.0	Literatuurlijst	105

Bijlage:		109
Bijlage 1	Formulier respondentengegevens (focusgroups)	110
Bijlage 2	Gegevens focusgroups en overzicht persoonlijke gegevens respondenten	111
Bijlage 3	Vragenlijst focusgroups	115
Bijlage 4	Focusgroups uitgewerkt	119
Bijlage 5	Overzicht geanalyseerde tijdschriftartikelen	177
Bijlage 6	Codeerschema tijdschriftenanalyse	179
Bijlage 7	Per domein/focusgroup en tijdschrift overzicht waargenomen discourses	180

HOOFDSTUK 1. INTRODUCTIE

1.1 Inleiding

Mooi, jong, modieus, hoog opgeleid, moeder, werkend, intellectueel, actief, levensgenieter, trouw en welvarend. Een aantal eigenschappen afkomstig uit de doelgroepomschrijving van een paar populaire Nederlandse vrouwen tijdschriften. Deze eigenschappen geven al aan dat het leven van een vrouw tegenwoordig heel divers kan zijn. Haar leven heeft in de afgelopen decennia grote veranderingen doorgemaakt. De mogelijkheid tot het maken van keuzes kenmerkt het leven van de moderne vrouw. Met behulp van de cosmetische industrie kan het gewenste uiterlijk worden gekozen, de mogelijkheid tot studeren is vergroot, carrière en moederschap kunnen gecombineerd worden en de vrouw is niet langer in grote mate afhankelijk van de man. Deze ontwikkelingen en gecreëerde keuzemogelijkheden kunnen het leven voor veel vrouwen aangenamer maken, maar in sommige gevallen juist ook bemoeilijken. Steeds meer twintigers en dertigers raken verward omdat ze als jonge vrouw niet goed weten welke keuzes ze moeten maken en hoe ze bepaalde aspecten uit hun leven moeten combineren met elkaar. Het verwachtingspatroon speelt hierbij een belangrijke rol. Wat wordt er tegenwoordig verwacht van de gemiddelde vrouw en door wie eigenlijk? Waar moet de moderne vrouw aan voldoen en waar komt dit verwachtingspatroon vandaan? Vaak wordt naar de media gewezen. De media zouden dit verwachtingspatroon creëren en uitdragen.

De documentaire ‘*Beperkt Houdbaar*’ van documentairemaakster Sunny Bergman kreeg in 2007 veel aandacht. Met deze documentaire vraagt Bergman aandacht voor de groeiende discrepantie tussen het uiterlijk van vrouwen uit het dagelijkse leven en modellen in de media¹. Volgens Bergman (2007) ontstaat er door de media een spanning die echte vrouwen onzeker maakt en er zelfs toe kan leiden dat zij zichzelf plastisch laten verbouwen (Verbeek, 2007: 14). De stichting *Beperkt Houdbaar* heeft naast het maken van een documentaire ook het doel om de beautyindustrie aan te klagen. De beautyindustrie en de commercie worden schuldig verklaard aan het creëren van een negatief zelfbeeld bij vrouwen en moeten inbinden, aldus de aanhangers van *Beperkt Houdbaar*². De standpunten van Sunny Bergman riepen een hoop reacties op. Literatuurcriticus Stine Jensen (2007) kan zich vinden in de standpunten van *Beperkt Houdbaar* en spreekt zelfs van ‘bimbo- en pornificatie’ van de samenleving (*NRC Handelsblad*). Jonge vrouwen zouden het huidige playboyideaal hebben overgenomen en de rol van lustobject innemen. Dit leek ooit een teken van bevrijding. ‘Maar wat ooit bevrijdend en grappig was, is nu door en door commercieel en zelfs gevaarlijk’, aldus Stine Jensen (2007). Psychische beschadigingen, seksueel riskant gedrag en uiteindelijk

¹ www.beperkthoudbaar.info

² www.beperkthoudbaar.info

zelfverminking zouden de gevolgen zijn van de beelden van vrouwen als lustobject in de media³.

Zoals bovenstaande voorbeelden al doen vermoeden, vormt de relatie tussen media, commercie en vrouwen op dit moment regelmatig het gesprek van de dag. De standpunten van Jensen en Bergman suggereren dat de vrouw nauwelijks kan ontkomen aan de macht van de media, beïnvloed wordt door de media en niet opgewassen is tegen haar dominantie. De mediagebruiker wordt daarbij als passief gezien. Bergman en Jensen spreken voornamelijk over de beelden die media schetsen over de vrouw in combinatie met het uiterlijk en seksualiteit, maar naast deze onderwerpen komen in media ook andere onderwerpen uit het leven van een vrouw aan bod, zoals moederschap en carrière. Het argument dat ik in deze thesis presenteer is dat de media een platform bieden voor diverse beelden over de moderne vrouw en dat deze beelden verschillende identiteiten en *lifestyles* representeren. Deze constructie van identiteiten vormt voor vrouwen een bron om mee te onderhandelen wanneer zij vorm willen geven aan hun eigen identiteit. Ik stel dat de mediagebruiker, in dit geval de vrouw, niet geheel passief is en wel degelijk actief is. In tegenstelling tot Sunny Bergman en Stine Jensen betwijfel ik dus het eenrichtingsverkeer tussen media en mediagebruikers. Media zijn naar mijn mening niet de enige factororen die invloed kunnen hebben op de keuzes die iemand maakt in het leven. In het leven van een mediagebruiker kunnen namelijk ook andere factoren zoals opvoeding, werk en vrienden, van invloed zijn op de gedachtegang van de mediagebruiker en de beslissingen die hij maakt in het leven. De kracht van het individu moet hierin niet onderschat worden. Ik ben van mening dat mediagebruikers niet klakkeloos informatie overnemen die hen wordt aangeboden door media, maar deze informatie in overweging nemen en zelf bepalen in hoeverre ze de informatie toepassen op hun leven. Daarnaast construeren media niet alleen, maar representeren zij ook. Ik stel dat er dus eerder sprake is van een wisselwerking tussen media en mediagebruiker dan van een dominante rol van de media dat zich uit in eenrichtingsverkeer. Ik kijk en beoordeel media op een andere manier dan Bergman en Jensen. De manier waarop ik media benader veronderstelt dat in media-onderzoek niet alleen naar media-inhoud moet worden gekeken, maar ook naar de boodschappen en activiteiten van het publiek en naar de relatie tussen media en publiek. Beide partijen moeten op hetzelfde niveau bestudeerd worden.

Veel wetenschappers hebben hun visie op de rol van invloed van media kenbaar gemaakt en de afgelopen jaren is veel onderzoek gepubliceerd over de rol en plaats die media innemen binnen onze wereld. Media worden gezien als belangrijke culturele intermediairs die antwoorden geven op de culturele en psychologische vragen als wie we zijn, hoe we moeten leven en wat we willen (Gill, 2003: 35). De afgelopen twee jaar heb ik mij in het kader van de studie *Media & Journalistiek* verdiept in de vele onderzoeken die gepubliceerd zijn over de rol en invloed van media. Het standpunt dat ik in die jaren heb ontwikkeld en zojuist heb besproken, wordt verder uitgewerkt in deze thesis. De twee

³ Jensen (2007) 'Tegen de jarretelfilosofie: hoerige lingerie helpt de emancipatie niet'.

platforms die ik eerder noemde, de media en de vrouw als mediagebruiker, staan centraal in mijn onderzoek. Mijn onderzoek toont aan op welke manier media berichten over vrouwen en hun leven en welk beeld zij construeren van de 21-eeuwse vrouw. Ik heb onderzocht in hoeverre dit beeld zich verhoudt tot het beeld dat dominant is bij de vrouwelijke mediagebruikers. De resultaten van mijn onderzoek geven inzicht in de manier waarop media bijdragen aan de beeldconstructie over een aantal veelbesproken domeinen (carrière, moederschap, relatie en uiterlijk) in het leven van de moderne vrouw. Ook laten de resultaten zien op welke manier vrouwen praten over deze domeinen en welke ‘*repertoires*’, al of niet ook gebruikt in media, een uitgangspunt bieden voor vrouwen wanneer zij praten over het leven van de vrouw. Met repertoires bedoel ik steeds terugkomende verbale beelden, metaforen en de manier waarop mensen zich verwoorden en uitleg geven (Edwards, 2004:506-507). De platforms heb ik met elkaar vergeleken en het spanningsveld tussen beide uitgediept.

Het platform ‘media’ is het eerste platform dat ik bestudeerd heb. ‘Media’ is een breed begrip. In mijn onderzoek heb ik me dan ook niet gericht op alle media waar wij toegang tot hebben, maar op één specifiek medium; vrouwentijdschriften. Dit medium leent zich goed voor een onderzoek naar beeldvorming aan de hand van bepaalde *discourses* omdat tijdschriften vaak genoemd en geassocieerd worden met de constructie van identiteiten, met name bij vrouwen. Een *discourse* geeft een bepaalde manier van praten over een onderwerp weer en laat zien wie je bent en hoe je naar de wereld kijkt en hoe je haar begrijpt. Koppen op de covers van tijdschriften, zoals bijvoorbeeld ‘Een eigen bedrijf beginnen?’ of ‘Man onder de plak’, zijn gebaseerd op bepaalde discourses. Op deze manier vormen tijdschriften een bepaald beeld over de vrouw en haar leven. Ik heb ervoor gekozen de populaire tijdschriften *Libelle*, *Viva*, *Linda*⁴ en *Red* te onderwerpen aan een inhoudsanalyse omdat deze tijdschriften zeer succesvol zijn gebleken in Nederland. Door het verschil in bladformule bereiken deze tijdschriften een divers en brede groep vrouwen. In mijn optiek representeren deze vier tijdschriften het gemiddelde aanbod van vrouwentijdschriften in Nederland. De redactionele inhoud van de tijdschriften, die ingaat op onder andere de domeinen carrière, moederschap, relatie en uiterlijk, is geanalyseerd. Door middel van een discourse-analyse heb ik vastgesteld op welke manier er door de tijdschriften wordt gesproken over de verschillende domeinen en welk beeld er wordt getoond van de rol van de vrouw bij deze domeinen. Naast het analyseren van vrouwentijdschriften heb ik vrouwen in vier groepen, ook wel *focusgroups* genoemd, geïnterviewd. De vrouwen die ik heb geïnterviewd zie ik als doelgroep voor de tijdschriften. Iedere *focusgroup* representeert een doelgroep voor een van de onderzochte tijdschriften. De gesprekken die de respondenten met elkaar gevoerd hebben gingen in op de vier domeinen (carrière, moederschap relatie en uiterlijk) die ik als uitgangspunt heb gebruikt tijdens de tijdschriftenanalyse. De resultaten van de tijdschriftenanalyse en de focusgroups heb ik met elkaar vergeleken. De uitkomsten van

⁴ De titel van het tijdschrift van Linda de Mol wordt officieel gespeld met een punt achter *Linda*. Om verwarring te voorkomen plaats ik in deze thesis, indien niet nodig, geen punt achter *Linda*.

mijn onderzoek geven antwoord op de volgende onderzoeksvraag: *Welk beeld wordt geschetst in de Nederlandse vrouwen tijdschriften Libelle, Viva, Linda en Red van de 21-eeuwse vrouw door middel van redactionele artikelen op het gebied van carrière, moederschap, relatie en uiterlijk en wat is de relatie tussen dit beeld en de manier waarop lezeressen praten over het leven van de 21-eeuwse vrouw?* De relatie tussen beide platforms staat centraal in deze onderzoeksvraag. Mijn onderzoek geeft inzicht in de manier waarop de relatie tussen beide is opgebouwd en in hoeverre de repertoires die vrouwen gebruiken in gesprekken afkomstig zijn of onderbouwd worden met discourses die aanwezig zijn in de vrouwen tijdschriften. De wisselwerking beschrijf en licht ik toe in het resultatenhoofdstuk. In dat hoofdstuk is ook te lezen wat de overeenkomsten en verschillen tussen de tijdschriften en focusgroups zijn.

1.2 Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie

Er is al veel onderzoek gedaan naar de effecten van de media. Met mijn onderzoek richt ik me niet zozeer op die effecten, maar op het spanningsveld tussen de media en zijn gebruikers. Mijn onderzoek veronderstelt dat er op een andere manier naar media moet worden gekeken. Door de dialectische relatie tussen media en mediagebruiker moet er niet alleen aandacht zijn voor de effecten, maar ook voor het spanningsveld tussen media en gebruiker. Beide platforms moeten op een gelijkwaardig niveau bekeken worden. Deze benadering staat centraal in mijn onderzoek en wijkt daarom af van meer traditioneel onderzoek. De wetenschappelijke relevantie van mijn onderzoek is gebaseerd op de niet-traditionele benadering van de media die ik heb gekozen voor dit onderzoek. De uitkomsten van mijn onderzoek zijn niet alleen interessant voor de wetenschap, maar hebben ook een maatschappelijke relevantie. Mijn onderzoek geeft namelijk inzicht in de manier waarop vrouwen praten en welke argumenten zij gebruiken om hun meningen te beargumenteren en te versterken. Ik toon aan wat belangrijk wordt gevonden in het leven van een vrouw en hoe zich dit verhoudt tot de inhoud van verschillende tijdschriften. Mijn onderzoek levert op deze manier een belangrijke bijdrage aan het publieke debat over de verhouding tussen media en mediagebruiker. Daarnaast is mijn onderzoek ook interessant voor de mediagebruiker, in dit geval de vrouw. In deze thesis is te lezen welke rol media innemen in het leven van de vrouw en hoe media bijdragen aan het tot stand komen van verwachtingspatronen en algemeen geaccepteerde normen en waarden.

1.3 Vooruitblik

Voordat ik de resultaten van mijn onderzoek presenteer, wil ik dieper ingaan op de relevantie van mijn onderzoek aan de hand van een theoretisch kader. Het theoretisch kader dient als uitgangspunt voor mijn ingenomen standpunt en benadrukt de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie van deze thesis. In hoofdstuk 2 bespreek ik de werking van de media, haar rol binnen een cultuur en haar bijdrage aan de constructie van identiteiten. Dit hoofdstuk geeft antwoord op de vraag waaruit de rol van media binnen onze samenleving bestaat. In hoofdstuk 3 staat het medium tijdschrift

centraal. In dit hoofdstuk wordt de geschiedenis van het tijdschrift beschreven en uitgelegd hoe tijdschriften worden gezien in relatie tot de constructie van identiteiten. Ik laat in dit hoofdstuk zien waarom het tijdschrift een interessant medium is om te onderzoeken, vooral in relatie tot repertoires of domeinen die typisch met vraagstukken van de moderne vrouw (zoals gezin en carrière) geassocieerd worden. Aan het einde van het hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag hoe de geschiedenis van het Nederlandse vrouwentijdschrift eruit ziet. Het vierde hoofdstuk van deze thesis staat in het teken van de onderzoeksmethode. Dit hoofdstuk geeft inzicht in de manier waarop ik mijn onderzoek heb opgezet en in de keuzes die ik tijdens het onderzoeksproces heb gemaakt. Na dit hoofdstuk zal de volgende vraag beantwoord zijn: welke onderzoeksmethode wordt gehanteerd om antwoord te krijgen op de hoofdvraag? Na de onderzoeksmethode presenteer ik de resultaten van mijn onderzoek in hoofdstuk 5. Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen. Om de resultaten overzichtelijk weer te geven, worden ze allereerst gepresenteerd in een schema. De inhoud van het schema wordt nader toegelicht in de bijbehorende legenda. Het tweede gedeelte van het hoofdstuk bestaat uit een kwalitatieve omschrijving van de resultaten. Per domein geef ik aan hoe de samenstelling is van de waargenomen discourses binnen de tijdschriften en focusgroups. Daarna gaat het hoofdstuk in op de vergelijking tussen de tijdschriften en focusgroups. Tenslotte geef ik in hoofdstuk 6 een conclusie weer op basis van de bevindingen en wordt een antwoord geformuleerd op de eerder genoemde hoofdvraag.

HOOFDSTUK 2. CULTUUR, MEDIA EN IDENTITEIT

Voordat ik dieper inga op de rol van tijdschriften in het leven van een vrouw, is het belangrijk om een stap terug te doen. In dit hoofdstuk ga ik in op de theorieën over de rol van media in onze cultuur en samenleving. Het is van belang deze theorieën te bespreken omdat dit inzicht verschaft in de (verschillende) wijzen waarop gedacht wordt over de rol die media spelen in samenlevingen en hoe de relatie tussen media en de mediagebruikers tot stand komt. De theorieën van wetenschappers die ik bespreek tonen aan dat media niet los zijn te zien van de begrippen cultuur en identiteit. Deze drie begrippen staan in verbinding met elkaar. Veel wetenschappers hebben zich de afgelopen jaren verdiept in de relatie tussen deze drie. Dit hoofdstuk biedt inzicht in de vele theorieën die er bestaan over de werking, rol en invloed van media. In de eerste sectie bespreek ik de relatie tussen cultuur en identiteit (2.1). De tweede sectie staat in het teken van massamedia (2.2) en de sectie die daarop volgt geeft informatie over de rol van het publiek in combinatie met massamedia (2.3). Het bestaan en het tot stand komen van verschillende identiteiten wordt omschreven in de vierde sectie van dit hoofdstuk (2.4). Hoofdstuk 2 geeft antwoord op de deelvraag waaruit de rol van media binnen onze samenleving bestaat (2.5).

2.1 Cultuur

Identiteit is een veel besproken begrip en de definitie van dit woord wordt regelmatig ter discussie gesteld. De uitspraak die prinses Máxima onlangs deed, dat zij ‘de’ Nederlandse identiteit nog niet gevonden heeft en dat ‘de’ Nederlander niet bestaat, liet de media niet ongemoeid. De prinses bedoelde met deze uitspraak dat iedere Nederlander een andere identiteit kan hebben. Een identiteit hoeft niet altijd samen te hangen met afkomst; binnen een cultuur heersen verschillende identiteiten die gecreëerd en gevormd worden door verschillende invloeden en factoren in een samenleving⁵. In het woordenboek wordt identiteit omschreven als dat wat eigen is aan een persoon⁶. Deze definitie beschouwt de identiteit als persoonsgebonden en komt sterk overeen met de definitie van prinses Máxima.

Cultuur wordt binnen de wetenschap vaak in één zin genoemd met identiteit, beeldvorming en media. Het vaststellen en het creëren van je identiteit, maar ook de zoektocht ernaar wordt beïnvloed door beeldvorming, de manier waarop er naar bepaalde zaken gekeken en over gesproken wordt. Beeldvorming staat weer in relatie tot media en cultuur. Zoals cultuuranthropoloog Tennekes (1990) beaamt, veranderen onze smaak en ideeën mee met de veranderingen in de cultuur. Hij spreekt hierbij over ‘internalisatie’ (Tennekes, 1990:24), wat inhoudt dat we ons bepaalde inzichten (bijvoorbeeld wat mooi, lelijk, acceptabel of modieus is) eigen maken en hieruit een bepaalde werkelijkheid over de wereld vaststellen, nadat we met die inzichten in aanraking zijn gekomen vanuit de

⁵ <http://www.koninklijkhuis.nl/content.jsp?objectid=20871>

⁶ <http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=identiteit>

cultuur waar we in leven. Voordat ik vanuit een theoretische invalshoek beeldvorming en de constructie van identiteiten en werkelijkheden in de media bespreek, zal ik eerst het begrip ‘cultuur’ nader definiëren. Ik acht het van belang om het begrip cultuur diep uit te meten en te bespreken in het theoretisch kader van deze thesis omdat cultuur, identiteit en media onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en afzonderlijk toegelicht moeten worden om de rol van media binnen onze samenleving te kunnen begrijpen.

Het woord cultuur wordt in het woordenboek als volgt omschreven: ‘geheel van voortbrengselen van een gemeenschap’⁷. Dit is een hele algemene definitie die vooral de nadruk legt op het idee dat cultuur niet los gezien kan worden van de mens. De mens communiceert en produceert daarmee uitingen die vormgeven aan een cultuur, zoals leerkunst en wetenschap. Tennekes (1990:19) spreekt van een cultuur als een systeem van betekenissen, welke een verzameling mensen die met elkaar een samenleving (of groep binnen die samenleving) vormen, helpt te oriënteren op de natuurlijke en sociale wereld waarin zij leven. Zijn definitie komt dus enigszins overeen met de beknopte definitie uit het *Van Dale* woordenboek. Echter, hij wil cultuur niet slechts zien als een product van de mens, maar bespreekt in zijn werk nog twee andere visies op cultuur. Samen vormen de drie visies op cultuur van Tennekes een dialectisch proces, waarbij de drie visies in feite in een cirkelvorm met elkaar in verbinding staan.

De eerste visie betreft dus cultuur als een menselijk product: de denkwijze en handelingen van mensen zijn bepalend voor een cultuur. Historische processen waarin de menselijke creativiteit een centrale rol heeft gespeeld, resulteren uiteindelijk in een cultuur (Tennekes, 1990: 60). Deze visie van Tennekes komt neer op het creëren van feiten door de mens zelf. Hij noemt dit ‘externaliseren’. Een voorbeeld hiervan is dat in de jaren zestig vrouwen geen genoeg meer namen met de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. De tijd was er rijp voor dat zij de behoeften kregen zich hiertegen te verzetten. Het tweede gezichtspunt wat Tennekes bespreekt is ‘objectivering’. De constatering dat cultuur een objectieve werkelijkheid *buiten* ons vormt. Dit kan bijvoorbeeld doordat een nieuwe denkwijze wordt vastgelegd (bijvoorbeeld in wetten) en vervolgens algemeen wordt aanvaard en dus toegevoegd aan de cultuur. Hierbij kan worden gedacht aan het legaliseren van abortus in Nederland.

Ondanks dat cultuur een menselijk product is, kunnen we als individu de cultuur niet maken zoals we willen. Wanneer de mens op aarde komt, is de cultuur namelijk grotendeels al bepaald. Een cultuur is belangrijk voor een mens omdat cultuur laat zien hoe de natuurlijke, de maatschappelijke en de psychische werkelijkheid in elkaar zit, hoe men zich daarin gedraagt en waarom de dingen zijn zoals ze zijn. Hiermee komen we tot het derde gezichtspunt van Tennekes: ‘internalisering’. Om te kunnen functioneren binnen een maatschappij is het ook belangrijk om een cultuur eigen te maken. De mens maakt onderdeel uit van een cultuur, want ons denken, ervaren en handelen wordt bepaald door de cultuur waarbinnen we leven. Een cultuur vormt daarom niet alleen de werkelijkheid *buiten* ons, maar vormt ook een subjectieve werkelijkheid *in* ons.

⁷ <http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=cultuur>

(Tennekes, 1990:19) De nieuwe generatie Nederlanders groeit bijvoorbeeld op met het idee dat een abortus geïnstitutionaliseerd is, waardoor zij het als vanzelfsprekend beschouwen dat abortus mogelijk is. Tennekes benadert het begrip cultuur dus op drie manieren. Cultuur kan worden gezien als een menselijk product, cultuur wordt gecreëerd door mensen. Daarnaast kan een individu een cultuur niet volledig creëren, omdat een cultuur al grotendeels bepaald en aanwezig is. Ten slotte bekijkt Tennekes cultuur als een deel van een samenleving waar de mens onderdeel van uitmaakt.

De visies van Tennekes zijn relevant voor mijn onderzoek omdat ze de rol van de mens binnen een samenleving benadrukken. Mensen representeren niet alleen de cultuur, maar ze kunnen haar ook construeren. Op deze manier maken media ook onderdeel uit van de cultuur. Belangrijke modeontwerpers stellen bijvoorbeeld vast wat de mode van het moment is en het uiterlijk van de vrouw wordt bepaald door iconen zoals Madonna en bekende modellen. Zij bepalen hoe het uiterlijk van de vrouw in onze cultuur eruit moet zien en wat wel en niet acceptabel is. Dat cultuur sterk in verbinding staat met massamedia en ook de rol van de mens hier belangrijk in is, zal ik in de volgende sectie nader toelichten.

2.2 De functie van (massa)media

Naast de theorieën van Stuart Hall is het werk van Tennekes en Gerbner relevant voor mijn onderzoek omdat het een duidelijk beeld schetst van de rol die media spelen in onze samenleving en wat de plaats van media zijn binnen een cultuur. In deze sectie komt hun werk aan bod.

Cultuur wordt binnen een samenleving verspreid en kenbaar gemaakt door taal en communicatie (transmissie). De taal die gecommuniceerd wordt bestaat volgens George Gerbner (1972) uit symbolen. Deze symbolen creëren de cultuur waarbinnen een bepaalde ideologie heerst. Volgens Gerbner ontwikkelt een ideologie zich in teksten en boodschappen, die geproduceerd worden door instituten en op die manier wordt een (collectief) bewustzijn gecultiveerd. Een ideologie ontplooit zich dus in concrete communicatieprocessen (Gerbner, 1972:153). Gerbner is van mening dat een ideologie zich vooral ontplooit in massamedia (Gerbner, 1976:181). Door middel van een cultuur en bepaalde ideologieën produceren alle maatschappijen voor zichzelf en voor hun nakomelingen versies van de ‘werkelijkheid’. Deze sociaal geconstrueerde ‘werkelijkheid’ geeft een samenhangend en homogeen beeld van wat er bestaat, wat belangrijk en juist is in de wereld (Gerbner, 1972:153). Gerbner stelt dat de massamedia perspectieven op de wereld produceren of versies daarvan ‘cultiveren’. Deze perspectieven zouden onze interpretatiekaders bepalen en op die manier de beeldvorming over bepaalde onderwerpen beïnvloeden.

Ook cultuurcriticus en socioloog Stuart Hall (1997) kan zich in principe vinden in deze stelling. Vooral de vele beelden in populaire cultuuruitingen en in massamedia dragen bij aan een sociaal geconstrueerde ‘werkelijkheid’. Bijvoorbeeld het gebruik van stereotypering in communicatie-uitingen draagt bij aan de verschillende repertoires die er

bestaan van de manier waarop ongelijkheid (het anders zijn) en tegenstellingen tussen mensen worden gepresenteerd (Hall, 1997:225). Die ongelijkheid en tegenstellingen in communicatie-uitingen zijn van groot belang voor de sociaal geconstrueerde ‘werkelijkheid’.

Er kan geconcludeerd worden dat media ‘producten’ zijn van een cultuur. De media worden echter niet alleen gecreëerd en gevormd door en binnen een cultuur, maar laten ook zien hoe de cultuur van een samenleving eruit ziet, maken onderdeel uit van een cultuur en ‘zijn’ de cultuur. Beelden in de media helpen mensen vast te stellen wat ‘de werkelijkheid’ is. Zoals Tennekes concludeerde maken mensen onderdeel uit van een cultuur en om te kunnen functioneren binnen een cultuur en is het van belang om een cultuur eigen te maken. Media dragen hier aan bij. Op deze manier is er sprake van een dialectische relatie tussen cultuur en media.

De meningen over de rol van mediagebruikers in de werking van mediaboodschappen zijn echter zeer verdeeld. In de volgende sectie bespreek ik de verschillende meningen en licht ik mijn standpunt toe.

2.3 Media en Publiek

Met mijn onderzoek wil ik inzichten verschaffen in hoeverre er sprake is van een relatie tussen media en mediagebruiker. Wanneer er sprake is van een relatie moet mijn onderzoek aantonen hoe de relatie tot stand komt en wat de relatie kenmerkt. De relatie is al door verschillende wetenschappers onderzocht. Er bestaan verschillende benaderingen om naar de relatie tussen media en mediagebruiker te kijken. In deze sectie bespreek ik het spectrum aan opvattingen over de relatie tussen massamedia en publiek. Dat doe ik aan de hand van het werk van Carey, Van Zoonen en Gerbner.

Volgens de Amerikaanse cultuursocioloog James Carey (1989) kun je communicatie niet alleen zien als overdracht, maar draagt communicatie ook bij aan het vormen van een samenleving. Media informeren niet alleen, maar conformeren ook. Volgens Carey hebben de media dus twee functies. Vanuit een transmissievisie op communicatie vervullen de media de rol van informatieoverdragers. In die rol dragen media bij aan informatieoverdracht, meningsvorming, debat en diversiteit en kritiek, maar ook aan beoordeling. Carey noemt naast de transmissievisie ook de rituele visie. Deze rituele visie op communicatie is minder bekend dan de transmissievisie. In een rituele visie op communicatie gaat het om de vraag hoe communicatie bijdraagt aan het ontwikkelen of doorbreken van saamhorigheid op verschillende niveaus (al of niet bewust). Deze visie richt zich op de betekenis van media. Ik gebruik de rituele visie op communicatie en media als uitgangspunt voor mijn onderzoek. Ik onderzoek niet zozeer de manier waarop vrouwentijdschriften informatie overbrengen, maar ik kijk naar de inhoud en betekenis van dit medium.

Liesbet van Zoonen (2002) gaat verder in op de rituele visie en beaamt dat de rol van de media in de huidige samenlevingen bepalend is voor een cultuur. Ze stelt dat ‘combinaties van massamedia onontkoombare bouwstenen zijn geworden van de

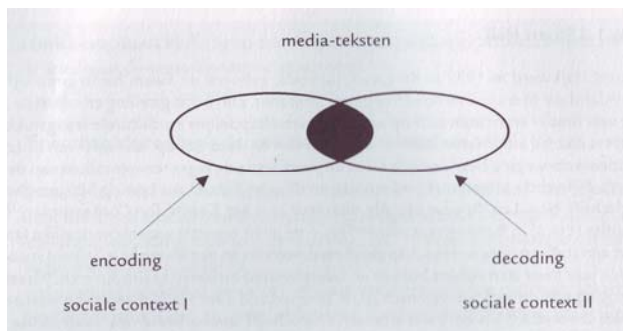
hedendaagse cultuur. De rituele functie van de media uit zich vooral in het feit dat media in hedendaagse samenlevingen verschillende soorten groepsverbanden (re)construeren, mensen in- en uitsluiten van bepaalde collectiviteiten' (Van Zoonen, 2002:7). Het proces dat Van Zoonen beschrijft vindt ook plaats in vrouwentijdschriften. De verschillende identiteiten die waar te nemen zijn in tijdschriften delen vrouwen op in subgroepen. Je wordt als vrouw op verschillende manieren aangesproken: als carrièrevrouw, moeder, blanke vrouw of bijvoorbeeld als burger. Deze manier van aanspreken creëert een bepaalde gemeenschappelijkheid, maar tegelijkertijd wordt er ook één bepaalde groep aangesproken (vrouwen met dezelfde identiteit of *lifestyle*) en worden andere, die niet tot de groep behoren, uitgesloten. Volgens Van Zoonen veronderstellen media niet alleen gedeelde gebruiken, overtuigingen, normen en waarden, maar brengen ze deze ook in omloop, versterken en ondermijnen ze. Hier deelt Van Zoonen de dialectische opvatting van de media met de eerder besproken Tennekes. De media representeren niet alleen een cultuur en samenleving maar construeren deze ook.

Er bestaan verschillende opvattingen over de betekenis van media in een cultuur. Twee opvattingen wil ik bespreken. Het werk van een aantal eerder besproken wetenschappers gaat in op deze opvattingen. Deze opvattingen hebben betrekking op de mate van impact van de media. Het werk van de beroemde Amerikaanse communicatiewetenschapper George Gerbner gaat net als het werk van Van Zoonen ook in op de culturele betekenis van de media. Gerbner gaat uit van de passieve rol van de mediagebruiker en de dominantie positie van de media. Het publiek zou bijna niet kunnen ontkomen aan de (negatieve) beïnvloeding van de media, stelt hij (Gerbner & Gross, 1976:175).

Wanneer Gerbner het begrip cultuur definieert, omschrijft hij dit als de manier waarop gemeenschappen hun gedeelde normen en waarden produceren en in stand houden en hij ziet het vertellen van verhalen ('*story telling*') als dominant middel daarin (Gerbner & Gross, 1976:173). In tegenstelling tot Van Zoonen, staat Gerbner negatief tegenover de rol van media voor een cultuur, en dan met name televisie. Hij is van mening dat de media een cultuur oplegt in plaats van dat zij er onderdeel van uitmaakt. Dit zou komen omdat de media de rol van 'verhalenvertellers' tot zich heeft genomen. Deze ontwikkeling leidt niet alleen tot eenvormigheid in de cultuur, maar ook tot, zoals Gerbner dat noemt, '*mainstreaming*'. De media en vooral televisie, creëren een werkelijkheid waar meerdere mensen zich aan vasthouden en waardoor steeds meer mensen de werkelijkheid op dezelfde manier gaan beschouwen (Gerbner, 1969:172). Van Zoonen gaat echter niet uit van de passieve rol van de mediagebruiker, maar kijkt juist naar het publiek als een groep actieve individuen. Een opvatting die goed past in de theoretische stroming '*Cultural Studies*'. Van Zoonen verwerpt het standpunt van Gerbner door een aantal Nederlandse onderzoeken in haar boeken te bespreken die aantonen dat media in mindere mate dan Gerbner beweert, bijdragen aan '*mainstreaming*' en '*cultivatatie*' in de Nederlandse samenleving (Van Zoonen, 2002:6-7). Het argument van Van Zoonen vloeit voort uit het '*encoding/decoding*' model van Stuart Hall. Dit

model, dat pleit voor de erkenning van een mogelijk verschil tussen de processen van encoderen en decoderen, is baanbrekend geweest in de ontwikkeling van een academische stroming die de manier waarop berichten worden geïnterpreteerd voorop stelt.

Zoals ik al eerder noemde geven media niet alleen boodschappen door, maar benadrukken ze ook bepaalde visies en impliceren ze daarmee dat er geen andere standpunten bestaan. Hierdoor worden sociale werkelijkheden geconstrueerd. Dat de inhoud van media verschillende werkelijkheden bevat, stelt ook Stuart Hall. Hij is van mening dat er niet één werkelijkheid bestaat, maar slechts specifieke waarnemingen, definities en constructies van de werkelijkheid. In Hall's 'encoding/decoding' model staat de constructie van betekenissen centraal en wordt het proces van voortdurende constructie en reconstructie van betekenissen op verschillende niveaus weergegeven (Hall 1973).

Figuur 1: Encoding-decoding model S. Hall (1973)

Met het model wil Hall aantonen dat 'betekenissen' op twee momenten geconstrueerd worden: enerzijds op institutionele wijze door mediabedrijven en hun werknemers, die bestaande betekenissen vertalen naar media-inhoud (het proces van encoderen) en anderzijds door mediapublieken, die de media-inhoud vertalen naar voor zichzelf relevante

betekenissen (het proces van decoderen). Dit model suggereert dat ontvangers media-inhoud anders kunnen ontvangen dan het oorspronkelijk bedoeld is (Hall, 1973). Het model van Hall impliceert dat de theorie van Gerbner tekort schiet en dat de visie Van Zoonen, waarin een actief publiek het uitgangspunt vormt, terecht is.

Stuart Hall legt met zijn theorie een brug tussen het werk van Gerbner en het uitgangspunt van de stroming Cultural Studies. Waar Gerbner zich voornamelijk richt op het proces van encoderen en Cultural Studies zich bezig houdt met decoderen, omvat het model van Hall beide processen. Met de term 'decoderen' bedoelt Hall dat publieksgroepen de inhoud van media eerst dienen te 'ontcijferen' voordat ze iets met de informatie kunnen doen. Interpretatiekaders en de manier waarop mensen media gebruiken is bepalend voor de 'ontcijfering'. De term 'encoderen' geeft het tegenovergestelde proces aan. De afzender van een boodschap (in dit geval media) geeft de boodschap niet simpelweg door, maar ze selecteert en vertaalt. Aan een bericht in de media hangt altijd een voorkeursbetekenis. Deze betekenis wordt bepaald door de afzender en geeft aan hoe iets begrepen dient te worden door het publiek. Deze betekenis wordt overgebracht met behulp van bepaalde woorden, visuele codes en overeenkomsten. Echter de inhoud van media is polysemisch van aard. Dit betekent dat er altijd meerdere interpretaties van een tekst kunnen zijn. Door de polysemie van media-inhoud en de a-

symmetrie van het communicatieproces bestaat de mogelijkheid dat het publiek media-inhoud op zeer uiteenlopende manieren kan interpreteren.

Ik sluit me aan bij het standpunt van Hall en Van Zoonen en ga uit van de ‘relatieve autonomie’ van het publiek. Deze benadering gebruik ik als uitgangspunt voor mijn onderzoek. Teksten in vrouwentijdschriften kunnen met een bepaalde voorkeursbetekenis geplaatst worden. Echter de teksten hoeven niet zo geïnterpreteerd te worden. Het interpretatiekader van het publiek kan namelijk bepaald worden door verschillende invloeden, zoals sociale, culturele en economische factoren.

Door het analyseren van de inhoud van de vier vrouwentijdschriften probeer ik te ontdekken welke voorkeursbetekenis de inhoud van deze media bevat. De inhoud van tijdschriften is bestudeerd op aanwezige discourses en repertoires in relatie tot vier belangrijke subdomeinen van moderne vrouwelijkheid: carrière, moederschap, relatie en uiterlijk. Op hetzelfde niveau heb ik de tijdschriftlezeressen benaderd. Door gesprekken te voeren met de lezeressen van de tijdschriften heb ik een beeld gekregen van de betekenissen die zij toekennen aan de inhoud van het gelezen tijdschrift. Hoe praten zij over de verschillende domeinen waarin de moderne vrouw een rol speelt? Welke beschikbare repertoires gebruiken zij en zijn terug te vinden in de uitspraken van deze vrouwen? Door het model van Stuart Hall als uitgangspunt te gebruiken ondermijn ik de dominante houding van media op haar publiek en ga ik in op de andere factoren die van invloed zijn op de manier waarop vrouwen over de verschillende domeinen praten. De kans op het voorkomen van discrepantie tussen encoding en decoding is het belangrijkste uitgangspunt van Hall. Vanuit het standpunt van Hall moeten beeldvorming en de betekenis van media gezien worden in een brede context, zoals cultuur.

In deze sectie stond de rol van de mediagebruiker centraal. Twee visies zijn aan bod gekomen. Ik sluit me aan, in tegenstelling tot George Gerbner, bij de visie van Stuart Hall en Van Zoonen waarin de actieve houding van het publiek centraal staat. In de volgende van dit hoofdstuk ga ik verder in op de kracht van het individu. In deze sectie maak ik een verbinding tussen de mediagebruiker en de rol van massamedia bij het creëren van een identiteit voor deze gebruiker.

2.4 Media en Identiteit

Dat mediagebruikers niet als een passieve groep individuen kan worden gezien, bewijst ook David Gauntlett (2002) met zijn onderzoek naar de invloed van tijdschriften op zijn lezers. Uit zijn onderzoek blijkt dat lezers van een tijdschrift kritisch en selectief zijn. Een tijdschrift biedt een hoop berichten over wat er belangrijk en geoorloofd is binnen een maatschappij (volgens de tijdschriften) over bijvoorbeeld uiterlijk en relatie. Deze berichten worden, ondanks de desinteresse waarmee sommige een tijdschrift lezen, ‘geabsorbeerd’ door de lezer (Gauntlett, 2002: 206).

Gauntlett ondersteunt zijn onderzoek met de theorieën van onder andere Anthony Giddens en Michel Foucault. Omdat deze theorieën ingaan op de rol van tijdschriften bij het creëren van een identiteit, acht ik het van belang om in deze sectie hun werk te

bespreken. Anthony Giddens ontwikkelde een theorie, *'The Theory of Structuration'*, die goed aansluit bij de bevindingen van Gauntlett. Deze theorie houdt in dat het menselijk handelen (microniveau) in relatie staat tot de sociale structuur (cultuur) van een samenleving (macroniveau). Beiden kunnen niet zonder elkaar en houden elkaar in stand. De sociale structuur van een samenleving komt tot stand door de activiteiten van individuen binnen een samenleving, zoals tradities, instituties, morele codes en algemeen geaccepteerde manieren van handelen. Maar deze sociale structuur kan dus ook weer wijzigen, wanneer mensen ervoor kiezen ze te negeren, te vervangen of anders vorm te geven (Giddens & Pierson, 1998). Volgens Giddens is persoonlijke identiteit erg belangrijk in huidige samenlevingen. Deze constatering van Giddens overlapt met het werk van Michel Foucault. Foucault suggereert namelijk dat in deze moderne tijd mensen op zoek zijn naar een manier van leven, een identiteit. Foucaults *'Technologies of the self'* refereert naar de aandacht die een individu besteedt aan zichzelf op verschillende vlakken. Met *'technologies'* bedoelt hij datgene wat het individu uiteindelijk onderneemt om zijn doel op dit gebied te bereiken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een bepaalde manier van zelfpresentatie, de zelfdiscipline om iedere dag te fitnessen en aan je lichaam te werken en het doen aan *'impression management'*, het zorgen dat je er in het openbaar altijd netjes en verzorgd uitziet (Foucault, 1980).

Massamedia kunnen individuen helpen hun identiteit te vinden en te creëren. Giddens bekijkt identiteit vanuit de sociologie. Om een bepaalde identiteit te hebben en bij een bepaalde groep te horen, vragen mensen zich af wat te doen, hoe te handelen en wie te zijn. Tijdschriften vervullen hierbij een belangrijke functie. Zij geven antwoorden op die vragen voor een specifieke doelgroep. In vrouwentijdschriften wordt bijvoorbeeld gesproken over de ideale carrière, moeder, relatie en het ideale uiterlijk. Deze tijdschriften laten zien wat de ideaalbeelden zijn en hoe je deze kunt bereiken. Ook Foucault is zich bewust van de belangrijke functie van massamedia, zoals tijdschriften, bij het creëren van een identiteit. Volgens Foucault helpen tijdschriften en andere media mensen om hun innerlijke geluk te vinden en dragen zij oplossingen voor persoonlijke problemen aan. De discourses in media construeren een werkelijkheid en dragen bij aan de beeldvorming over bepaalde onderwerpen (Foucault, 1980).

Foucault wordt vaak als startpunt gebruikt wanneer de term discourse wordt gedefinieerd. Foucault ziet discourses als *'structures of possibility and constraint'* (Foucault, 1990:11). Volgens deze definitie bieden discourses mogelijkheden, maar kunnen ze ook belemmeringen veroorzaken. De manier waarop er over bepaalde onderwerpen wordt gesproken bepaalt binnen welke kaders er naar het onderwerp gekeken kan worden. Bijvoorbeeld wanneer er gesproken wordt over het moederschap en er gezegd wordt dat je als vrouw pas moet beginnen aan kinderen wanneer je er klaar voor bent, veronderstelt dat het moederschap een keuze is. Binnen die kaders zijn er verschillende mogelijkheden om onderwerpen te benaderen, maar tegelijkertijd geven die kaders dus ook grenzen aan. Discourses zijn volgens Foucault historisch gevormde sociale constructies binnen de organisatie en distributie van kennis. Een belangrijk punt

in het werk van Foucault is zijn visie op discourse en macht. Hij ziet macht niet als bezit van invloedrijke groepen binnen een samenleving, maar als iets dat is opgesteld in discourses. Die macht uit zich uiteindelijk in het gedrag van het individu en maakt ons tot wie we zijn. Foucault is van mening dat de activiteiten en relatie tussen mensen een resultaat zijn van de sociale geconstrueerde denkwijze over kennis, ook wel de sociale wetenschap genoemd (Foucault, 1990:11).

Onderzoek van Joke Hermes heeft aangetoond dat die sociale omgeving erg belangrijk is wanneer je wilt onderzoeken in hoeverre vrouwentijdschriften betekenis hebben voor haar lezers. De uitkomsten van het onderzoek van Hermes (1995) geven aan dat de plek die een persoon inneemt in een sociale omgeving, de kennis die hij heeft en de ervaringen die hij heeft opgedaan, van invloed zijn op de manier waarop teksten begrepen en gelezen worden (Hermes, 1995:25). Hermes kan zich niet vinden in de constatering dat de kans groot is dat lezeressen van een tijdschrift een artikel lezen en het begrijpen zoals de voorkeursbetekenis van het artikel bedoeld was. In tegenstelling tot Gauntlett stelt Hermes dat de kracht van het individu daar veel te sterk voor is (Hermes, 1995:25). Een andere oorzaak kan zijn dat in tegenstelling tot andere media tijdschriften met weinig concentratie en toewijding worden gelezen Hermes (Hermes: 1995:14). Dit onderzoek van Hermes is interessant omdat het dus eigenlijk aangeeft dat media niet de enige invloed zijn op mediagebruikers, maar dat ook andere factoren bijdragen aan de manier waarop mensen praten en handelen. Ik sluit me aan bij het standpunt van Hermes dat de kracht van het individu niet onderschat moet worden. Mijn onderzoek zal uitwijzen in hoeverre die kracht aanwezig is en of het standpunt van Gauntlett, dat lezers informatie 'absorberen', genuanceerd kan worden.

Giddens is van mening dat consumentisme een factor is die genoemd moet worden als we spreken over de moderne samenlevingen waarin zelfexpressie en identiteit belangrijk zijn. Consumentisme is namelijk één van de duidelijkste manieren hoe we een identiteit en lifestyle ontwikkelen en projecteren. Advertenties spelen hierbij een belangrijke rol. Advertenties doen ons geloven dat bepaalde producten helpen bij het vaststellen van een aantrekkelijke identiteit. Giddens benadrukt in zijn werk de belangrijke positie die media hebben bij het verspreiden van moderne lifestyles. Het lichaam dient tegenwoordig als middel om onze identiteit uit te drukken. Het lichaam dient als expressie van onszelf. Tijdschriften, en *lifestylemagazines* in het bijzonder, geven adviezen hoe mensen hun verschijningen kunnen veranderen en gebruiken lichamen als het instrument hiervoor. Op deze manier helpen tijdschriften hun lezers bij het creëren van een identiteit en het bepalen van een lifestyle (Gauntlett, 2002:91-133). De inhoud van vrouwentijdschriften vertonen beelden die vrouwen vertellen hoe ze de perfecte moeder, werknemer, geliefde en vrouw moeten zijn. Op deze manier presenteren media ons verschillende *gender* stereotypen. Vooral in advertenties zijn deze stereotypen te ontdekken (Van Zoonen, 1994:66).

Nigel Edley heeft samen met Margaret Wetherell veel onderzoek gedaan naar de repertoires die mensen gebruiken wanneer zij over bepaalde onderwerpen praten. Een van

de onderzoeken die zij hebben verricht is de studie naar de repertoires die jonge jongens gebruiken wanneer zij over feministen praten (Edley & Wetherell, 1997:451-454). De uitkomsten van het onderzoek laten duidelijk zien dat er vaak meerdere benaderingen zijn om over feministen te praten. Het onderzoek van Edley en Wetherwell heeft uitgewezen dat jonge mannen zich of wel of niet kunnen vinden in de standpunten van feministen. Over het algemeen praten de jongens niet positief over hen. Twee overkoepelende repertoires komen naar voren in het onderzoek: een feministe is iemand die zich niet vrouwelijk voordoet en een extreem overtuigende politiek activiste is. Anderzijds wordt er over de feministe gesproken als een gewone vrouw die staat voor gelijke rechten. Deze twee repertoires hebben consequenties voor de beeldvorming over feministen. Bepaalde ideologieën zijn dominant binnen de repertoires. Vrouwen hebben het gevoel dat ze zich moeten verdedigen tegen deze aanwezige ideologieën en worden in sommige gevallen als minderheid gezien. Dit voorbeeld laat goed zien hoe er op verschillende manieren kan worden gesproken over bepaalde kwesties en welke consequenties dit met zich meebrengt (Edley & Wetherell, 1997:451-454).

Hun werk is belangrijk om te noemen in deze thesis omdat Edley en Wetherell veronderstellen dat mensen niet alleen het ‘product’, maar ook de makers zijn van discourse (Edley & Wetherell, 1997:205-206). Zij benadrukken dat de identiteit van een persoon op een actieve manier tot stand komt binnen een dergelijke interactionele context (Edley & Wetherell, 1997:451-454). Edley en Wetherwell erkennen dat de maatschappij ons kant-en-klare middelen biedt die ons helpen de wereld en onszelf te begrijpen en bepalen hoe we denken en praten over de wereld (Edley & Wetherwell, 1999:182). De discourse-theorie die zij toepassen is relevant voor mijn onderzoek omdat het zich richt op de verschillende manieren waarop mensen verschillende versies van de wereld en van zichzelf construeren wanneer zij zichzelf verplaatsen binnen verschillende interactieve settings (Edley & Wetherwell, 1999:182). Met mijn onderzoek wil ik allereerst de discourses vaststellen die aanwezig zijn in de verschillende vrouwentijdschriften op het gebied van carrière, moederschap, relatie en uiterlijk. Zoals al eerder vermeld, wordt niet alleen de inhoud van de tijdschriften onderworpen aan een analyse, maar betrek ik ook de vrouwelijke lezers van de tijdschriften bij het onderzoek. De veronderstelling dat mensen ook de makers van discourses zijn komt dus terug in dit gedeelte van het onderzoek. In dit deel probeer ik vast te stellen hoe de lezeressen van de tijdschriften de verschillende discourses uit de tijdschriften gebruiken en repertoires voor zichzelf creëren over bepaalde onderwerpen. Mijn onderzoek zal uitwijzen welke discourses van invloed zijn op de repertoires van de lezers en hoe men praat door en over de verschillende discourses. Kortom, ik onderzoek hoe mensen gepositioneerd worden door en gebruik maken van discourses en hoe de relatie tussen media en mediagebruiker is.

De uitkomsten van mijn onderzoek geven aan hoe vrouwen zichzelf positioneren in relatie tot de beschikbare geïnterpreteerde repertoires over de 21-eeuwse vrouw op het gebied van carrière, moederschap, relatie en uiterlijk. Ik stel dat die beschikbare repertoires niet alleen maar bepaald worden door de media maar ook door andere

factoren. In hoofdstuk 4, de methodologie, ga ik verder in op relaties die bestaan binnen de verschillende domeinen.

2.5 Samenvatting

Hoofdstuk 2 biedt een antwoord op de eerder gestelde deelvraag: waaruit bestaat de rol van media binnen onze samenleving? In hoofdstuk 2 was te lezen dat media vaak in één zin worden genoemd met de begrippen cultuur en identiteit. Media zijn belangrijk binnen een cultuur omdat zij in staat zijn een cultuur te representeren, maar deze tegelijkertijd ook te construeren. Binnen een cultuur heersen verschillende identiteiten. Een groot aantal factoren binnen een samenleving en cultuur heeft invloed op deze identiteiten. De ideologieën die binnen een cultuur heersen beïnvloeden identiteiten. Het creëren van een cultuur staat sterk in verbinding met beeldvorming. Massamedia bepalen vaak de beeldvorming over bepaalde onderwerpen. Media geven niet alleen boodschappen door, maar hebben ook een rituele visie die zich uit in het construeren van sociale ‘werkelijkheid’. Cultuur, identiteit en (massa)media zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

In de wetenschap bestaan verschillende opvattingen over de relatie tussen media en publiek. De eerste opvatting gaat uit van de dominante rol van de media en een passief publiek. De tweede opvatting bekijkt de media en haar publiek op een andere manier, media en publiek zouden meer in evenwicht zijn met elkaar. Bij deze benadering wordt uitgegaan van een actief publiek dat kan ontkomen aan de macht van de media. Ik sluit mij aan bij de tweede benadering. In mijn onderzoek ga ik uit van de kracht van het individu en van een actief publiek. Ook over de verwerking van mediaboodschappen door het publiek zijn een aantal wetenschappers met elkaar in discussie. Enerzijds zegt men dat mediaboodschappen altijd ‘gelezen’ worden door het publiek zoals de boodschap in eerste instantie is bedoeld. Andere stellen dat het communicatieproces tussen media en publiek asymmetrisch en polysemisch van aard is. Het encoding-decoding proces is hierbij belangrijk om te noemen. Het model van Stuart Hall stelt dat er geen eenrichtingsverkeer is tussen media en mediagebruiker, maar dat er buiten de media andere factoren kunnen zijn die van invloed zijn op de denkwijze en handelingen van mediagebruikers.

Massamedia staan dus in verbinding met identiteiten. Media zoals tijdschriften vervullen een belangrijke functie bij het creëren van identiteiten. Tijdschriften en andere media helpen mensen hun innerlijke geluk te vinden en dragen oplossingen voor persoonlijke problemen aan. De discourses die van kracht zijn in mediateksten bepalen mede de beeldvorming over onderwerpen en zijn op deze manier van invloed op de persoonlijke beeldvormingen van mensen en hun identiteit. Mijn onderzoek bestaat uit een zoektocht naar discourses in mediateksten. Niet alleen bekijk ik het encoding-proces, maar ook het decoding-proces. Ik heb onderzocht welke repertoires lezeressen van tijdschriften voor zichzelf creëren wanneer zij praten over de vrouw in combinatie met verschillende domeinen.

HOOFDSTUK 3. VAN TIJDSCHRIFT TOT GLOSSY

Het medium dat onderzocht is, is het tijdschrift. Het tijdschrift kent een rijke geschiedenis die terug gaat tot in de achttiende eeuw. Een kort overzicht van de geschiedenis van het tijdschrift en de oorsprong ervan is te vinden in de eerste sectie (3.1) van dit hoofdstuk. In de tweede sectie (3.2) besteed ik aandacht aan een van de belangrijkste doelgroepen van tijdschriften; vrouwen. De laatste sectie (3.3) gaat in op de tijdschriften die ik geselecteerd hebt voor mijn onderzoek; *Libelle*, *Viva*, *Linda* en *Red*. Ik geef een korte omschrijving van de inhoud van ieder tijdschrift en ik geef een overzicht van de doelgroepomschrijvingen. Dit hoofdstuk beantwoordt de volgende vraag (3.4): wat kenmerkt de Nederlandse vrouwentijdschriften en hoe verhoudt zich de relatie tussen tijdschrift en vrouw?

3.1 Geschiedenis Nederlandse vrouwentijdschrift

De ‘geboorte’ van de eerste Nederlandse vrouwentijdschriften vond plaats in de negentiende eeuw. Vrouwen hebben altijd een belangrijke doelgroep gevormd voor de uitgevers van tijdschriften. Vanaf begin jaren tachtig van die eeuw werden de eerste Nederlandstalige bladen uitgegeven die speciaal bestemd waren voor het vrouwelijke lezerspubliek.

Vanaf 1870 was er sprake van een groeiende emancipatiebeweging, de zogenaamde eerste feministische golf in de periode 1870-1920. Bij deze emancipatiebeweging hoorden de eerste feministische vrouwentijdschriften. De komst van deze tijdschriften betekende een nieuwe periode voor de Nederlandse tijdschriftenmarkt. De eerste tijdschriften waren maar beschikbaar voor een beperkte groep opgeleide vrouwen met geld en genoeg vrije tijd. Daar kwam aan het einde van de negentiende eeuw en begin twintigste eeuw verandering in. Een grotere groep mensen kreeg toegang tot kranten en tijdschriften doordat analfabetisme afnam. Tevens werden druktechnieken verbeterd en werd papier steeds goedkoper. Tijdschriften werden steeds meer doelgroepgericht en elke groepering leek een eigen tijdschrift te hebben. Dit verschijnsel paste overigens goed in de Nederlandse samenleving die verzuild van aard was. Het aantal vrouwentijdschriften steeg enorm in deze tijd. Deze explosiviteit was ook niet onopgemerkt gebleven bij adverteerders. Zij gingen een steeds grotere rol spelen in de tijdschriftenindustrie (Hülsken, 2005:3). Diane Barthel beschrijft in haar boek (1988) de gevolgen van de advertenties in de vrouwentijdschriften. Niet langer speelde alleen de redactionele inhoud een rol bij de constructie van identiteiten, maar ook advertenties droegen bij aan beeldvorming (Barthel, 1988:189-190).

In de jaren dertig van de vorige eeuw werden een aantal nieuwe titels op de markt gebracht die zich richtten op een groot publiek en veel advertenties bevatten. De meeste van deze bladen waren neutraal van religie en gericht op een breed publiek, zoals *Libelle* in 1934. De oplage van deze tijdschriften was enorm in de jaren vijftig en zestig (enkele honderdduizenden). Uit een onderzoek naar leesgewoonten uit 1955-1956 door het

Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat vrouwenbladen door ongeveer driekwart van de bevolking werden gelezen, door vrouwen én mannen (Hülsken, 2005:4). Onderwerpen die lang taboe waren geweest kwamen in de jaren zestig ruim aan bod in de tijdschriften. De veranderde houding ten opzichte van seksualiteit, huwelijk en gezin is hier een goed voorbeeld van. In de tijdschriften verschenen steeds meer redactionele stukken over nieuwe mode, muziek en woontrends. In de jaren zeventig kwamen ook bladen op de markt voor specifieke groepen vrouwen. De afgelopen jaren hebben de tijdschriften een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Eén van de grootste ontwikkelingen was dat het scala aan onderwerpen steeds verder werd uitgebreid. Tot op de dag van vandaag komen er nog steeds nieuwe tijdschriften op de markt. Voor bijna iedere subdoelgroep is er wel een tijdschrift te verkrijgen (Hülsken, 2005:4). En de lang bestaande tijdschriften zoals *Libelle* en *Viva* vallen nog steeds wekelijks bij veel vrouwen op de deurmat.

Dat vrouwen een belangrijke doelgroep vormen voor de uitgevers van tijdschriften blijkt dus uit het enorme aanbod van vrouwentijdschriften. In die vrouwentijdschriften staat de vrouw ook centraal en de inhoud van deze tijdschriften wordt geheel toegespitst op de vrouwen. In de tweede sectie van dit hoofdstuk geef ik een omschrijving van het beeld van vrouwen in tijdschriften door de jaren heen.

3.2 Vrouwen in tijdschriften

De tijdschriften van nu staan bijna geheel in het teken van het individu. Artikelen over zelfontplooiing, de zoektocht naar innerlijk geluk en wijsheid zijn eerder een regel dan een uitzondering. De inhoud van vrouwentijdschriften was vroeger echter anders. De adviezen die werden aangeboden in de tijdschriften stonden voornamelijk in het teken van het gelukkig maken van je gezin en berichtten nauwelijks over het creëren van innerlijk geluk. De discourses over vrouwen waren halverwege de twintigste eeuw heel anders dan nu.

In het boek van Gauntlett (2002) komen de bevindingen van Betty Friedan (1963) aan bod. Zij heeft onderzoek gedaan naar de beelden over vrouwen en het vrouw zijn in Amerikaanse vrouwentijdschriften uit de dertiger tot en met de tachtiger jaren van de vorige eeuw. Van de jaren veertig tot de jaren zestig bestond de inhoud van vrouwentijdschriften voornamelijk in het teken van de huisvrouw. De vrouw werd neergezet als de spil in het gezinsleven. Dit gebeurde niet op een negatieve manier, maar er werd in de tijdschriften juist benadrukt hoe belangrijk de rol van huisvrouw was. De sociale waarde van de huisvrouw werd juist gevierd en geprezen. Maar tegelijkertijd was er ook een angst voor afwijkend gedrag aanwezig. Scholing en carrière maken zouden leiden tot het vermannelijken van de vrouw en zouden een slechte invloed hebben op het gezin. Kinderen waren volgens de tijdschriften afhankelijk van de vrouw en haar echtgenoot. In de tijdschriften die in de jaren dertig en veertig verschenen, werd naast de rol als huisvrouw wel gesproken over carrièremogelijkheden voor vrouwen. De tijdschriften in de jaren vijftig lieten dit juist weer achterwege uit angst dat vrouwen behoefte zouden krijgen aan die carrière. De rol van huisvrouw werd nog meer

omschreven als één van de belangrijkste taken in een samenleving. De hoofdredactie van de tijdschriften in deze tijd bestond grotendeels uit mannen en die lieten hun redacteurs niet schrijven over de bezigheden van een vrouw buiten haar rol als moeder en huisvrouw. Het vinden van een man, trouwen en het krijgen van kinderen vormden nog steeds de hoofdonderwerpen binnen de tijdschriften (Friedan, 1963:32-46). De bevindingen van Friedan tonen aan dat er in de jaren zestig een verandering plaats heeft gevonden. Buiten de traditionele vrouwentijdschriften kwamen er tijdschriften op de markt die geïnspireerd waren door de opkomende vrouwenbewegingen. Deze tijdschriften gingen in op zaken buiten het gezinsleven zoals politiek, feministische issues en wereldproblemen (Friedan, 1963:46). Ook onderzoek van Janice Winship uit 1987 laat zien dat de inhoud van vrouwentijdschriften in de jaren zeventig en tachtig veranderden en de veranderende rol van de vrouw in de samenleving steeds meer terug te zien was in de tijdschriften. Toch bleven in deze jaren de traditionele tijdschriften die zich richtten tot de getrouwde vrouw bestaan, maar werden wel verkocht naast de nieuwe tijdschriften die andere onderwerpen dan breien, koken en mode aan de kaak stelden (Winship, 1987:xiii).

Het aanbod van vrouwentijdschriften is dus de afgelopen jaren enorm verbreed. Uit het brede aanbod van vrouwentijdschriften heb ik vier tijdschriften gekozen die ik heb onderworpen aan een analyse. Een profielomschrijving en een doelgroepomschrijving van deze tijdschriften wordt gegeven in de volgende sectie.

3.3 *Libelle, Viva, Linda & Red*

In mijn thesis staan vier publiekstijdschriften centraal, de vrouwenbladen *Libelle*, *Viva*, *Red* en *Linda*. Ik heb gekozen voor een aantal van vier tijdschriften omdat vier verschillende tijdschriften naar mijns inziens voldoende zijn om een brede en diverse groep vrouwen te representeren. Omdat de tijdschriften *Libelle* en *Viva* één van de langst bestaande tijdschriften van Nederland zijn en belangrijk zijn geweest voor de Nederlandse vrouw, heb ik deze betrokken in mijn onderzoek. *Libelle* is al sinds 1934 op de Nederlandse tijdschriftenmarkt en *Viva* is sinds 1972 te verkrijgen. Beide tijdschriften hebben bijgedragen aan de emancipatie van de vrouw door hun baanbrekende artikelen en rubrieken. Tot op heden zijn deze tijdschriften nog steeds erg succesvol en worden door veel vrouwen gelezen. *Red* en *Linda* zijn jonger dan *Libelle* en *Viva* en maken nog geen hele lange tijd onderdeel uit van het Nederlandse tijdschriftenaanbod. Deze tijdschriften vind ik interessant om nader te bestuderen omdat zij tot een nieuwe generatie tijdschriften behoren, de ‘*glossies*’. Het verschil met de ‘traditionele’ tijdschriften is niet alleen te zien aan de uitstraling van het tijdschrift maar ook de redactionele inhoud wijkt enigszins af van het traditionele tijdschrift. Ook *Red* en *Linda* zijn naast *Libelle* en *Viva* erg succesvol gebleken en de oplagecijfers zijn niet gering. Het succes van de vier tijdschriften is onderscheiden met de Mercur-prijs, een oevreprijs voor publiekstijdschriften die een goede prestatie hebben geleverd. Ik heb ervoor gekozen om ook *glossies* te betrekken in mijn onderzoek omdat deze tijdschriften zich op de nieuwe generatie vrouwen richten en daarom juist ingaan op de verschillende aspecten van het

leven van de moderne vrouw. Voordat ik inga op de inhoud van deze tijdschriften, zal ik nog even kort stil staan bij het begrip ‘tijdschrift’.

Een vrouwentijdschrift is een drukwerk met een periodieke verschijning, niet dagelijks maar meer dan eens per jaar en is gericht op een vrouwelijk publiek. Binnen het genre vrouwentijdschriften vallen een aantal verschillende type tijdschriften zoals de zogenaamde ‘traditionele’ tijdschriften. Deze tijdschriften (zoals *Libelle* en *Viva*) verschijnen wekelijks en zijn relatief goedkope, geïllustreerde tijdschriften. Naast de ‘traditionele’ vrouwentijdschriften bestaat er ook een aantal vrouwentijdschriften dat tot de groep glossies behoort. Glossies verschijnen meestal maandelijks, zijn duurder dan de traditionele vrouwentijdschriften en hebben een luxe uitstraling. *Linda* en *Red* behoren beide tot dit genre. De inhoud van de ‘traditionele’ tijdschriften en ook van de glossies bestaat meestal altijd uit korte verhalen en vervolgverhalen, artikelen over huishouden, kinderopvang en familierelaties, recepten, mode en patronen, schoonheidstips, ingezonden brieven, artikelen over beroemde of koninklijke mensen, wedstrijden, columns en advertenties. Vrouwengezichten en informatie over de inhoud kenmerken de cover van het vrouwentijdschrift. De meeste vrouwentijdschriften combineren praktische zaken (huis, carrièreadviezen, boeken filmrecensies) met artikelen en columns over relaties, seksualiteit, moederschap, schoonheid, mode en korte fictie. Bovenstaande karakteristieken bepalen vanaf het begin van de twintigste eeuw tot op dit moment voornamelijk de inhoud van vrouwentijdschriften (Hülsken, 2005:1). Op het eerste gezicht verschilt een glossy niet veel van een traditioneel tijdschrift. Maar deze nieuwe groep bladen, waar *Red* en *Linda* toebehoren, richt zich op de nieuwe generatie vrouwen die ‘beauty & brains’ combineren: hoger opgeleid, een eigen carrière, een gezin en een druk sociaal leven (Kwant, 2007:39). In de volgende vier secties komen de verschillende tijdschriften aan bod.

3.3.1 *Libelle*

Libelle is onderscheiden met de Mercur d’Or prijs in 2002 vanwege haar langdurige en opvallende prestaties op de Nederlandse publiekstitjdschriftenmarkt⁸. *Libelle* is al op de markt sinds 13 april 1934 en behoort tot de meest gelezen vrouwentijdschriften van Nederland (Kwant, 2007:303). In de jaren vijftig van de vorige eeuw groeide het tijdschrift enorm tot een oplage van 500.000 in 1960. In die tijd zagen de adviesrubrieken het levenslicht. Verder stond het karakter van de vrouw en het moederschap centraal in een groot aantal artikelen. In de jaren zestig en zeventig nam dit een wending. Er kwam aandacht voor actualiteit, politiek en emancipatie. Zo kwam *Libelle* als eerste met een spraakmakend artikel over de anticonceptiepil en kreeg de beweging *Dolle Mina* spreekruimte in het blad (Delft et al., 2006:85). In 1998 heeft *Libelle* de eerste uitgebreide vrouwenwebsite gelanceerd (Kwant, 2007:303). *Libelle* staat bekend om haar platform voor de ‘gewone’ vrouw en heeft niet als doel te polariseren en opinies te peilen (Delft et al., 2006:85).

⁸ <http://www.mercurs.nl/2007/index.php?page=archieff>

Libelle verschijnt momenteel 52 keer per jaar, heeft een oplage van 506.752 exemplaren en heeft een gemiddeld bereik van 2.771.000 personen ⁹. De huidige doelgroep van *Libelle* wordt op de website van de uitgever als volgt omschreven:

‘De lezerskern van *Libelle* wordt gevormd door vrouwen van 28 t/m 55 jaar. Zij maken voornamelijk deel uit van meerpersoons-huishoudens, meestal gezinnen met kinderen. *Libelle*-lezeressen beantwoorden ongeveer aan het beeld van de gemiddelde Nederlandse vrouw. Dat kan ook bijna niet anders gezien het enorme bereik. Het zijn eigentijdse vrouwen die hun gezin centraal stellen. *Libelle* lezeressen zijn iets hoger opgeleid dan de gemiddelde Nederlandse vrouw en hebben iets meer te besteden. *Libelle*-lezeressen staan actief in het leven. Ze besteden veel aandacht aan hun gezin en hechten grote waarde aan de toekomst van hun kinderen. *Libelle*-lezeressen ondernemen liever iets samen dan alleen. Ze houden van winkelen en hebben veel belangstelling voor uiterlijke verzorging en mode. Ze hebben meer dan gemiddeld interesse in woninginrichting, decoratie en tuin. Koken doen ze (dagelijks) met plezier en van tijd tot tijd zetten ze graag iets bijzonders op tafel. In het tijdschrift staan human interest, mode, wonen, beauty, culinair, toerisme en interviews centraal’.¹⁰

3.3.2 *Viva*

Dit tijdschrift staat bekend om haar baanbrekende rubrieken en geëmancipeerde inhoud. *Viva* verschijnt in 1972 als eerste massaweekblad voor de geëmancipeerde, jonge vrouw. Het tijdschrift onderscheidt zich op dat moment van de reeds bestaande vrouwentijdschriften door met artikelen te komen over werk, vrouwenemancipatie en seksualiteit (Delft et al., 2006:154). *Viva* besprak als één van de eerste tijdschriften het begrip ‘ongewenste intimiteiten’ en heeft daarmee een rol gespeeld bij de emancipatie van de Nederlandse vrouw. Het blad richt zich met haar inhoud tot de zelfbewuste en moderne vrouw (Kwant, 2007:248). De inhoud van het tijdschrift bestaat uit luchtige onderwerpen als mode, vrijetijdsbesteding, uitgaan en bekende mensen. Seksualiteit speelt ook een belangrijke rol in *Viva*. In de eerste jaren in voorlichtende zin, maar tegenwoordig als iets om plezier aan te beleven. Die thema’s die aan bod komen in *Viva* vormen ook een discussiepunt op het *Viva*-forum op de website van het tijdschrift (Delft et al., 2006:154). De redactionele formule van *Viva* past zich aan aan de standpunten vanuit het feminisme. Er zijn in de afgelopen jaren bijvoorbeeld veel artikelen verschenen over het combineren van moederschap en carrière. De relatie van lezeressen met hun lichaam is ook een onderwerp waaraan veel aandacht wordt besteed. In de beginjaren van het tijdschrift besteedde de redactie nauwelijks aandacht aan het moederschap. Met de *special Viva Mama* komt daar in de jaren negentig verandering in (Delft et al., 2006:155). Onlangs is het succes van *Viva* bekroond door Mercur met de titel: tijdschrift van het jaar 2007/2008 ¹¹.

⁹ http://www.sanoma-uitgevers.nl/nl-web-Onze_merken-profielen-Libelle.php

¹⁰ http://www.sanoma-uitgevers.nl/nl-web-Onze_merken-profielen-Libelle.php

¹¹ <http://www.mercurs.nl/2007/index.php?page=archief>

De makers van *Viva* richten zich met dit tijdschrift op een bepaalde groep vrouwen:

De *Viva*-lezeres is een hoger opgeleide vrouw van 20-35 jaar die haar eigen keuzes maakt en een eigenzinnige mening heeft. Ook is ze vrolijk, spontaan, optimistisch pittig, uitgesproken en open. De *Viva*-lezeres is avontuurlijk, ondernemend, heeft een leuk leven en probeert het maximale eruit te halen. De *Viva*-vrouw is vóór alles een levensgenieter. Ze is dol op nieuwe dingen, maar tegelijkertijd trouw aan geliefde, familie en vrienden. Ze is sociaal en eigenzinnig: speels en rebels. Bovendien is ze gehecht aan haar vrijheid. Ze experimenteert graag, ze wil veel, maar heeft geen last van 'heilig moeten'. De *Viva*-vrouw is nieuwsgierig en heeft een brede interesse, variërend van mode en lekker eten tot reizen en haar huis. Maar ook serieuze zaken als relaties, gezondheid en maatschappelijke thema's hebben haar belangstelling. Ze kiest voor *Viva* omdat ze daarin dezelfde mix van zinvolle informatie en ontspanning vindt die ook haar leven kenmerkt. De *Viva*-lezeres studeert of heeft een baan 12.

Viva verschijnt 52 keer per jaar, heeft een oplage van 102.404 exemplaren en heeft een gemiddeld bereik van 695.000 mensen. De inhoud van het tijdschrift kenmerkt zich door de volgende formule:

Viva schrijft voor en over mensen die op hun eigen manier van het leven genieten. *Viva* staat voor ontspanning, maar ook voor eigentijdse berichtgeving op het gebied van relaties, sex, werk, lifestyle en gezondheid. *Viva* is een kwaliteits- en mentaliteitsweekblad. Het kenmerkt zich door een opgewekte, serieuze, openhartige en onafhankelijke aanpak van zeer uiteenlopende onderwerpen die altijd vanuit een persoonlijke invalshoek worden benaderd. *Viva* is positief, maar niet oppervlakkig. Heel belangrijk is de hoge actualiteit, waarmee 14 dagen voor verspreiden een aantal rubrieken wordt gemaakt. Hierin onderscheidt het blad zich van andere vrouwenbladen ¹³.

3.3.3 *Linda*

Linda is een vrouwentijdschrift rondom (en in nauwe samenwerking met) tv-persoonlijkheid Linda de Mol. In 2004, een jaar na lancering, wordt *Linda* verkozen tot tijdschrift van het jaar. Het tijdschrift wordt onder andere geprezen voor de puur Nederlandse inhoud (Kwant, 2007:50). De jury die de Mercuryprijs uitreikte was vooral te spreken over de niet eerder vertoonde wijze waarop maatschappelijke en zelfs taboedoorbrekende onderwerpen indringend in *Linda* worden behandeld. De populariteit van het blad is enorm. Het tijdschrift was na een jaar al winstgevend en de eerste oplage in 2003 was binnen enkele dagen uitverkocht. In 2006 was het al de beste verkochte *glossy* van Nederland. *Linda* is het eerste succesvolle tijdschrift dat gewijd wordt aan een bekende Nederlander (BN-er). Linda de Mol is nauw betrokken bij de redactionele inhoud van het tijdschrift (Delft et al., 2006:206). Op de website van de uitgever wordt de doelgroep van *Linda* omschreven:

Vrouw 20-49, tijdschriftendier, druk in de weer met liefde, werk, kinderen, vriendinnen. Nieuwsgierig, levenslustig en lekker in het vel. Geïnteresseerd in mode, accessoires, reizen, cosmetica, gezondheid,

12 http://www.sanoma-uitgevers.nl/nl-web-Onze_merken-profielen-Viva.php

13 http://www.sanoma-uitgevers.nl/nl-web-Onze_merken-profielen-Viva.php

boeken, televisie, restaurants, uitgaan en muziek. De verdeling m/v is bij Linda opvallend. 559.000 lezers zijn vrouw. 204.000 mannen lezen Linda, dat is 27%. Veel mannen dus, voor een vrouwenglossy. De Linda lezer is welstandig: 400.000 lezers (W1-W2). De Linda lezer doet de wekelijkse boodschappen (546.000 lezers) en 303.000 lezers zijn kostwinner. Harde werkers dus 14.

In ieder nummer zijn een aantal vaste onderwerpen terug te zien, zoals: mensen, lifestyle, columns, mooi & gezond, mode, culinair en cultuur. *Linda* verschijnt 12 keer per jaar, heeft een oplage van 140.000 exemplaren en bereikt gemiddeld 763.000 lezers¹⁵.

3.3.4 *Red*

Ook het tijdschrift *Red* heeft een Mercuronderscheiding gekregen. In 2005 werd *Red* uitgeroepen tot tijdschriftlancering van het jaar (Kwant, 2007:39). De doelgroep van dit magazine wordt als volgt omschreven:

Een recente cover toont de 'Red-vrouw' ten voeten uit: in avondjurk een boterham smerend voor haar kind. Ze is 35+, hoog opgeleid, werkende moeder, wonend in de Randstad. Ze kijkt politiek en maatschappelijk verder dan het eigen gevoelsleven. Is een van de weinigen die nog literatuur leest, of in ieder geval erover leest. Maar ze wil ook graag mooi, jong en modieus blijven. Ze koopt eerder één duur stuk dan dat ze honderd keer naar de H&M holt. Haar huis is haar castle geworden, waar ze elke dag kookt - ze moet wel met kinderen - maar dan wel graag snel en gemakkelijk. Want de Red-vrouw 'wants it all'¹⁶.

De makers van *Red* geven op de website een omschrijving van de redactieformule:

'*Red* is een allround glossy. Voor het eerst komen in een blad alle aspecten van de vrouw naar voren: haar ijdele en haar maatschappelijke, haar moeder- en haar carrièrekant. De *Red* lezeres behoort tot de eerste generatie vrouwen die alle ballen in de lucht houdt. Ze is ambitieus om een vol leven te leiden. Hoe hou ik balans in mijn leven? Wie zijn mijn rolmodellen? De 'Holland's next rolemodel'-verkiezingen die *Red* vanaf volgend jaar organiseert, spelen daarop in. Mag de ELLE-vrouw nog schaamteloos egocentrisch zijn, de *Red*-vrouw heeft verbintenissen en moet verder kijken dan zichzelf. Naar haar dochters, bijvoorbeeld, en hoe ze die een normaal zelfbeeld meegeeft. *Red* is dan de spiegel, maar *Red* laat haar ondanks de soms pittige onderwerpen wel met een goed gevoel achter. *Red* is UITGESPROKEN, INSPIREREND, LEVENSLUSTIG. Maar ook verstrooiend. Een bijbeltje voor de drukke vrouw, dat keuzes maakt in films, boeken en (catwalk)trends. En antwoord geeft op de prangende vraag: Kan ik dit kledingstuk nog aan? Niet belerend, nooit betuttelend, soms een béétje streng. Maar altijd servicegericht'¹⁷.

Red zegt zich met onderstaande USP's van andere tijdschriften te onderscheiden:

- *Red* is het internationale magazine voor de nieuwe generatie 30/40-ers en weerspiegelt alle facetten van het moderne vrouwenleven in één blad.
- De *Red*-vrouw is welstandig; niet alleen besteedt ze veel aan mode & beauty ook aan reizen, cultuur, eten en wonen spendeert ze graag haar - zelfverdiende- geld.

¹⁴ http://www.sanoma-uitgevers.nl/nl-web-Onze_merken-profielen-LINDA..php

¹⁵ http://www.sanoma-uitgevers.nl/nl-web-Onze_merken-profielen-LINDA..php

¹⁶ <http://www.hachette.nl/portfolio/magazines/red.html>

¹⁷ <http://www.hachette.nl/portfolio/magazines/red.html>

De inhoud van *Red* bestaat ieder nummer uit een aantal vaste onderwerpen, zoals: mode, beauty, leven, werken, reizen, relaties, shoppen en eten. *Red* verschijnt tien keer per jaar en heeft een oplage van 64.013 exemplaren ¹⁸.

3.4 Samenvatting

Hoofdstuk 3 stond in het teken van het medium tijdschrift en het hoofdstuk beantwoordt de volgende deelvraag: hoe ziet de geschiedenis van het Nederlandse vrouwentijdschrift eruit? De oorsprong van het tijdschrift gaat ver terug tot in de negentiende eeuw.

Vrouwen hebben altijd een belangrijke doelgroep gevormd voor de makers van tijdschriften. De inhoud van vrouwentijdschriften was vroeger heel anders dan nu. Artikelen over het huishouden en gezin hebben inmiddels plaats gemaakt voor politieke en carrièregerelateerde artikelen.

In mijn onderzoek staan de ‘traditionele’ tijdschriften *Viva* en *Libelle* en de glossies *Red* en *Linda* centraal. Deze tijdschriften verschillen van inhoud en doelgroep, maar hebben gemeen dat ze stuk voor stuk succesvol in Nederland zijn. Tijdschriften dragen bij aan de beeldvorming over vrouwen en worden vaak als bron genoemd wanneer we praten over wat vrouwelijkheid is en hoe een vrouw zou denken en handelen. De tijdschriften bieden een platform voor een aantal discourses om over vrouwelijkheid te praten en sluiten hiermee andere discourses uit.

¹⁸ http://www.hachette.nl/bestanden/tarieven_nl/Tarief%20RedNL.pdf

HOOFDSTUK 4. ONDERZOEKSOPZET

Het doel van mijn onderzoek is om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag van deze thesis: *Welk beeld wordt geschetst in de Nederlandse vrouwen tijdschriften Libelle, Viva, Linda en Red van de 21-eeuwse vrouw door middel van redactionele artikelen op het gebied van carrière, moederschap, relatie en uiterlijk en wat is de relatie tussen dit beeld en de manier waarop lezeressen praten over het leven van de 21-eeuwse vrouw?* Ik heb dus onderzoek gedaan naar de relatie tussen twee verschillende teksttypen wanneer er gesproken wordt over een aantal domeinen die typisch geassocieerd worden met vrouwelijkheid. Dit onderzoek vergt een aanpak die meer inzicht geeft in de discourses en repertoires die gebruikt worden in de twee verschillende teksttypen. Het is van belang om discourses en repertoires ‘op te sporen’, omdat deze aangeven hoe beide partijen over vrouwelijkheid praten. De relatie tussen de tijdschriften en lezeressen kun je pas vaststellen als je weet hoe beide over vrouwen en vrouwelijkheid praten. De onderzoeksmethode die ik gehanteerd heb (discourse-analyse) bespreek ik in de eerste sectie van dit hoofdstuk (4.1). Deze onderzoeksmethode bestaat uit verschillende benaderingen. Omdat ik twee verschillende teksttypen onderzoek, heb ik ook twee verschillende benaderingen gehanteerd. Deze benaderingen licht ik toe in dit hoofdstuk (4.1.1). De domeinen die centraal staan in mijn onderzoek komen aan bod in de tweede sectie (4.2) van dit hoofdstuk. Sectie 3 (4.3) gaat in op de twee onderzochte platforms, tijdschriften en lezeressen. De laatste sectie (4.4) geeft informatie over de manier waarop ik de resultaten van mijn onderzoek heb verwerkt. Dit hoofdstuk laat ook zien welke keuzes en afwegingen ik heb gemaakt tijdens mijn onderzoek.

4.1 Onderzoeksvorm: Discourse-analyse

Al eeuwenlang communiceren mensen met elkaar door het vertellen van verhalen. Niet alleen met als doel elkaar te vermaken, maar ook om waarden uit te spreken en deze zo met elkaar te delen. Doordat mensen met elkaar over gebeurtenissen of andere mensen praten, worden modellen (waarin we de wereld plaatsen) gecreëerd en worden we zelf ook in modellen geplaatst. De teksten bieden dus niet alleen vermaak maar laten ook zien hoe de wereld in elkaar zit, hoe mensen zich gedragen of hoe ze zich zouden moeten gedragen, welke problemen we tegenkomen en welke oplossingen we hiervoor hebben. De inhoud van de gesprekken bekritisieren en prijzen bepaalde identiteiten die sociale constructies aandragen (Machin & Van Leeuwen, 2007, 39). Mijn onderzoek bestaat uit het bestuderen van teksten. Hierbij ga ik op zoek naar de betekenis van tekst en naar de manier waarop tekst laat zien hoe wij in de sociale wereld staan, denken en handelen (Phillips & Jørgensen, 2002, 1).

De manier waarop mensen over bepaalde onderwerpen praten, duiden we ook wel aan met de term ‘discourse’. Wanneer er wordt gesproken van een media-discourse omvat het een brede term die refereert aan het totaal van manieren waarop ‘de externe (sociale) realiteit’ wordt gerepresenteerd in de media, van televisie tot krant (O’Keeffe,

2007, 1). Er bestaan een hoop definities om de betekenis van ‘discourse’ te omschrijven. De meest besproken definitie is het idee dat discourse aangeeft dat taal gestructureerd wordt door middel van verschillende patronen die gecreëerd worden wanneer mensen deelnemen aan verschillende domeinen van het sociale leven. Een discourse geeft een bepaalde manier van praten over een onderwerp weer en laat zien wie je bent en hoe je naar de wereld kijkt en hoe je haar begrijpt. De term ‘repertoires’ is ook meerdere malen aan bod gekomen in deze thesis. Deze term gebruiken we wanneer personen (met behulp van discourses) uitleg geven omtrent hun visie op de wereld. Repertoires kunnen verbale beelden, metaforen, speeches of verklaringen zijn. Wanneer ik in deze thesis spreek over de tijdschriften die verschillende manieren bevatten om over de domeinen te praten, maak ik gebruik van de term discourse. Als ik mij richt op de manieren die personen/lezeressen gebruiken om over de domeinen te praten, dan hanteer ik de term repertoire.

Om discourses en repertoires te kunnen waarnemen en patronen te ontdekken in teksten, maak ik gebruik van de onderzoeksmethode ‘discourse-analyse’. Met behulp van deze methode krijg je inzicht in de discourses die van kracht zijn in tijdschriften en uit welke discourses wordt geput wanneer de tijdschriftlezeressen zich repertoires vormen over de domeinen. Ook wordt met deze onderzoeksmethode duidelijk welke consequenties zijn verbonden aan de gekozen discourses en repertoires. Het is van belang om deze onderzoeksmethode te hanteren omdat het een indruk geeft van de manier waarop wij teksten en taal produceren en consumeren. Door gebruik te maken van deze methode zal mijn onderzoek uiteindelijk aantonen hoe de processen van ontwikkeling in de wereld terug zijn te zien in mediateksten. Er kan op verschillende manieren worden gesproken over de vrouw in combinatie met carrière, moederschap, relatie en uiterlijk. Moederschap kan bijvoorbeeld gezien worden als een keuze of als een gebeurtenis die je overkomt. Door goed naar de teksten te kijken, zijn deze discourses/repertoires waar te nemen en wordt er duidelijk wanneer welke discourse gebruikt wordt. Aan deze discourses/repertoires zitten dus ook consequenties verbonden. Wanneer er op een bepaalde manier over een onderwerp wordt gesproken, zal uiteindelijk de discourse/repertoire invloed hebben op onze manier van leven en bijdragen aan beeldvorming over het betreffende onderwerp. Een dergelijk discourse kan er als volgt uit zien:

‘Sinds vrouwen op twee benen lopen, maken ze zich mooi op hun eigen wijze.’

Deze manier van praten over het uiterlijk en uiterlijke verzorging van de vrouw stelt dat het verfraaien van het uiterlijk algemeen geaccepteerd is en behoort tot het leven van een vrouw. Deze discourse geeft weer welk beeld er bestaat van de moderne vrouw in combinatie met het uiterlijk.

Per platform heb ik gekeken naar de samenstelling van de discourses en repertoires. Met samenstelling doel ik op de verschillende combinaties van discourses en repertoires die binnen de platforms aanwezig (kunnen) zijn. De twee platforms heb ik met

elkaar vergeleken op inhoud. Een discourse-analyse heb ik toegepast op zowel de tijdschriften als op de lezeressen (focusgroups). Omdat beide platforms anders van aard zijn, moeten de platforms wel ieder op een hun eigen manier benaderd worden. De onderzoeksmethode discourse-analyse kent verschillende benaderingen. Ieder teksttype dient vanuit de onderzoeksmethode discourse-analyse op een andere manier benaderd te worden. In de volgende sectie licht ik toe welke benaderingen van de onderzoeksmethode discourse-analyse ik per teksttype heb toegepast.

4.1.1 *Critical Discourse Analysis (CDA) en Critical Discursive Psychology (CDP)*

Uit de onderzoeksmethode Discourse-analyse zijn een aantal stromingen voortgekomen, waaronder de ‘*Critical Discourse Analysis*’- benadering. De ‘*Critical Discourse Analysis*’-benadering, ook wel geformuleerd als CDA, focust zich op de actieve rol van discourses bij het construeren van de sociale wereld. CDA is een variant op de traditionele Discourse-analyse en vindt zijn oorsprong in de ‘*Critical Linguistics*’. Deze stroming, die actief werd vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw, heeft zich bezig gehouden met de ideologieën die van kracht zijn in de wereld en heeft onderzocht hoe media, zoals kranten, bijdragen aan het in stand houden van deze ideologieën. Wetenschappers als Fowler, Kress en Hodge representeerden deze manier van kijken naar taal en media. Norman Fairclough (1989, 1992, 1995, 2003) ging een stapje verder dan de linguïsten en introduceerde de variant ‘*Critical Discourse Analysis*’. Fairclough was niet alleen geïnteresseerd in de manier waarop media bijdroegen aan het construeren en verspreiden van ideologieën, maar hij was vooral geïnteresseerd in de rol van media bij het veranderen van ideologieën als in hun rol bij het handhaven van de ideologieën. Het proces van ‘*intertextuality*’ is hierbij belangrijk. Dit houdt in dat discourses binnen een tekst tot stand komen door andere discourses. Door het combineren van verschillende discourses binnen een tekst kunnen individuele discourses veranderen en uiteindelijk ook de wereld op sociaal en cultureel niveau aanpassen. Door naar de intertekstualiteit van teksten te kijken, is te ontdekken welke discourses gebruikt worden en terugkeren en hoe dit leidt tot het tot stand komen van nieuwe combinaties van discourses (Phillips & Jørgensen, 2002, 7). Door gebruik te maken van CDA spoor je ideologische dilemma’s op. Welke ideologieën zijn met elkaar in conflict en welke consequenties heeft dit nu eigenlijk? Door op verschillende manieren over onderwerpen te praten, benaderen we die onderwerpen vanuit een bepaalde denkwijze die gecreëerd wordt door de verschillende discourses die er bestaan.

Omdat ik wil vaststellen welk beeld tijdschriften construeren over verschillende aspecten van vrouwelijkheid moet ik naar de combinatie van discourses kijken. De combinatie van verschillende manieren om over bepaalde aspecten van vrouwelijkheid te praten, draagt bij aan de beeldvorming over de vrouw van nu. De CDA-benadering is daarom zeer geschikt om te hanteren voor de tijdschriftenanalyse. Door gebruik te maken van deze methode krijg ik inzicht in de ideologieën achter geschreven teksten en de

manier waarop ze in stand gehouden en gepresenteerd worden. Met behulp van deze benadering kijk ik op een kritische manier naar tekst om zodoende de daadwerkelijke betekenis ervan te achterhalen. De werking van deze onderzoeksmethode zal ik nog even kort toelichten aan de hand van onderstaand voorbeeld. De volgende zin is afkomstig van het tijdschrift *Viva*:

‘Als je relatie goed is, ga je alleen voor haar.’

Deze zin heeft betrekking op het domein relatie. Deze manier van over relatie spreken stelt dat betrouwbaarheid tot een goede relatie behoort. Als je relatie goed is, ben je trouw aan je partner. Wanneer je kritisch naar deze uitspraak kijkt, is de discourses ‘Monogamie is basis voor een goede relatie’ van kracht. Om discourses als deze te kunnen waarnemen, moet het materiaal de vraag worden gesteld welke grondvoorwaarden we moeten accepteren om de uiting te interpreteren.

Deze methode gaat deels op wanneer het andere teksttype, de focusgroups, geanalyseerd dient te worden. Het onderwerp ontrouw is ook aan bod gekomen tijdens de focusgroups. Onderstaand fragment bevat een uitspraak van een respondent over relaties.

‘Ik vind niet dat je het moet najagen, maar dat je het met rust moet laten. Respect hebben voor de ander.’

Deze uitspraak heeft betrekking op de gevoelens die je voor een andere persoon dan je partner kunt hebben. Wanneer ik deze uitspraak kritisch bekijk is te zien dat de gevoelens van de respondent aanwezig zijn in deze uitspraak. Deze respondent stelt dat je sommige gevoelens moet negeren uit respect voor de partner. Ontrouw is in dit geval niet acceptabel, dat getuigt niet van respect. Respect zou zich volgens de respondent dus uiten in monogamie. Aan dit stukje tekst leg ik dezelfde vraag als bij de tijdschriften voor; welke grondvoorwaarden we moeten accepteren om de uiting te interpreteren. Dit voorbeeld laat zien dat de respondent gebruik maakt van de discourses ‘Monogamie is basis voor een goede relatie’ wanneer er een repertoire wordt gevormd over relaties. Omdat we bij het ‘spotten’ van repertoires rekening dienen te houden met gevoelens, emoties en karaktereigenschappen van personen dient er een andere benadering vanuit de discourses-analyse toegepast te worden, de ‘*Critical Discursive Psychology*’. Deze stroming wordt afgekort met de aanduiding CDP. CDP komt voort uit de *Discursive Psychology (DP)*. Deze stroming zet zich af tegen de rationele manier om over bepaalde onderwerpen te praten. De *Discursive Psychology*-benadering gaat net als de *Critical Discourse Analysis*-benadering uit van de specifieke rol die taal inneemt bij sociale interactie. Echter de voornaamste rol van *Discursive Psychology* is niet alleen te kijken naar de veranderingen in de maatschappij door de verschillende discourses maar om te onderzoeken hoe mensen gebruik maken van de discourses die beschikbaar zijn in de samenleving bij het creëren en uitspreken van representatieve van de wereld en

identiteiten binnen conversaties. Deze benadering gaat in op de gedragingen die tot stand komen als mensen meningen verkondigen en opvattingen uiten. CDP houdt zich bezig met de emoties die vorm geven aan de manier van praten over vraagstukken en richt zich binnen het onderzoek tot de sociale consequenties hiervan. Deze benadering besteedt aandacht aan de rol van deze processen in sociale en culturele reproductie en verandering (Phillips & Jørgensen, 2002, 7). Deze benadering is goed toe te passen op het onderzoek dat ik doe naar de repertoires van mediagebruikers omdat focusgroups bestaan uit sociale interactie en binnen de focusgroups ruimte is voor de verschillende gedachten en emoties van mensen.

De omschreven benaderingen hanteren beide als uitgangspunt dat de manier waarop wij over bepaalde zaken praten niet direct onze wereld, identiteiten en sociale relaties reflecteren, maar een actieve rol spelen bij het creëren en veranderen van hen (Phillips & Jørgensen, 2002, 1).

4.2 Onderzoeksdomeinen

Zoals al in het theoretisch kader bekend is gemaakt, staan vier domeinen centraal in het onderzoek; carrière, moederschap, relatie en uiterlijk. Deze domeinen vormen de basis voor mijn onderzoek omdat ze naar mijns inziens een inspiratiebron zijn voor de redacties van vrouwentijdschriften. Niet alleen vrouwentijdschriften besteden ruimschoots aandacht aan deze onderwerpen, deze vier vormen ook de basis voor de gesprekken die vrouwen onderling met elkaar voeren in de focusgroups. Tevens is het interessant om deze domeinen centraal te stellen omdat ze vaak in verbinding met elkaar staan en in gesprekken en artikelen regelmatig met elkaar gecombineerd worden. Het ene domein is van invloed op het andere domein. Uiteraard zijn er ook andere onderwerpen waar vrouwen zich mee bezig houden, maar naar mijn mening zijn carrière, moederschap, relatie en uiterlijk de belangrijkste. Per domein zal ik een omschrijving geven en toelichten welke onderwerpen ik toeken aan dit domein.

4.2.1 Carrière

Onder carrière versta ik alle informatie over de vrouw en werk. Moet een vrouw werken, zo ja, parttime of fulltime en in welke functie? Wat wordt er van een vrouw verwacht op het gebied van werk en carrière?

Onderzoek van het *Sociaal Cultureel Planbureau (SCP)* en *Centraal bureau voor de Statistiek (CBS)* heeft uitgewezen dat vrouwen in Nederland gemiddeld drie dagen of minder per week werken. Vrouwen zijn hier tevreden over. Nederlanders zijn de afgelopen jaren conservatiever gaan denken over vrouwen, huishouden, kinderen en werk. Wanneer de vrouw fulltime zou werken, zou het gezin eronder te lijden hebben. De reden waarom er weinig vrouwen op topposities zijn te vinden heeft dan ook te maken met het deeltijdwerk ¹⁹.

¹⁹ http://www.elsevier.nl/persoonlijk/carriere_en_geld/print/asp/artnr/37215/index.html

Mijn onderzoek brengt de discourses naar voren brengen over dit onderwerp. Wat wordt er in de tijdschriften geschreven over de vrouw in combinatie met werk en carrière en hoe verhoudt zich dit tot de manier waarop vrouwen over carrière en werk praten?

4.2.2 Moederschap

Het domein moederschap staat voor de vrouw in de rol van moeder of aanstaande moeder. Hoe moet de ‘ideale’ moeder omgaan met haar kinderen? Is het geoorloofd een kind op te voeden zonder partner en kan de moeder werken naast haar rol als moeder? Wat is de ideale leeftijd om zwanger te raken? Zwanger worden, de zwangerschap en de bevalling reken ik ook tot het domein moederschap. Tijdschriften zijn rijk aan discourses over het moederschap. De inhoudanalyse heeft uitgewezen welke discourses er aanwezig zijn in de tijdschriften. Het moederschap is ook uitgebreid aan bod gekomen in de focusgroups en de uitkomsten van mijn onderzoek tonen aan uit welke repertoires de vrouwen putten als zij praten over het moederschap.

4.2.3 Relatie

Relatie is een veelomvattend begrip. Het domein relatie omvat voor mij alle informatie over de relatie tussen partners, huwelijken, scheidingen en seksualiteit. Mijn onderzoek toont aan welke normen en waarden er heersen over dit domein en welke argumenten er worden gebruikt om deze te ondersteunen. Net als bij de andere domeinen heb ik ook gekeken naar de samenstelling van de discourses en repertoires binnen de platforms, heb ik ze met elkaar vergeleken en heb ik vast gesteld wat de consequenties zijn.

4.2.4 Uiterlijk

Onder uiterlijk versta ik de uiterlijke verschijning van vrouwen. Hoe ‘moet’ de vrouw van tegenwoordig eruit zien? Welke kledingmaat is mooi? Is cosmetische chirurgie geoorloofd en wat wordt voor mooi aangezien? Wat moet de vrouw doen om mooi te zijn/blijven?

Uit onderzoek van Liesbeth Woertman (2007) is gebleken dat een redelijk grote groep vrouwelijke respondenten tevreden is met haar uiterlijk. Met het gezicht is men vaak meer tevreden dan met het lichaam. De ontevredenheid van vrouwen over het uiterlijk hangt sterk samen met het gewicht. Vrouwen besteden per dag tien minuten meer dan mannen aan hun uiterlijk. Hoe hoger de leeftijd van de vrouw, hoe te minder tijd zij besteedt aan het uiterlijk. De resultaten van het onderzoek laten ook zien dat er een verband bestaat tussen de mediaconsumptie en de cosmetische veranderingswens. Woertman concludeert dat mensen die geen of weinig televisie kijken een lagere cosmetische veranderingswens en een positiever lichaamsbeeld hebben²⁰.

Met de inhoudsanalyse heb ik vastgesteld welke beelden over uiterlijke verschijning er worden geconstrueerd in de tijdschriften en hoe vrouwen hier in het dagelijkse leven over praten. Mijn onderzoek wijst uit in hoeverre de discourses die in

²⁰ <http://www.beperkthoudbaar.info>

tijdschriften aanwezig zijn over uiterlijk een leidraad vormen voor de conversaties die vrouwen met elkaar hebben en of hier verschillen en/of overeenkomsten in te ontdekken zijn.

4.2.5 Samenstelling domeinen

Tijdens de inhoudsanalyse heb ik de teksten van beide platforms bestudeerd op aanwezige discourses over de vier domeinen. Nadat ik had vastgesteld welke discourses en repertoires er bestaan over de domeinen heb ik de samenstelling en de combinatie tussen die domeinen vastgesteld. Regelmatig worden in teksten discourses met elkaar gecombineerd. Wanneer er wordt gepraat over het moederschap gaat dit bijvoorbeeld vaak gepaard met discourses over carrière en relatie. Het is van belang aandacht te besteden aan deze combinaties en samenstellingen omdat het aantoont hoe discourses geconstrueerd worden en bestaan. De ene discourse is van invloed op de andere discourse en bij elkaar vormen de discourses een bepaalde ideologie binnen onze samenleving.

4.3 Onderzoeksgroepen

Het onderzoek bestaat dus uit het bestuderen van twee verschillende platforms. Ik bestudeer de inhoud van tijdschriften en de data die voortkomen uit focusgroups vormen mijn onderzoeksgegevens. In deze sectie geef ik een omschrijving per platform en bespreek ik de manier waarop ik naar deze platforms heb gekeken.

4.3.1 Tijdschriften

Het eerste platform dat ik heb onderzocht, is het tijdschriftenplatform geweest. Ik heb een viertal vrouwentijdschriften geselecteerd voor mijn onderzoek. De tijdschriften die ik heb onderworpen aan een onderzoek zijn de eerder besproken tijdschriften in het theoretisch hoofdstuk van deze thesis; *Libelle*, *Viva*, *Linda* en *Red*. Ik heb ervoor gekozen deze tijdschriften te bestuderen omdat zij zich allemaal op een andere vrouwendoelgroep richten. Tevens zijn de vier tijdschriften succesvol gebleken in Nederland en hebben sommige veel betekend in de geschiedenis van de Nederlandse vrouw. Het succes van de tijdschriften is dan ook in het verleden bekroond met een prijs. Advertenties zijn niet meegenomen in dit onderzoek. Het analyseren van advertenties vraagt namelijk om een andere onderzoeksmethode dan de methode die ik heb gehanteerd bij de analyse van de teksten van tijdschriften. Omdat advertenties voornamelijk uit beeld bestaan, moeten ze op semiotisch niveau bekeken worden.

De tijdschriften *Viva* en *Libelle* verschijnen beide wekelijks en bevatten per nummer dan ook minder pagina's dan *Red* en *Linda*, die maandelijks een nummer uitbrengen. Ik heb daarom besloten vier nummers van *Libelle* en vier nummers van *Viva* te gebruiken voor de tijdschriftenanalyse. Twee nummers van *Red* en twee nummers van *Linda* maken deel uit van mijn onderzoeksmateriaal. Om een diversiteit in het onderzoeksmateriaal te creëren heb ik nummers gekozen uit verschillende maanden van de jaargang. Van *Viva* en *Libelle* zijn dat nummer 14 (april) en 28 (juli) en 46 (november)

uit 2007 geworden en nummer 7 (februari) uit 2008. Van *Red* en *Linda* heb ik een zomernummer (juli/augustus) en een winternummer (november) geselecteerd. Omdat ik geen historisch (vergelijkend) onderzoek verricht, heb ik recente tijdschriften gebruikt. De tijdschriften heb ik verzameld door contact op te nemen met abonnees, vrienden en kennissen. Via hen ben ik in bezit gekomen van de verschillende nummers. Een aantal nummers had ik zelf al in mijn bezit.

De eerste stap in het tijdschriftenonderzoek bestond uit het scannen van artikelen. Ik heb redactionele artikelen geselecteerd die stukken tekst bevatten over minimaal een van de vier domeinen; carrière, moederschap, relatie en uiterlijk. De artikelen die aandacht besteden aan de domeinen heb ik uiteindelijk nader bestudeerd. Per artikel heb ik een aantal vaste kwantitatieve gegevens genoteerd. Ik heb op een codeerformulier (bijlage 6) aangegeven uit welk van de vier tijdschriften het artikel afkomstig is, de verschijningsdatum van het tijdschrift en de pagina waarop het artikel geplaatst is. In het codeerschema heb ik ook aangegeven om wat voor artikel het gaat, zoals bijvoorbeeld een interview of een reportage. In het codeerschema is een korte omschrijving van het artikel terug te vinden, een samenvatting van maximaal twee zinnen waaruit duidelijk wordt wat de inhoud van het artikel is. Per geselecteerd artikel is een codeerschema aangemaakt. Om in het onderzoek structuur aan te brengen, heeft ieder artikel twee nummers gekregen. Een nummer om aan te geven om welk artikel het gaat in de reeks van artikelen van een tijdschrift en een nummer om aan te duiden welk het artikel het is in de reeks van het totaal aantal artikelen. Een overzicht waarin opgenomen is welk cijfer toegekend is aan welk artikel is terug te vinden in bijlage 5. In totaal heb ik 91 artikelen geselecteerd. Dertig artikelen uit *Libelle*, 22 artikelen uit *Viva*, 19 uit *Linda* en twintig artikelen zijn afkomstig uit *Red*.

Nadat alle kwantitatieve gegevens zijn verwerkt in het codeerschema en de artikelen genummerd zijn, heb ik de geselecteerde stukken tekst opgenomen in het schema. Per zin of stuk tekst uit het artikel heb ik aangegeven op welk domein (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk) het stuk tekst betrekking heeft. In sommige gevallen bevatte een stuk tekst informatie over meerdere domeinen tegelijk. Indien dit het geval was, heb ik alle domeinen genoemd waarop het stuk tekst van toepassing was. In bijlage 7 is per artikel een codeerschema opgenomen waarin verschillende stukken tekst opgenomen zijn die ieder betrekking hebben op een ander domein.

Het grootste gedeelte van de tijdschriftenanalyse bestond uit het omschrijven en benoemen van de discourses die waar te nemen zijn in de geselecteerde stukken tekst. De discourses heb ik waargenomen door te zoeken naar bepaalde meningen en standpunten binnen een tekst. De discourses die ik heb geselecteerd geven antwoord op de vraag: hoe wordt er naar het betreffende domein gekeken, vanuit welke ideologie? Bij iedere zin of ieder stuk tekst over een domein heb ik me afgevraagd welke gedachtegang en mening hieruit voort kan komen over het domein. Een voorbeeld: ‘aan kinderen begin je wanneer je er klaar voor bent’. Deze zin is van toepassing op het domein moederschap. Dit stuk tekst past bij de gedachtegang dat je voor het moederschap kiest, moederschap is een

keuze. De andere benadering kan zijn is dat je het moederschap benadert als een gebeurtenis die je overkomt en waar je niet voor kunt kiezen. Uit deze zin komen twee manieren voort om over het moederschap te praten. Simpel gezegd neem je een stapje terug en wordt er op een zo abstract mogelijke manier naar tekst gekeken, er moet vastgesteld worden wat er nou werkelijk wordt gezegd. Mijn waarnemingen heb ik opgenomen in het codeerschema. In het codeerschema heb ik naast het stuk tekst twee verschillende *subdiscourses* opgenomen. Allereerst wat het stuk tekst precies ‘zegt’ over het betreffende domein en welke discourse het stuk tekst aandraagt. Niet alleen de waargenomen discourse wordt genoemd, maar ook de tegengestelde discourse. Welke discourse sluit het stuk tekst dus uit? De tweede *subdiscourse* is dus het tegenovergestelde argument dat je kunt geven op het argument dat naar voren komt uit het geselecteerde stuk tekst. Zoals uit onderstaand voorbeeld duidelijk wordt dat je op meerdere manieren over een domein / onderwerp kunt praten. Het ene discourse sluit het andere uit.

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Wat heb jij liever: een carrière of een leuke baan?”	7.1 Carrière maken is niet leuk	7. Carrière maken is leuk

Libelle, artikel 28/28. Figuur 2

De nummers voor de subdiscoursen in bovenstaand voorbeeld geven aan om welke discourse het gaat uit de reeks van totale discourses die beschikbaar zijn. Om de hoeveelheid aan data enigszins overzichtelijk te verwerken tot een resultatenoverzicht heeft iedere subdiscourse een nummer gekregen. Discourses kunnen meerdere keren voorkomen en hebben dan dus hetzelfde nummer.

Nadat ik alle artikelen heb geanalyseerd en voorzien heb van labels, heb ik de uitkomsten gegroepeerd en uitgewerkt in een resultatenoverzicht per domein. Het resultatenoverzicht is tot stand gekomen door het bespreken van de opvallendste en meest voorkomende waargenomen discourses. De uitkomsten van het tijdschriftenonderzoek zijn te lezen in hoofdstuk 5.

4.3.2 Tijdschriftlezers

Het tweede gedeelte van het onderzoek betrof het organiseren van focusgroups, het interviewen van vrouwen in groepsverband. Deze methode is geschikt om erachter te komen op welke manier mensen over bepaalde onderwerpen praten binnen een sociale omgeving. Daarnaast biedt het inzicht in welke argumenten men gebruikt om een standpunt te onderbouwen of de gesprekspartner te overtuigen. In totaal hebben er 14 vrouwen uit verschillende leeftijdsgroepen deelgenomen aan de focusgroups. Deze 14 vrouwen waren verdeeld over vier groepen van 3 tot 4 personen. Ik heb ervoor gekozen om vrouwen bij elkaar in een groep te plaatsen die elkaar in het verleden al eerder hebben

ontmoet. Deze manier van groepsvorming creëerde een zo natuurlijk en realistisch mogelijke sociale situatie. Mensen voelen zich namelijk naar mijns inziens meer op hun gemak wanneer zij bekende mensen om zich heen hebben en weten wie hun gesprekspartner is. De meeste respondenten ken ik persoonlijk en heb ik in het verleden al eens ontmoet. Ik heb hen gevraagd mee te werken aan het onderzoek door ze telefonisch te benaderen of per *e-mail*.

Alle interviews zijn afgenomen in een huiselijke sfeer. Iedere groep stond representatief voor een bepaalde leeftijdsgroep om zo een zo breed mogelijke groep vrouwen te kunnen spreken. Er kan gesteld worden dat iedere interviewgroep tot de doelgroep zou kunnen behoren van een van de tijdschriften. De eerste groep bestaat uit vier vrouwen in de leeftijd van 22 tot en met 24 jaar (*Viva*). Tot groep twee behoren vier vrouwen in de leeftijd van 49 tot en met 62 jaar (*Libelle*). De derde groep is samengesteld door drie vrouwen in de leeftijd van 25 tot en met 31 jaar (*Red/Linda*). De laatste en vierde groep die ik geïnterviewd heb, bestaat uit drie vrouwen die allen 41 jaar zijn (*Red/Linda*). Ik heb ervoor gekozen geen vrouwen te betrekken in het onderzoek die jonger zijn dan 21 jaar omdat zij naar mijn mening nog niet tot nauwelijks werkervaring hebben en minder bezig zijn, in vergelijking tot oudere vrouwen, met vraagstukken over het moederschap. Ook heb ik een grens gesteld voor een maximum leeftijd. Vrouwen van 65 jaar en ouder heb ik niet betrokken in het onderzoek omdat de meeste van hen niet meer deel nemen aan het arbeidsproces. Carrière en werk is een van de onderwerpen die aan bod is gekomen tijdens de focusgroups. Vrouwen vragen naar hun mening die volop in het arbeidsproces zitten, leek mij een betere optie.

Voorafgaand aan het interview heb ik een vragenlijst opgesteld die terug te vinden is in bijlage 3. Deze vragenlijst bestaat uit stellingen en vraagstukken die betrekking hebben op de verschillende domeinen. Per domein heb ik vier tot vijf vraagstellingen voorbereid. De stellingen en vraagstukken heb ik op een dusdanige manier voorgelegd aan de vrouwen dat het hen aanmoedigde tot een antwoord dat verder ging dan alleen 'ja' of 'nee'. De stellingen en vraagstukken creëerden door hun open karakter een basis voor actieve gesprekken en discussies over verschillende onderwerpen binnen een domein. Tijdens de interviews heb ik niet actief deelgenomen aan het gesprek, maar bestond mijn rol uit het faciliteren en begeleiden van het gesprek. Ik heb de vrouwen gestimuleerd zo uitgebreid mogelijk te antwoorden op de vragen en hun antwoorden, indien mogelijk, te beargumenteren. Daarnaast heb ik geprobeerd iedereen een kans te geven om actief deel te nemen aan het gesprek. Wanneer het gesprek te veel afweek van de vraag heb ik de respondenten daarop gewezen en in sommige gevallen een andere vraag gesteld. Gemiddeld duurden de interviews 120 minuten. Wegens tijdgebrek zijn niet alle stellingen/vraagstukken bij iedere groep aan bod gekomen. Na het voorleggen van de vooraf opgestelde vragen en stellingen hebben de respondenten de gelegenheid gekregen om terug te komen op hun antwoorden en aan te geven wat ze goed en minder goed aan het interview vonden. Na goedkeuring van de respondenten zijn alle gesprekken opgenomen met een videocamera.

De video-opname bood de mogelijkheid om de gesprekken gedetailleerd uit te werken. De gesprekken heb ik per domein en per vraagstelling uitgewerkt op papier. De uitgewerkte interviews zijn per groep opgenomen in bijlage 4. Op dezelfde wijze als bij de tijdschriften heb ik in de uitgewerkte interviews zinsdelen en stukken tekst geselecteerd die inzicht geven in een bepaalde discourse over een of meerdere domeinen. Ik heb vooral gezocht naar onderdelen van het gesprek die standpunten en argumenten van de respondenten bevatten over carrière, moederschap, relatie of uiterlijk. Deze stukken tekst heb ik per domein, net als bij de tijdschriftenanalyse, opgenomen in een codeerschema en voorzien van een subdiscourse en tegengestelde discourse. Ook deze subdiscourses zijn weer voorzien van een cijfer. Om de repertoires te ontdekken in de verhalen die vrouwen hebben verteld, heb ik mij gefocust op de argumenten die vrouwen doen wanneer zij hun standpunt of mening verkondigen. De repertoires hangen samen met een bepaalde gedachtegang/ideologie die mensen hebben over onderwerpen. Om mijn werkwijze duidelijk te maken, geef ik een voorbeeld: ‘ik vind de toepassing van cosmetische chirurgie helemaal niets, het ziet er vaak niet natuurlijk uit’. Deze persoon laat weten cosmetische chirurgie niet goed te vinden omdat het resultaat er vaak niet natuurlijk uit ziet. Je zou kunnen zeggen dat deze persoon de natuur hoog heeft staan. Wanneer iets onnatuurlijk is of in ieder geval geen natuurlijk ogend eindresultaat biedt, is het niet geoorloofd. De tegenhanger zou kunnen zijn dat alle ingrepen aan het uiterlijk geoorloofd zijn en dat er geen grenzen zijn. In dit geval is het repertoire van kracht: natuurlijkheid is hoogste goed. De persoonlijke gedachtegang is hierbij belangrijk. Welke argumenten draagt iemand aan om zijn mening te verkondigen en hoe uiten deze argumenten zich in groepsverband?

Aan het begin van ieder gesprek heb ik een aantal persoonlijke gegevens gevraagd aan de respondenten. Deze gegevens heb ik verwerkt in een totaaloverzicht. Ik heb hen gevraagd naar hun leeftijd, beroep, leesgedrag en woonsituatie. Daarnaast hebben ze via een vragenformulier ook moeten aangeven in welke plaats en land ze geboren zijn, in welke plaats ze op dit moment woonachtig zijn, wat de samenstelling van het (eventuele) gezin is waaruit ze komen en hoe de huidige gezinssituatie van hen eruit ziet. Een overzicht van deze gegevens is terug te vinden in bijlage 2. Deze gegevens zijn niet als variabelen opgenomen in mijn onderzoek. De groep respondenten heb ik als representatieve groep beschouwd voor de totale groep mediagebruikers. Persoonlijke gegevens zijn bij een dergelijk kleine groep niet relevant.

4.4 Resultaatverwerking

Nadat ik alle datagegevens van de inhoudsanalyse en focusgroups heb verwerkt in een gezamenlijk bestand, heb ik de discourses gecategoriseerd. Discourses met hetzelfde cijfer vormen samen één categorie. De verschillende categorieën zijn representatief voor een bepaalde manier waarop er over een onderwerp wordt gesproken. De meest voorkomende en opvallendste discourses en repertoires heb ik verwerkt in een schematisch overzicht en kwalitatieve analyse in het volgende hoofdstuk van deze thesis,

hoofdstuk 5. Het schematische overzicht laat zien wat de samenstelling van de discourses/repertoires is die ik waargenomen heb in de tijdschriften en focusgroups. Per domein worden de discourses/repertoires weergegeven. In het schema is ook te zien welke domeinen er met elkaar in verbinding staan en binnen de tijdschriften of focusgroups zijn gecombineerd. In het schema is de samenstelling van beide platforms te zien zodat ze gemakkelijk met elkaar vergeleken kunnen worden. Het schema illustreert welke verschillen en/of overeenkomsten er bestaan tussen de samenstelling van discourses/repertoires tussen de beide platforms. De patronen die voortkomen uit het schematische overzicht bespreek ik in een kwalitatieve analyse van de resultaten. Voordat ik overga tot deze analyse presenteer ik per domein de kwantitatieve gegevens, zoals gegevens over het aantal geanalyseerde artikelen per domein en het aantal artikelen per tijdschrift. Vervolgens geef ik, ondersteund met voorbeelden, een overzicht van de verschillende discourses. Daarnaast beschrijf ik de relatie tussen het betreffende domein met de andere domeinen op basis van de besproken discourses. Ten slotte bespreek ik de overeenkomsten en verschillen tussen de uitkomsten van het tijdschriftenonderzoek en de focusgroups toegespitst op het betreffende domein. In hoofdstuk 5 geef ik ook aan wat de waargenomen overeenkomsten en verschillen tussen de geanalyseerde tijdschriften zijn. Tevens geef ik een overzicht van overeenkomsten en verschillen voor de focusgroups. De analyse geeft uiteindelijk inzicht in de samenstelling van de platforms, de verschillen en/of overeenkomsten tussen de platforms en de consequenties van deze samenstellingen en verschillen en/of overeenkomsten. De resultaten van de analyse bieden de basis voor het antwoord op de hoofdvraag. Het antwoord op deze vraag zal gepresenteerd worden in de vorm van een algemene conclusie in hoofdstuk 6 van deze thesis.

4.5 Samenvatting

Dit hoofdstuk heeft inzicht gegeven in de onderzoeksmethode die ik hanteer. De onderzoeksmethode Discourse-analyse kent meerdere benaderingen. Omdat ik twee verschillende teksttypen bekijk, dienen deze ieder op een andere manier benaderd te worden. Voor het analyseren van de tijdschriftenartikelen maak ik gebruik van de ‘Critical Discourse Analysis’-benadering. De teksten die voortkomen uit de focusgroups analyseer ik met behulp van de ‘Critical Discursive Psychology’- benadering. Het doel van deze methoden is het vaststellen van aanwezige discourses en repertoires in de teksten. De teksten worden aan de hand van vier domeinen, die worden geassocieerd met vrouwelijkheid, geanalyseerd. De onderwerpen carrière, moederschap, relatie en uiterlijk vormen samen de vier domeinen die centraal staan in mijn onderzoek. De tijdschriftenanalyse heeft betrekking op de vier vrouwentijdschriften *Libelle*, *Viva*, *Linda* en *Red*. In totaal interview ik 14 vrouwen van verschillende leeftijden verdeeld over vier focusgroups. Het onderzoek zal uitwijzen hoe de samenstelling van discourses en repertoires per domein tot stand komt en toont aan wat de verschillen en overeenkomsten tussen beide platforms in de samenstelling zijn.

HOOFDSTUK 5. RESULTATEN

Dit hoofdstuk gaat in op de resultaten van mijn onderzoek. Per domein presenteer ik de opvallendste en belangrijkste resultaten. Voordat ik per domein een kwalitatieve omschrijving geef van de resultaten, presenteer ik een schema waarin de uitkomsten van dit onderzoek overzichtelijk zijn weergegeven. Om de uitkomsten overzichtelijk te presenteren, zijn er in dit hoofdstuk ook schema's per domein opgenomen. Voorafgaand aan de kwalitatieve resultatenbespreking, presenteer ik enkele kwantitatieve gegevens. De uitkomsten van de tijdschriftenanalyse worden eerst besproken, gevolgd door de uitkomsten van de focusgroups. Per platform geef ik een beschrijving van de samenstelling van de discourses en daarnaast sta ik per domein stil bij de overeenkomsten en verschillen tussen de tijdschriften en focusgroups onderling. Onder de voorbeelden die ik noem staan tijdschriftnummers of een focusgroupsnummer vermeld. Meer informatie over de artikelen of focusgroups is opgenomen in bijlage 5 en 1. Nadat ik beide platforms besproken heb, bespreek ik de belangrijkste en opvallendste overeenkomsten en verschillen tussen die twee. De resultaten die worden besproken in dit hoofdstuk resulteren uiteindelijk in een antwoord op de hoofdvraag van deze thesis dat gegeven wordt in het volgende hoofdstuk.

5.1 Schematisch overzicht resultaten

Onderstaand schema toont aan wat de samenstelling van discourses bij beide platforms is. Teven biedt het schema inzicht in de verschillen en overeenkomsten tussen de tijdschriften en focusgroups. Het schema laat ook zien welke domeinen met elkaar gecombineerd worden en aan de hand van welke discourses. Alle discourses hebben een code gekregen en die codes zijn terug te zien in het schema. De betekenis van de codes zijn opgenomen in de legenda onderaan het schema. De letter van de code staat voor het domein (C, M, R, U) en het cijfer erachter correspondeert met de hoofddiscours. Het schema moet van boven naar beneden en van link naar rechts worden afgelezen. Om de resultaten per domein goed in kaart te brengen, is in deze sectie ook een schema per domein opgenomen, zodat in één oogopslag is te zien wat de samenstelling, combinaties en overeenkomsten en verschillen tussen de platforms zijn. De discourses die de boventoon voeren zijn geel gemarkeerd in het totaalschema. In de schema's per domein zijn de discourses geel gemarkeerd die de tijdschriften en focusgroups met elkaar delen.

PLATFORMS

MEDIA (TIJDSCHRIFTEN)

FOCUSGROUPS (LEZERESSEN)

DOMEINEN	UITERLIJK	RELATIE	MOEDERSCHAP	CARRIÈRE	CARRIÈRE	MOEDERSCHAP	RELATIE	UITERLIJK	DOMEINEN
CARRIÈRE		R10	M1 M3 M9	C2 C4 C7 C7.1 C10 C11 C12 C12.1 C17.1 C18 C19 C20 C21 C22 C23 C24	C4 C7 C10 C12 C12.1 C17 C17.1 C18 C19 C20 C22 C23 C25 C26 C27 C28 C29.1 C30 C30.1 C32 C33 C48	M2 M8 M7.1 M9 M11 M12 M20 M20.1 M25 M32	R18		CARRIÈRE
MOEDERSCHAP	U17 U17.1	R10	M1 M2 M2.1 M3 M4 M5 M5.1 M6 M7 M7.1 M8 M8.1 M9 M12 M26 M26.1 M31.1 M32 M35 M35.1 M38 M48	C9 C20	C5.1 C7.1 C9 C17.1 C30	M2.1 M5.1 M7.1 M8 M8.1 M9 M10 M11 M12 M12.1 M20 M20.1 M23 M25 M26 M26.1 M27 M30 M30.1 M31.1 M32 M33 M35 M35.1 M39 M43 M45 M46	R5.1 R10		MOEDERSCHAP
RELATIE		R2 R2.1 R4 R7 R11 R13 R14 R15 R15.1 R16 R16.1 R26 R45 R48	M1 M7.1	C9	C17.1	M2 M2.1 M7.1 M8 M11	R2 R4 R7 R10 R13 R14 R14.1 R15 R15.1 R18 R22 R25 R26 R26.1 R28 R30 R30.1 R31 R33 R35 R39 R46.1		RELATIE
UITERLIJK	U2 U2.1 U41 U4 U10 U41.1 U12 U17 U42 U17.1 U19 U43 U23 U26 U49 U26.1 U28 U30 U30.1 U33 U34 U34.1 U35.1 U36 U37 U37.1 U38 U39 U40	R17	M1	C17	C12 C17.1		R17	U2 U2.1 U12.1 U17 U17.1 U26 U27 U28 U30 U30.1 U33 U34 U34.1 U35 U36 U37.1 U38 U39 U39.1 U43 U44 U49	UITERLIJK

Legenda discourses

C= carrière M= moederschap R= relatie U= uiterlijk

1. De komst van kinderen verandert je leven
 - 1.1. Komst van kinderen brengt geen veranderingen met zich mee
 2. Je kunt alles in de hand hebben, overal invloed op uitoefenen
 - 2.1. Het leven moet je nemen zoals het komt, daar kun je geen invloed op uitoefenen
 3. Als moeder ben je verantwoordelijk voor (daden en leven van) kinderen
 4. Niets gaat vanzelf
 5. Ouders zijn de baas, kinderen hebben niets te vertellen
 - 5.1. Kinderen hebben ook wat te zeggen. Belang kind heel belangrijk
 6. Alles moet je leren
 7. Moederschap/carrière is leuk en mooi
 - 7.1. Moederschap/carrière is niet leuk, je moet veel opofferen voor het moederschap/carrière
 8. Moederschap is een keuze
 - 8.1. Moederschap overkomt je
 9. Het leven draait om combineren en organiseren (dan ben je succesvol)
 10. Keuzes moeten weloverwogen gemaakt worden, niet impulsief zijn en weten wat je wilt
 11. De mate van aanwezigheid van materialisme bepaalt of je wel of niet ergens geschikt voor bent.
 12. Geld maakt niet gelukkig
 - 12.1. Geld is nodig in het leven, geld helpt je dromen te verwezenlijken
 13. Scheiden is erg, moet voorkomen worden
 14. Gevoel kan je niet tegengaan
 - 14.1. Gevoel kan je tegengaan, weerhouden
 15. Monogamie is belangrijk in relatie
 - 15.1. Monogamie is niet realistisch en haalbaar
 16. Trouwen is een formele aangelegenheid
 - 16.1. Trouwen is een emotionele aangelegenheid
 17. Uiterlijk is belangrijk
 - 17.1 Uiterlijk is niet belangrijk
 18. Streven naar onafhankelijkheid
 19. Eerlijkheid rechtvaardigt
 20. Mannen en vrouwen zijn niet gelijkwaardig
 - 20.1. Mannen en vrouwen zijn gelijkwaardig
 21. Blijven streven naar spanning en uitdaging en plezier
 22. Vrijheid en flexibiliteit zijn belangrijk
 23. Waar een wil is, is een weg
 24. Kansen pakken die je pakken kunt
 25. Je moet je blijven ontwikkelen
 26. Leeftijd geeft grenzen aan
 - 26.1. Leeftijd is niet belangrijk
 27. Consequenties voor eigen daden ondervinden
 28. Goede reden rechtvaardigt
 29. Zonder kennis kom je nergens
 - 29.1. Kennis is niet belangrijk, gaat om persoonlijkheid
 30. Rekening houden met omgeving, oordeel maatschappij is belangrijk
 - 30.1. Niemand veroordelen, iedereen maakt eigen keuzes. Mening van individu is belangrijk
 31. Liefde is niet allerbelangrijkste
 - 31.1 Liefde is allerbelangrijkste
 32. Overheid is verantwoordelijk
 33. Doe maar normaal dan doe je al gek genoeg
 - 33.1. Risico's nemen, het leven kan niet gek genoeg zijn
 34. Uiterlijk middels plastische chirurgie veranderen is acceptabel
 - 34.1. Plastische chirurgie is een taboe
 35. Natuur moet je niet tegen gaan, natuur is hoogste goed
 - 35.1. Tegen de natuur kan je ingaan, natuurlijk is normatief
 36. Uiterlijk staat in relatie tot innerlijk
 37. Ouder worden is niet leuk en de verschijnselen moet je tegen gaan
 - 37.1. Ouder worden hoort bij leven, moet je niets aan doen
 38. Gebruik maken van de beschikbare mogelijkheden
 39. Streven naar perfectie
 - 39.1 Zelfacceptatie is belangrijk, tevreden zijn met wat je hebt
 40. Mens moet uniek zijn
 41. Streven naar comfort
 - 41.1. Uitstraling/uiterlijk is belangrijker dan comfort
 42. Vrouwelijkheid hoogste goed
 43. Medische reden rechtvaardigt
 44. Werken aan uiterlijk kent geen grenzen
 45. Problemen moet je uit de weg gaan en zien te voorkomen
 46. Combinatie man/vrouw is ideaal
 - 46.1. Ideale combinatie bestaat niet altijd uit man/vrouw
 48. Je moet doorzetten en hard werken
 49. Uiterlijke verzorging is belangrijk
-

DOMEIN CARRIÈRE

PLATFORM 1: MEDIA (TIJDSCHRIFTEN)

PLATFORM 2: FOCUSGROUPS (LEZERESSEN)

DOMEINEN	UITERLIJK	RELATIE	MOEDERSCHAP	CARRIÈRE	CARRIÈRE	MOEDERSCHAP	RELATIE	UITERLIJK	DOMEINEN
CARRIÈRE				C2 C4 C7 C10 C12 C17.1 C18 C19 C20 C21 C22 C23	C4 C7 C12 C17 C18 C19 C20 C22 C23 C25 C26 C27 C28 C29.1 C30 C30.1 C32 C33 C48				CARRIÈRE
MOEDERSCHAP				C9 C20	C5.1 C7.1 C9 C17.1 C30				MOEDERSCHAP
RELATIE				C9	C17.1				RELATIE
UITERLIJK				C17	C12 C17.1				UITERLIJK

DOMEIN MOEDERSCHAP

PLATFORM 1: MEDIA (TIJDSCHRIFTEN)

PLATFORM 2: FOCUSGROUPS (LEZERESSEN)

DOMEINEN	UITERLIJK	RELATIE	MOEDERSCHAP	CARRIÈRE	CARRIÈRE	MOEDERSCHAP	RELATIE	UITERLIJK	DOMEINEN
CARRIÈRE			M1 M3 M9			M2 M8 M7.1 M9 M11 M12 M20 M20.1 M25 M32			CARRIÈRE
MOEDERSCHAP			M1 M2 M2.1 M3 M4 M5 M5.1 M6 M7 M7.1 M8 M8.1 M9 M12 M26 M26.1 M31.1 M32 M35 M35.1 M38 M48			M2.1 M5.1 M7.1 M8 M8.1 M9 M10 M11 M12 M12.1 M20 M20.1 M23 M25 M26 M26.1 M27 M30 M30.1 M31.1 M32 M33 M35 M35.1 M39 M43 M45 M46			MOEDERSCHAP
RELATIE			M1 M7.1			M2 M2.1 M7.1 M8 M11			RELATIE
UITERLIJK			M1						UITERLIJK

DOMEIN RELATIE

PLATFORM 1: MEDIA (TIJDSCHRIFTEN)

PLATFORM 2: FOCUSGROUPS (LEZERESSEN)

DOMEINEN	UITERLIJK	RELATIE	MOEDERSCHAP	CARRIÈRE	CARRIÈRE	MOEDERSCHAP	RELATIE	UITERLIJK	DOMEINEN
CARRIÈRE		R10					R18		CARRIÈRE
MOEDERSCHAP		R10					R5.1 R10		MOEDERSCHAP
RELATIE		R2 R2.1 R4 R7 R11 R13 R14 R15 R15.1 R16 R16.1 R26 R45 R48					R2 R4 R7 R10 R13 R14 R14.1 R15 R15.1 R18 R22 R25 R26 R26.1 R28 R30 R30.1 R31 R33 R35 R39 R46.1		RELATIE
UITERLIJK		R17					R17		UITERLIJK

DOMEIN UITERLIJK

PLATFORM 1: MEDIA (TIJDSCHRIFTEN)

PLATFORM 2: FOCUSGROUPS (LEZERESSEN)

DOMEINEN	UITERLIJK	RELATIE	MOEDERSCHAP	CARRIÈRE	CARRIÈRE	MOEDERSCHAP	RELATIE	UITERLIJK	DOMEINEN
CARRIÈRE									CARRIÈRE
MOEDERSCHAP	U17 U17.1								MOEDERSCHAP
RELATIE									RELATIE
UITERLIJK	U2 U2.1 U41 U4 U10 U41.1 U12 U17 U42 U17.1 U19 U43 U23 U26 U49 U26.1 U28 U30 U30.1 U33 U34 U34.1 U35.1 U36 U37 U37.1 U38 U39 U40							U2 U2.1 U12.1 U17 U17.1 U26 U27 U28 U30 U30.1 U33 U34 U34.1 U35 U36 U37.1 U38 U39 U39.1 U43 U44 U49	UITERLIJK

5.2 Carrière

Het domein carrière, ook wel werk genoemd, is niet meer weg te denken uit de vrouwentijdschriften van nu. Dit domein wordt regelmatig besproken in combinatie met het moederschap. De artikelen gaan voornamelijk in op de combinatie tussen beide. Ook de respondenten uit de focusgroups raakten niet uitgepraat over dit domein. Ook zij haalden het domein moederschap aan wanneer ze over carrière praatten. In de tijdschriften en focusgroups kwamen allerlei onderwerpen omtrent dit domein aan bod. Zoals een omschrijving van de ideale baan, de huidige arbeidsmarkt, de stappen die je zou moeten ondernemen om succes te behalen en de eigenschappen die een leuke baan kenmerken. Deze sectie staat in het teken van de resultaten van het onderzoek omtrent het domein carrière.

5.2.1 Tijdschriften

In alle vier de tijdschriften is het domein carrière aan bod gekomen. Ik heb vijf artikelen in *Libelle* gevonden die ingingen op dit domein, acht artikelen uit *Viva* heb ik geanalyseerd voor dit domein, *Linda* besteedde in 2 artikelen aandacht aan carrière en bij *Red* was dit wat meer met zeven artikelen. In totaal heb ik dus 22 artikelen bestudeerd die ik onder andere toegekend hebt aan het domein carrière.

In de tijdschriften heb ik twintig verschillende manieren gevonden om over carrière te praten. Een enkele keer werd het domein carrière gecombineerd met het domein moederschap en uiterlijk. Het domein relatie werd niet in verband gebracht met carrière in de tijdschriften. De verschillende discourses over carrière zal ik aan de hand van een kwalitatieve beschrijving en een aantal voorbeelden toelichten.

In de tijdschriften werd over carrière gesproken met behulp van het financiële discours (C12). Carrière maken zou noodzakelijk zijn om geld te verdienen en geld is nodig om te leven. In de tijdschriften was te lezen dat geld belangrijk kan zijn om een leuk leven te hebben.

‘Ik wil vooral heel veel geld en dun blijven.’

Red, artikel 20/90

Dat geld een belangrijke rol speelt binnen het domein carrière bewijst de volgende passage uit *Libelle*. Geld zou je dromen helpen te verwezenlijken:

‘Eigenlijk was ik liever verloskundige geworden, maar dat was een dure opleiding en daar was bij ons thuis geen geld voor.’

Libelle, artikel 15/15

Deze passage toont aan dat geld wel degelijk belangrijk is. Geld kan helpen je dromen waar re maken en de carrière te krijgen die je wilt. De discourse dat er meer is dan carrière en geld niet belangrijk is (C12.1.) voert de boventoon. Voornamelijk het tijdschrift *Libelle* gebruikt deze discourse om over carrière te praten:

‘Wat heb jij liever: een carrière of een leuke baan?’

Libelle, artikel 28/28

Bovenstaande zin suggereert dat leuke banen niet behoren tot carrière. Carrière zou niet leuk zijn. Opvallend is dat deze uitspraak stelt dat wanneer je kiest voor carrière dat je dan dus niet kiest voor een leuke baan. Ook *Viva* biedt ruimte voor deze discourse wanneer het domein carrière aan bod komt:

‘Ik ben geen muziek gaan maken voor het geld maar omdat het mijn passie is.’

Viva, artikel 16/46

Volgens deze uitspraak werk je dus niet alleen voor het geld, maar werk je voor de voldoening en vanuit een passie. Dat er meer is dan alleen carrière bewijst *Libelle* door het moederschap te betrekken bij het domein carrière:

‘Als mijn kinderen nog klein zijn, wil ik parttime werken. Ik vind het belangrijk om naast mijn carrière er ook te zijn voor mijn gezin.’

Libelle, artikel 15/15

De uitspraak van deze jonge vrouw laat heel duidelijk zien dat carrière en moederschap vaak in één zin worden genoemd. Het lijkt vanzelfsprekend om deze aspecten uit het leven met elkaar te combineren. Al blijkt uit deze uitspraak ook dat ze met elkaar in conflict kunnen komen en het één plaats moet maken voor het ander.

In de tijdschriften wordt regelmatig geschreven dat je moet doorzetten, niets vanzelf (C4) komt en je dus moeite moet doen wanneer je carrière wilt maken en de kansen moet pakken die je pakken kunt (C24). In een interview uit het tijdschrift *Linda* wordt de volgende uitspraak gedaan:

‘Ik begon als vrijwilliger en ben inmiddels directeur van de stichting.’

Linda, artikel 18/70

Het tijdschrift *Linda* laat met dit interview zien dat alles mogelijk is zolang je er maar hard voor werkt, waar een wil is is een weg (C23). Om succesvol te worden, moet je onderaan de ladder beginnen en je bent grotendeels zelf verantwoordelijk voor het verdere verloop van je carrière. Ook *Red* laat zien dat je succesvol wordt met vallen en opstaan en dat je moeite moet doen om doelen op carrièrevlak te bereiken:

‘Ik heb mijn vak in de praktijk geleerd, met vallen en opstaan.’

Red, artikel 7/77

‘Al was het mislukt dan was ik er wel op een andere manier gekomen.’

Red, artikel 7/77

Deze stukjes tekst uit *Red* bewijzen dat je eerst ‘fouten’ moet maken voordat je een vak beheerst. Je moet niet opgeven bij het eerste het beste opstakel, maar moeite doen voor wat je wilt bereiken. Vooral de laatste passage stelt dat er ‘meerdere wegen naar Rome leiden’.

De positie van vrouwen op de arbeidsmarkt wordt geregeld ter discussie gesteld in de tijdschriften. Een artikel uit *Red* maakt gebruik van de discourse dat er op de arbeidsmarkt verschillen tussen mannen en vrouwen waar te nemen zijn (20.1):

‘Blijkbaar is het anno 2006 nog steeds niet erg aanbevelingswaardig om als vrouw enige ambitie te hebben, voor mannen is het nog steeds geen enkel bezwaar.’

Red, artikel 18/88

Het hebben van ambities past dus eerder bij mannen dan bij vrouwen. Vrouwen worden nog steeds niet gelijk gesteld aan mannen. Het moederschap wordt vaak als belangrijke factor genoemd om het verschil tussen man en vrouw op de arbeidsmarkt te verklaren. Een stukje tekst uit *Libelle* draagt deze discourse uit:

‘Als mannen ook massaal gaan vragen vrij dan schiet het helemaal niet. Het zou natuurlijk raar zijn als hij een dag voor de kinderen zorgt.’

Libelle, artikel 28/28

‘Als je parttime werkt, was de strekking, kun je je carrière wel vergeten.’

Libelle, artikel 28/28

De carrière van vrouwen wordt vaak in de weg gestaan door het moederschap. Mannen kunnen lang niet zo veel en vaak parttime werken als vrouwen. De mogelijkheden tot het maken van carrière voor vrouwen worden op deze manier verkleint en de opvoeding van de kinderen komt nog steeds op de schouders van vrouwen terecht. Een carrière zou dus alleen mogelijk zijn als je fulltime werkt, parttime werken draagt niet bij aan een carrière. Toch bestaan er ook artikelen over vrouwen aan de top en dat de mogelijkheden voor vrouwen net zo groot zijn als voor mannen (C20.1). Het volgende stukje tekst uit *Viva* is daar een voorbeeld van:

‘Bob vertelde mij nooit bezig te zijn dat zijn leidinggevende een vrouw is. Het maakt niet uit of het een man of vrouw is. Ze is heel goed in haar vak.’

Viva, artikel 4/34

Een vrouw aan de top is volgens dit artikel algemeen geaccepteerd en toont aan dat vrouwen niet anders zijn dan mannen. Het feit dat deze man deze uitspraak doet, suggereert wel dat de discussie over de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen aanwezig is in de maatschappij. Toch geven een aantal artikelen aan dat carrière maken wel degelijk mogelijk is met een parttime baan en in combinatie met het moederschap.

‘en ik kan het goed combineren met mijn gezin.’

Viva, artikel 6/36

‘Ze heeft haar studie niet alleen afgerond om als ontwikkelde vrouw voor de dag te komen; ze wil serieus carrière maken, al is het maar parttime.’

Red, artikel 17/87

Bovenstaande stuk tekst uit *Red* laat zien dat een parttime baan een carrière niet in de weg hoeft te staan. Carrière en parttime werken kunnen samen gaan. De kunst is om die carrière dan zo goed mogelijk te combineren met het gezin.

Niet alleen het domein moederschap werd gecombineerd met de discourses over carrière, maar ook het domein uiterlijk kwam aan bod. Een aantal artikelen haalt aan dat het uiterlijk helemaal geen belangrijke rol hoeft te spelen op de arbeidsmarkt en bij de zoektocht naar een baan (C17.1). Onderstaand stuk tekst is daar een voorbeeld van:

‘Het gaat ook om de persoon.’

Red, artikel 16/86

Het gaat dus om het innerlijk en niet om het uiterlijk volgens deze uitspraak. Er zijn ook voorbeelden te noemen die aantonen dat het uiterlijk wel degelijk een rol speelt op de arbeidsmarkt en binnen een carrière (C17). Zoals een artikel uit *Viva* over fotomodellen:

‘Deze meisjes hebben de perfecte maten. Hun heupen zijn 80 cm en dat is 17 cm minder dan die van jou.’

Viva, artikel 15/45

Het uiterlijk kan dus je succes bepalen en is in sommige gevallen belangrijk voor je carrière. Dit stukje tekst toont aan dat er bepaalde regels aan een ‘perfect uiterlijk’ gebonden zijn en er zelfs sprake is van ‘perfecte maten’.

Dat het moederschap voortdurend in strijd is met de carrière komt duidelijk naar voren in de vier tijdschriften. Een goede balans en de juiste combinatie lijkt een lastige opgave (C9). Als vrouw word je succesvol gevonden wanneer je die twee zo goed mogelijk kunt combineren.

‘Natuurlijk mag je werken, maar niet te hard, dan verwaarloos je vast je man en kinderen.’

Linda, artikel 1/53

Volgens deze passage uit *Linda* is carrière maken dus wel mogelijk, maar moet je je relatie en kinderen daarmee niet te kort doen. Een juiste balans creëren lijkt de oplossing. Ook *Red* ziet de combinatie tussen moederschap en carrière niet altijd even positief in:

‘Moederschap wordt zwaarder door toestroom van vrouwen op arbeidsmarkt.’

Red, artikel 3/73

Zoals een aantal voorbeelden eerder in deze sectie al lieten zien, zijn sommige artikelen over carrière positiever over de combinatie tussen werken en het moederschap. *Viva* geeft inzicht in de maatregelen die door de overheid moeten worden genomen om het vrouwen gemakkelijker te maken en de carrière mogelijkheden voor hen te vergroten:

‘maar als je een eigen bedrijf hebt én een kinderwens, hoef je die zwangerschap niet langer uit te stellen.’
Viva, artikel 21/51

Bovenstaande passage toont aan dat de overheid zich ook bemoeit met de ‘problematiek’ rondom het combineren van een carrière met het moederschap.

Wanneer ik de tijdschriften met elkaar vergelijk, kom ik tot de conclusie dat *Libelle* het domein carrière minder positief benadert dan andere tijdschriften zoals *Red*. *Red* bespreekt de kansen voor vrouwen op de arbeidsmarkt en moedigt vrouwen aan carrière te maken. De artikelen in *Red* ontkennen niet dat carrière maken moeilijk te combineren is met moederschap (C9) en stellen dat alles kan en niets onmogelijk is (C23).

‘Just go for it. Je moet realistisch zijn, maar niet te lang wachten. Als je een kans ziet moet je hem pakken.’
Red, artikel 16/86

Bovenstaand stukje tekst geeft inzicht in de manier waarop er over carrière wordt gesproken in *Red*. Je moet kansen pakken die je pakken kunt (C24) en er voor de volle honderd procent voor gaan. Onderstaande uitspraak uit *Red* benadrukt de behoefte aan vrouwen op de arbeidsmarkt en moedigt op deze manier vrouwen aan carrière te maken (C48):

‘Ambitieuze vrouwen in de politiek kunnen we niet missen, nu minder dan ooit!’
Red, artikel 18/88

Libelle ziet de combinatie tussen moederschap en carrière minder positief in en als bijna onmogelijk (C1). *Libelle* associeert carrière met de keiharde zakenwereld en onplezierige banen (C7.1).

‘Veel vrouwen schrikken bij het woord carrière. Ze denken aan een bedrijf waar je hogerop moet komen door met je ellebogen te werken.’
Libelle, artikel 23/23

Op deze manier doet *Libelle* lijken dat een carrière bestaat uit een onplezierige, vrouwonvriendelijke baan. Vrouwen worden op deze manier niet echt gemotiveerd en gestimuleerd om carrière te maken. In *Libelle* wordt het moederschap regelmatig aangehaald wanneer het domein carrière aan bod komt (C9). Onderstaande passage, die al eerder kort besproken is, representeert dit:

‘Als je parttime werkt, was de strekking, kun je je carrière wel vergeten.’

Libelle, artikel 28/28

De artikelen in *Viva* gaan in op het belang van carrière, zoals de (financiële) onafhankelijkheid (C18) die het met zich meebrengt. In *Viva* wordt ook het accent gelegd op voldoening en plezier wat je uit een baan moet halen (C21).

‘Ik ben zelf goed in staat om voor mijn eigen inkomen te zorgen.’

Viva, artikel 2/32

Bovenstaande stuk tekst uit *Viva* gaat in op het onafhankelijkheidsaspect. Vrouwen verdienen hun eigen geld door te werken en maken zich zo onafhankelijk van andere mensen zoals de partner.

‘Als ik niet mijn eigen ding kan doen, zit ik net zo lief achter de kassa bij de AH.’

Viva, artikel 16/46

Met deze uitspraak wil *Viva* benadrukken dat je plezier moet hebben in je werk en dat je een baan moet uitzoeken die bij je past. Daarbij is het volgens het blad belangrijk te doen waar jij je goed bij voelt. Ik heb opvallend minder artikelen in *Linda* gevonden dan in de andere tijdschriften die iets te maken hadden met het domein carrière. Wanneer het tijdschrift aandacht besteedde aan carrière kwam ook het onafhankelijkheidsaspect om de hoek kijken. De discourse dat niets onmogelijk is en succes in je eigen handen ligt (C2) kwam ik ook tegen. Dit bleek onder andere uit onderstaande passage uit *Linda*:

‘Goddank dat ik zo hard heb gewerkt en tenminste in staat ben mijn leven te blijven leiden zonder man om de rekeningen te betalen.’

Linda, artikel 1/53

Linda stelt dat het belangrijk is financieel onafhankelijk te zijn en een carrière daar een goed middel voor is.

De verschillen tussen de tijdschriften zijn dus niet heel groot. Ieder tijdschrift bespreekt andere aspecten van het domein carrière en benadert het domein vanuit een ander standpunt. In de focusgroups is het domein carrière ook uitgebreid aan bod gekomen en in relatie gebracht tot de andere drie domeinen. In de volgende sectie bespreek de uitkomsten.

5.2.2 Focusgroups

Zoals in het schema is af te lezen zijn er in het datamateriaal afkomstig van de focusgroups iets meer discourses gevonden dan in het datamateriaal afkomstig uit de tijdschriften. Ik heb 22 verschillende manieren om over carrière te praten gehoord tijdens de groepsinterviews. De samenstelling van de discourses die zijn gebruikt tijdens de interviews zal ik in deze sectie toelichten. Net als bij de tijdschriften geef ik een overzicht van een aantal discourses die aan bod zijn gekomen aan de hand van voorbeelden.

Wat heel sterk naar voren kwam tijdens de interviews dat plezier tijdens het werk en voldoening twee hele belangrijke factoren zijn wanneer we over werk en carrière praten. Bijna alle respondenten waren van mening dat plezier en voldoening belangrijker zijn dat het verdienen van geld (C12).

‘Als het werk niet meer leuk is, moet je ermee stoppen.’

FC 4, resp. 14

Deze uitspraak suggereert dat je continue moet streven naar plezier en geluk. Wanneer je dit niet kunt vinden, moet je ander werk zoeken. De respondenten uit focusgroep 2 sluiten zich hierbij aan. Respondent 6 deed de volgende uitspraak:

‘Ik heb ook altijd gedacht dat als ik het niet meer leuk zou vinden dan kap ik ermee. Dat ligt nu wel anders nu wij studerende kinderen hebben. Ik kan nu niet zomaar stoppen. Ik vind plezier wel belangrijker dan het geld.’

FC 2, resp. 6

Deze uitspraak bevat ook weer de discourse dat werk leuk moet zijn, maar laat tegelijkertijd ook de andere kant zien door te stellen dat we nou eenmaal moeten werken om geld te verdienen en te leven en dat je niet altijd kunt besluiten te stoppen met werken als de baan niet bevalt (C12.1). Toch staat plezier voor deze respondent voorop. Respondent 11 uit focusgroep 3 maakt ook gebruik van deze discourse:

‘Ik moet werken om op vakantie te kunnen gaan. Zonder werk zou mijn leven ook niet compleet zijn. Dan zou ik niet leren, ontwikkelen en mensen ontmoeten.’

FC 3, resp. 11

In deze uitspraak komt naar voren dat werk dus ook bijdraagt aan kennis (C29), ontwikkeling (C25) en sociale omgeving. Zonder werk zouden we dus niet zijn wie we zijn suggereert deze respondent. Werken wordt op deze manier als een belangrijk onderdeel van het leven gezien.

Bij de bespreking van de discourses die ik waargenomen heb tijdens mijn tijdschriftenanalyse kwam al naar voren dat wanneer we over carrière praten vaak wordt gezegd dat alles mogelijk is zolang je er maar moeite voor doet (C48). Dit kwam in onder andere de volgende uitspraak, die is gedaan in één van de focusgroups, ook aan de orde:

‘Als ik wil laten zien dat ik ergens iets voor over heb, hard mijn best wil doen en er iets voor over moet hebben, ja dan werk ik wel over.’

FC 3, resp. 9

Respondent 9 wil hiermee stellen dat je soms net wat harder je best moet doen en meer moet werken wil je iets bereiken. Je moet investeren voor de toekomst (C4). Overwerken hoort er nou eenmaal bij stelt deze respondent. Die investering uit zich niet alleen in de toekomst, maar ook in onafhankelijkheid. Bijna alle respondenten zijn het met elkaar eens dat je moet werken om zelfvoorzienend en onafhankelijk te zijn (C18).

‘Ik zou nooit financieel afhankelijk willen zijn. Als je parttime werkt bouw je ook geen volledig pensioen op. Mocht je partner je verlaten, ja dan zit je met een laag inkomen.’

FC 1, resp. 1

Respondent 1 is dus van mening dat je moet werken om financiële afhankelijkheid te voorkomen en omdat je nooit weet wat de toekomst met zich meebrengt. Uit deze uitspraak blijkt ook weer dat werk belangrijk kan zijn voor het financiële aspect.

Het verschil tussen mannen en vrouwen wordt niet alleen besproken in de tijdschriften maar is ook onderwerp van gesprek geweest in de focusgroups. Waar in de tijdschriften werd gesproken over het verschil tussen man en vrouw, maar ook over de sterke positie van vrouwen, wordt in de focusgroups alleen maar de nadruk gelegd op de verschillen tussen beide. In alle focusgroups wordt gesteld dat man en vrouw niet gelijk aan elkaar zijn op de arbeidsmarkt (C20).

‘Ik vind nog steeds dat mannen wel de boventoon voeren, wat betreft salaris enzo. Echt belachelijk! Het moet meer gelijk worden. Denk dat vrouwen soms beter op bepaalde functies zullen zijn dan mannen.’

FC 4, resp. 13

Deze respondent is dus van mening dat de verschillen tussen man en vrouw opgeheven zouden moeten worden. Volgens haar zijn vrouwen op bepaalde functies zelfs beter dan mannen. De zakelijke kwaliteiten van vrouwen worden op dit moment dus niet volledig benut, aldus respondent 13. Respondent 10 uit focusgroep 3 is ook van mening dat er een betere balans tussen man en vrouw moet komen en gebruikt hierbij gelijk ook een discourse over de man en vrouw in een relatie:

‘Er moet een balans komen. Net als in een gezin. Een man en een vrouw zijn het ultieme ingrediënt om een gezin groot te brengen, naar mijn geloof, maar de balans is het meest ideaal als je beide hebt en dat geldt ook voor werk.’

FC, resp. 10

De ideale combinatie in het leven is volgens deze respondent een man en een vrouw. Zowel in de rol als vader en moeder als op de werkvloer. In deze uitspraak wordt werk

gelijkgesteld aan een relatie. Het argument dat er sprake moet zijn van balans wordt aangehaald.

Ontwikkeling is voor de vrouwen die ik gesproken hebt erg belangrijk. De meeste zijn van mening dat een baan je helpt te ontwikkelen (C25) in het leven. In focusgroup 1 wordt worden regelmatig de woorden ontwikkeling, kennis en voldoening genoemd:

‘Ik wil wel werk waar ik voldoening uit haal. Ik werk om mezelf te blijven ontwikkelen. Kennis krijgen en te gebruiken in dagelijks leven.’

FC 1, resp. 3

Werk draagt dus bij aan kennis en ontwikkeling en is volgens deze respondent onmisbaar in het leven. Volgens deze vrouw moet je streven naar een baan waaruit je voldoening kunt halen. Je moet blijven zoeken naar deze baan.

Wanneer de vrouwen over carrière praten wordt het moederschap ook vaak in combinatie met het domein carrière genoemd. Een aantal vrouwen vindt het belangrijk dat er binnen een baan genoeg vrijheid en flexibiliteit is om hun rol als moeder zo goed mogelijk uit te voeren.

‘Ik wil best af en toe overwerken, want dan kan je een andere keer weer wat eerder weg. Ik vind die vrijheid en flexibiliteit erg belangrijk in een baan, vooral toen de kinderen nog klein waren.’

FC 2, resp. 5

Respondent 5 stelt met deze uitspraak dat je op sommige momenten loyaal aan een werkgever moet zijn in ruil voor een stukje flexibiliteit en vrijheid in de baan. Deze flexibiliteit en vrijheid komen goed van pas voor moeders om het moederschap en werk te kunnen combineren.

Veel respondenten zijn van mening dat je wel een hele goede reden moet hebben om niet te werken en geen betaalde baan te hebben. Niet werken omdat je daar geen zin in hebt wordt niet getolereerd door de vrouwen. Zij kunnen zich vooral niet vinden in het feit dat je een uitkering ontvangt terwijl je niet je best doet een baan te vinden. Een geldige reden om thuis te zitten zou het moederschap en ziekte zijn. Het moederschap wordt op deze manier gelijkgesteld aan een baan.

‘Het moederschap of vrijwilligerswerk vind ik ok. Maar als jij gewoon een uitkering trekt, ja dan tel je voor mij niet mee. Je moet geen misbruik maken van de verzorgingsstaat.’

FC, resp. 10

Deze respondent vindt het moederschap of vrijwilligerswerk in plaats van een betaalde baan acceptabel. Het gaat volgens haar om meetellen in de maatschappij. Meetellen betekent in dit geval jezelf nuttig maken voor de maatschappij en geen misbruik maken van de voorzieningen. Een andere respondent is van mening dat je vooral niet lui moet zijn en niet van anderen moet profiteren:

‘Maar ik heb altijd een beetje moeite met die vrouwen die thuis een beetje golfen en de man werkt zich uit de naad. Kom op werken! Schop onder je kont.’

FC 2, resp. 6

Toch wordt deze discourse ook weer genuanceerd door een enkeling.

‘Iedereen moet het zelf weten. Als je lekker luxe wilt leven en je man verdient veel. Als je op die manier wilt genieten vind ik dat prima. Wie ben ik om te zeggen dat het niet goed is?’

FC 4, resp. 12

Respondent 12 wil niemand veroordelen en is van mening dat iedereen moet weten hoe hij/zij zijn leven indeelt. Opvallend is dat deze respondent de man als kostwinnaar van het gezin noemt.

Ik heb geen grote verschillen waargenomen tussen de vier focusgroups. De uitspraken die de respondenten uit de verschillende groepen deden verschilden weinig van elkaar. De verschillen die ik heb aangetroffen lagen voornamelijk bij de combinatie moederschap en carrière. De respondenten uit groep 2 beschouwen het woord ‘carrière’ een beetje als negatief (C7.1). Zij verstaan drukke, hectische banen en hoge functies onder deze term. De combinatie carrière en moederschap ervaren zij als problematisch. Je moet heel goed kunnen organiseren wil je die beide aspecten kunnen combineren met elkaar, aldus de respondenten uit groep 2 (C9). Deze groep praat voornamelijk vanuit hun ervaring en vanuit de rol als moeder. Opvallend is dat deze groep tot de doelgroep behoort van *Libelle*. Zoals uit de vorige sectie is gebleken sluit *Libelle* zich aan bij het standpunt van groep 2 over carrière.

‘Daarom vind ik het altijd jammer als ik jonge mensen zo prestatiegericht bezig zie met dat werk. Werken, werken en een topfunctie hebben. Is dat wel zo leuk? Een baan waar een minder kaartje aanhangt, is misschien nog wel leuker.’

FC, resp. 6

De uitspraak van respondent 6 benadrukt dat plezier belangrijker is dan status en ambitie (C21).

‘Ik geloof dat kinderen niets tekort komen als ze naar de kinderopvang gaan, maar het lijkt me wel zenuwslopend voor de moeder. Ook al helpt de vader ook, in deze maatschappij is het zo dat de moeder zich verantwoordelijk voelt. Mensen hebben vaak stress op werk, omdat ze er dan al een hele dagtak op hebben zitten omdat ze de kinderen naar opvang moesten brengen.’

FC 2, resp. 5

Deze respondent uit groep 2 stelt dat het lastig is om werk en kinderen te combineren. Dat kinderopvang niet in alle gevallen de juiste oplossing is en het combineren van moederschap en carrière een strakke organisatie van de ouders vergt. De jonge respondenten, groep 1, kunnen zich wel vinden in de standpunten van groep 2. Een aantal

van hen zijn zelfs van mening dat je zou moeten kiezen tussen carrière en moederschap (C1).

‘Ik denk dat twee ambitieuze mensen en kinderen samengaan’

FC 1, resp. 1

‘Maar ik vind het niet meer dan logisch dat er meer mannen op een topositie zitten. Wij vrouwen, je kan kiezen; of je hebt carrière of je hebt kinderen.’

FC 1, resp. 4

Volgens een aantal respondenten uit deze groep is het werken naast het hebben van kinderen best lastig. Zeker wanneer je carrière wilt maken en veel wilt werken. De respondenten uit groep 3 zijn wat positiever ingesteld en stellen dat je het leven niet kunt plannen, dat het zich vanzelf zal wijzen (2.1). Carrière maken is voor hen erg belangrijk en kinderen hoeven daarbij de carrière niet in de weg te staan (C1.1). Volgens deze groep is werk belangrijk, omdat het je leven invulling geeft (C7).

‘Je zult zien dat aan de top van bedrijven steeds meer mogelijkheden worden gecreëerd om een duobaan mogelijk te maken. Ik heb het gezien. Het is misschien niet altijd ideaal, maar het kan dus wel.’

FC 3, resp. 11

Deze groep bespreekt de mogelijkheden van het zo goed mogelijk combineren van moederschap en het maken van carrière. Volgens deze respondenten is niets onmogelijk (C23).

Voor respondent 10 is werk belangrijk:

‘Ik blijf werken om gestimuleerd te worden, te worden geprikkeld en om te groeien en mensen te blijven zien.’

FC 3, resp. 10

Net als groep 2 spreekt ook groep 4 uit ervaring. Zij vinden werk ook belangrijk, maar zijn bereid het op te geven voor kinderen. Combineren is volgens hen lastig, maar niet onmogelijk.

‘Ik heb mijn baan opgezegd toen ik een kind kreeg en ik ben niet gelijk op zoek gegaan naar een andere, ik vond het wel best zo. Eerst lekker genieten van het moederschap. Na twee jaar ben ik gewoon weer gaan werken en ging ze naar de kinderopvang.’

FC 4, resp. 13

De mogelijkheden voor vrouwen op de arbeidsmarkt worden volgens deze respondent steeds beter (C20.1):

‘Maar er worden nu banen gecreëerd die misschien meer passen bij vrouwen dan mannen. De maatschappij heeft echt een boost gekregen. Je krijgt steeds meer vraag naar vrouwen.’

FC 4, resp. 14

Net als bij de tijdschriften zijn de verschillen niet heel groot in de manier waarop er naar carrière wordt gekeken. In de volgende sectie bespreek ik de overeenkomsten en verschillen tussen de beide tijdschriften en focusgroups.

5.2.3 Overeenkomsten en verschillen

Wanneer ik de discourses die voort zijn gekomen uit de focusgroups en tijdschriften naast elkaar leg, is te zien dat er een aantal discourses overlappen. Toch worden er in de tijdschriften een aantal discourses gebruikt, wanneer er wordt gepraat over carrière die niet aan bod zijn gekomen tijdens de focusgroups. In de focusgroups is er wat uitgebreider gesproken over carrière dan in de tijdschriften, daarom hebben de focusgroups extra discourses opgeleverd. Allereerst zal ik de belangrijkste en opvallendste overeenkomsten presenteren en daarna ga ik dieper in op de verschillen tussen beide.

De discourse die tijdens de resultatenbespreking al aan bod is gekomen en waar is in beide groepen is de discourse dat je ‘moeite moet doen’ en dat ‘niets vanzelf gaat’ (C4). In de tijdschriften en in de focusgroups wordt gesproken over carrière op een manier die uitgaat van het maken van bewuste, weloverwogen keuzes (C10). Te impulsief een beslissing nemen is niet verstandig wanneer het gaat om carrière. Het is belangrijk dat je als vrouw goed nadenkt over wat je wilt en wat je doelen zijn en hiernaar handelt. Twee tegenstrijdige discourses lopen als een rode draad door de artikelen en gesprekken over carrière. Aan de ene kant de discourse ‘we werken voor ons plezier en geld is niet het belangrijkste (C12) in een carrière’. Aan de andere kant de reactie die vaak komt op deze discourse is de opmerking dat we naast de voldoening en plezier wel moeten werken voor ons geld omdat we anders niet zouden kunnen ‘leven’ (C12.1). Geld zou bijdragen aan een comfortabel en plezierig leven. Dat het uiterlijk ook een rol speelt in een carrière beaamen beide partijen (C17). Een mooi uiterlijk zou van positieve invloed op je carrière kunnen zijn en je verder kunnen helpen op de arbeidsmarkt. Toch geldt dit niet voor iedereen en elke branche. In veel gevallen speelt het uiterlijk ook geen rol en is de persoonlijkheid van iemand belangrijker dan het uiterlijk (C17.1). De term onafhankelijkheid wordt meerdere malen in verband gebracht met carrière. De respondenten in de focusgroups en de tijdschriften benadrukken een aantal keer dat een carrière bijdraagt aan onafhankelijkheid. Als vrouw moet je onafhankelijk en zelfvoorzienend zijn (C18). Het verschil tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt (C20) wordt als negatief en problematisch ervaren door de respondenten en tijdschriften. Vrouwen zouden minder kansen op de arbeidsmarkt hebben dan mannen en er bestaan nog steeds verschillen in salarissen. Deze verschillen zouden onder andere in stand worden gehouden door het moederschap wat vrouwen kan belemmeren in het maken van carrière. Tot slot nog een interessante overeenkomst; waar een wil is is een weg (C23). Je bent grotendeels zelf verantwoordelijk voor je carrière. Als je een doel hebt, moet je dat verwezenlijken en daar vol voor gaan. Zolang je maar hard werkt, is

alles mogelijk en heb je je eigen carrière in de hand, stellen de tijdschriften en respondenten.

De tijdschriften en focusgroups vertonen niet alleen overeenkomsten, maar ook verschillen. Dat carrière regelmatig in verband wordt gebracht met het moederschap was al duidelijk. Waar de respondenten uit de focusgroups het moederschap niet negatief benaderen en het niet altijd als belemmering voor een carrière zien (C7), delen de tijdschriften dit niet in alle gevallen met de respondenten. In de tijdschriften is namelijk te lezen dat het moederschap zijn keerzijde heeft en het de carrière niet bevordert en je zelfs je carrière moet opofferen voor het moederschap (C7.1). De combinatie tussen het moederschap en carrière zou lastig zijn. Het verschil tussen mannen en vrouwen was bij de bespreking van de overeenkomsten al even aan bod gekomen (C20). De respondenten en tijdschriften brachten beide de verschillen tussen man en vrouw naar voren, maar in tegenstelling tot de tijdschriften spraken de respondenten niet over de mogelijkheden voor vrouwen en de voorbeelden die aantonen dat er nauwelijks nog sprake is van een verschil. De tijdschriften bieden ook voorbeelden van vrouwen die geen last hebben van de concurrentie van mannen en die naast hun rol als moeder een topfunctie op de arbeidsmarkt bekleden (C20.1). De tijdschriften doen geloven dat de verschillen tussen man en vrouw op de arbeidsmarkt te verbreken zijn. Opleiding en scholing was een van de onderwerpen die behoren tot het domein carrière. Een aantal respondenten uit de focusgroups was van mening dat opleiding is sommige gevallen helemaal niet zo belangrijk is (C29.1). Ondanks dat veel bedrijven een diploma verlangen, komt het toch aan op je persoonlijkheid en je mentaliteit. Alleen kennis brengt je niet ver, aldus de respondenten. Deze discourse heb ik niet terug gezien in de tijdschriften. In de tijdschriften werd niet op deze manier gesproken over scholing en opleiding. Er werd meer aandacht besteed aan de periode erna. De respondenten gaven in tegenstelling tot de tijdschriften aan dat de maatschappij enige druk uitoefent op een vrouw. Het oordeel van de omgeving is erg belangrijk (C30). Met name wanneer men de keuze maakt om niet langer te werken. Ondanks dat de maatschappij als een belangrijke factor wordt gezien in het maken van keuzes zien de respondenten ook in dat de keuze van het individu heel belangrijk is en dat je niemand moet veroordelen (C30.1). Opvallend vind ik tenslotte de discourse ‘overheid’ die ik van kracht zag tijdens de gesprekken tussen de respondenten en niet bij mijn tijdschriftenanalyse. Volgens de vrouwen die ik heb gesproken is de rol van de overheid belangrijk voor de carrière van een vrouw (C32). Volgen hen moet de overheid haar verantwoordelijkheid nemen en de mogelijkheden voor vrouwen op de arbeidsmarkt vergroten. Vooral de combinatie tussen het moederschap en carrière zou met behulp van de overheid makkelijker moeten worden, bijvoorbeeld door het aanbieden van kinderopvang. In de tijdschriften werd niet gesproken over de rol van de overheid in combinatie met werk en carrière.

5.2.4 Samenvatting

Deze sectie heeft inzicht gegeven in de overeenkomsten en verschillen tussen de focusgroups en tijdschriften wanneer zij praten over de vrouw in combinatie met carrière. De resultaten lieten zien dat er zowel overeenkomsten als verschillen tussen beide zijn. Er waren overeenkomsten waar te nemen wanneer er werd gesproken over het belang en invulling van een carrière door een vrouw. De opvallendste verschillen kwamen voor wanneer er werd gesproken over de veranderingen die zouden moeten plaatsvinden op het gebied van carrière en de omgeving die daar een belangrijke rol in speelt. Ik heb meer discourses geconstateerd die voortkwamen uit de focusgroups dan discourses die voortkwamen uit de tijdschriften.

5.3 Moederschap

Het moederschap is een breed begrip en is een bron van inspiratie voor redacties van vrouwentijdschriften. Een breed scala aan artikelen in vrouwentijdschriften besteedt aandacht aan de vrouw in combinatie met moederschap. Van artikelen over de ‘*ins en outs*’ over de zwangerschap tot artikelen over adoptie, en van artikelen over alleenstaande moeders tot artikelen over de argumenten voor een kindloos bestaan. De inhoudsanalyse van een viertal tijdschriften heeft inzicht gegeven in de manier waarop er in de tijdschriften gesproken wordt over het moederschap. Door de groeps gesprekken met verschillende vrouwen is mij duidelijk geworden welke repertoires beschikbaar zijn voor de moderne vrouw en welke gebruikt worden om over het moederschap te praten. De analyse toont aan op wat voor manier vrouwen over moederschap praten en welke argumenten zij gebruiken om hun standpunten te ondersteunen.

5.3.1 Tijdschriften

In 12 artikelen, verdeeld over vier nummers van *Libelle*, is aandacht besteed aan het moederschap. De redactie van *Viva* besteedde in vier nummers minder aandacht dan *Libelle* aan het moederschap, zeven artikelen boden een platform voor het domein moederschap in *Viva*. In de twee geanalyseerde nummers van het tijdschrift *Linda* werden zes artikelen gevonden waarin het moederschap aan bod kwam. *Red* besteedde met tien artikelen in twee nummers meer aandacht aan moederschap dan *Linda*. In totaal heb ik dus 34 artikelen gevonden die informatie bevatten over moederschap. In het schema is te zien dat ik 22 manieren (discourses) heb gevonden om over moederschap te praten tijdens mijn tijdschriftenanalyse.

Wat sterk naar voren komt in de tijdschriften is de discourse dat de komst van kinderen je leven enorm verandert (M1). Dit zou veranderingen in je relatie, je carrière, maar ook in je uiterlijk met zich mee brengen. Dat het moederschap verantwoordelijk is voor veranderingen in de relatie, bewijst onderstaande uitspraak uit *Libelle*:

‘Het krijgen van kinderen heeft Valerie en mij nog dichter bij elkaar gebracht dan we al waren.’
Libelle, artikel 5/5

Deze uitspraak wordt gedaan door een man in een interview over onder andere het vaderschap. De manier waarop er over het krijgen van kinderen wordt gesproken en de veranderingen die het met zich meebrengt, lijkt positief. De komst van kinderen heeft invloed op je relatie en kan ervoor zorgen dat man en vrouw dichter bij elkaar komen. Dat de komst van kinderen en het moederschap ook een ander effect op je relatie kunnen hebben, bewijst onderstaande uitspraak afkomstig uit Red:

‘Dat is ook de belangrijkste reden waarom mannen vreemdgaan. Want die vrouw is altijd maar met die kinderen aan het tutten. Om gek van te worden.’

Red, artikel 84/14

Deze uitspraak suggereert dat het moederschap helemaal niet positief voor je relatie hoeft te zijn (M7.1). Er wordt zelfs beweerd dat ontrouw in een relatie vaak het gevolg is van het moederschap en dat dit te wijden valt aan de vrouw die voor haar kinderen wil zorgen.

Dat het moederschap niet alleen voor veranderingen in de relationele sfeer zorgt, maar ook in de carrière van een vrouw, is terug te zien in de volgende uitspraak die is gedaan in *Libelle* door een jonge vrouw:

‘Als mijn kinderen nog klein zijn, wil ik parttime werken. Ik vind het belangrijk om naast mijn carrière er ook te zijn voor mijn gezin.’

Libelle, artikel 15/15

Dit stuk tekst duidt op een belangrijk dilemma in het leven van de vrouw. De keuze die soms gemaakt moet worden tussen het moederschap en carrière. Uit bovenstaande uitspraak valt op te maken dat het moederschap tijd kost en aanwezigheid op het thuisfront vergt. Dit zou betekenen dat er minder tijd over blijft voor de carrière en iemand dus kan besluiten minder te gaan werken. Dat het moederschap zwaar kan zijn in combinatie met een baan laat een artikel uit Red zien:

‘Moederschap wordt zwaarder door de toestroom van vrouwen op arbeidsmarkt.’

Red, artikel 73/3

Dat het dilemma ook een ander kant kent, bewijst weer een artikel uit *Viva*:

‘Ik ben erg blij dat ik op dit moment van mijn carrière zelf kan bepalen hoeveel ik werk. Ik kan mijn baan goed combineren met mijn gezin.’

Viva, artikel 36/6

Het moederschap hoeft dus niet altijd negatieve gevolgen te hebben voor de carrière van een vrouw. De mogelijkheid tot combineren bestaat (M9). Al laat bovenstaande uitspraak wel zien dat daar enige flexibiliteit voor nodig is. Wat ook al was te zien in de stukken

tekst over carrière in de vorige sectie. Deze uitspraak stelt ook dat een goede baan zich kenmerkt door de flexibiliteit die de combinatie met moederschap mogelijk maakt. Het domein uiterlijk wordt ook een enkele keer in relatie gebracht met het moederschap. Voornamelijk het uiterlijk dat minder belangrijk voor een vrouw schijnt te zijn wanneer er kinderen in het leven komen, staat voorop in de teksten over het moederschap in relatie tot het uiterlijk (M.1).

‘Ik ben iets minder blij met mijn borsten na een half jaar borstvoeding, maar het was het offer waard.’
Red, artikel 81/11.

Het uiterlijk van een vrouw verandert dus tijdens de zwangerschap en tijdens haar rol als moeder. Het artikel uit *Red* laat zien dat je uiterlijk er misschien niet op vooruit gaat, maar dat het wel ergens goed voor is en erbij hoort. Maar dat moeders zelf invloed kunnen uitoefenen op hun uiterlijk en dat ook zouden moeten doen, suggereert een column van Sara Kroos in *Viva*:

‘Vrouwen moeten zich niet laten verslonzen als je eenmaal moeder bent. Die moeders in hun legging op het schoolplein vind ik echt niet kunnen.’
Viva, artikel 42/12.

Dat je moeder bent, betekent niet dat je er niet meer leuk uit hoeft te zien. Je moet aan je uiterlijk blijven werken en voor het uiterlijk ben je deels zelf verantwoordelijk. Enerzijds is het de natuur die het uiterlijk van een moeder verandert, maar anderzijds is de vrouw er altijd zelf nog voor de uiterlijke verzorging.

De invloedrijke rol van de moeder in het leven van een kind is een belangrijk onderwerp in de artikelen over het moederschap. De moeder is verantwoordelijk voor de gezondheid en gedrag van het kind (M3). Uit de artikelen komt duidelijk naar voren dat de opvoeding grotendeels nog steeds op de moeder neer komt en dat de vader vaak een andere rol dan de moeder inneemt bij de opvoeding van het kind. De moeder moet er alles aan doen om haar kind zo gezond en gelukkig mogelijk op de wereld te zetten en op te laten groeien (M2). En mochten er zich dan problemen aandienen dan wordt de moeder hier op aangesproken.

‘Vrouwen die zwanger willen worden of in de eerste 10 weken van de zwangerschap zijn, doen er goed aan foliumzuur te nemen.’
Libelle, artikel 25/25.

Dit stukje tekst uit *Libelle* toont aan dat de moeder wel degelijk invloed heeft op de gezondheid van haar ongeboren kind. Als moeder ben je verantwoordelijk voor de gezondheid van je kinderen en bestaat er dus de mogelijkheid om dit te beïnvloeden. Dat niet alleen de gezondheid van een kind deels in de handen van de ouders en dan met name de moeder ligt, maar ook de toekomst blijkt uit onderstaand fragment:

‘Ik geloof nog steeds dat opvoeding voor een groot deel bepaalt wie je bent.’

Red, artikel 85/15.

De opvoeding is dus belangrijk voor het verdere verloop van het leven van een kind. De opvoeding vormt je. Dit feit resulteert dus in een grote verantwoordelijkheid voor de ouders. En dat die verantwoordelijkheid dan voornamelijk bij de moeder ligt, laten de volgende twee uitspraken zien afkomstig uit *Libelle*:

‘Waar ik mij kwaad over maak, is dat er zo veel vrouwen zijn die in hun eentje voor de opvoeding van hun kinderen opdraaien, terwijl ze er nooit aan zouden zijn begonnen als ze dat van te voren hadden geweten.’

‘Het meeste werk komt op jou neer, ook al heb je die baan van 3 dagen in de week. Want hij is bezig met zijn loopbaan, kan geen papadag krijgen en wil het niet.’

Libelle, artikel 17/17

Wat de inhoudsanalyse ook laat zien is dat de bestwil van het kind vaak bovenaan staat. In de opvoeding moet rekening worden gehouden met de gevoelens van het kind (M5.1). Je moet kinderen niet teveel verwennen op een materialistische manier, liefde moet voorop staan (M31.1). En niet alles is te koop, zeker liefde niet (M12). Daarnaast moet je als moeder consequent zijn en grenzen stellen. Streng zijn is iets wat bij de opvoeding hoort en zelfs een corrigerende tik moet kunnen. Maar ook daar zitten grenzen aan, naar kinderen moet je luisteren. De opvoeding is belangrijk voor de rest van het leven van het kind. In de tijdschriften is vaak te lezen dat het moederschap niet gemakkelijk is (M4), maar dat je door moet zetten en dat je inspanningen uiteindelijk beloond zullen worden (M48). Onderstaand fragment benadrukt dit standpunt.

‘Al met al heeft het de nodige energie gekost, maar ze zijn zindelijk. Zij zijn trots en wij niet minder. Pff, weer een taak vol gebracht. Op naar de volgende.’

Libelle, artikel 11/11

Het moederschap bestaat dus uit een aantal vaste taken die je als moeder/ouders moet volbrengen. Het volbrengen van deze taken vergt inspanning, maar uiteindelijk wordt het beloond. Dat je als moeder consequent moet zijn en in sommige gevallen ook streng moet optreden, is terug te vinden in de tijdschriften. Een voorbeeld uit *Red*:

‘Ouders zijn bang geworden om nee te zeggen, terwijl kinderen behoefte hebben aan grenzen en die ook opzoeken.’

Red, artikel 75/5

In de tijdschriften wordt regelmatig ‘de ideale moeder’ besproken. Volgens de meeste artikelen bestaat deze ideale moeder niet en is het moederschap iets wat je moet leren en waarin je je moet ontwikkelen (M6). ‘Fouten’ mogen gemaakt worden.

‘Denken dat je een moeder bent als je een kind krijgt, is ongeveer net zo verstandig als denken dat je een pianist bent omdat je een piano hebt gekocht.’

Red, artikel 74/4

Dit stukje uit *Red* beschrijft het moederschap als iets wat niet vanzelfsprekend is. Het moederschap wordt gezien als iets wat je wel of niet kunt beheersen, maar dus ook als iets wat je kunt leren. Opvallend is dat het moederschap in dit stukje tekst wordt vergeleken met een baan, een vak waarin je jezelf moet ontwikkelen.

‘De ideale moeder bestaat niet. Hoewel het toch heel dichtbij is. Als die bestaat dan zou ik haar willen zijn.’

Linda, artikel 58/6.

En dat het moederschap niet ‘over rozen gaat’ en zeker niet makkelijk is (M7.1), is op te maken uit een ander stukje tekst uit *Linda*:

‘Wat nou roze wolk? Ja, als je een makkelijk kind hebt misschien.’

Linda, artikel 58/6.

Het ouderschap zou wel leeftijdsgebonden zijn. Tijdschriften bespreken het gegeven dat de wetenschap heeft aangetoond dat een zwangerschap op latere leeftijd niet verstandig is en dat kinderen een jeugdige moeder nodig hebben (M26). Daarentegen komt in de tijdschriften ook naar voren dat het gaat om de individuele levens van mensen en dat de wetenschap niet alles kan bepalen (M26.1). Het gaat erom wat je zelf wilt.

‘Ik zou wel willen, maar niet nu. Hoewel ik natuurlijk wel moet opschieten.’

Viva, artikel 4/13.

In dit artikel uit *Viva* komt duidelijk het dilemma naar voren dat de keuze van de vrouw in strijd kan zijn met de natuur. Je bent misschien nog niet klaar voor het moederschap, maar je kan het gezien de natuur niet veel langer uitstellen (M35).

‘Tuurlijk bestaan er statistieken. Maar er zijn ook individuele levens. En misschien moet je ook durven ontsnappen aan de statistieken.’

Red, artikel 74/4.

Dit artikel laat weer de andere kant zien. Deze uitspraak suggereert dat je de natuur soms ook kunt negeren en je niet altijd je keuze moet laten hangen van de wetenschap (M35.1). Soms moet je risico’s nemen in het leven om op te komen voor je eigen gevoel en wensen.

De twee tegengestelde argumenten ‘het moederschap is een keuze’ (M8) en ‘moederschap overkomt je’ (M8.1) lopen als een rode draad door de redactionele inhoud van de tijdschriften. Voornamelijk het eerste argument is van kracht.

‘Renate en ik hebben nooit een moment overwogen de zwangerschap af te breken... we hadden het hoofdstuk kinderen afgesloten.’

Linda, artikel 65/13.

Deze uitspraak stelt dat je een zwangerschap in de hand kan hebben. Dat je zelf kunt bepalen of je een zwangerschap voortzet of niet. Voor kinderen kies je bewust. Deze uitspraak sluit goed aan bij de discourse dat het ouderschap een keuze is. Moederschap is iets waar je klaar voor moet zijn en waar je voor kunt kiezen. Een vrouw heeft het moederschap in de hand. Wanneer je niet op de natuurlijke manier zwanger kan raken, zijn er andere opties om moeder te worden zoals kunstmatige inseminatie en adoptie. Dat laat onderstaande uitspraak uit *Libelle* zien.

‘Dat ik onvruchtbaar ben, is nooit een probleem geweest. Mijn man en ik hebben een lief geweldig kereltje geadopteerd.’

Libelle, artikel 26/26.

Onvruchtbaarheid hoeft dus niet te betekenen dat je nooit moeder kunt worden. Er zijn methodes die je kunnen helpen zoals adoptie en kunstmatige inseminatie (M2). Deze opties worden uitgebreid besproken in de tijdschriften. Het moederschap wordt op deze manier niet altijd in verband gebracht met de natuur. Op een kunstmatige manier zwanger worden, maakt het moederschap niet minder waard. Wat vooral belangrijk is volgens de tijdschriften is dat je goed nadenkt over het moederschap en keuzes weloverwogen worden gemaakt. Dat moederschap je overkomt en geen keuze is wordt veel minder vaak genoemd.

‘Ik was er nog niet uit of ik kinderen wilde.’

Viva, artikel 49/19.

Ook deze uitspraak sluit weer aan bij het statement dat moederschap een keuze is. Moeder worden moet je willen en jij besluit wanneer. Deze twee discourses zijn continue met elkaar in conflict en geven aan dat het moederschap op twee verschillende manieren benaderd kan worden. De rol van de vrouw als individu speelt daar natuurlijk niet alleen belangrijke rol in, maar ook de Nederlandse overheid draagt haar steentje bij (M32). De Nederlandse politiek heeft abortus toegestaan en anticonceptie is voor veel Nederlandse vrouwen normaal. Deze ontwikkelingen brengen de vrouw (en de partner) in de positie om te beslissen wanneer zij ouders willen worden. En wanneer dit niet lukt op de natuurlijke manier, zijn er in Nederland allerlei mogelijkheden om de vrouw te helpen toch moeder te worden (M38).

De keerzijde is dat je altijd te maken zal hebben met de natuur. De wetenschap is ver ontwikkeld en kan de wetten van de natuur in veel gevallen omzeilen, maar moederschap is nog steeds gebonden aan een leeftijd en fysieke gesteldheid. En daar zijn de tijdschriften en de Nederlandse vrouwen zich maar al te bewust van. De discourse van

het maakbare moederschap zal daarom altijd in conflict zijn met de discourse ‘moederschap wordt bepaald door de natuur’. De ‘maakbaarheid’ van het moederschap komt duidelijk naar voren in alle artikelen over het moederschap. Als moeder ben je voor veel zaken verantwoordelijk en heb je op een hoop gebeurtenissen invloed.

‘Mijn grootste succes is dat ik het moederschap altijd goed heb te weten combineren met mijn werk.’
Red, artikel 90/20.

Deze uitspraak concludeert dat het moederschap kan worden gezien als iets wat je kan ‘managen’ en als iets waar je succesvol in kan zijn. Het moederschap zou je eigenlijk op deze manier bijna kunnen zien als een baan.

Alle tijdschriften hebben artikelen over het moederschap opgeleverd. Zoals de kwantitatieve gegevens al aangaven, heeft het ene tijdschrift meer over het moederschap geschreven dan het andere. De artikelen uit *Libelle* die ingaan op het moederschap houden zich voornamelijk bezig met de rol van de moeder in het ouderschap. Wat zijn de taken van het moederschap en hoe kan je deze het beste vervullen? Daarnaast wordt er ook veel geschreven over de manier waarop het moederschap je leven verandert en hoe je je leven aan kunt passen aan het moederschap (M.1).

‘Na de geboorte van de eerste ben ik na uitvoerig overleg twee dagen minder gaan werken. Ik vind het heerlijk die twee dagen thuis met ze te tuten.’
Libelle, artikel 10/10.

‘Zoals bij bijna iedereen zorgde de komst van de kinderen voor een flinke dip in onze vrijstatistieken.’
Libelle, artikel 19/19.

Deze voorbeelden laten zien dat het moederschap veranderingen in bijvoorbeeld relatie en carrière met zich meebrengt. Die veranderingen worden als vanzelfsprekend gezien en niet in alle gevallen als vervelend ervaren (M7). De artikelen in *Viva* richten zeer meer op de jonge moeder. De vrouw die de keuze nog moet maken van het wel of niet moeder worden (M8). Zwanger worden en zijn is een onderwerp binnen het moederschap dat in artikelen in *Viva* besproken wordt.

‘Zwangere vrouwen moeten extra opletten dat ze niet te veel zout eten. Dat is slecht voor het ongeboren kind.’
Viva, artikel 50/20

‘Door mezelf met een spuitje te insemineren raakte ik zwanger.’
Viva, artikel 33/3

Bovenstaande stukjes tekst lichten de vrouw voor over het zwanger zijn en deze uitspraken laten zien dat een vrouw een keuze heeft in zwanger worden en de gezondheid van haar kind in de hand heeft (M2).

Ook *Linda* heeft volop aandacht besteed aan het moederschap. Vooral de problemen van het moederschap worden in dit tijdschrift besproken. Er worden tips over de opvoeding gegeven en het moederschap wordt neergezet als een aspect binnen het leven van de vrouw wat niet altijd leuk hoeft te zijn (M7.1).

‘Ik vermoed dat de fysieke afstand tussen ons in het begin van haar leven haar tot een huilbaby heeft gemaakt. Nu krijg ik pas warme gevoelens voor haar.’

Linda, artikel 58/6.

‘De opvoeding ondersteunen. Er zijn nu eenmaal mensen die de vaardigheden niet bezitten een kind goed op te voeden.’

Linda, artikel 67/15.

Opvoeden moet je dus kunnen, de juiste vaardigheden voor hebben (M6). Opvoeden gaat niet vanzelf en het moederschap is niet altijd gemakkelijk. En liefde voor je kind is niet vanzelfsprekend, dat kan pas later komen.

De artikelen over moeders in *Red* bestaan vaak uit tekst over het moederschap in combinatie met carrière. Wat doet moederschap met je carrière en hoe kan je toch blijven werken naast het volbrengen van de taken van het moederschap. In *Red* wordt veel gesproken over de ‘ideale moeder’. Wanneer doe je het goed als vrouw en wanneer niet? Hoe ziet de ideale opvoeding eruit en hoe kun je toch blijven doen wat je leuk vindt? Het belang van het kind is ook een veelbesproken onderwerp in *Red*. Wat is goed voor het kind en hoe zorg je ervoor dat je jezelf én je kinderen niet tekort doet.

‘Een kind stelselmatig verwennen is een vorm van emotionele verwaarlozing.’

Red, artikel 71/1.

‘Ik voel me weer eens een slechte moeder.’

Red, artikel 73/3.

De keuzes die je als moeder maakt, kunnen dus een negatief effect hebben op je kind. Ze kunnen je tot een slechte moeder maken, want de ideale moeder moet alles kunnen en de juiste keuzes maken.

De discourses in de tijdschriften komen dus redelijk met elkaar overheen en worden in meerdere contexten gebruikt. Toch zijn er ook kleine verschillen tussen de tijdschriften in de manier hoe er over het moederschap wordt gesproken. Ik ben van mening dat dit voornamelijk komt door de doelgroep van het tijdschrift. De artikelen worden geschreven voor een bepaalde type vrouw uit een bepaalde generatie. Dat glossy’s als *Linda* en *Red* zich zouden op richten de werkende vrouw met ‘beauty en brains’ is goed terug te zien in de artikelen.

5.3.2 Focusgroups

Veel argumenten uit de tijdschriften vormen ook een basis voor de groepsgesprekken over het domein moederschap. Mijn onderzoek heeft geresulteerd in 27 repertoires die worden gebruikt door lezeressen wanneer zij praten over het moederschap. Dat moederschap een keuze is, bevestigt focusgroup 1 met name (M8).

‘Ik vind dat je kinderen moet nemen wanneer je er klaar voor bent.’

FC 1, resp. 1

Als individu moet je dus echt kinderen willen en bepaal jij zelf wanneer dat moet gebeuren en wanneer dus het juiste moment is aangebroken. Focusgroup 2 is wat milder en is van mening dat het moederschap ook iets is wat je overkomt en wat je moet plannen (M8.1).

‘Je kan niet alles uitpluizen en ergens zekerheid over hebben. Dingen moet je laten gaan zoals het is.’

FC 2, resp. 5/6

Focusgroup 2 draagt dus het argument aan dat je het leven moeten nemen zoals het komt en dat je daar niet te veel invloed op moet willen hebben (M2.1). Het moederschap moet je niet teveel plannen. Groep 3 deelt het argument met groep 1 door te stellen dat moederschap zeker een keuze kan zijn.

‘Ik wil ook mijn eigen leven hebben. Ik heb altijd gezegd ik wil studeren. Ik roep al tien jaar op mijn 34e begin ik eraan. Met of zonder relatie.’

FC 3, resp. 10

Deze uitspraak laat zien dat het moederschap iets is wat je in de hand hebt en waar je bewust voor kiest op het moment dat jij dat wilt (M2). Deze groep is zich echter ook bewust van de aanwezigheid van het argument dat moederschap je kan overkomen. Een respondent uit groep 3 bevestigt dit met onderstaande uitspraak:

‘Ik ben wel milder geworden, misschien kom wel iemand tegen volgende week en heb ik binnen het jaar een kind of hij neemt iemand mee.’

FC 3, resp. 9

Deze respondent wil dus eigenlijk zeggen dat je het moederschap niet altijd kunt plannen en dat het loopt zoals het loopt. Dat deze instelling wellicht samen hangt met leeftijd is te zien aan de reacties van de andere focusgroups. De groep jonge vrouwen ziet het moederschap als iets waarvoor je kiest, terwijl de oudste groep respondenten het moederschap eerder ziet als een onderdeel van het leven ‘dat op je pad komt’.

Focusgroup 1 benadert het moederschap dus als een fase in het leven van een vrouw waar je voor kunt kiezen. De respondenten uit deze groep zijn het met elkaar eens dat als je de keuze maakt om moeder te worden, je deze keuze weloverwogen moet

maken. Daar moet je goed over nadenken en als je eenmaal de beslissing hebt genomen, moet je anderen niet lastig vallen met eventuele problemen en zelf de consequenties dragen voor je eigen beslissing(en). Onderstaande uitspraak bevestigt deze manier van praten over het moederschap:

‘Je moet wel goed kijken. Je kan de leuke dingen zien. Maar als je een huilbaby hebt die 4 maanden aan een stuk doorjankt, of iets mankeert lichamelijk of geestelijk. Dat zijn dingen waar je rekening mee moet houden!’

FC, resp. 2

Het moederschap is dus iets waar je bewust over na moet denken, je moet ook de nadelen en de eventuele problemen onder ogen zien (M10). Moederschap is niet iets wat alleen maar leuk is (M7.1). Dit argument zagen we ook al terug in de artikelen van tijdschrift *Linda*. Ondanks dat een aantal respondenten van groep 2 moederschap ziet als hetgeen wat je overkomt, kwamen er ook uitspraken in de groep voor die meedingen met groep 1 dat je alles goed moet regelen, keuzes bewust moet maken en goed over de toekomst na moet denken. Groep 3 ging hierin mee door te stellen dat je eerst een stabiele omgeving moet hebben voordat je aan kinderen begint (M11).

‘De situatie moet ervoor zijn, als je een relatie hebt en het zit goed, het is stabiel en je hebt een huis en goede baan.’

FC 3, resp. 10

Respondent 10 zegt dus eigenlijk dat er pas een kind kan komen als de omgeving daar goed voor is. Een stabiele relatie hangt in dit geval samen met een relatie, een baan en een huis. Respondent 14 spreekt dit weer tegen door het argument aan te dragen ‘geld maakt niet gelukkig’, dat uit zich in de volgende uitspraak uit focusgroup 4:

‘Kind heeft alleen maar liefde nodig. Kind is heel graag bij de vader en moeder. Het is belangrijk dat je je kind genoeg liefde geeft.’

FC 4, resp. 14

De stabiliteit kan er dus wel zijn, maar kinderen hebben nou eenmaal liefde nodig (M31.1) en daar kan materialisme niet tegen op (M12).

Het moederschap in combinatie met carrière is ook uitvoerig besproken in de focusgroups. Waar de ene groep zegt dat een carrière naast het moederschap bijna niet mogelijk is, stelt de andere groep vast dat het wel mogelijk is (M9), maar dat je het wel heel goed moet regelen, wil het kunnen (M23).

‘Je moet heel creatief zijn en het willen om dat te bewerkstelligen. En het wordt niet makkelijk voor je gecreëerd wat wel zou kunnen. De balans zou er meer moeten komen. Papaverlof is bijzonder, terwijl vrouwenverlof iets heel normaal is.’

FC 3, resp. 10

Werken en aan de top komen is een lastige opgave voor een vrouw naast haar rol als moeder. Je moet veel moeite doen om dit te bereiken. En het verschil tussen man en vrouw op de arbeidsmarkt maakt dit niet makkelijker (M20).

‘Ik vind dat fulltime werken kan, maar dan moet je het wel heel goed organiseren. Je moet er dan wel voor zorgen dat de kinderen niet van hot naar her worden gesleept.’

FC 2, resp. 8

Een carrière naast het moederschap is dus mogelijk, maar het vergt wel wat inspanning want je moet de boel thuis wel goed ‘managen’. Kinderen mogen niet de dupe worden van de carrière en het belang van de kinderen staat voorop (M5.1). Het belang van het kind belangrijk is, blijkt ook uit andere uitspraken van de respondenten. Bij een gesprek over adoptie, wordt voortdurend gesproken over de gevolgen voor kinderen. De moeder moet alles doen om haar kind niet tekort te doen.

‘Toen ik dat las, dan denk je, ja ik wil zelf ook wel een kindje adopteren, maar voor dat kind blijkt het vaak helemaal niet goed te zijn.’

FC 2, resp. 6

Als moeder kun je wel wensen hebben, maar je dient altijd rekening te houden met de kinderen. Dat het toedoen van de kinderen belangrijk is bij de besluitvorming over adoptie bij ouders, blijkt ook weer uit onderstaand gesprek:

‘De omgeving speelt ook mee. Als je een kind met een donkerdere huidskleur hebt dan je eigen kinderen wordt er altijd gekeken. Zo’n kind heeft daar dan ook last van.’

FC 4, resp. 13

In de tijdschriften werd geregeld aangehaald dat de opvoeding van kinderen vaak op de schouders van de moeder terecht komt. De respondenten in de focusgroups erkennen dat, maar enkelen geven gelijk ook aan dat de vader helemaal niet zo belangrijk is. Een kind zou niet perse twee ouders nodig hebben (M46.1).

‘Sommige vaders werken 24 uur per dag en zijn er bijna nooit voor hun kind. Een broer kan eventueel de rol van de vader overnemen en bijvoorbeeld het kind meenemen naar de dierentuin.’

FC 1, resp. 2

Deze respondent is dus van mening dat als een van de ouders er niet genoeg kan zijn voor het kind dat het soms beter is om het alleen te doen. De rol van de ouder kan volgens haar immers vervangen worden door iemand anders. Daar kan respondent 12 beamen. Zelf een alleenstaande moeder.

‘Als je er bewust voor kiest een alleenstaande moeder te zijn, dan vind ik dat helemaal prima.’

FC 4, resp. 12

Andere respondenten zijn van mening dat een kind echt twee ouders nodig heeft (M46). Zoals respondent 9 uit focusgroep 3:

‘Ik ben wel van twee ouders in een gezin, het liefst. Ik denk dat een man en een vrouw samen andere invloeden op het kind hebben dan alleen de moeder.’

FC 3, resp. 9

Niet alleen tussen de verschillende tijdschriften zijn verschillen waar te nemen, maar ook binnen de verschillende focusgroups wanneer zij praten over moederschap. Die verschillen komen naar mijn mening voort uit het verschil in leeftijd en verschil in levenservaring. Focusgroep 1 bestaat uit vrouwen van begin twintig die nog geen ervaring hebben in het moederschap. Wanneer zij erover praten, doen zij uitspraken over de toekomst en doen zij uitspraken op basis van verwachtingen en dromen. Zij zien het moederschap als een belangrijke fase in het leven van een vrouw en praten er vaak over in combinatie met relatie, financiën en werk. Moederschap is in hun ogen iets wat het leven totaal zal veranderen en waar ze veel voor moeten laten (M1/M7.1). Over veel aspecten van het moederschap hebben ze een ugesproken mening.

‘Als ik nu besluit op mijn 24e een kind te nemen dan heb ik het niet veel te bieden met mijn 3000 euro op mijn spaarbankboekje.’

FC 1, resp. 3

‘Als je een kind hebt, moet je genoeg nemen met minder.’

FC 1, resp. 2

Een kind is volgens bovenstaande respondenten dus iets waar je je goed op moet voorbereiden, ook op financieel gebied. Je leven gaat erop achteruit en dat moet je accepteren, dat hoort bij het moederschap.

Groep 3 is wat milder dan groep 1. Ook de respondenten uit deze groep hebben geen ervaring in het moederschap, maar ze praten er toch anders over dan de respondenten uit groep 1. De ‘eind-twintigers-begin dertigers’ zien het moederschap meer als iets wat je overkomt (M8.1) en wat een aanvulling op je leven kan zijn en niet altijd hoeft te betekenen dat er heel veel verandert (M1.1). Dat ligt eraan hoe je ermee omgaat. Ze zijn wat milder in de uitspraken die ze doen en ze proberen andere mensen niet te veroordelen.

‘Het is ook gewoon een andere fase. Wij zijn 25/30 en bezig met werk. Het wijst zich vanzelf wel. Je kunt zeggen het gaat zo, maar je weet het nooit. Misschien zeg ik uiteindelijk wel ik blijf thuis.’

FC, resp. 9

‘Als een vriendin het doet, echt prima, sta ik voor je klaar. Maar ik zou het niet doen. Maar ik beseft me tegelijkertijd ook goed dat ik me afvraag of ik die keuze zal maken als het eenmaal zover is.’

FC 3, resp. 10/11

Er worden dus uitspraken gedaan, maar die worden tegelijkertijd ook weer in twijfel getrokken. Deze vrouwen zijn zich ervan bewust dat keuzes en uitspraken worden gedaan op basis van een huidige situatie. Zij lijken te accepteren dat je het moederschap niet altijd in de hand hebt en dat iedereen het op zijn eigen manier doet.

De oudere respondenten spreken veelal uit ervaring. Drie van de vier respondenten hebben kinderen en bij de meeste van hen zijn de kinderen zelfs al de deur uit. Zij praten op een manier over het moederschap waaruit blijkt dat het moederschap zichzelf wel wijst (M2.1). Je kunt wel plannen maken, maar die komen niet altijd uit als het moment daar is. Moederschap is een leuke tijd en hoeft niet je leven op z'n kop te zetten (M7). Werken en een relatie moet allemaal kunnen naast je rol als moeder, zolang je het maar goed regelt en je er niet te veel bij stil staat (M9). Daarnaast blijven ze vasthouden aan hun eigen mening en veroordelen ze niet snel (M30.1).

‘Ik denk dat het ideale gezin niet bestaat. Ligt er maar net aan hoe je het geregeld hebt. Als je het samen goed geregeld hebt en je bent daar tevreden over dan is dat het ideale gezin.’

FC 2, resp. 5

‘Ja, waar ben je nou mee bezig? Denk even na, je bent pas dertig! Wacht even rustig af. Je kunt niet het hele leven uitstippen.’

FC 2, resp. 5

De uitspraken van focusgroup 4 komen redelijk overheen met die van focusgroup 3. De respondenten uit deze groep zijn er over het algemeen over eens dat je het moederschap niet te veel moet plannen (M2.1).

‘Ja of je nou een kind op je 30e of 40e neemt. Misschien ben je op je 28e nog wel aan het studeren en heb je de ware nog niet gevonden.’

FC 4, resp. 13

Eén respondent uit deze groep zet zich een beetje af tegen de ‘maakbaarheid’ van het moederschap. Je moet het leven nemen zoals het komt en niet tegen de natuur ingaan (M35):

‘Als je niet op de natuurlijke manier zwanger raakt, is het misschien ook niet goed voor je lichaam om zwanger te raken’

FC 4, resp. 14

Ook in de uitkomsten van de groepsinterviews is terug te zien dat er een paar overheersende discourses van kracht zijn, maar de leefwereld van het individu, de leeftijd en de persoonlijke ervaringen beïnvloeden de manier van praten over het moederschap.

5.3.3 Overeenkomsten/verschillen

De vorige secties lieten al zien dat er veel verschillende manieren zijn om over het moederschap te praten. De tijdschriften en de focusgroupen delen een aantal van deze manieren van praten met elkaar. Daarnaast zijn er ook discourses die de tijdschriften gebruiken, maar niet terug zijn te zien in de repertoires waar de respondenten uit de focusgroups gebruik van maken. In deze sectie bespreek ik die verschillen en overeenkomsten tussen tijdschriften en focusgroups toegespitst op het domein moederschap.

De discourse *'je kunt alles in de hand hebben, overal invloed op uitoefenen'* (M2) die regelmatig terug is te zien bij de andere domeinen heb ik ook waargenomen in de artikelen en gesprekken over moederschap. Zowel de tijdschriften als de focusgroups zien het moederschap als een onderdeel van het leven waar je invloed op kunt uitoefenen en wat je in de hand kunt hebben. Mocht het je bijvoorbeeld niet lukken om op de natuurlijke manier zwanger te raken dan kan je hier wat aan doen door gebruik te maken van kunstmatige methoden. De natuur op deze manier een handje helpen (M35). Desondanks beseffen ook beide groepen dat je soms het moederschap niet kunt creëren omdat niet alles te voorspellen en te beïnvloeden is (M2.1). Tegen de natuur kun je soms niets inbrengen (M35.1). Het belang van een kind staat voorop (M5.1), daar zijn beide groepen het over eens. Bij elke beslissing die moet worden gemaakt, dient rekening te worden gehouden met het kind. Niets mag ten koste gaan van de kinderen. In de artikelen wordt niet alleen op een positieve manier gesproken over het moederschap. Een aantal artikelen geven aan dat het moederschap zijn zorgen en problemen met zich mee kan brengen (M7.1). Deze manier van praten over moederschap is ook terug te zien in de gesprekken met de respondenten. Tijdens de gesprekken wordt regelmatig aangehaald dat het moederschap nadelige gevolgen kan hebben op je relatie en carrière. Twee discourses die al uitgebreid aan bod zijn gekomen, zijn de discourses *'moederschap is een keuze'* (M8) en *'moederschap overkomt je'* (M8.1). Deze discourses voeren de boventoon in de artikelen en in de gesprekken over het domein moederschap. Wanneer er door de respondenten gebruik wordt gemaakt van de discourse dat moederschap een keuze is, worden de domeinen carrière en relatie vaak aangehaald. Het kiezen voor moederschap wordt vaak beïnvloed door een carrière of een relatie die er wel of niet is. Die keuze voor het moederschap valt vaak samen met de discourse over leeftijd (M26). Moederschap is leeftijdsgebonden. Volgens de artikelen en respondenten moet je niet op een te late leeftijd moeder worden, dit zou vervelende gevolgen kunnen hebben voor de moeder en het kind. De andere kant wordt ook besproken. De groepen zijn in overeenstemming met elkaar wanneer zij zeggen dat je als vrouw je niet teveel moet laten leiden door de statistieken en je ervoor kiest moeder te worden wanneer jij er klaar voor bent (M31.1).

Het belang van het kind is in deze sectie al genoemd als een discourse die aanwezig was bij beide groepen. Deze discourse werd vaak gecombineerd met discourse M31. Volgens deze discourse is liefde het allerbelangrijkste wat een kind nodig heeft, meer dan dat is er niet nodig. Liefde zou de basis zijn voor een goed moederschap. Toch wordt er in de artikelen geschreven en door de respondenten benadrukt dat er meer nodig is dan alleen liefde. Een kind zou een stabiele omgeving nodig hebben, die bestaat uit onder andere een vaste woonplek en voldoende financiële middelen om van een bestaan verzekert te zijn (M11). Tot slot nog een laatste discourse die de artikelen en focusgroups met elkaar delen, de discourse dat de overheid de vrouw moet helpen in haar moederschap. De overheid moet de mogelijkheden vergroten om bijvoorbeeld moederschap en carrière makkelijker met elkaar te kunnen combineren (M9).

Een aantal discourses werden ook niet gedeeld. Beide groepen konden zich vinden in de discourse dat het belang van het kind (M5.1) voorop staat. Maar de tijdschriftartikelen lieten in tegenstelling tot de focusgroups ook de andere kant zien door te stellen dat je als ouders ook gezag moet blijven houden. Als moeder ben je de baas over het kind en mag je best streng optreden (M5). Volgens een aantal artikelen blijft een kind een kind en bepaalt de ouder wat er gebeurt, ook al heeft dit nadelige gevolgen voor het kind. Een discourse die ik niet heb waargenomen tijdens mijn tijdschriftenanalyse maar wel heb gezien in de focusgroups is de opmerking dat je je als vrouw moet blijven ontwikkelen (M25). Het moederschap moet de persoonlijke ontwikkeling niet in de weg staan. Daarom zijn de respondenten het erover eens dat het verstandig is te blijven werken naast het moederschap. Het oordeel van de omgeving was ook nu voor de respondenten weer een belangrijke discourse wanneer zij praten over moederschap. Enerzijds stellen de respondenten dat het oordeel van de omgeving en de maatschappij van invloed kan zijn op de keuzes die ze maken omtrent het domein moederschap (M30), anderzijds benadrukken zij dat het individu belangrijk is en dat je ieders keuzes moet respecteren (M30.1). Deze discourse heb ik niet aangetroffen in de tijdschriftartikelen. In de artikelen was veel te lezen over methodes die moeders met een kinderwens kunnen raadplegen als zij niet op de natuurlijke manier zwanger kunnen raken. In deze artikelen kwam naar voren dat je gebruik moet maken van de middelen die er zijn. De mogelijkheden die er bestaan moet je met beide handen aangrijpen (M38). Deze manier van over moederschap praten heb ik niet terug gezien bij de respondenten. Die waren niet altijd even positief over methodes als kunstmatige inseminatie. Het gebruik maken van deze methoden vanwege medische redenen vonden zij wel acceptabel (M43). In de focusgroups werd meerdere malen gezegd dat je moet streven naar perfectie. Je moet een ideale situatie creëren voor je kind en er alles aan doen om een 'perfecte' moeder te zijn (M39). Deze discourse kwam indirect wel naar voren in de tijdschriften, maar werd niet letterlijk benoemd. Zoals ik al eerder zei stonden de respondenten soms wantrouwend tegenover alternatieve methoden als kunstmatige inseminatie.

Deze sectie toont aan dat er meer overeenkomsten dan verschillen tussen de tijdschriften en focusgroupen zijn. Bij de bespreking van de verschillen heb ik niet alle

discourses genoemd die bij de focusgroups, maar niet in de tijdschriften voorkwamen en andersom. Het verschil in aantal discourses heeft niet geleid tot grote verschillen in de manier waarop er over moederschap wordt gepraat. De extra discourses sluiten in de meeste gevallen aan bij de gedeelde discourses.

5.3.4 Samenvatting

Mijn analyse van tijdschriften en de focusgroups hebben heeft aangetoond dat er veel manieren zijn om over het moederschap te praten. De discourses die worden gebruikt kennen in bijna alle gevallen een tegenhanger die vervolgens ook weer als uitgangpunt dient voor de artikelen en gesprekken. Carrière, leeftijd, relatie en leefomgeving zijn factoren die erg belangrijk zijn voor vrouwen in combinatie met het moederschap. De overeenkomsten in gebruikte discourses door de tijdschriften en focusgroupen hebben voornamelijk betrekking op de periode voorafgaand aan het moederschap. Beide groepen praten op eenzelfde manier over het besluitvormingsproces dat vooraf gaat aan het moederschap. Ook zijn er overeenkomsten te ontdekken over wat goed zou zijn voor een kind en wat de ideale situatie voor het moederschap zou zijn. De verschillen gaan meer in op de rol van de moeder tijdens de opvoeding en op de methodes die er bestaan om zwanger te worden. Over het algemeen zijn er meer overeenkomsten dan verschillen te noemen.

5.4 Relatie

Relatie is een veelbesproken onderwerp in tijdschriften maar dient ook als leidraad voor uitgebreide gesprekken in focusgroups. Verschillende onderwerpen zoals het huwelijk, monogamie, scheiden en leeftijdsverschil zijn aan bod gekomen in beide platforms. Deze sectie wijd ik aan de samenstelling van discourses per platform, de overeenkomsten en verschillen tussen beide en de consequenties van de samenstelling en overeenkomsten en verschillen. Net zoals bij de bespreking van de andere domeinen, bespreek ik ook kort de verschillen tussen de platforms en de verschillen in focusgroups.

5.4.1 Tijdschriften

In de vier nummers van *Libelle* die ik heb bestudeerd, werd in negen artikelen gesproken over het domein relatie. In *Viva* werd naar verhouding minder aandacht besteed aan relatie, zes van de 22 artikelen gingen in op relatie. In *Red* en *Linda* werd evenveel gesproken over het domein relatie. Van ieder tijdschrift gingen vijf artikelen gedeeltelijk of helemaal over relatie. In totaal heb ik 25 artikelen gevonden waarin het domein relatie besproken wordt.

De tijdschriftartikelen die ik heb onderworpen aan een inhoudsanalyse bevatten 17 verschillende manieren om over het domein relatie te praten. Wanneer er gesproken wordt over relatie wordt dit een enkele keer gedaan in combinatie met het domein uiterlijk, moederschap en carrière. In deze sectie presenteer ik de discourses die ik gevonden hebt tijdens de tijdschriftenanalyse.

In veel artikelen wordt relatie gekoppeld aan doorzettingsvermogen. In alle tijdschriften wordt gesproken over een relatie of huwelijk als een verbintenis waar je moeite voor moet doen en waarin je moet investeren om het tot een succes te maken (R4).

‘Druk met dingen die we allebei leuk vinden om te doen, absoluut, maar daardoor schiet de tijd voor elkaar er nog wel eens bij in.’
Libelle, artikel 19/19.

Zoals bovenstaande stuk tekst uit *Libelle* laat zien, moet je tijd vrij maken voor een relatie. Het is iets waar je zelf voor verantwoordelijk bent en invloed op kan uitoefenen door er tijd voor vrij te maken (R2). In de tijdschriften komt duidelijk naar voren dat je problemen in een relatie moet zien te voorkomen en overwinnen (R45). Er worden allerlei tips gegeven om dit te doen. Op deze manier doen de tijdschriften geloven dat de ‘ideale’ relatie te vormen is:

‘Maar het is belangrijk dat je problemen vroeg ondervangt. Communicatie. Het is belangrijk dat je structureel ruimte inbouwt om bij te praten.’
Viva, artikel 37/7.

Bovenstaande uitspraak is een dergelijk advies. Jij moet de ideale situatie creëren voor een relatie. Problemen kun je dus voorkomen en het medicijn voor relatieproblemen is volgens *Viva* communiceren. Maar dat je een relatie niet helemaal in de hand kunt hebben en er invloed op kunt uitoefenen (R2.1), bewijst onderstaande passage uit *Red*:

‘We danken de mannen aan de lopende band af om ze te vervangen door betere exemplaren (veruit de meeste echtscheidingen worden in gang gezet door de vrouw), maar hoe we ook worstelen en vechten: het leven kiest zijn eigen weg.’
Red, artikel 87/17.

Deze passage uit *Red* toont aan dat vrouwen relatieproblemen wijten aan de partner en vrouwen dus voortdurend op zoek zijn naar de ‘ideale’ partner om relatieproblemen te voorkomen. Desondanks kunnen problemen niet altijd voorzien worden en het leven is niet altijd te veranderen. Het leven loopt zoals het loopt, ook in de liefde. Andere factoren zoals leeftijd spelen ook een rol binnen relaties. In de geanalyseerde artikelen wordt vaak het leeftijdsverschil tussen partners aangehaald. De volgende uitspraak uit *Red* toont aan dat een groot leeftijdsverschil binnen een relatie niet verstandig of acceptabel hoeft te zijn (R26):

‘Ik ben vreselijk verliefd geworden op hem. En hij op mij, al was het leeftijdsverschil groot. Ik was begin 50, hij begin 80. Maar het gevoel was zo ontzettend sterk, het was niet tegen te houden.’
Red, artikel 76/7.

De vrouw stelt hier dus dat er sprake is van een groot leeftijdsverschil en ondanks dat ze zich hiervan bewust is, kan ze het gevoel niet ontwijken. Met deze uitspraak zet ze zich af tegen de uitspraak dat een groot leeftijdsverschil in een relatie niet goed zou zijn.

Eenzelfde type uitspraak staat ook in *Viva*:

‘Zij is 24 en hij is 61. Het leeftijdsverschil is groot, maar toch is er sprake van echte liefde’
Viva, artikel 40/10.

Eigenlijk wordt hier gezegd dat er van echte liefde geen sprake kan zijn als het leeftijdsverschil groot is, maar dat je liefde desondanks niet kunt tegengaan (R14) en hier, ondanks het leeftijdsverschil, wel degelijk sprake is van ‘echte liefde’. In de tijdschriften wordt vaak stellig gezegd dat ontrouw (‘vreemd gaan’) niet acceptabel is binnen een huwelijk of relatie (R15).

‘De man met wie ik 11 jaar een latrelatie heb, een goede relatie, heeft me bedrogen met een andere vrouw.
Op een manier die zo erg is – dat zal ik hem laten voelen.’
Libelle, artikel 27/27.

Deze uitspraak, geplaatst in *Libelle*, suggereert zelfs dat ontrouw bestraft moet worden. Ook in *Viva* wordt ontrouw binnen een relatie beschouwd als iets wat je moet zien te voorkomen en niet goed is. Ontrouw zou duiden op een slechte relatie suggereert onderstaande uitspraak:

‘Als je relatie goed is, ga je alleen voor haar.’
Viva, artikel 44/14.

‘Sinds ik met Reva ben, kies ik ervoor monogaam te zijn. Maar ik moet mijn kop er wel bijhouden’
Linda, artikel 55/3.

Deze uitspraak van een man concludeert dat wanneer je voor iemand kiest, je er ook voor kiest om monogaam te zijn. Monogamie is op deze manier een onderdeel van een relatie. De uitspraak lijkt te suggereren dat volledige monogamie een lastige opgave is en tegen de natuur ingaat. Toch zijn er nu ook weer andere ‘geluiden’. In *Red* staat bijvoorbeeld een artikel waarin wordt gezegd dat ontrouw inderdaad niet goed voor je relatie is, maar dat het mogelijk is indien je dit in overleg doet (R15.1). Deze uitspraak stelt ook nu weer dat ontrouw een relatie niet ten goede zal komen.

‘Vreemdgaan is eigenlijk alleen leuk als je vrouw ook vreemdgaat. Anders moet je er niet aan beginnen.
Want ik weet wel dat vreemdgaan heel slecht is voor je relatie.’
Red, artikel 84/14.

‘Dat hun dochter een relatie had met een getrouwde oude man vonden ze onverteerbaar. Ik probeerde nog te redeneren dat als je verliefd bent, alles kan gebeuren.’

Viva, artikel 40/10.

In bovenstaand stuk tekst wordt dus weer de discourse ‘liefde ga je niet tegen’ gebruikt (R14). Ontrouw is misschien onacceptabel, maar soms kan je het niet tegen gaan als de verliefdheid te sterk is. Liefde overwint in dit geval. Met het argument dat het echte liefde is, wordt in dit geval onacceptabel gedrag goed gepraat.

Het huwelijk is ook een onderwerp dat onderdeel uitmaakt van het domein relatie. Over het huwelijk bestaan verschillende discourses binnen de geanalyseerde tijdschriften.

Allereerst het argument dat het huwelijk niets anders is dan een praktische verbintenis (R16).

‘Waarom was je getrouwd? Wegen praktische redenen. We deelden een huis en hij had een dochter van acht jaar.’

Linda, artikel 54/2.

Het huwelijk zou dus een officiële verbintenis zijn om bepaalde zaken goed geregeld te hebben. Over het huwelijk wordt net zo gesproken als hoe er over het algemeen wordt gesproken over relatie. Als je ervoor kiest dan moet je er ook voor gaan en er in investeren (R48). Als je ergens aan begint moet je het ook afmaken:

‘Maar het huwelijk is toch iets waar je aan begint. Goede tijden, slechte tijden.’

Red, artikel 84/14.

‘Bovendien is een vrouw die gaat hertrouwen in onze cultuur eigenlijk not done.’

Libelle, artikel 11/11.

De bovenstaande uitspraak die afkomstig is van een Afrikaanse vrouw doet het huwelijk voorkomen als een verbintenis die je maar met één persoon in het leven aangaat en dat het niet acceptabel is als je meerdere keren zou trouwen in je leven. Deze uitspraak toont aan dat het cultureel bepaald is of hertrouwen wel of niet acceptabel is. Dat het huwelijk niet altijd een gebeurtenis is vanuit praktische overwegingen maar ook emotionele waarde bevat (R16.1), laat de volgende passage uit *Viva* zien:

‘We kunnen niet eerst samenwonen, dat staat gelijk aan het bed delen. En je mag van de islam alleen lichamelijk contact hebben binnen het huwelijk.’

Viva, artikel 39/9.

Het huwelijk kan dus echt iets toevoegen aan een relatie en neemt veranderingen met zich mee. Het legaliseert bijvoorbeeld in dit geval intiem contact tussen de partners. Wanneer een huwelijk dus niet succesvol blijkt te zijn en het eindigt in een scheiding wordt dit

gezien als falen (R13). Je moet er alles aan doen om een goede relatie/goed huwelijk te hebben en als dit niet gelukt is, hebben de personen in kwestie hier zelf schuld aan.

‘Ik moet eerst weten wat er mis met je is. Waarom hou je het maar 2 jaar vol?’
Viva, 2008, artikel 48/18.

Deze uitspraak die is gedaan in *Viva* suggereert dat er wat mis met je is als een relatie niet lang duurt.

Zoals bij de andere domeinen wordt ook nu het domein relatie in verband gebracht met de andere domeinen. Argumenten worden aangedragen waarin de andere domeinen een rol spelen. Uiterlijk wordt bijvoorbeeld genoemd wanneer er gesproken wordt over partnerkeuze (R17). Uiterlijk speelt hierbij een belangrijke rol.

‘De heel erg leuke, 20 jaar jongere buurvrouw van hiernaast. Net gescheiden, klein kindje, echt aardig.’
Libelle, artikel 27/27

De uitspraak van deze vrouw, die in een artikel beschrijft hoe haar man haar heeft verlaten voor een twintig jaar jongere vrouw, doet lijken alsof leeftijd en daarmee dus ook jeugdigheid belangrijk kunnen zijn binnen een relatie en met name bij het kiezen van een partner. Mensen beoordelen elkaar op basis van uiterlijk, ook binnen relaties.

‘Wist je dat bijna 50% van de vrouwen zich laat vertellen door de partner dat ze er niet goed uitzien. Dat mensen zo met elkaar omgaan.’
Libelle, artikel 24/24.

De partner van een vrouw kan zich dus bemoeien met het uiterlijk en oefent hier als partner invloed op uit. Naast uiterlijk wordt het moederschap ook genoemd in combinatie met relatie. Het volgende voorbeeld laat zien dat het moederschap in sommige gevallen van belang is bij het kiezen van een partner en dat het voor sommige vrouwen een vereiste is dat de partner ook een kindwens heeft (R10):

‘Maar ik vreesde wel dat dat anderen negatief zouden reageren. En wat nou als hij geen kinderen kon krijgen en bleef hij wel gezond?’
Viva, artikel 40/10.

Het carrièreaspect heb ik ook terug gezien in de teksten over relaties. De onderstaande uitspraak van een man in *Red* is daar een goed voorbeeld van:

‘Eigenlijk niet te doen; ze moet een hoer zijn, intelligent, een baan hebben, goed kunnen koken en op je moeder lijken.’
Red, artikel 84/14.

De ideale vrouw als partner moet veel capaciteiten hebben. Ze moet intelligent zijn en ook een goede baan hebben. Voor deze man lijkt het hebben van een baan een belangrijke voorwaarde voor de ideale vrouw (R11). Toch beseft deze man zich dat zijn eisenpakket misschien een beetje te veel gevraagd is en niet realistisch is.

De verschillen tussen de vier tijdschriften zijn niet zo groot in de manier waarop er over moederschap wordt gesproken. In de artikelen uit *Libelle* wordt er voornamelijk gesproken over het feit dat een relatie/huwelijk moeite kost. Je moet eraan werken, geluk komt niet zomaar (R48). In *Libelle* wordt een enkele keer gesproken over het streven naar perfectie (R39), streven naar een prettige relatie, maar ook zijn er artikelen waarin wordt gezegd dat je moet accepteren wat je hebt en niet veel moet willen (R39.1).

‘Ondanks dat Leo erg veranderd is, zijn we toch wel gelukkig. Het is een leuke man, werkt graag, en doet veel in het huishouden, ik leg me er maar bij neer dat ik overal alleen naartoe moet.’

Libelle, artikel 20/20.

Deze passage uit een artikel van *Libelle* laat dus goed zien dat je wel wensen mag hebben, maar dat je als vrouw ook realistisch naar je relatie moet kijken en blij moet zijn met wat je hebt. Je moet niet teveel eisen. Als je eenmaal de stap hebt ondernomen om met iemand te trouwen dan moet je niet te snel terugkomen op deze beslissing. Aan een relatie moet je werken om het succesvol te maken, je moet er moeite voor doen (R4). In *Libelle* wordt zelfs in een artikel een relatie vergeleken met een bedrijf:

“Je kunt geen bedrijf leiden zonder er tijd en aandacht aan te besteden. Hetzelfde geldt voor het onderhouden van een goede relatie.”

Libelle, artikel 12/12.

Viva gaat meer in op de problemen die zich kunnen voordoen in een relatie. Artikelen bevatten informatie over het oplossen en voorkomen van problemen (R45). Net als in *Libelle* is in *Viva* te lezen dat je moeite voor je relatie moet doen en dat je het dus ook wel zelf in de hand kan hebben (R2). De artikelen geven mij het gevoel dat je faalt als de relatie niet ‘succesvol’ is (R13).

‘Vind je scheiden niet falen? Absoluut. Dat is het grootste probleem van scheiden, dat je gefaald hebt.’

Viva, artikel 48/18.

‘Communicatie. Het is belangrijk dat je structureel ruimte inbouwt om bij te praten.’

Viva, jaargang 2007, artikel 37/7.

Zoals het bovenstaande voorbeeld worden er in *Viva* adviezen gegeven en wordt er op een bepaalde manier gepraat over relatie, alsof het lijkt dat je invloed kunt uitoefenen op een relatie (R2).

In de vijf artikelen die in *Linda* zijn verschenen over relatie wordt voornamelijk de relatie besproken als een verbintenis die is verbonden aan ‘regels’. Wat kan wel en wat

kan niet? Ontrouw komt aan bod in de artikelen en over de functie van het huwelijk wordt gesproken.

‘Sinds ik met Reva ben, kies ik ervoor monogaam te zijn. Maar ik moet mijn kop er wel bijhouden’
Linda, artikel 55/3.

‘Binnen een huwelijk is alles geoorloofd.’
Linda, artikel 66/14.

Het eerste stuk tekst laat zien dat er regels zijn binnen een relatie, maar dat je die wel zelf kan bepalen. Het tweede stukje doet lijken dat een huwelijk een einde zal maken aan de regels en dat alles moet kunnen (R16.1).

Ook *Red* heeft het in haar artikelen over relatie over de ‘normen en waarden’ binnen een relatie. Wat is de ideale relatie en hoe moet je deze invullen? En dan gaat het voornamelijk om de rol die de vrouw daar in speelt. Hoe moet ze zich opstellen en wat kan zij doen om een relatie tot een succes te maken.

‘Vreemdgaan is eigenlijk alleen leuk als je vrouw ook vreemdgaat. Anders moet je er niet aan beginnen. Want ik weet wel dat vreemdgaan heel slecht is voor je relatie.’
Red, artikel 84/14.

‘We danken de mannen aan de lopende band af om ze te vervangen door betere exemplaren (veruit de meeste echtscheidingen worden in gang gezet door de vrouw), maar hoe we ook worstelen en vechten: het leven kiest zijn eigen weg.’
Red, artikel 87/17.

Red laat met bovenstaand stukje tekst zien dat we als vrouw willen en invloed kunnen uitoefenen op de relatie. Je kunt een relatie als iets maakbaars zien, maar desondanks stelt *Red* dat het leven niet te creëren is en dus ook de ideale relatie niet (R2.1).

In de volgende sectie zal ik aangeven welke discourses over relatie vanuit de tijdschriften zijn gebruikt in de focusgroups.

5.4.2 Focusgroups

De uitspraken die worden gedaan in de focusgroups zijn over het algemeen in overeenstemming met de discourses die van kracht zijn in de tijdschriften. Ik heb 27 verschillende repertoires gevonden om over relatie te praten.

Alle respondenten zijn het erover eens dat je moeite moet doen en moet investeren in een relatie en/of huwelijk (R4/R48). In de focusgroups kwam meerdere malen naar voren dat mensen tegenwoordig niet meer hard genoeg hun best doen om een relatie tot een succes te maken en te snel opgeven.

‘Je moet het eerst proberen, niet gelijk opgeven. Je moet werken aan een huwelijk. Niet gelijk bij het eerste beste opstakel gaan scheiden.’
FC 1, resp. 4

Mensen beslissen te snel om te scheiden. Het gras lijkt altijd groener bij de bureu. Je moet moeite voor elkaar blijven doen en niet te snel toegeven aan problemen.'

FC, resp. 12/14.

Over ontrouw en monogamie is ook gesproken door de respondenten. Net als in de tijdschriften wordt ontrouw niet geaccepteerd (R15).

'Als ik verliefd zou worden op iemand die dertig jaar getrouwd is en drie kinderen heeft dan zou ik hopen dat het overgaat en dan ga ik daar echt geen actie op ondernemen.'

FC 3, resp. 9

Verliefdheid moet je dus onderdrukken in dit geval, geen gehoor aan geven (R14.1). In deze uitspraak wordt het huwelijk en kinderen gezien als argument gebruikt om de gevoelens niet achterna te gaan (R5.1). Toch wordt het tegengestelde argument ook genoemd door de respondenten. Tegen gevoel zou je niets in kunnen brengen, liefde overwint alles (R14). En als je als partners in overleg besluit niet langer monogaam te zijn, is dat prima (R15.1).

'Als je daar samen één gedachte over hebt, is dat prima.'

'Wie heeft er bedacht dat je met één persoon de rest van je leven moet doorbrengen?'

FC 2, resp. 7/6

Monogamie zou dus cultureel bepaald zijn en daarom onacceptabel zijn volgens respondent 6. Ook een respondent uit focusgroep 1 kijkt naar ontrouw op een andere manier:

'Door verliefdheid worden dingen wel acceptabel. Soms ga je het gewoon echt niet tegen.'

FC 1

Deze respondent is dus van mening dat verliefdheid een hoop goed maakt en een goed argument is om onacceptabel gedrag 'door de vingers te zien'.

Het leeftijdsaspect binnen de relatie is ook het onderwerp van gesprek geweest tussen de respondenten. Net als in de tijdschriften wordt het standpunt gegeven dat een relatie niet mogelijk is als het leeftijdsverschil tussen de partners te groot is (R26):

'Ligt eraan in welke levensfase je zit. Als het leeftijdsverschil te groot is, zal het uiteindelijk niet lukken.'

FC 4, resp. 13

Binnen een relatie is er dus meer belangrijk dan alleen liefde (R31). Praktische aspecten als levensstijlen zijn ook van belang volgens deze respondent. Net als bij het gesprek over ontrouw wordt de andere kant van het standpunt gegeven; tegen verliefdheid kan je niets inbrengen, daar kan geen leeftijd tegen op (R26.1).

‘Liefde kent geen grenzen. Ik vind dat je wel op één lijn kunt liggen ondanks een leeftijdsverschil.’

FC 1

Het moederschap wordt eveneens bij de focusgroups gekoppeld aan relatie. In de tijdschriften wordt gesproken over de eventuele kinderwens van de partner, maar in één van de focusgroups worden de gevolgen van een groot leeftijdsverschil voor kinderen genoemd.

‘De man moet niet te oud zijn, want dan gaat hij eerder dood en dan zit het kind zonder vader.’

FC 1

Ook zou je rekening met de kinderen moeten houden, wanneer je overweegt over te gaan tot een scheiding, aldus de respondenten (R5.1/R10):

‘Je moet zorgen dat je financieel onafhankelijk bent en het vreedzaam oplossen. Je dient rekening te houden met de kinderen.’

FC 1

In bovenstaand standpunt zie je niet alleen het domein moederschap terugkomen, maar ook het domein carrière is hierin te ontdekken (R18). Deze respondent zegt dat je binnen een relatie altijd financieel onafhankelijk moet blijven met het oog op de toekomst. Financiële onafhankelijkheid creëer je onder andere door een baan te hebben en zelf verantwoordelijk te zijn voor een inkomen. Op deze manier worden relatie, carrière en moederschap met elkaar gekoppeld.

De volgende sectie zal uitwijzen welke discourses er wel bij de focusgroups aan bod komen, maar niet in de tijdschriften. Eén van die discourses betreft de discourse ‘vrijheid en flexibiliteit’. Volgens de respondenten uit de focusgroups moet je elkaar binnen een relatie vrijheid gunnen. In een ideale relatie stel je je flexibel op ten opzichte van je partner (R22).

‘Ik en mijn partner gunnen elkaar veel. Wij vertrouwen elkaar en laten elkaar vrij. Vertrouwen vind ik het belangrijkste in een relatie.’

FC 4, resp. 12

Wanneer je elkaar vrij laat in een relatie en elkaar dingen gunt, draagt dat volgens deze respondent ook bij aan de ontwikkeling van jezelf als persoon (R25). Een partner mag je niet belemmeren in je persoonlijke ontwikkeling, aldus de respondenten. Onderstaande uitspraak illustreert dit standpunt:

‘Elkaar vrijheid gunnen, helpt bij jezelf te ontplooiën.’

FC 2, resp. 6

Tussen de verschillende interviewgroepen zijn geen hele grote verschillen te ontdekken. De kleine verschillen die er zijn, staan waarschijnlijk weer in verband met het leeftijdsverschil en de hoeveelheid levenservaring tussen de respondenten. De groep met gemiddeld de jongste leeftijd (groep 1) was van mening dat ontrouw niet acceptabel is. Volgens hen moet je de gevoelens die je voor iemand anders dan voor je partner hebt negeren en ‘wegdrukken’ (R14.1). Een enkeling was van mening dat je het gevoel niet tegen kunt gaan, maar over het algemeen waren de respondenten het wel met elkaar eens. Ook het argument dat je altijd rekening moet houden met eventuele kinderen was sterker van kracht bij deze groep dan bij de andere interviewgroepen (R5.1).

‘Je moet het vreedzaam oplossen. Je moet rekening houden met de kinderen.’
FC 1

‘Verliefd worden op een ander kan echt niet. Die gevoelens moet je tegen gaan.’
FC 1

Ontrouw wordt door deze groep dus niet geaccepteerd (R15). Die gevoelens moet je onderdrukken en hiermee stellen ze eigenlijk dat je zelf verantwoordelijk bent voor je gevoel (R2).

Groep 2, de vijftigplussers, is het eens met groep 1 door te zeggen dat ontrouw niet acceptabel is. Maar in tegenstelling tot groep 1 zijn ze toch wat milder in hun argumenten. Een aantal respondenten uit groep 2 is namelijk van mening dat je gevoel niet altijd kunt tegen gaan (R14) en dat het kan gebeuren dat je gevoelens voor iemand anders dan je partner ontwikkelt. Volgens deze groep moet alles kunnen in de liefde. Gevoel en liefde kun je niet tegen gaan.

‘Nee, dat zou ik ook niet accepteren en andersom ook niet. Het kan je altijd overkomen, je moet het niet uitsluiten.’
FC 2, resp. 7

‘Maar als je verliefd bent, kun je daar niets over zeggen. Dat is zoiets onnozels... je wordt gewoon verliefd, dat is gewoon chemie.’
FC 2, resp. 5

Bovenstaande uitspraak gebruikt het argument dat liefde en gevoel sterker zijn dan het verstand. Verliefdheid is een gevoel wat je niet tegen kunt gaan en daar stellen de rationele uitspraken niets meer bij voor.

De argumenten van groep 3 vinden aansluiting bij de eerste én de tweede groep. Ze zijn het deels met groep 1 eens dat ontrouw niet moet kunnen en dat bepaalde zaken binnen een relatie niet acceptabel zijn, maar de groep ziet ook in dat gevoelens niet altijd tegen te houden zijn en liefde vaak sterk is. Al zijn de respondenten van deze groep het wel met elkaar eens dat je niet gelijk moet toegeven aan je gevoelens:

‘Ik vind niet dat je het moet najagen, maar dat je het met rust moet laten. Respect hebben voor de ander.’
FC 3, resp. 9

Focusgroep 2 kent een culturele oorzaak toe aan het ‘mislukken’ van relaties en huwelijken. Volgens deze respondenten draagt de financiële onafhankelijkheid onder andere bij aan de relatieproblemen (R18). Vrouwen zouden in tegenstelling tot vroeger sneller voor het eigen geluk kiezen. Deze groep verschilt van groep 3 door te zeggen dat je eventuele ontrouw niet moet onderdrukken, maar het probleem zou moeten aanpakken (R45). Ontrouw zou duiden op een slechte relatie en daar moet je aan werken. Eerlijkheid en openheid zijn daarbij belangrijk:

‘Het kan altijd even slecht gaan. Je moet vertrouwen en openheid houden. Dat kan altijd gebeuren. Je kan nooit al die jaren een top-relatie hebben. Verliefd worden op een ander kan altijd gebeuren.’
FC 4, resp. 13

5.4.3 Overeenkomsten en verschillen

Tijdens de bespreking van de resultaten zijn er een aantal overeenkomsten en verschillen tussen de focusgroups en tijdschriften naar voren gekomen. Een relatie wordt omschreven in de tijdschriften als een aspect uit het leven van de vrouw waar ze invloed op uit kan oefenen. Een relatie heb je zelf in de hand (R2). De respondenten uit de focusgroups maken ook gebruik van deze discourse en zijn van mening dat je zelf verantwoordelijk bent voor je relatie. Niets gaat dan ook vanzelf (R4). Je moet moeite blijven doen voor een relatie of huwelijk. Zowel de tijdschriften als de respondenten benadrukken dat je beslissingen binnen een relatie of bij het kiezen van een partner weloverwogen moet maken (R10). Toch zijn beide partijen het erover eens dat je niet altijd invloed kan uitoefenen op een relatie, omdat je nou eenmaal gevoel niet kunt tegengaan (R14). Soms is de liefde te sterk om je er tegen te verzetten. Binnen de liefde wordt ontrouw niet geaccepteerd. Monogamie is volgens de tijdschriften en respondenten heel belangrijk binnen een relatie of huwelijk (R15). Ontrouw zou een relatie of huwelijk in gevaar kunnen brengen. Een eventuele scheiding als gevolg wordt omschreven door een aantal respondenten en in enkele artikelen als falen, een mislukking. Een scheiding zou je moeten voorkomen (R13). Ook de leeftijd kan een belangrijke rol spelen binnen een relatie. Een te groot leeftijdsverschil tussen partners zou niet verstandig zijn, zou een relatie niet ten goede komen. De tijdschriften en respondenten zijn een beetje sceptisch over (een groot) leeftijdsverschil en spreken over grenzen in het verschil in leeftijd (R26). Toch beseffen beide groepen dat de liefde ook nu in sommige gevallen weer sterker kan zijn en leeftijd dan niet belangrijk meer is (R26.1). De omgeving is een belangrijke factor bij de keuze van de partner. Het oordeel van de omgeving is van invloed op relaties en huwelijken (R30). Zowel de respondenten als de tijdschriftartikelen beamen dat. Een discourse die ik veel ben tegen gekomen tijdens mijn analyse van beide platforms is dat een relatie in de gesprekken en artikelen werd omschreven als een verbintenis waar je

moeite voor moet doen, in goede en slechte tijden. Een relatie heeft alleen kans van slagen als je er tijd voor vrij maakt en je er volledig voor inzet (R48).

Verschillen tussen de beide platforms heb ik ook kunnen waarnemen. De artikelen uit de tijdschriften gingen verder in op de discourse ‘gevoel kun je niet tegen gaan’ (R14). In de artikelen wordt meerdere malen het argument naar voren gebracht dat je het leven niet kunt regisseren. Dingen gebeuren nou eenmaal en niet alles kun je in de hand hebben, ook een relatie niet (R2.1). Het belang van het kind staat voor een aantal respondenten voorop in een relatie (5.1). Bij het kiezen van je partner, maar ook wanneer je besluit een relatie te verbreken moet je rekening houden met eventuele kinderen. Het moederschap kan dus in verband staan met een relatie. Uit een relatie of huwelijk komen namelijk vaak kinderen voort. Kinderen kunnen mensen dan ook dichterbij elkaar brengen en een relatie sterker maken (R7). In tegenstelling tot de tijdschriften zijn de respondenten ervan overtuigd dat je gevoel en liefde kunt tegengaan en dat je in sommige gevallen dat ook moet doen (R14.1). De artikelen in tijdschriften bewijzen dat de liefde soms te sterk is en dat je gevoel niet kunt tegengaan (R14). Zoals al te lezen was is ontrouw niet acceptabel in een relatie (R15). Maar een enkeling tijdens de focusgroups relativeerde deze discourse door te stellen dat een ‘open relatie’ moet kunnen en ook mogelijk is. Volledige monogamie zou cultureel bepaald en niet reëel zijn (R15.1). Eerlijkheid rechtvaardigt in dit geval (R19). Ontrouw wordt enigszins geaccepteerd zolang je er maar eerlijk over bent. Ook de discourse over het streven naar onafhankelijkheid halen de respondenten weer aan als ze praten over het domein relatie. Binnen een relatie moet je ervoor zorgen dat je (financieel) onafhankelijk blijft en je eigen leven houdt (R18). Deze discourse werd niet gebruikt wanneer het domein relatie aan bod kwam in de tijdschriften. Discourse R22 sluit daar goed bij aan. In een relatie moet je streven naar flexibiliteit en vrijheid.

5.4.4 Samenvatting

Verschillen tussen beide platforms waren voornamelijk waar te nemen in de manier waarop je je als partner opstelt in een relatie. De respondenten nuanceerden enkele statements door te zeggen dat je je gevoel soms wel of niet moet tegengaan. In tegenstelling tot de tijdschriften waren de respondenten van mening dat je sommige gebeurtenissen door de vingers moet zien. Overeenkomsten kwam ik voornamelijk tegen in de opvatting dat een relatie/huwelijk hard werken is en dat je moeite moet doen om een relatie succesvol te maken. In beide platforms was terug te zien dat liefde onontkoombaar is en veel gebeurtenissen in het leven rechtvaardigt.

5.5 Uiterlijk

Zoals in de inleiding van deze thesis al werd gesteld is het uiterlijk voor veel vrouwen belangrijk. Media zouden bijdragen aan een bepaalde maatstaaf voor het ideale uiterlijk. Om te kunnen voldoen aan dat ideale uiterlijk zijn steeds meer jonge meisjes het slachtoffer van een negatief zelfbeeld dat zich bijvoorbeeld uit in eetstoornissen. Met de komst van cosmetische chirurgie en het uitgebreide aanbod van schoonheidsproducten zijn mensen in staat om het ideale uiterlijk te creëren en zelfs te behouden. Het domein uiterlijk wordt uitgebreid besproken in tijdschriften. Niet alleen het grootste gedeelte van de advertenties richt zich tot het uiterlijk, maar ook de redactionele inhoud van de vrouwentijdschriften bieden een platform voor verschillende discourses over uiterlijk. De respondenten van de focusgroups heb ik ook gevraagd naar hun mening over cosmetische chirurgie, de mate van belangrijkheid van het uiterlijk in de maatschappij en naar volgens hen het ‘ideale uiterlijk’. In deze sectie worden de bevindingen gepresenteerd die voortkomen uit de inhoudsanalyse van de tijdschriften en de uitkomsten van de focusgroups.

5.5.1 Tijdschriften

Artikelen over het uiterlijk van de vrouw zijn niet weg te denken uit de tijdschriften. In de tijdschriften die ik heb bestudeerd voor mijn onderzoek heb ik maar liefst in totaal veertig artikelen gevonden die ingaan op het domein uiterlijk. In 11 artikelen uit *Libelle* en in eenzelfde aantal artikelen uit *Viva* is het domein uiterlijk besproken. Sommige artikelen stonden geheel in het teken van het uiterlijk en bij anderen werd er maar in een paar zinnen over gesproken. In acht artikelen in *Linda* werd gesproken over het uiterlijk en tien *Red*-artikelen stonden deels of helemaal in het teken van het domein uiterlijk. Uit mijn onderzoek zijn 26 verschillende discourses gevonden om over het uiterlijk te praten. In deze sectie bespreek ik de belangrijkste waargenomen discourses. De mate van belangrijkheid van het uiterlijk in de huidige maatschappij is geregeld besproken in de tijdschriften (U17). Het uiterlijk en uiterlijke verzorging worden als belangrijk geschouwd door de tijdschriften. Uiterlijke verzorging lijkt ook algemeen geaccepteerd te zijn en een standaard onderdeel te vormen van de dagelijkse bezigheden van een vrouw. Het is eerder een regel dan uitzondering dat vrouwen zich goed verzorgen (U49). Dat uiterlijke verzorging algemeen geaccepteerd is in onze maatschappij blijkt onder andere uit onderstaande passages uit *Libelle*.

‘ Sinds vrouwen op 2 benen lopen, maken ze zich mooi op hun eigen wijze.’
Libelle, artikel 8/8.

‘ Want moet ik nou werkelijk mijn lippen laten opspuiten? Niemand vond Cleopatra overdreven omdat ze baadde in ezinnenmelk. Schoonheid is van oudsher heel gewoon.’
Libelle, artikel 2/2.

Bovenstaande uitspraken doen lijken alsof het normaal en acceptabel is dat vrouwen altijd bezig zijn met hun uiterlijk en dat uiterlijke verzorging iets van alle tijden is. Een mooi uiterlijk kost moeite, daar moet je veel voor doen en voor over hebben (U4). Onderstaande uitspraak uit *Red* laat zien dat een mooi uiterlijk samenhangt met een goede verzorging ervan. Dit stukje tekst laat ook zien dat je het uiterlijk zelf in de hand kunt hebben, dat jij er verantwoordelijk voor bent (U2):

‘Jongere vrouwen zijn nooit een bedreiging voor oudere vrouwen die zich goed verzorgen.’
Red, artikel 84/14.

Uiterlijke verzorging lijkt dus ook geen leeftijd te kennen (U26.1). Vrouwen van iedere leeftijd moeten en kunnen zichzelf verzorgen. Toch is de tegengestelde discourse ook te vinden in de tijdschriften, leeftijd geeft een grens aan. Een aantal artikelen stellen dat je als vrouw op latere leeftijd bepaalde kledingstukken niet meer moeten dragen en geen gebruik zou moeten maken van cosmetische chirurgie (U26).

‘Toen ik halverwege de veertig was zag ik vrouwen van mijn leeftijd met gebreide truien met figuurtjes. Dat vind ik gruwelijk.’
Libelle, artikel 24/24.

Dat uiterlijk niet altijd belangrijk is, wordt ook in de tijdschriften gesteld (U17.1). Het uiterlijk zou namelijk in verband (U36) staan met het innerlijk en in sommige gevallen zou het innerlijk belangrijker dan het uiterlijk zijn.

‘Ik geloof in balans tussen uiterlijk en innerlijk. Als die balans er is, heeft iemand uitstraling, oftewel charisma.’
Libelle, artikel 2/2.

Niet alleen het uiterlijk is dus belangrijk voor een leuke uitstraling, maar het innerlijk speelt ook een belangrijke rol. Het gaat om de combinatie. Onderstaande uitspraak die is gedaan in *Viva* benadrukt deze discourse:

‘Lelijke mensen kunnen heel aardig en intelligent zijn, dus reken nooit iemand af op zijn of haar uiterlijk.’
Viva, Artikel 47/17.

Deze uitspraak zegt dat je mensen niet mag beoordelen op hun uiterlijk, want het uiterlijk zegt niets over het innerlijk. Het innerlijk is belangrijker dan het uiterlijk.

Het maakbare leven staat ook weer centraal bij dit domein. Als je niet tevreden bent met je uiterlijk dan kun je hier wat aan doen (U2). Je bent volgens een aantal artikelen in de tijdschriften zelfs in staat om de dag leuker te maken als je jezelf goed verzorgd:

‘Als je een gezonde tint hebt, geeft dat een psychologische oppepper en stijgt je zelfvertrouwen. En daardoor wordt de hele dag leuker.’

Libelle, artikel 3/3.

Cosmetische chirurgie wordt soms in één woord genoemd met de kapper of make-up. Cosmetische chirurgie lijkt algemeen geaccepteerd te zijn en het is net als de kapper een middel om jezelf mooier te maken (U34).

‘De een geeft een fortuin uit aan de kapper of tandarts en ik doe dit.’

Libelle, artikel 4/4.

De natuur kan dus een handje geholpen worden stelt deze uitspraak. De mens is in staat om tegen de natuur in te werken (U35.1). Wat dan wel belangrijk wordt gevonden is dat je er natuurlijk uit blijft zien (U35). Natuurlijk is het hoogste goed. Wat je ook aan je uiterlijk doet en corrigeert het moet er niet ‘nep’ uitzien en je moet altijd streven naar een zo natuurlijk mogelijk uiterlijk. Onderstaande uitspraak uit *Libelle* bevat deze discourse:

‘Om de natuur een handje te helpen, kan tegenwoordig alles. Maar dan willen we wel het liefste dat het allemaal echt lijkt!’

Libelle, artikel 7/7

‘Hoe dan ook, het is gewoon nep, nephaar.’

Linda, jaargang 2008, artikel 60/8.

Bovenstaand voorbeeld uit *Linda* maakt ook gebruik van de discourse ‘natuurlijkheid is hoogste goed’. Je haar kan dan misschien wel mooi zitten, maar als het nephaar blijkt te zijn, blijft het lelijk omdat het niet echt is. Dat cosmetische chirurgie niet altijd een acceptabele manier van uiterlijke verzorging is (U34.1), bewijst onderstaande uitspraak uit *Linda*:

‘Je uiterlijk is belangrijk en wordt vaak besproken, maar naar het mes of de spuit grijpen is not done.’

Linda, jaargang 2008, artikel 53/1.

Uiterlijke verzorging is dus belangrijk en je moet moeite doen om er goed uitzien, maar er zijn grenzen. Op cosmetische chirurgie heerst nog steeds een taboe. In de artikelen komt wel naar voren dat eerlijkheid rechtvaardigt in dit geval (U19). Ondanks dat er nog steeds een taboe heerst op plastische chirurgie wordt het wel acceptabel wanneer men eerlijk toegeeft gebruik te maken van plastische chirurgie. Mocht je als vrouw plastische chirurgie toegepast hebben dan moet je hier wel eerlijk over zijn.

‘Ze heeft wat cosmetische ingrepen ondergaan. Daar is ze heel eerlijk over.’

Libelle, artikel 2/2.

Dat cosmetische chirurgie niet altijd de ideale oplossing is en door iedereen mooi wordt gevonden, bewijst de onderstaande uitspraak van een man die is gedaan in *Viva*:

‘Alles is beter dan botox, en liever theezakjes dan siliconen. Ik wil het leven nemen zoals het komt.’
Viva, artikel 31/1.

Op het leven kun je dus geen invloed hebben, dus ook niet op het uiterlijk. Niet alles is maakbaar en te veranderen (U2.1).

‘We kunnen lijnen tot we een ons wegen, maar aan je lichaamsbouw kun je niets veranderen. Hormonen bepalen voor een groot deel onze vrouwelijke vormen.’
Libelle, artikel 13/13.

Deze passage uit *Libelle* laat zien dat we als het om het uiterlijk gaat de natuur altijd nog als tegenspeler hebben. De natuur brengt ons dingen die je niet kunt tegengaan (U35). Een discourse dat in veel artikelen overheerst is de discourse ‘*doe maar normaal dan doe je al gek genoeg*’ (U33). Uiterlijke verzorging is belangrijk maar je moet het niet overdrijven. In de tijdschriften wordt gesteld dat je niet constant bezig moet zijn met je uiterlijk en jezelf niet onherkenbaar moet ‘verbouwen’.

‘Zachte lingerie en een mooi jurkje of rokje... wel binnen de perken, graag.’
Viva, artikel 52/22.

Je mag en moet wat aan je uiterlijk doen, maar hierin niet overdrijven.

De verschijnselen van het ouder worden, worden voortdurend ter discussie gesteld. Het uiterlijk wat bij een oudere vrouw hoort, moet je zien te voorkomen. Ouderdomsverschijnselen zoals rimpels moeten bestreden worden (U37).

‘Niet dat ik er tegenop zie dat ik veertig word hoor, daar word ik niet warm of koud van. Je bent wie je bent. Maar ik ben nu wel begonnen met anti-rimmelcreme, mijn huid heeft daar behoefte aan.’
Libelle, artikel 4/4.

Bovenstaande uitspraak die is gedaan in *Libelle* geeft heel duidelijk het dilemma weer dat heerst als we praten over het uiterlijk in combinatie met ouderdom. Enerzijds wordt een ouder wordend uiterlijk als niet mooi ervaren en anderzijds moet je accepteren dat een uiterlijk ouder wordt (U37.1) en niet teveel willen veranderen.

Tijdens mijn tijdschriftenanalyse constateerde ik dat er een overkoepelende discourse overheerst wanneer we praten over het domein uiterlijk. De discourse van perfectie (U39). In het uiterlijk moeten we streven naar perfectie. Ondanks dat we streven naar perfectie is het belangrijk dat we onszelf accepteren zoals we zijn (U39.1). Deze twee discourses zijn dan ook voortdurend in conflict met elkaar.

‘Mijn hoogste streven is mezelf te zijn, dus waarom zou ik afvallen.’

Linda, artikel 57/5.

In dit stukje tekst is te lezen hoe iemand zichzelf wilt accepteren en daarom niet langer meer streeft naar perfectie.

‘Maar het is me gelukt. Door op mijn handen te zitten, me niet van mijn plan te praten en een nieuw regime in de keuken.’
Red, artikel 80/10

Dit artikel gaat in op de wens van een vrouw om af te vallen. Koste wat kost streeft zij naar het ideale uiterlijk. Het medische discours is ook van kracht wanneer er wordt gepraat over het uiterlijk. Zwaar overgewicht of ernstig ondergewicht wordt geassocieerd met een ziekte en met een ongezond lichaam (U43).

‘Veel mensen denken vast dat ik een eetstoornis heb, maar als je gezond eet en veel beweegt, kun je er gewoon zo uitzien.’
Viva, artikel 48/18.

‘Volgens mijn huisarts is mijn overgewicht een van de redenen om af te vallen. Het is niet goed voor mijn hart.’
Linda, artikel 61/9.

Je uiterlijk aanpassen zou in sommige gevallen moeten vanwege medische redenen.

De tijdschriften praten ieder op eigen wijze over het domein uiterlijk. Ik heb kleine verschillen tussen de tijdschriften waargenomen in de manier waarop ze over de vrouw in combinatie met het uiterlijk praten. Omdat tussen de nummers van *Libelle* een nummer zat waarvan het thema inging op het domein uiterlijk heb ik in dat tijdschrift veel discourses over uiterlijk gevonden. *Libelle* vindt het voornamelijk belangrijk dat met het veranderen van je uiterlijk het innerlijk niet verandert (U36). Het blad benadrukt dat je je eigen identiteit niet moet verliezen.

‘Maar ook al is er een beetje gesleuteld aan de buitenkant, verder is ze helemaal echt.’
Libelle, artikel 2/2.

Libelle is een voorstander van uiterlijke verzorging, maar benadrukt dat het innerlijk van de vrouw belangrijker is dan het uiterlijk (17.1). In de artikelen wordt regelmatig benadrukt dat natuurlijkheid het hoogste goed is (U35). Uiterlijke verzorging is acceptabel, maar het moet er zo natuurlijk mogelijk uitzien.

‘Om de natuur een handje te helpen, kan tegenwoordig alles. Maar dan willen we wel het liefste dat het allemaal echt lijkt!’
Libelle, artikel 7/7.

De natuur een handje helpen mag, maar het advies van *Libelle* luidt dat je wel moet proberen het te evenaren. *Viva* gaat net als *Libelle* in op de combinatie tussen het uiterlijk

en innerlijk die in balans moeten zijn. Daarnaast gebruikt het tijdschrift ook regelmatig de discourse ‘natuurlijkheid is hoogste goed’. *Viva* gaat nog wat dieper in op het verband tussen uiterlijk en innerlijk. *Viva* stelt dat zelfacceptatie heel belangrijk is. Niemand is perfect en je onvolmaaktheden moet je accepteren (U39.1).

‘Forse dames moeten zichzelf accepteren zoals ze zijn en zichzelf trainen in het gevoel dat ze er leuk uitzien.’

Viva, artikel 35/5.

Ook *Viva* verzet zich niet tegen uiterlijke verzorging, maar in de artikelen wordt wel een aantal keer benadrukt dat je een goede reden moet hebben om gebruik te maken van plastische chirurgie (U38).

‘Ik ben tegen snijden in een gezond lichaam. Val dan gewoon af!’

Viva, artikel 47/17.

Deze uitspraak stelt dat je wel een hele goede reden moet hebben om je te laten opereren. Plastische chirurgie toepassen op een gezond lichaam zou niet verantwoord zijn. *Linda* verschilt niet veel met *Libelle* en *Viva*. *Linda* benadrukt in haar artikelen regelmatig dat je niet moet overdrijven in uiterlijke verzorging, maar ook niet moet overdrijven in uiterlijke verwaarlozing (U33).

‘Iemand van ons moet af en toe realistisch zijn. Al die volksverlakkerij.’

Linda, artikel 60/8.

Je moet dus realistisch zijn. Niet meer dan nodig jezelf verfraaien. Maar je moet jezelf ook niet laten verwaarlozen zoals onderstaand stuk tekst uit *Linda* stelt:

‘Het moet niet te gek worden. Als ik te dik wordt om te lopen en te werken, zou ik willen afvallen. Nog 20 kilo mag ik aankomen, niet meer.’

Linda, artikel 61/9.

Red benadrukt ook het belang van een goed uiterlijk (U17). *Red* stelt dat je als vrouw zelf verantwoordelijk bent voor het uiterlijk (U2). Waar een wil is een weg (U23). Je moet moeite doen om het ideale uiterlijk bereiken en niets is onmogelijk (U4).

‘We willen er sexy uit blijven zien, dus gaan we niet 1, maar 2 keer naar de sportschool-ook al doen onze gewrichten pijn.’

Red, artikel 21/91.

Voor een goed uiterlijk moet je veel over hebben en dit kan in sommige gevallen ten koste gaan van de gezondheid.

Alle vier de tijdschriften zien dus het belang in van een goede uiterlijke verzorging, maar voor het ene tijdschrift is de grens sneller bereikt in uiterlijke verzorging dan voor de ander.

5.5.2 Focusgroups

Ook de respondenten zijn het erover eens dat uiterlijk belangrijk is (U17). Je uiterlijk is je ‘visitekaartje’ en je moet je uiterlijk goed verzorgen (U49).

‘Mensen die zichzelf niet goed verzorgen zie je gewoon niet graag. Als je jezelf een beetje goed verzorgt dan kun je mooier worden. Sommige mensen maken zichzelf gewoon lelijk omdat ze nauwelijks aan uiterlijke verzorging doen.’

FC 4, resp. 13

Deze uitspraak stelt ook gelijk dat het uiterlijk in zekere zin te veranderen is en tot je eigen verantwoording hoort (U2). Toch benadrukken de respondenten dat het uiterlijk niet het allerbelangrijkst is (U17.1). Het innerlijk is zeker zo belangrijk.

‘Maar soms kan je tegenover iemand zitten die niet mooi is, maar als je een tijdje met die persoon praat, wordt het uiterlijk vanzelf mooier. Het gaat dan om iemands uitstraling.’

FC 2, resp. 6

Deze respondent stelt dus dat uitstraling een hoop kan doen voor je uiterlijk.

De meeste respondenten zijn van mening dat iedereen voor zich moet weten of je wel of niet gebruik maakt van plastische chirurgie (U30.1), maar een enkeling benadrukt wel dat je de eventuele consequenties die eraan verbonden zijn zelf moet dragen (U27):

‘Het is je eigen keuze. Als je borstvergroting doet en het gaat lekken, moet je niet gaan zeiken. Het is je eigen verantwoordelijkheid.’

FC 1, resp. 1

Toch vinden de meeste van de vrouwen die ik gesproken heb dat je wel een hele goede reden moet hebben om gebruik te maken van plastische chirurgie (U28), dat doe je niet zomaar.

‘Ik vind cosmetische chirurgie geoorloofd als je iets heel ongelukkig ergens van wordt. Maar als het niet ergs is vind ik het onzin.’

FC 4, resp. 14

Deze respondent stelt dus dat je alleen gebruik mag maken van cosmetische chirurgie als er bijvoorbeeld een medisch probleem is (zoals depressiviteit) (U43). Respondent 7 denkt hier net zo over en deed de volgende uitspraak:

‘Mensen die niet oud durven worden, verschrikkelijk! Als ik niets meer zou kunnen zien, zou ik misschien een ooglidcorrectie overwegen, maar anders niet hoor.’

FC 2, resp. 7

De reden waarom veel mensen zo met hun uiterlijk bezig zijn, is volgens een aantal respondenten toe te kennen aan de druk van de maatschappij (U30). Men zou willen voldoen aan het schoonheidsideaal.

‘Het is triest wat de maatschappij je oplegt, wat de norm is. Je moet je kind leren niets aan te trekken van de omgeving en mening van anderen.’

FC 4, resp. 12/13

De respondenten stellen dat je het ideale uiterlijk je niet op moet laten leggen. En je niet moet laten beïnvloeden door je omgeving, want dit zou nadelige gevolgen kunnen hebben. Zelfacceptatie is hierbij een belangrijk punt (U39.1):

‘Het ideale uiterlijk is volgens mij iemand die van binnenuit gewoon gelukkig is. Je moet leren blij te zijn met jezelf. Je moet in jezelf geloven en schijt hebben aan sommige dingen.’

FC 4, resp. 13/14

Deze uitspraak doet geloven dat een ideaal uiterlijk van binnenuit komt en dus in dit geval niets te maken heeft met bijvoorbeeld dik of dun.

De meeste respondenten vinden dat wanneer je jezelf verfraait dat je dit niet moet overdrijven. Het moet een beetje binnen de perken blijven (U33). Eén respondent zegt hierover het volgende:

‘Eén ding ok, maar ja als je ouder wordt ga je geen facelift doen. Dat vind ik gewoon triest.’

FC 1, resp. 1

Deze uitspraak laat ook zien dat het leeftijdsaspect hierbij ook een rol speelt. Je moet accepteren dat je ouder wordt en niet tegen de natuur inwerken (U35).

Wat ik in alle focusgroepen heb terug gezien is de uitspraak dat de maatschappij doet ons denken dat we ‘perfect’ moeten zijn (U39), maar dat deze norm nauwelijks haalbaar is. Plastische chirurgie zou men helpen dit ideaalbeeld te verwezenlijken. De respondenten, op een aantal na, zijn niet tegen plastische chirurgie maar het moet niet worden overdreven. Het uiterlijk moet er natuurlijk uit blijven zien (U35).

‘Ik ben geen voorstander van plastische chirurgie om het mooier te maken. Het is zonde dat we het elkaar opleggen. Die maatschappelijke druk die we elkaar opleggen om perfect te zijn.’

FC 3, resp. 11

Opvallend is dat deze respondent stelt dat plastische chirurgie alleen acceptabel is wanneer het wordt ingezet om medische problemen op te lossen. Echter en alleen om het

uiterlijk mooier te maken, lijkt niet acceptabel. De meeste respondenten konden zich vinden in dit standpunt.

Wanneer ik de uitkomsten van de vier focusgroepen naast elkaar leg, stuit ik niet op hele grote verschillen tussen de groepen. Groep 1, bestaande uit de jongste respondenten, is vrij direct in zijn uitspraken. De respondenten erkennen dat het uiterlijk tegenwoordig erg belangrijk is in de maatschappij (U17). Zij zijn van mening dat je wat aan je uiterlijk moet doen als je niet tevreden bent maar hierin niet moet overdrijven (U33). Snijden in een gezond lichaam vinden zij uit den boze en werken aan het uiterlijk moet niet ten koste gaan van plezier (34.1).

‘Plastische chirurgie is snijden in een gezond lichaam. Jij laat daarin snijden omdat je misschien niet helemaal lekker in je vel zit en dit leidt tot onzekerheid. Maar ik ben er niet op tegen als je lichamelijke klachten hebt hoor.’

FC 1, resp. 3

De volgende uitspraak van een van de respondenten uit groep 1 gaat in op de nadelen die verbonden zijn aan het steven naar een ideaalbeeld.

‘Vroeger streefde ik naar een ideaalbeeld. Dat hoeft voor mij niet meer. Ik wil genieten van het leven, ik wil wat bereiken en streven naar geluk. Daar hoeft ik niet altijd slank voor te zijn.’

FC 1 resp. 4

Bij deze opmerking wil ik een kanttekening plaatsen. Het zou kunnen dat deze respondent dit argument gebruikt omdat zij voor haar gevoel niet meer voldoet aan haar ideaalbeeld en zich daar eigenlijk niet goed bij voelt.

Focusgroup 2 is wat milder in zijn uitspraken. De respondenten uit deze groep stellen dat ze ook niet altijd een voorstander zijn van het overmatig verfraaien van het uiterlijk, maar iemand wel waarderen wanneer een persoon gewoon doet wat die hij/zij wilt doen (U39.1). Onderstaand voorbeeld illustreert dit standpunt. Deze uitspraak heeft betrekking op Marijke Helweger.

‘Ze zegt gewoon, ik voel me daar top bij en daarom doe ik het. Ja, ik vind het verschrikkelijk hoe ze eruit ziet, maar ze doet het toch maar. Er zullen veel mensen zijn die het graag willen, maar niet durven.’

FC 2, resp. 5

De respondenten uit deze groep benadrukken dat aan het uiterlijk werken nou eenmaal algemeen geaccepteerd is en dat iedereen in staat is om tot een bepaalde hoogte zijn/haar uiterlijk te bepalen. De dames uit deze groep vinden uiterlijke verzorging heel belangrijk (U49) en iedereen zou dit moeten doen (U2).

‘Maar als iemand niet mooi is en er onverzorgd uit ziet, vind ik dat storend. Daar kun je wat aan doen. Je hoeft er niet zo uit te zien. Je kunt je zelf op z'n minst verzorgen.’

FC 2, resp. 5/6.

Focusgroup 3 verschilt in zijn uitspraken niet veel van groep 2. Waar groep 2 stelde dat een minder mooi uiterlijk niet altijd nadelige gevolgen hoeft te hebben, is groep 3 van mening dat een minder mooi uiterlijk wel vaak nadelige gevolgen met zich mee brengt in de huidige maatschappij. Zij spreken dan voornamelijk over de eisen in sommige branches in de huidige arbeidsmarkt (U30).

‘Eerste indruk bij sollicitatiegesprek is toch het gezicht. Heel lullig. Je kunt dan nog zo’n mooi mens van binnen zijn, misschien nog wel mooier dan degene die daarna komt, maar ja...’

FC 3, resp. 10

Een enkeling doet de uitspraak dat je eigenlijk niet kunt spreken van lelijke mensen. We kunnen tegenwoordig zoveel aan ons uiterlijk doen (U2) dat veel mensen er verzorgd uitzien.

‘Het is ook sociaal bepaald. In onze omgeving hebben we ook niet echt lelijke mensen. We komen allemaal uit welvarende gezinnen, waar de besteding goed was. We hadden mooie kleren, goede kleur en konden naar de tandarts. Zijn ook sociale invloeden. Je kunt wel mooi geboren zijn, maar die invloeden kun je lelijk maken.’

FC 3, resp. 11

Je achtergrond en de manier waarop je als persoon omgaat met je uiterlijk zou dus eigenlijk bepalen hoe je eruit ziet en of je door de maatschappij de stempel ‘mooi’ of ‘lelijk’ krijgt.

Focusgroup 4 staat het minst negatief tegenover het verfraaien van het uiterlijk en dan met name plastische chirurgie (U34/U38).

‘Ik vind dat als dat er is dan moet je daar gewoon gebruik van maken. En als je je daar prettig bij voelt en bij veel heb ik nog zoiets van: zo dat is opgeknapt. Ik heb ook een beugel. Ik zie dat als hetzelfde.’

FC 4, resp. 13

Een aantal respondenten uit deze groep zijn van mening dat plastische chirurgie dus in hetzelfde ‘hokje’ kan worden geplaatst als hulpstukken als beugels, brillen en cosmetica (U44). Dit standpunt gaat geheel in tegen de mening van groep 1. Groep 4 gaat ook in op de leeftijd die grenzen op het gebied van uiterlijk zou aangeven (U26).

‘Ik vind het zo naar dat meisjes op jonge leeftijd als zo bezig zijn met het uiterlijk en dat alles helemaal mooi moet zijn. Kijk als je nou wat ouder bent dan laat je ook je haar verven, waarom zou je dan niet een paar rimpeltjes mogen weghalen?!’

FC 4, resp. 12

Deze uitspraak duidt op een verschil met bijvoorbeeld groep 1 en 3 (U37.1). Deze groepen waren voornamelijk van mening dat je ouder worden moet accepteren en juist op oudere leeftijd niet meer te veel bezig moet zijn met het uiterlijk (en met name plastische chirurgie) (U37.1). Groep 2 sluit zich eerder aan bij groep 4. Dit verschil heeft

waarschijnlijk te maken met de leeftijd van de respondenten. De respondenten uit groep 1 en 3 zijn vrouwen van tussen de 22 en 32 jaar en ondervinden naar hun idee serieuze uiterlijke problemen op hun leeftijd en beschouwen de ‘problemen’ die iemand op latere leeftijd kan hebben, als gevolg van ouderdom, als normaal en niet als problematisch. Groep 2 en 4 die bestaan uit respondenten met de leeftijd van 41 tot 60 jaar zien hun uiterlijke ongemakkelijkheden als meer problematisch dan de ‘problemen’ van de jonge vrouwen. Op deze manier probeert iedere groep een argument aan te dragen dat zijn eigen gedachten en acties rechtvaardigt.

5.5.3 Overeenkomsten/verschillen

Wanneer ik op zoek ga naar de overeenkomsten en verschillen tussen de focusgroups en tijdschriften kom ik eerder overeenkomsten in discourses tegen dan verschillen. In deze sectie geef ik allereerst een overzicht van de belangrijkste overeenkomsten en daarna ga ik in op het verschil in gebruik van discourses tussen de tijdschriften en respondenten.

Wanneer er gepraat wordt over uiterlijk in de tijdschriften en door de respondenten staat het voor beide partijen voorop dat uiterlijk heel belangrijk is (U17). Uiterlijke verzorging is nauwelijks weg te denken uit onze maatschappij en behoort tot het leven van bijna iedere vrouw (U49). De tijdschriften stellen zelfs dat het uiterlijk verzorgd moet blijven tijdens en na een zwangerschap. (Aanstaande) moeders laten het uiterlijk weleens voor wat het is, maar ook voor hen moet het uiterlijk belangrijk blijven. Desondanks werd tijdens mijn analyse ook duidelijk dat het innerlijk van een vrouw net zo belangrijk of zelfs belangrijker dan het uiterlijk is (U17.1/U36). Zowel uit de tijdschriften als uit de focusgroups is op te maken dat het juiste uiterlijk maakbaar is. Je bent geboren met een bepaald uiterlijk en kunt dit uiterlijk tot op zekere hoogte veranderen (U2). Hoe je eruit ziet bepaal je zelf en op je uiterlijk kun je invloed uitoefenen. Toch moet je het doen met het lichaam dat je hebt gekregen bij je geboorte en kent die maakbaarheid zijn grenzen (U2.1). Je uiterlijk accepteren is belangrijk volgens de tijdschriften en respondenten (U39.1). Zelfacceptatie zou iemand gelukkig maken. Uiterlijke verzorging hoeft niet altijd veel geld te kosten (U12). Met kleding en make-up zou je volgens de beide groepen al een heel eind kunnen komen. De discourse leeftijd komt ook weer aan bod wanneer er wordt gepraat over het domein uiterlijk. Leeftijd zou namelijk ook nu weer een grens aangeven (U26). Vanaf een bepaalde leeftijd moet je niet meer te veel aan je uiterlijk willen veranderen of is het aanpassen van je uiterlijk juist weer van belang. Het gebruik maken van plastische chirurgie wordt nogal eens ter discussie gesteld in de tijdschriften en door de respondenten (U34/34.1). De beide groepen zijn het erover eens dat iemand een correctie reden moet hebben om plastische chirurgie toe te passen (U28). Een goede reden zou zijn vanwege medische problemen (U43). Het medische discourse is ook van kracht wanneer er wordt gesproken over ernstig over of ondergewicht. Dit zou je als vrouw moeten voorkomen omdat het niet goed voor je gezondheid is. Het oordeel van de omgeving en de perfectie als norm (U39) dat heerst in de maatschappij wanneer het om uiterlijk gaat, zien de tijdschriften en

respondenten als belangrijke maatstaf voor vrouwen wanneer zij hun uiterlijk beoordelen (U30). Toch is de mening en de keuzes die een individu maakt heel belangrijk en moeten die door iedereen worden geaccepteerd (U30.1). Echter zijn beide groepen van mening dat je niet moet overdrijven in de keuzes die je maakt en je het uiterlijk niet teveel en te heftig moet verfraaien. ‘Doe maar normaal dan doe je al gek genoeg’ luidt dan ook deze discourse (U33). De natuur moet je niet teveel willen tegengaan en wanneer je jezelf verfraait moet het resultaat er zo natuurlijk mogelijk uitzien (U35).

Er zijn geen hele opvallende verschillen naar voren gekomen tijdens de analyse. In enkele artikelen wordt nog wel benadrukt dat plastische chirurgie geaccepteerd wordt zolang men er maar eerlijk vooruit komt. Eerlijkheid zou het goed ‘praten’ (U19). In tegenstelling tot de respondenten is in de tijdschriften naar voren gekomen dat leeftijd niet altijd belangrijk is wanneer er over uiterlijk wordt gesproken (U26.1). Uiterlijke verzorging is belangrijk op iedere leeftijd en leeftijd hoeft niet als grens te dienen wanneer het om het verfraaien van het uiterlijk gaat. De respondenten zijn heel stellig als ze aangeven dat je verantwoordelijk bent voor je eigen daden en je zelf de consequenties moet dragen mocht er wat mis gaan tijdens uiterlijke verzorging (U27). Deze discourse ben ik niet tegen gekomen in de tijdschriften. Waar respondenten benadrukken dat je de natuur zijn gang moet laten gaan en er niet altijd tegenin gewerkt moet worden, stellen sommige tijdschriftartikelen dat je de natuur best tegen mag gaan om ouderdomsverschijnselen te voorkomen of verwijderen (U35.1). Maak gebruik van de middelen die beschikbaar zijn, stellen de artikelen (U38).

5.5.4 Samenvatting

Dit domein kent geen grote verschillen tussen de tijdschriften en focusgroups. Ik heb tijdens mijn analyse meer overeenkomsten dan verschillen waargenomen. Mijn onderzoek heeft uitgewezen dat het verfraaien van het uiterlijk maatschappelijk geaccepteerd is en tot een dagelijkse bezigheid behoort bij de meeste vrouwen. Over de mate waarin aan het uiterlijk gewerkt wordt verschillen de meningen. Uiterlijk is belangrijk maar je moet het niet overdrijven. Zelfacceptatie lijkt van deze tijd en het perfectioneren van het uiterlijk ook. Toch moet hierbij de natuur niet uit het oog verloren worden, een natuurlijk, maar perfect uiterlijk lijkt ieders wens.

5.6 Overkoepelende discourses

Een aantal discourses zijn bij de resultatenbespreking van ieder domein aan bod gekomen. Deze discourses vormen samen een overkoepelende manier van praten over het leven van de moderne vrouw. Omdat deze discourses belangrijk zijn voor de beeldvorming over de moderne vrouw, wijd ik een aparte sectie aan deze discourses. De discourse die ik terug heb gezien in bijna alle artikelen en in de gesprekken over de vier domeinen was de discourse dat je het leven in de hand kunt hebben en je als vrouw op bijna alles invloed kunt uitoefenen (2). De tijdschriften en respondenten doen geloven dat het leven ‘maakbaar’ is. Toch is deze discourse vaak in conflict met een andere

discourse. In een aantal artikelen en gesprekken komt namelijk ook naar voren dat het leven helemaal niet zo ‘maakbaar’ is. Het leven zou je moeten nemen zoals het is en niet alles kun je als vrouw in de hand hebben (2.1). Wat ik ook regelmatig gezien heb, is de discourse dat in het leven van een vrouw hard gewerkt moet worden en je doorzettingsvermogen moet hebben om iets te bereiken (48). Niets gaat vanzelf (4) in het leven en overal moet je moeite voor doen. Waar een wil is, is een weg (23) stellen de tijdschriften en focusgroups. Dit geldt zowel voor een carrière, voor het moederschap als voor een relatie en het uiterlijk. Het is dan ook de kunst om verschillende aspecten in het leven zo goed mogelijk met elkaar te combineren (9). De moderne vrouw moet meerdere ‘ballen hoog kunnen houden’ en bij alles wat ze doet streven naar perfectie (39). Toch wordt deze laatste discourse enigszins gerelativeerd door de discourse dat je het leven niet al te serieus moet nemen en niet moet overdrijven in de dingen die je doet (33). Je moet als vrouw niet altijd tot het uiterste willen gaan en streven naar perfectie. Daarbij aansluitend de discourse dat de natuur het hoogste goed (35). Als vrouw is het mogelijk zich te verzetten tegen de wetten van de natuur, maar de discourse dat we altijd moeten blijven streven naar natuurlijkheid heb ik vaak geconstateerd. Ambitie siert de moderne vrouw en staat voor onafhankelijkheid (18). De tijdschriften en respondenten benadrukken dat het belangrijk is dat een vrouw zich blijft ontwikkelen (25) en dat zij ervoor zorgt van niemand afhankelijk te zijn.

HOOFDSTUK 6. CONCLUSIE

Dit hoofdstuk staat in het teken van het antwoord op de hoofdvraag van deze thesis. In dit hoofdstuk besteed ik ook een sectie aan de eerder besproken theorie. Deze theorie wordt nogmaals ter discussie gesteld en in verband gebracht met het antwoord op de hoofdvraag. Het hoofdstuk sluit ik af met aanbevelingen voor verder onderzoek.

6.1 Beantwoording hoofdvraag

De resultaten van mijn onderzoek die in het vorige hoofdstuk uitgebreid aan bod zijn gekomen, vormen samen een antwoord op de volgende vraag: *Welk beeld wordt geschetst in de Nederlandse vrouwen tijdschriften Libelle, Viva, Linda en Red van de 21-eeuwse vrouw door middel van redactionele artikelen op het gebied van carrière, moederschap, relatie en uiterlijk en wat is de relatie tussen dit beeld en de manier waarop lezeressen praten over het leven van de 21-eeuwse vrouw?* Het grote aantal discourses dat ik heb waargenomen tijdens mijn analyse van tijdschriften vormt samen een beeld over de 21-eeuwse vrouw. De tijdschriften *Libelle, Viva, Linda* en *Red* verbeelden door redactionele artikelen de moderne vrouw als een persoon dat een druk bestaan leeft. Naast haar rol van moeder heeft ze vaak ook een baan. Deze vrouw doet er alles aan om er goed uit te zien en de ideale partner te vinden en te zijn. De moderne vrouw streeft in haar leven naar perfectie. Ze wil graag een goede moeder zijn, goed zijn in haar vak, een mooi uiterlijk en een ideale relatie hebben. Ze is verantwoordelijk voor haar eigen geluk en is tot op zekere hoogte in staat haar leven in te vullen zoals zij dat wilt. Deze vrouw gaat uit van het ‘maakbare’ leven en houdt de ‘touwtjes’ van haar leven stevig vast. De moderne vrouw wordt succesvol genoemd wanneer zij verschillende aspecten uit haar leven zoals het moederschap, carrière, uiterlijk en relatie goed kan ‘managen’ en combineren met elkaar. Zij is zich ervan bewust dat dit moeite kost en ze hard moet werken om dit te kunnen realiseren. De tijdschriften spreken ook over de vrouw als een persoon die ondanks het streven naar perfectie nuchter blijft en niet tot het uiterste gaat. Realisme en geluk brengen haar weer met beide benen op de grond. De moderne vrouw realiseert zich dat ze niet op alles in het leven invloed kan uitoefenen en het leven soms moet nemen zoals het komt. Deze vrouw kenmerkt zich ook door haar wil voor (financiële) onafhankelijkheid en niets mag in de weg staan van haar persoonlijke ontwikkeling. Kortom de 21-eeuwse vrouw is een veelzijdige vrouw met veel ambities en capaciteiten, vindt zichzelf en haar gezin belangrijk, maar heeft ook oog voor de ontwikkelingen in de maatschappij en werkt hard om de ‘perfecte’ vrouw te zijn en het ‘perfecte’ leven te leiden.

Mijn onderzoek heeft uitgewezen dat er een relatie bestaat tussen het beeld dat tijdschriften schetsen van de 21-eeuwse vrouw en de manier waarop de lezeressen van deze tijdschriften over de moderne vrouw praten. Deze relatie uit zich in sterke overeenkomsten in de manier waarop beide groepen praten over de moderne vrouw en haar leven. Discourses over de verschillende domeinen, die het leven van de vrouw

kenmerken, bieden voor de lezeressen een uitgangspunt en houvast wanneer zij praten over het leven van de vrouw. Een groot aantal discourses waar de tijdschriften een platform voor bieden, gebruiken de lezeressen wanneer zij repertoires vormen om over vrouwelijkheid te praten. Ondanks dat ik grote overeenkomsten heb geconstateerd, zie ik ook verschillen. De repertoires die de lezeressen vormen bestaan niet alleen uit discourses uit de tijdschriften. De discourses worden vaak wel deels overgenomen, maar tegelijkertijd in twijfel getrokken en onderuit gehaald. De lezeressen nuanceren de discourses door argumenten aan te dragen die voortkomen uit persoonlijke ervaringen, eigenschappen en gedachten. Naar mijn mening creëert ieder individu zijn eigen beeld over de moderne vrouw. De repertoires die bepalen hoe men praat over de vrouw komen dus sterk overheen met de discourses uit de media, maar worden ook gevormd door emoties en karaktereigenschappen van de mediagebruiker. De lezeressen tonen hiermee aan dat zij als mediagebruiker actief en kritisch kunnen zijn. De relatie tussen media en mediagebruiker is dus niet eenzijdig maar tweezijdig te noemen. Het is moeilijk vast te stellen welke partij verantwoordelijk is voor de beeldvorming over vraagstukken in de wereld. Het is onduidelijk waar de discourses tot stand komen, maar dat beide partijen in relatie tot elkaar staan, staat vast. Ze versterken en vullen elkaar niet alleen aan, maar bekritisieren en verzwakken elkaars discourses en repertoires ook.

6.2 Terugblik op theorie

Met de constatering dat er sprake is van een tweezijdige relatie tussen media en mediagebruiker wil ik terug komen op de verschillende theoretische benaderingen die ik besproken heb in hoofdstuk 2 van deze thesis. De benadering die uitgaat van de dominantie van media en van een passief publiek heb ik ter discussie gesteld in deze thesis. Ik heb onder andere mijn kanttekeningen geplaatst bij de uitspraken van Sunny Bergman en Stine Jensen waarmee zij stellen dat de vrouw nauwelijks kan ontkomen aan de invloed van de media en slachtoffer zijn van onrealistische ideaalbeelden die media verspreiden en ons opleggen. Zoals in de vorige sectie duidelijk is geworden zijn mijn kanttekeningen terecht en lijken de uitspraken van Bergman en Jensen overtrokken. De uitkomsten van mijn onderzoek vormen het bewijs dat de bevindingen van wetenschappers als Stuart Hall en Liesbet van Zoonen terecht zijn. Zij stellen dat er sprake is van een wisselwerking tussen media en mediagebruiker en dat de kracht van de mediagebruiker niet onderschat moet worden. Met mijn thesis heb ik laten zien dat beide groepen, dus zowel de media als mediagebruiker, op gelijkwaardig niveau onderzocht moeten worden om zo een juiste beschrijving te kunnen geven van de relatie tussen beide.

6.3 Verder onderzoek

Mijn onderzoek zou nog verder uitgebreid kunnen worden. Ik heb voor deze thesis maar een aantal tijdschriften onderzocht en enkele vrouwen/lezeressen gesproken. Het zou interessant zijn dit onderzoek grootschaliger op te zetten. Bij het onderzoek zouden

bijvoorbeeld meerdere tijdschriften en type media betrokken kunnen worden, omdat je dan meer uitspraken kan doen over de media in zijn algemeenheid. Een grotere groep respondenten zou kunnen leiden tot een breder inzicht in de manier waarop mediagebruikers praten over bepaalde onderwerpen. Mijn onderzoek is te kleinschalig om de uitkomsten representatief te noemen voor de totale media en groep mediagebruikers. Daarnaast kan dit onderzoek ook toegepast worden op andere onderwerpen dan de beeldvorming omtrent de vrouw. De leeftijden en achtergronden van mijn respondenten zijn niet van belang geweest voor het antwoord op de hoofdvraag van deze thesis. Verder onderzoek zou kunnen vaststellen in hoeverre verschillende generaties, achtergronden en beroepskeuze van personen zich verhouden tot de manier waarop er over bepaalde onderwerpen wordt gesproken. Deze gegevens zouden van invloed kunnen zijn op de keuze van discourses die als uitgangspunt dienen voor de repertoires van een persoon. Dit uitgangspunt gaat dan uit van de veronderstelling dat de inhoud van media en de acties van individuen bepaalt worden door culturele-sociologische factoren. In mijn onderzoek heb ik deze persoonlijke gegevens niet opgenomen als variabelen omdat ik de groep respondenten representatief wilde stellen aan de totale groep mediagebruikers. Door af te zien van traditionele effectenonderzoeken, en media en mediagebruiker op gelijkwaardig niveau te bestuderen, heeft mijn thesis een bijdrage kunnen leveren aan een nieuwe manier van onderzoek naar de media binnen de wetenschap.

HOOFDSTUK 7. LITERATUURLIJST

Boeken

Barthel, D.L. 1988. *Putting on appearances. Gender and advertising*. Philadelphia: Temple University Press.

Carey, J.W. 1989. *Communication as Culture: Essays on Media and Society*. New York: Routledge.

Delft, M. van. Et al. (red.) 2006. *Magazine! 150jaar Nederlandse publiektijdschriften*. Zwolle: Waanders Uitgeverij.

Edwards, D. 2004. Interpretative repertoire. In: *The Sage encyclopedia of social science research methods* (2). Londen / Thousand Oaks, CA / New Delhi: Sage Publications, 507-508.

Fairclough, N. 1989a. *Language and power*. Harlow: Pearson Education Limited.

Fairclough, N. 1992a. *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.

Fairclough, N. 1995a. *Media Discourse*. Londen: Edward Arnold.

Fairclough, N. 1995b. *Critical discourse analysis. The critical study of language*. London: Longman.

Fairclough, N. 2003. *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. Londen: Routledge

Friedan, B. 1963. *The Feminine Mystique*. New York: W W Norton & Co Inc.

Gauntlett, D. 2002. *Media, Gender and Identity. An introduction*, Oxfordshire: Routledge.

Gerbner, G. 1969. *The Analysis of Communication Content*. New York: John Wiley & Sons.

Gerbner, G. 1972. Communication and Social Environment. *Scientific American* 227 (3), 153-60.

Giddens, A. & Pierson, C. 1998. *Conversations with Anthony Giddens – Making Sense of Modernity*. Cambridge: Polity Press.

Hall, S. 1973. *Encoding and Decoding in the Television Discourse*. Birmingham: University Birmingham, Centre for Contemporary Cultural Studies.

Hall, S. 1997. *Representation. Cultural represent around signifying practices*. London: Sage.

Hermes, J. 1995. *Reading Women's magazines*, Cambridge: Polity Press.

O'Keeffe, A. 2006. *Investigating media discourse*. Londen: Routledge.

Kwant, E. 2007. *Het Tijdschriften Boek*. Zwolle & Den Haag: Waanders Uitgevers & Koninklijke Bibliotheek Den Haag.

Machin, D. & Leeuwen van, T. 2007. *Global Media Discourse. A critical introduction*. New York: Routledge.

Phillips, L. & Jørgensen, M. 2002. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Londen: SAGE Publications Ltd.

Tennekes, J. 1990. *De onbekende dimensie: over cultuur, cultuurverschillen en macht*. Leuven/Apeldoorn: Garant.

Winship, J. 1987. *Inside Women's Magazines*. Londen: Pandora.

Zoonen, L. van. 1994. *Feminist Media Studies*. Londen: Sage.

Zoonen, L. van. 2002. *Media, Cultuur en Burgerschap. Een inleiding*. Amsterdam: Aksant.

Artikelen

Carey, J.W. 1993. The mass media and democracy: Between the modern and the postmodern. *Journal of International Affairs* 47 (1)

Edley, N. & Wetherwell, M. 1997. Jockeying for position: the Construction of masculine identities. *Discourse & Society*. 8 (2), 203-217.

Edley, N. & Wetherwell, M. 1999. Imagined futures: Young men's talk about fatherhood and domestic life. *British Journal of Social Psychology*. 38 (2), 181-194.

Edley, N. & Wetherwell, M. 2001. Jekyll and Hyde: Men's Constructions of Feminism and Feminists. *Feminism & Psychology* 11 (4), 439-457.

Fairclough, N. 1992b. Discourse and text. Linguistic and intertextual analysis within discourse analysis. *Discourse & Society* 3 (2), 193-217.

Gerbner, G. 1976. Violence Profile number 7. Trends in Network Television Drama and Viewer Conceptions of Social Reality. Philadelphia: The Annenberg School of Communications.

Gerbner, G. & Gross, L. 1976. Living with Television: The Violence Profile. *Journal of Communication* 26 (2), 173-199.

Verbeek, W. 2007. Vrouwen kijken naar zichzelf met een mannelijke blik. *Esta* 26, 14.

Elektronische artikelen / documenten

Jensen, S. 2007. Tegen de jarretelfilosofie: hoer lingerie helpt de emancipatie helemaal niet. *NRC Handelsblad*.

[Http://www.nrc.nl/opinie/article1545897.ece/Tegen_de_jarretelfilosofie__hoerige_lingerie_helpt_de_emancipatie_helemaal_niet](http://www.nrc.nl/opinie/article1545897.ece/Tegen_de_jarretelfilosofie__hoerige_lingerie_helpt_de_emancipatie_helemaal_niet). Geraadpleegd 12 juni 2008.

Gill, R. 2003. *Power and the production of subjects: a genealogy of the New Man and the New Lad*. <http://www.lse.ac.uk/collections/genderInstitute/pdf/powerAndProduction.pdf>. Geraadpleegd 3 maart 2008.

Hachette Filipacchi Media. 2008. *Nederlands Standaard Tarief Documentatie*.

[Http://www.hachette.nl/bestanden/tarieven_nl/Tarief%20RedNL.pdf](http://www.hachette.nl/bestanden/tarieven_nl/Tarief%20RedNL.pdf). Geraadpleegd 27 maart 2008.

Hülken, M. 2005. *Fascinerend en veelzijdig: het vrouwentijdschrift als bron Een leidraad voor de (beginnende) onderzoeker*.

<http://vrouwentijdschriften.nl/pdf/artikelmarloes.pdf>. Geraadpleegd 15 februari 2008.

Woertman, L. 2007. *Eerste resultaten lichaamsbeeld test*.

http://www.beperkthoudbaar.info/upload/documents/onderzoek_kort_test.pdf. Geraadpleegd 24 januari 2008.

Documentaire

Beperkt Houdbaar 2007. Sunny Bergman.

Websites

<http://www.beperkthoudbaar.info>. Geraadpleegd 24 januari 2008.

http://www.elsevier.nl/persoonlijk/carriere_en_geld/print/asp/artnr/37215/index.html.
Geraadpleegd 30 maart 2008.

<http://www.hachette.nl/portfolio/magazines/red.html>. Geraadpleegd 29 januari 2008.

<http://www.koninklijkhuis.nl/content.jsp?objectid=20871>. Geraadpleegd 11 maart 2008.

<http://www.mercurs.nl/2007/index.php?page=archieff>. Geraadpleegd 27 maart 2008.

http://www.sanoma-uitgevers.nl/nl-web-Onze_merken-profielen-Viva.php. Geraadpleegd
29 januari 2008.

http://www.sanoma-uitgevers.nl/nl-web-Onze_merken-profielen-Libelle.php.
Geraadpleegd 29 januari 2008.

http://www.sanoma-uitgevers.nl/nl-web-Onze_merken-profielen-LINDA..php.
Geraadpleegd 29 januari 2008.

http://www.sanoma-uitgevers.nl/nl-web-Onze_merken-profielen-Viva.php. Geraadpleegd
29 januari 2008.

<http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=cultuur>.
Geraadpleegd 8 maart 2008.

<http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=identiteit>.
Geraadpleegd 12 juli 2008.

BIJLAGE MASTERTHESIS MARJOLEIN VERKERK

Bijlage 1	Formulier respondentengegevens (focusgroups)	110
Bijlage 2	Gegevens focusgroups en overzicht persoonlijke gegevens respondenten	111
Bijlage 3	Vragenlijst focusgroups	115
Bijlage 4	Focusgroups uitgewerkt	119
Bijlage 5	Overzicht geanalyseerde tijdschriftartikelen	177
Bijlage 6	Codeerschema tijdschriftenanalyse	179
Bijlage 7	Per domein/focusgroup en tijdschrift overzicht waargenomen discourses	180

Bijlage 1: Formulier respondenten-gegevens (focusgroups)

1. Focusgroup:
2. Respondent:
3. Leeftijd:
4. Geboren (plaats en land):
5. Woonplaats:
6. Studie (afgerond):
7. Beroep:
8. Single/Relatie/Getrouwd/Gescheiden (indien relatie samenwonend?):
9. Woonsituatie (met wie woon je? Koop of huurhuis?):
10. Gezin (bij ja, omschrijving van samenstelling geven:
11. Familie (omschrijving van samenstelling gezin waar je uit komt):
12. Ouders bij elkaar/gescheiden:
13. Leesgedrag (abonnement? Welke losse nummers tijdschriften lees je?):

Bijlage 2: Gegevens Focusgroups en overzicht persoonlijke gegevens respondenten**FOCUSGROUP 1: 13 MEI 2008****Respondent 1:**

24
Bergen op Zoom, Nederland
Maassluis
VWO, Havo, HBO Communicatie (afgerond)
Intercedente
Relatie, 1,5 jaar samen.
Samenwonend
Ouders gescheiden, 1 broer
Woon met vriend in huurwoning
Abonnement: Elle
Los: Cosmopolitan, VT Wonen, Psychologie, Glamour, Shopping

Respondent 2:

24
Oosterhout, Nederland
Gorinchem
Mavo, MBO Toerisme (afgerond) & HBO PABO (nog niet afgerond)
Werk in zonnestudio als bijbaan
Relatie, 4 jaar samen.
Niet samenwonend
Ouders samen, 1 broer, 1 zusje
Woont op kamers
Geen abonnement
Los: Glossy, Viva, Cosmopolitan en lees veel bladen via werk.

Respondent 3:

23
Leiderdorp, Nederland
Rotterdam
Havo, HBO Communicatie (afgerond)
Werkt op marketing-comm bureau
Nee, geen relatie
Ouders samen, 2 zussen
Woont op kamers
Abonnement: Adformatie (i.v.m. werk)
Los: Yes, Viva, Vriendin, Psychologie

Respondent 4:

22
Sarajevo, Bosnië - Herzegovina
Gorinchem
Havo, Mavo, Havo, HBO International Business & Languages (nog niet afgerond)
Werkt op klantenservice als bijbaan
Nee, geen relatie
Ouders samen, 1 broer, 1 zus
Woont bij ouders
Geen abonnement

Los: Cosmopolitan

FOCUSGROUP 2: 19 MEI 2008

Respondent 5:

59

Rotterdam, Nederland

Heukelum

Mavo Polikliniek assistente

Ja, getrouwd, samenwonend, 1 dochter, 1 zoon.

Ouders samen, geen broers en/of zussen

Met man een koophuis

Geen abonnement

Los: Seasons, Libelle

Respondent 6:

49

Haarlem, Nederland

Gorinchem

Mavo

Polikliniek assistente

Ja, getrouwd, samenwonend, 3 dochters

Moeder, vader jong overleden, 1 broer.

Met man een koophuis

Geen abonnement

Los: Diverse vrouwentijdschriften

Respondent 7:

62

Gorinchem, Nederland

Gorinchem

Mavo

Huisvrouw

Ja, getrouwd, samenwonend, 2 zonen

Moeder, vader jong overleden, 2 broers.

Met man een koophuis

Abonnement: Hollands Diep / EOS

Respondent 8:

50

Leiden, Nederland

Gorinchem

Gymnasium, Geneeskunde

Revalidatiearts

Nee, geen relatie

Ouders samen, 3 broers

Alleenwonend in EGU (koop)

Abonnement: vaktijdschriften

Los: Soms Opzij. Bij de kapper lees ik gossips

FOCUSGROUP 3: 20 MEI 2008**Respondent 9:**

31

Schaijk, Nederland

Rotterdam

MEAO communicatie en PR (afgerond), HBO Communicatie (afgerond), WO Master Cultuur, Organisatie en Management (nog niet afgerond)

Account manager reclamebureau

Nee, geen relatie

Ouders samen, 1 zus.

Alleenwonend in huurhuis

Abonnement: Intermediair & Carp

Los: Glamour, Red, lees alle bladen via werk

Respondent 10:

26

Rotterdam, Nederland

Rotterdam

Havo, HBO Communicatie (afgerond)

Account Executive reclamebureau

Ja, relatie. 1,5 jaar samen

Samenwonend

Ouders samen, 2 zusjes

Met vriend in huurwoning

Abonnement: Intermediair, Adformatie & Carp (via werk)

Los: Elle, Elle Wonen, Glamour, Linda, Red, Grazia.

Respondent 11:

25

Rotterdam, Nederland

Rotterdam

Havo, HBO Communicatie (afgerond)

Communicatiemedewerker

Nee, geen relatie

Ouders samen, 1 zus (geadopteerd)

Alleenwonend in koophuis

Geen abonnement

Los: Flair, Yes

FOCUSGROUP 4: 3 JUNI 2008**Respondent 12:**

41

Waddinxveen, Nederland

De Meern

Havo, Secretaresse - Nima A, binnenhuisarchitect

Binnenhuisarchitect

Ja, getrouwd, samenwonend, 1 dochter, 1 zoon.

Moeder (overleden), vader jong overleden, 1 broer.

Met man een koophuis

Abonnement: 101 woonideeën

Los: VT Wonen, Elle Wonen, Eigen Huis & Interieur

Respondent 13:

41

Drachten, Nederland

De Meern

Mavo, Highschool, MDGO-commercie

Ondernemer

Nee, geen relatie. 1 dochter

Ouders samen, 2 zussen

Koophuis

Abonnement: 101 woonideeën, VT Wonen

Los: Woonbladen (Ariadne at Wonen) + glossy's

Respondent 14:

41

Vleuten, Nederland

Montfoort

Havo, Management Assistente, Nima A+B, Tunon

Ondernemer

Ja, getrouwd, samenwonend, 3 kinderen

Ouders samen, 3 broers/zussen

Met man een koophuis

Geen abonnement

Los: Margriet, Libelle, Psychologie, Viva

Bijlage 3: Vragenlijst focusgroups

(max. 20 minuten per domein – ca. 5 minuten per stelling)

VRAGEN

Moederschap

Vraagstelling 1:

Een koppel probeert al een aantal jaar op de natuurlijke manier zwanger te raken. Dit lijkt niet te lukken. Ze overwegen IVF. Wanneer deze methode hen niet kan helpen, willen ze adoptie proberen.

Hoe denken jullie hierover?

Vraagstelling 2:

Onlangs zond Zembla een documentaire uit over de gevaren die bestaan wanneer een vrouw op latere leeftijd zwanger raakt. De documentaire liet zien dat de vruchtbaarheid vanaf het dertigste jaar afneemt. De kans op complicaties neemt in grote mate toe. Volgens de documentairemakers moeten vrouwen op de hoogte zijn van deze onderzoeksgegevens en wanneer zij een kinderwens hebben, hier niet te lang mee wachten.

Hoe denken jullie hierover?

Vraagstelling 3:

Bij het krijgen van een kind verandert er veel. Je moet je tijd vaak anders gaan indelen. Als je werkt, moet dit gecombineerd worden met het moederschap.

Hoe zouden jullie dit aanpakken?

Vraagstelling 4:

Op een forum op het internet vond ik een discussie over BAM (bewust alleenstaande moeders).

Eén bericht wat ik op dit forum vond, wil ik jullie voorlezen: (zie bijlage).

(→ zie ook print. Kan iedereen zelf meelesen)

Nou wil ik jullie om een reactie vragen. Als jij je mening zou moeten verkondigen op dit forum, wat zou dat dan zijn?

Vraagstelling 5:

Bij mij in de straat wonen een groot aantal gezinnen. Aan een aantal van hen wil ik jullie graag voorstellen:

→ Zie ook print, kan iedereen meelesen en het nog even bekijken en over nadenken

- Piet (32) & Annemarie (30) hebben 2 kinderen. Maud van 3 jaar en Daan van 1,5 jaar. Piet werkt fulltime als makelaar en Annemarie werkt 3 dagen per week als doktersassistente. De kinderen verblijven 2 dagen per week op de kinderopvang en 1 keer in de week passen de ouders van Piet op de kinderen.
- Jan (40) en Kees (42) hebben ook 2 kinderen. Mark van 2 en Roeland van 6 maanden. Beide kinderen zijn geadopteerd en zijn in Suriname geboren. Jan en Kees werken allebei 4 dagen per week. Jan als directeur van een multinational en Kees als accountant. De kinderen verblijven 3 dagen per week op het kinderdagverblijf.

- Barbara (23) is een alleenstaande moeder en heeft een dochtertje van 5. Ze werkt 2 dagen per week als telefoniste en ontvangt een uitkering. Wanneer Barbara aan het werk is past haar moeder op haar dochter Melanie.
- Maria (26) en Boudewijn (26) hebben 5 kinderen in de leeftijd van 6 jaar tot 1 maand oud. Maria werkt niet en blijft iedere dag thuis voor de kinderen. Boudewijn werkt als vrachtwagenchauffeur en is veel weg van huis.

Wat is volgens jullie het ideale gezin? Als je kijkt naar leeftijd, gezinssamenstelling en de rolverdeling. Zou je per gezin kunnen aangeven wat je van het gezin vindt.

Carrière:

Vraagstelling 1:

Kunnen jullie reageren op de volgende stelling: *Ik werk om te leven, ik leef niet om te werken.*

Vraagstelling 2:

Onlangs las ik in een tijdschrift een interview met Neelie Kroes. (*Neelie Kroes (66) is een Nederlands politica van de politieke partij de VVD. Momenteel is zij Europees Commissaris belast met de portefeuille mededinging. In 2007 staat Kroes op nummer 59 op de Forbes-lijst The 100 Most Powerful Women. Ze heeft geen kinderen.*)

Zij liet in het interview weten dat het belangrijk is dat vrouwen studeren en dat meer vrouwen op topfuncties moeten komen.

Wat vinden jullie van haar uitspraak?

Vraagstelling 3:

Er zijn vrouwen die besluiten minder te gaan werken of zelfs stoppen met werken als zij een partner ontmoeten die een goede baan heeft en het financieel mogelijk is om 2 mensen te onderhouden met 1 salaris. We gaan er dan vanuit dat ze geen kinderen hebben.

Kun jij je vinden in het besluit van deze vrouwen?

Vraagstelling 4:

Nu wil ik jullie vragen te reageren op een aantal stellingen. Ben je het eens of oneens met deze stelling en kan je dit ook beargumenteren?

- *overwerken hoort erbij*
- *je telt pas mee in de maatschappij als je een baan hebt*
- *de ideale baan is een baan waarbij je een goed salaris hebt en goede secundaire arbeidsvoorwaarden.*
- *Een studie is garantie voor goede baan*

Uiterlijk:

Vraagstelling 1:

Marijke Helweger heeft een aantal cosmetische ingrepen ondergaan. Zij maakt hier overigens geen geheim van en is zelfs uitgeroepen tot ambassadrice van de cosmetische chirurgie.

Wat vinden jullie van haar? (FOTO laten zien → Uitleggen vraag. Wil niet weten wat ze van haar vinden als persoon maar over haar standpunten en over cosmetische chirurgie)

Vraagstelling 2:

Een veelgehoorde uitspraak is: echte schoonheid zit van binnen.

Kunnen jullie je vinden in deze uitspraak. Zijn jullie het hier mee eens of oneens.

Vraagstelling 3:

Vorig jaar bracht documentairemaakster Sunny Bergman de documentaire 'Beperkt Houdbaar' uit. In deze documentaire stelt zij het negatieve zelfbeeld dat veel vrouwen zouden hebben door de media ter discussie. Veel meisjes zouden een rolmodel hebben en hoge eisen aan hun uiterlijk stellen. Zij zouden streven naar het ideale uiterlijk.

Wat vinden jullie hiervan? En wat is volgens jullie het ideale uiterlijk?

Vraagstelling 4:

Uit onderzoek is gebleken dat mensen met een mooi uiterlijk succesvoller op de arbeidsmarkt zijn dan mensen met een minder mooi uiterlijk.

Wat vinden jullie hiervan? In hoeverre denken jullie dat uiterlijk belangrijk is binnen de huidige maatschappij?

Relatie:

Vraagstelling 1:

Tegenwoordig eindigt 1 op de drie huwelijken in een scheiding. Scheiden lijkt een trend te worden? Hoe denken jullie over scheiden?

Vraagstelling 2:

Monogamie wordt steeds vaker ter discussie gesteld. Open relaties lijken de oplossing. Uit onderzoek is gebleken dat even veel vrouwen als mannen vreemd gaan. Geloven jullie in monogamie? Is monogamie de basis voor een goede relatie?

→ Monogamie betekent dat je met één partner leeft en niet vreemd gaat.

Vraagstelling 3:

Nederland was het eerste land ter wereld waar het homohuwelijk werd toegestaan. Steeds meer landen stellen de wet bij en maken een homohuwelijk mogelijk.

Wat vinden jullie hiervan? Hoe denken jullie over homoseksualiteit?

Vraagstelling 4:

Iedereen heeft een andere definitie van de ideale relatie. Maar bestaat de ideale relatie eigenlijk wel? Kan je een beschrijving geven wat volgens jou de ideale relatie is?

Vraagstelling 5:

Kunnen jullie aangeven of jullie het eens of oneens zijn met de volgende stellingen. Beargumenteer ook je keuze.

- *Leeftijd is niet belangrijk in de liefde.*
- *Een relatie met iemand die een andere afkomst heeft, vraagt om problemen.*
- *Liefde overwint afstand.*

Bijlage bij vraagstelling 4 & 5 domein moederschap:

Hoi,

Ik word dit jaar 30 en ben ook nog single. Mijn kinderwens groeit met de dag, zeker nu heel veel vriendinnen en kennissen kinderen krijgen (of zelfs al aan de tweede of derde toe zijn). Daar komt bij dat ik endometriose heb, dat is kortgezegd een aandoening waarbij baarmoederslijmvlies ook buiten de baarmoeder voorkomt en dat KAN vruchtbaarheidsproblemen geven. Hoe dat bij mij zit willen ze nog niet

gericht onderzoeken, omdat ik dus nog single ben en zwanger proberen te raken nog niet direct aan de orde is. Wel zegt mijn arts dat mensen met deze aandoening het best vóór hun 25e kinderen kunnen krijgen omdat het daarna al snel moeilijker wordt. Dus hierdoor ontstaat er onderhand wel enige druk bij mij (ik weet dit nu sinds bijna een jaar).

Na het volgen van Babyboom op tv ben ik serieuzer een standpunt aan het innemen over bewust alleenstaande moeder worden. In dat programma zat namelijk een vrouw die haar tweede kindje alleen kreeg, en zij was dolgelukkig en deed het ook ongelooflijk goed! Voor mijzelf ben ik er nog lang niet uit, ik hoef van mezelf ook nog niks definitief te beslissen. Die grens heb ik voor mijzelf bij mijn 30e verjaardag gelegd.

Tot nu toe vind ik het allemaal heel dubbel. Aan de ene kant denk ik: ik ga eraan werken dat ik financieel alles echt stabiel heb (zover ben ik nu wel ongeveer) en dat het in mijn huis zou kunnen (dat zou dan mogelijk verhuizen worden). Liefde heb ik genoeg te geven, daar twijfel ik niet aan. Ik ben wel van mening dat je er niet vanuit moet gaan dat je omgeving je zal steunen. Als dat gebeurt is dat fijn, en mooi meegenomen, maar ik zou dan degene zijn die voor een kindje kiest en niet mijn omgeving, dus hoeven zij er ook niet voor op te draaien. En daar wringt de schoen eigenlijk. Ook vind ik eigenlijk dat een kind gewoon recht heeft op twee ouders. Maar wie weet kom ik later alsnog een man tegen met wie ik oud word. En dan nog iets heel belangrijks: hoe zit het met een donor? Zou ik een bekende (durven) vragen of naar een spermabank of zoiets gaan? Dat eerste lijkt me erg moeilijk vanwege het feit dat je elkaar dan altijd tegenkomt en de "vader" dan misschien ooit wel spijt krijgt. Dat tweede lijkt me erg moeilijk omdat je de vader juist niet kent en dus niet weet hoe die is... En stel dat je een kind krijgt met een handicap, of andere gezondheidsproblemen, of een kind dat moeilijk handelbaar is of zo? Kan je dat in je eentje?

Kortom: ik denk er regelmatig over na, maar ben er nog niet uit. Ik blijf hier met veel interesse mee lezen (en misschien ook wel schrijven, als ik nog iets zinvol te zeggen denk te hebben hihi). Groetjes

Bij mij in de straat wonen een groot aantal gezinnen. Aan een aantal van hen wil ik jullie graag voorstellen:

- Piet (32) & Annemarie (30) hebben 2 kinderen. Maud van 3 jaar en Daan van 1,5 jaar. Piet werkt fulltime als makelaar en Annemarie werkt 3 dagen per week als doktersassistente. De kinderen verblijven 2 dagen per week op de kinderopvang en 1 keer in de week passen de ouders van Piet op de kinderen.
- Jan (40) en Kees (42) hebben ook 2 kinderen. Mark van 2 en Roeland van 6 maanden. Beide kinderen zijn geadopteerd en zijn in Suriname geboren. Jan en Kees werken allebei 4 dagen per week. Jan als directeur van een multinational en Kees als accountant. De kinderen verblijven 3 dagen per week op het kinderdagverblijf.
- Barbara (23) is een alleenstaande moeder en heeft een dochtertje van 5. Ze werkt 2 dagen per week als telefoniste en ontvangt een uitkering. Wanneer Barbara aan het werk is past haar moeder op haar dochter Melanie.
- Maria (26) en Boudewijn (26) hebben 5 kinderen in de leeftijd van 6 jaar tot 1 maand oud. Maria werkt niet en blijft iedere dag thuis voor de kinderen. Boudewijn werkt als vrachtwagenchauffeur en is veel weg van huis.

Wat is volgens jullie het ideale gezin? Als je kijkt naar leeftijd, gezinssamenstelling en de rolverdeling. Zou je per gezin kunnen aangeven wat je van het gezin vindt?

Bijlage 4: Focusgroups uitgewerkt

Focusgroep 1: dinsdag 13 mei (4 respondenten)

Moederschap

Vraagstelling 1: *Een koppel probeert al een aantal jaar op de natuurlijke manier zwanger te raken. Dit lijkt niet te lukken. Ze overwegen IVF. Wanneer deze methode hen niet kan helpen, willen ze adoptie proberen. Hoe denken jullie hierover?*

Respondent 1: ik ben voor adoptie. Ik zou eerst die weg behandelen.

Respondent 2: Geen IVF?

Respondent 1: Ja, daarna IVF. Er zijn namelijk heel veel kindjes op de wereld die geen ouders hebben. En ik wil graag zelf adopteren. Ik zou het liefst eigen kinderen en adoptiekinderen willen, dat lijkt mij de ideale situatie. Maar toch denk ik dat je altijd wrijving zou hebben tussen je eigen kinderen en de adoptiekinderen.

Respondent 2: Ik vind het goed als je het doet als je niet op een natuurlijke manier zwanger kan raken. Als iemand het echt wilt. Al denk ik wel dat mensen makkelijk denken over adopteren. Zo van: vinden we het kind niets, stoppen we het weer terug. Dat vind ik sowieso, misschien ook omdat ik in het onderwijs zit; mensen raken veel te snel zwanger. 9 van de 10 mensen weten niet wat het betekent als je een kind neemt. Als je niet op de natuurlijke manier zwanger kunt raken en besluiten IVF te doen, dan heb ik het idee dat mensen er al serieuzer mee bezig zijn.

Respondent 1: Nou dat heb je ook met adoptie. Al die regels.

Respondent 2: Als het bij mij het geval zou zijn, zou ik het ook wel zo doen denk ik.

Respondent 1: Maar ik heb er geen problemen mee dat IVF bestaat.

Respondent 3: Ik zou eerder voor IFV gaan dan voor adoptie. IVF omdat je dan toch van jezelf kinderen krijgt. Ik wil eigenlijk liever niet van een ander. En ten tweede omdat je of het een of het ander moet doen. Er kan inderdaad wrijving komen tussen een kind van jezelf en van een ander.

Interviewer: *Waarom zou je geen kind van een ander willen?*

Respondent 3: Ik zou graag kinderen van mezelf willen. Als ik geen kinderen zou kunnen krijgen, zou ik niet zo snel adoptie overwegen.

Respondent 4: Zelf zou ik geen adoptie willen omdat je niet weet wie de ouders zijn, wat voor ziekte ze hebben gehad.

Respondent 2: Maar je krijgt een heel medisch dossier bij adoptie hè!

Respondent 4: Ja, maar toch... Persoonlijk zou ik het gewoon niet willen en hoop ik dat ik later gewoon zwanger kan worden, zodat ik daar niet eens over na hoeft te denken. Als andere mensen willen adopteren vind ik dat juist goed, want wat Respondent 1 zegt over al die kinderen op de wereld zonder ouders.

Respondent 2: Toch zou ik ook wel willen adopteren hoor. Maar het lijkt me wel moeilijk hoor. Op een gegeven moment krijgen je kinderen de leeftijd dat ze willen weten wie hun echte ouders zijn. En dan? Als je een kind uit Ecuador krijgt...?

Interviewer: *Wat is daar erg aan dan?*

Respondent 2: Nee, dat is niet erg! Ik vind wel als mensen gaan adopteren dat ze wel al helemaal moeten bedenken hoe het gaat. Zeg je gelijk tegen het kind dat het geadopteerd is, of maak je het eerst 12 jaar wijs dat jij de ouder bent en dat ze op hun 18^e ineens willen weten wie de echte ouders zijn. Je móet het echt goed overwegen!

Respondent 4: Je eigen kind is al heel moeilijk, laat staan andermans kinderen opvoeden.

Respondent 1: Ik zou ook echt uit andere landen kinderen willen adopteren, dus dan is het wel te zien dat het mijn kinderen niet zijn.

Respondent 4: Ja, dan krijg je straks wel een cultuurverschil.

Respondent 2: Het ligt er gewoon aan hoe je er mee omgaat. Ik ga er dan wel vanuit dat je een baby adopteert.

Respondent 1: Ja, ik zou ook alleen een baby willen adopteren, geen kind van 10. Dat kun je je kind niet aandoen dat ze ineens andere ouders hebben.

Respondent 4: Maar ja, anders blijft ie ook achter in het weeshuis.

Vraagstelling 2: Onlangs zond Zembla een documentaire uit over de gevaren die bestaan wanneer een vrouw op latere leeftijd zwanger raakt. De documentaire liet zien dat de vruchtbaarheid vanaf het dertigste jaar afneemt. De kans op complicaties neemt in grote mate toe. Volgens de documentairmakers moeten vrouwen op de hoogte zijn van deze onderzoeksgegevens en wanneer zij een kinderwens hebben, hier niet te lang mee wachten. Hoe denken jullie hierover?

Respondent 1: Het is toch algemeen bekend dat vrouwen na hun 30^e meer complicaties kunnen optreden?!

Respondent 3: Het klopt dat de gevaren groter zijn, maar toch zou ik niet kiezen om kinderen te krijgen voor mijn 28e/29e.

Respondent 2: Je moet natuurlijk ook even kijken hoe je situatie is. Kijk, ik heb nu al 4 jaar een relatie. Als ik op mijn 26e/27e kinderen heb, vind ik het normaal. Maar als ik nu vrijgezel zou zijn en ik krijg op mijn 26e een relatie, wil ik op mijn 27e écht nog geen kinderen hebben hoor. Je moet natuurlijk wel eerst een goede basis hebben. Maar ik vind wel als jij eerst carrière wilt maken en op je 35e zoiets heb van nu wil ik kinderen en je besluit IVF te doen dan ben ik er wel een beetje op tegen...

Interviewer: Ben je dan tegen IVF of tegen eerst carrière maken?

Respondent 2: Ben ik meer tegen IVF. Eigenlijk dat ze op zo'n late leeftijd nog kinderen willen, terwijl ze weten wat het risico is. Als je je partner laat ontmoet, ja dan kan het niet anders. Ja, het is gewoon moeilijk als je je partner pas op je 33e ontmoet. En ja, als je dan zwanger probeert te raken, moet je je wel gewoon aan alle regels houden. Geen rauwe eieren en dat soort shit. Dat je eigenlijk gewoon een beetje overbeschermd doet. Die dingen mogen dan niet de oorzaak zijn dat het mis gaat, je moet de risico's dan niet verhogen. Mijn moeder heeft bijvoorbeeld nog gerookt toen ze zwanger was van mij. Als je 35 en zwanger bent en dan alcohol drinkt is dat echt niet goed en als je dan al vanwege de leeftijd een risico loopt dan is alcohol drinken echt het laatste wat je moet doen.

Respondent 1: Ik vind het wel een beetje lastig hoor. Ik vind dat je kinderen moet nemen wanneer je er klaar voor bent. En ik kan nu niet zeggen.... Ik heb nu [naam vriend] en daar krijg ik hopelijk kinderen mee of kinderen adopteren, haha. Maar het komt zoals het komt. Als ik een leuke baan heb waar ik me nog helemaal voor wil inzetten dan ga ik daarvoor en als ik over 2 jaar denk ik heb moedergevoelens, en dat denk ik niet, maar stel dat, dan neem ik kinderen.

Respondent 2: Maar ik denk dat momenteel de meeste mensen in hun dertigste kinderen krijgen.

Respondent 3: Ik studeer niets voor niets. Als ik nu zou studeren en op mijn 27e stop om kinderen te krijgen, ben ik net 2 jaar aan het werk en ik ga écht niet fulltime studeren/werken als ik mijn kinderen hebt. Dat kan je je kind niet aandoen, dan moet je geen kinderen nemen als jij niet gewoon voor de volle 100% of 90% bij je kinderen kan zijn. Dan hoeft je ook niet te gaan studeren. Ik studeer om straks om een goede baan te hebben, kan sparen voor mijn kinderen zodat ik ze kan bieden wat ik ook heb gehad. En dat kan ik ze nu niet bieden. Stel dat ik nu een relatie zou hebben, 3 jaar zou samen wonen en besluit nu op mijn 24^e een kind te nemen dan kan ik ze niet veel bieden met me 3000 euro op spaarbankboekje.

Respondent 2: Dan vind ik wel dat je de avondopleiding moet doen.

Respondent 1: Als ik nu ongewenst zwanger zou raken, heb ik altijd gezegd dat ik abortus zou plegen, maar nu heb ik dat niet meer zo. Maar nu zou het best kunnen. Tuurlijk kan ik ze over een paar jaar meer bieden. Maar ja, [naam vriend] en ik werken nu allebei, dus op zich moet dat wel kunnen.

Respondent 2: Eigenlijk vind ik iedereen die op onze leeftijd zwanger wordt, neem ik het eigenlijk degene kwalijk als je een abortus pleegt. Ik heb zoiets van: hoe oud ben je? Je kunt zelf je verantwoordelijkheid nemen. Je neemt wel iemand zijn leven af.

Respondent 3: Ik zou denken: jij bent dom.

Respondent 2: Ja, inderdaad jij bent dom. Ik vind dat je je verantwoordelijkheid moet nemen.

Respondent 1: Maar ja, de pil is ook niet 100% betrouwbaar. Je zou maar net die ene procent zijn. Hoe vaak hoor je wel niet zo'n verhaal.

Respondent 4: Liefst zou ik mijn eerste kind tussen 27^e en 30^e willen krijgen, want ik wil die risico's niet lopen. En ik wil gewoon geen oude moeder zijn. Klaar! Want je wilt straks als je kind 5 of 7 jaar is wel

leuk achter hem aan kunnen rennen en dat zie ik me zelf niet op mijn 40°/45° doen. Maar wel met een partner.

Respondent 3: IVF moet je niet samenhangen met op late leeftijd krijgen, want mijn zus heeft o.a. ook IVF gedaan. Ze is nu 29 en zijn al 2 jaar bezig. Uiteindelijk bleek dat er een probleem was bij hem. Kijk, het hoeft niet altijd aan jou te liggen. Stel je hebt een vent van 32 en jij bent 26 en je man heeft 'lui zaad' dan moet je ook IVF overwegen.

Respondent 2: Maar dat is toch ook de bedoeling? Als het niet op de natuurlijke manier lukt dan...

Respondent 3: Het is heel moeilijk, want het ligt niet altijd aan leeftijd, maar er zijn tegenwoordig ook veel andere factoren, zoals pilgebruik. IVF is dan laatste methode, maar er gaan heel veel stappen aan vooraf.

Respondent 2: Ja, de menselijke gezondheid telt inderdaad ook mee.

Respondent 1: Ik neem aan dat veel mensen de risico's wel weten, maar ik ben het met de documentairemakers eens dat je mensen wel op de hoogte moet stellen, als het schijnt dat mensen niet op de hoogte zijn. Ik wist het wel.

Respondent 2: Kijk, wij studeren nog! We kunnen nu wel een kind nemen, want dat is veiliger, maar...

Respondent 1: Meisjes van 12 of 15 kan je wel informeren, maar ja, lekker belangrijk... Ik had er tot 2 jaar geleden ook niet over nagedacht en bij stil gestaan. Nu ook niet zo vaak. Soms wel een beetje rekenen. Als je net aan een studie begint, ga je toch niet rekenen over wanneer je kinderen kan krijgen?!

Respondent 4: Nou ik wel. Ik ben waarschijnlijk 25 als ik klaar ben met de studie, hoop tegen die tijd een leuke vriend te hebben. Dan jaartje werken en dan begin ik aan eerste kind.

Respondent 1: Hoe oud ben je nu?

Respondent 4: 22, bijna 23.

Respondent 2: Nou ik heb het ook wel hoor. Ik ben volgend jaar klaar en 2 jaar daarna wil ik ook wel eerste kind hoor. Ik heb eerder zoiets van: heb geen zin om te werken haha.

Respondent 4: Ik wil gewoon beetje jong moeder zijn. Kijk, mijn moeder was 18 toen ze eerste kind kreeg. Dat vind ik jong, want toen ik 18 was, was ik zelf nog niet klaar voor een kind. Maar laatst zag ik er een paar en toen dacht ik: ach het zou wel leuk zijn. Tja, als je dan een vent hebt...

Respondent 2: Je moet wel goed kijken. Je kunt de leuke dingen zien. Maar als je een huilbaby hebt, die 4 maanden lang aan 1 stuk doorjankt, of iets mankeert lichamelijk of geestelijk. Dat zijn dingen waar je rekening mee moet houden. Hoe zou je dat doen? Mensen moeten realistisch beeld van kinderen blijven houden. En niet alleen denken: oh wat leuk!

Respondent 3: Het is ook de cultuur waarin je leeft. Vroeger was de leeftijd waarop moeders eerst kind kregen veel lager dan nu. Als je vriendinnen hebt die ook op die leeftijd kinderen krijgt. Kijk, wij gaan allemaal lekker stappen, feesten en jij krijgt op je 25° een kind, zit op de bank, aan huis gekluisterd en kan niets meer doen. Je kunt niet meer het leven hebben wat je eerst had. Het is misschien leuk om te hebben, maar

Vraagstelling 3: Bij het krijgen van een kind verandert er veel. Je moet je tijd vaak anders gaan indelen. Als je werkt, moet dit gecombineerd worden met het moederschap. Hoe zouden jullie dit aanpakken?

Respondent 4: Parttime werken. 28 uur per week. Alleen de ochtenden of alleen de middag, of 3 dagen in de week.

Respondent 3: Hoe wil je dat bekostigen?

Respondent 1: Ik wil 32 uur werken

Respondent 4: Mijn man moet fulltime werken. En natuurlijk een vet salaris hebben.

Respondent 3: Lekker makkelijk gezegd. Stel je vindt de man van je leven en hij is putjesschepper. Heeft het helemaal naar zijn zin, maar verdient 2000 netto per maand. Wat dan?

Respondent 4: Op zo'n man word ik niet verliefd.

Respondent 1: Ik dacht ook altijd ik ga met een rijke man trouwen en ik heb altijd vriendjes gehad die HBO of universitaire studie deden, omdat je eenmaal in dat wereldje zit. Mijn huidige vriendje is tegelzetter.

Respondent 2: Ja, die werkt zwart.

Respondent 1: Ja dat is waar, die kan heel veel bijbeunen. Verdient ie zelf meer dan ik. Maar je kunt het niet bepalen. Als je iemand tegen komt, ja... Ik ben niet zo ingesteld, ik val niet op geld.

Respondent 2: Respondent 1, waar laat je je kindje dan als jij 4 dagen werkt?

Respondent 1: Op de crèche en familie.

Respondent 3: 3 dagen werken en opvang kan je bijna niet bekostigen.

Respondent 2: We gaan er wel vanuit dat je een tweeverdiener bent hè.

Respondent 3: Nou, valt tegen hoor. Als je 3000 overhoudt met z'n 2en. Een kind kost 10.000 per jaar. Komt crèche bij. Kost op maandbasis 800 euro. Echt belachelijk!

Respondent 2: Ik zou parttime werken, ik ga ervan uit dat mijn vriend fulltime werkt. Als hij zegt: ik wil dat niet, hebben we een probleem, want ik wil geen 5 dagen werken. Mijn moeder heeft 12 jaar niet gewerkt om voor ons te zorgen en die heeft tegen mij gezegd: nooit doen, krijg je spijt van. Vanwege je sociale leven. Ik hoop dat ik mijn kind 1 dag bij ouders kan onderbrengen, dat ik dan geen opvangkosten hoeft te betalen. Ik zou het niet leuk vinden als mijn kind 5 dagen per week bij de opvang zitten en ZIJ mijn kind opvoeden. Want zo zie ik dat dan. Je moet rekening houden met je geld. Ja, we kunnen niet meer elke week uit eten, en 1 auto hebben i.p.v. 2 en ik kan niet meer uitgebreid shoppen. Je moet van tevoren natuurlijk ook gaan sparen als je aan kind begint. Nu het kan elke maand 100 euro apart zetten. Als je een kind hebt, moet je genoeg nemen met veel minder.

Respondent 3: Dat is volgens mij ook het probleem van de hedendaagse gezinnen. Die leven allemaal redelijk riant. En als ze kinderen krijgen willen ze blijven wintersporten en nog even op zomervakantie en 3 dagen daarnaast werken.

Respondent 4: Als je een kleine baby hebt ga je de eerste 4 jaar ook niet op vakantie, lijkt mij. Je gaat toch niet met een baby in het vliegtuig?!

Respondent 3: Nou mijn zus wil ook gewoon op skivakantie hoor als ze bevallen is. Nou dan is dat kind 4 maanden oud.

Respondent 4: Zij is gek.

Respondent 1: Mannen kunnen ook parttime werken. Als ik veel ga verdienen, meer dan [naam vriend]. Dan kan hij ook 32 uur werken.

Respondent 3: Ja inderdaad, jij 3 dagen, hij 4 bijvoorbeeld. Je kunt je kind niet 4 dagen in de week bij kinderdagopvang achterlaten. Ik ken een gezin: maandag naar opa, dinsdag naar andere opa, woensdag bij de ouders, donderdag bij mij en vrijdag naar BSO. Die kinderen hebben dan geen structuur meer, naar wie moeten ze luisteren?! Wat ze bij jou mogen, mogen ze bij jou weer niet. Ze kunnen alles maken als papa en mama thuiskomen, want die hebben een schuldgevoel. Die kinderen waren nadat ik ze een half jaar had gezien, niet meer te houden! Die hadden zo'n bek, echt niet vriendelijk meer tegen andere mensen en deden gewoon niet wat je zei. Dat komt gewoon omdat je er niet 5 dagen bent en er geen structuur is.

Respondent 2: Het is natuurlijk wel makkelijk hoe ik dat zeg: pas heel je leven maar aan op kinderen. Maar als ik kijk naar mezelf, heb ik ook zoiets van ik wil nu dit doen en dat doen. Dat bedoel ik mensen moeten goed nadenken als ze kinderen nemen. Op financieel gebied, maar ook voor je relatie en voor jezelf.

Respondent 3: Kijk voor je kind is het beter minder te gaan werken, maar als je het financieel niet kan permitteren omdat je bijvoorbeeld 24 bent, is het een ander verhaal.

Respondent 1: Voor de financiën zou ik zo veel mogelijk werken en voor de zorg zo min mogelijk.

Respondent 2: Maar als je een kind alleen opvoed, is het dan wel beter om meer te werken? Normaal heb je geld van je partner, maar nu heb je subsidies enzo. Bij de meesten die een kind alleen opvoeden nemen genoeg met minder, schuiven zichzelf aan de kant. Hoeven niet meer perse die dure spijkerbroek.

Respondent 4: Als moeder zijnde moet je meer voor je kinderen over hebben. Je hoeft je zelf niet op te offeren, maar wel...

Respondent 2: Als je misschien alleen eigen salaris hebt, ga je veel reëler met geld om.

Interviewer: Jullie gaan er dus van uit dat jullie mannen meer gaan verdienen dan jullie?

Respondent 2: Mannen verdienen toch meer?! In mijn vakgebied in ieder geval.

Respondent 4: Ik ga er niet vanuit, maar ik wil wel een vent die meer verdient. Want ik wil niet dat hij zich minderwaardiger voelt, haha.

Vraagstelling 4: *Op een forum op het internet vond ik een discussie over BAM (bewust alleenstaande moeders). Eén bericht wat ik op dit forum vond, wil ik jullie voorlezen:*

Hoi,

Ik word dit jaar 30 en ben ook nog single. Mijn kinderwens groeit met de dag, zeker nu heel veel vriendinnen en kennissen kinderen krijgen (of zelfs al aan de tweede of derde toe zijn). Daar komt bij dat ik endometriose heb, dat is kortgezegd een aandoening waarbij baarmoederslijmvlies ook buiten de baarmoeder voorkomt en dat KAN vruchtbaarheidsproblemen geven. Hoe dat bij mij zit willen ze nog niet gericht onderzoeken, omdat ik dus nog single ben en zwanger proberen te raken nog niet direct aan de orde is. Wel zegt mijn arts dat mensen met deze aandoening het best vóór hun 25e kinderen kunnen krijgen omdat het daarna al snel moeilijker wordt. Dus hierdoor ontstaat er onderhand wel enige druk bij mij (ik weet dit nu sinds bijna een jaar).

Na het volgen van Babyboom op tv ben ik serieuzer een standpunt aan het innemen over bewust alleenstaande moeder worden. In dat programma zat namelijk een vrouw die haar tweede kindje alleen kreeg, en zij was dolgelukkig en deed het ook ongelooflijk goed! Voor mijzelf ben ik er nog lang niet uit, ik hoef van mezelf ook nog niks definitief te beslissen. Die grens heb ik voor mijzelf bij mijn 30e verjaardag gelegd.

Tot nu toe vind ik het allemaal heel dubbel. Aan de ene kant denk ik: ik ga eraan werken dat ik financieel alles echt stabiel heb (zover ben ik nu wel ongeveer) en dat het in mijn huis zou kunnen (dat zou dan mogelijk verhuizen worden). Liefde heb ik genoeg te geven, daar twijfel ik niet aan. Ik ben wel van mening dat je er niet vanuit moet gaan dat je omgeving je zal steunen. Als dat gebeurt is dat fijn, en mooi meegenomen, maar ik zou dan degene zijn die voor een kindje kiest en niet mijn omgeving, dus hoeven zij er ook niet voor op te draaien. En daar wringt de schoen eigenlijk. Ook vind ik eigenlijk dat een kind gewoon recht heeft op twee ouders. Maar wie weet kom ik later alsnog een man tegen met wie ik oud word. En dan nog iets heel belangrijks: hoe zit het met een donor? Zou ik een bekende (durven) vragen of naar een spermabank of zoiets gaan? Dat eerste lijkt me erg moeilijk vanwege het feit dat je elkaar dan altijd tegenkomt en de "vader" dan misschien ooit wel spijt krijgt. Dat tweede lijkt me erg moeilijk omdat je de vader juist niet kent en dus niet weet hoe die is... En stel dat je een kind krijgt met een handicap, of andere gezondheidsproblemen, of een kind dat moeilijk handelbaar is of zo? Kan je dat in je eentje?

Kortom: ik denk er regelmatig over na, maar ben er nog niet uit. Ik blijf hier met veel interesse meelesen (en misschien ook wel schrijven, als ik nog iets zinvol te zeggen denk te hebben hihi).

Groetjes

Nou wil ik jullie om een reactie vragen. Als jij je mening zou moeten verkondigen op dit forum, wat zou dat dan zijn?

Respondent 4: Ik heb ooit gezegd als ik geen man heb, ga ik alleen kinderen nemen. Maar daar ben ik op terug gekomen. Eigenlijk vind ik dat egoïstisch, want als jij kinderen niet alles kunt bieden dan moet je niet aan kinderen beginnen. Financieel, een vader én een moeder!

Respondent 2: Waarom heeft een kind ook een vader nodig?

Respondent 4: Omdat dat nou eenmaal bekend is; een kind heeft zijn vader nodig!

Respondent 1: Ben ik het niet helemaal mee eens.

Respondent 2: In welk opzicht dan? Sommige vaders werken bijna 24 uur per dag en zijn er bijna nooit voor hun kind. En als jij een goede band met je eigen ouders hebt en je gaat geregeld op visite en je vader neemt voor je kind weer een beetje de vaderrol over, dan komt het misschien ook wel goed.

Respondent 4: Ja maar toch.

Respondent 3: Ik denk wel dat het beter is. Ik zou er ook niet voor kiezen omdat het later niet makkelijk zal zijn voor het kind.

Respondent 4: Ja, inderdaad.

Respondent 3: Kind heeft vaderfiguur nodig, omdat al zijn vriendjes ook een vader hebben. En hij of zij dus niet... Ik ben overtuigd dat je wel een vader en moeder kan zijn voor kind, maar ja het zal toch altijd...

Respondent 1: Nou, mijn ouders zijn gescheiden. Ze zeggen dat kinderen van gescheiden ouders vaak getraumatiseerd zijn of zelf gaan scheiden en ja daar ben ik het ook niet mee eens.

Respondent 3: Ja maar dan heb je wel een vader waar je naar toe kan gaan met vragen. Die dingen die je moeder niet weet. Je hebt altijd keuze om naar je moeder of vader te gaan.

En als je BAM bent kies je er bewust voor om je kind te laten opgroeien zonder moeder. Hoe zielig vinden wij het voor al die kinderen waarvan de vader is overleden?!

Respondent 2: Maar ja als je vader overlijdt, weet je wat je mist. De eerste jaren zal een kind niet eens weten dat hij geen vader heeft. Maar later zal hij bij vriendjes zien dat het daar anders is, maar misschien heb je wel een goede vriend als vaderfiguur. Of een broer die de rol overneemt en het kind eens meeneemt naar de dierentuin.

Respondent 2: Als ik 30 ben en ik heb nog geen man, zou ik niet zomaar van iemand zwanger worden.

Respondent 4: Ik vind het een eng idee om over kinderen te praten. Vinden jullie het geen eng idee?

Respondent 1: Ik wil graag kinderen adopteren.

Interviewer: *Hoe denken jullie over spermabank? Als je kiest om alleenstaande moeder te zijn, ga je dan naar de spermabank of willen jullie een bekend iemand vragen donor te zijn?*

Respondent 3: Bekend iemand....

Respondent 2: Nee ik niet! Ik zou eerder spermabank dan een onbekend iemand.

Respondent 3: Het blijft IVF.

Respondent 1: Maar ik ben niet tegen IVF.

Vraagstelling 5: (cameraproblemen)

Bij mij in de straat wonen een groot aantal gezinnen. Aan een aantal van hen wil ik jullie graag voorstellen:

- ***Piet (32) & Annemarie (30) hebben 2 kinderen. Maud van 3 jaar en Daan van 1,5 jaar. Piet werkt fulltime als makelaar en Annemarie werkt 3 dagen per week als doktersassistente. De kinderen verblijven 2 dagen per week op de kinderopvang en 1 keer in de week passen de ouders van Piet op de kinderen.***
- ***Jan (40) en Kees (42) hebben ook 2 kinderen. Mark van 2 en Roeland van 6 maanden. Beide kinderen zijn geadopteerd en zijn in Suriname geboren. Jan en Kees werken allebei 4 dagen per week. Jan als directeur van een multinational en Kees als accountant. De kinderen verblijven 3 dagen per week op het kinderdagverblijf.***
- ***Barbara (23) is een alleenstaande moeder en heeft een dochtertje van 5. Ze werkt 2 dagen per week als telefoniste en ontvangt een uitkering. Wanneer Barbara aan het werk is past haar moeder op haar dochter Melanie.***
- ***Maria (26) en Boudewijn (26) hebben 5 kinderen in de leeftijd van 6 jaar tot 1 maand oud. Maria werkt niet en blijft iedere dag thuis voor de kinderen. Boudewijn werkt als vrachtwagenchauffeur en is veel weg van huis.***

Wat is volgens jullie het ideale gezin? Als je kijkt naar leeftijd, gezinssamenstelling en de rolverdeling. Zou je per gezin kunnen aangeven wat je van het gezin vindt.

Je weet natuurlijk niet hoe gelukkig de stellen zijn, maar ik vind Piet en Annemarie wel het perfecte stel. Ik vind Jan en Kees raar. Kinderen hebben namelijk een moeder nodig. Het is niet goed als ze geen vrouwelijk figuur in hun leven hebben. Barbara vind ik slecht. Veel te jong om kind op te voeden. En bij dat laatste stel staat de moeder er helemaal alleen voor, dat vind ik ook niet goed. De man is nooit thuis.

Ik vind de rolverdeling bij Piet en Annemarie goed. Er is balans in het gezin. De vrouw heeft ook eigen leven. Ik heb niets tegen homo's maar je moet geen last zijn voor je kinderen. Maar qua werk hebben ze het wel goed opgelost.

Ik ben het niet eens met Barbara. Lijkt wel een ongelukje. Uitkering trekken is not done. Blijkbaar was het een bewuste keuze om het te houden. Maar 17 is wel heel jong om zwanger te raken. Financieel is het niet goed. Dat moet je een abortus plegen.

Maar het kan natuurlijk ook dat ze een rijke accountant had en die heeft haar verlaten....

Ik zou niet voor het leven van Maria kiezen, maar ik snap het wel hoor. Financieel lijkt het mij niet nodig om de kinderen naar de kinderopvang te sturen. Als je meer geld zou hebben, is een au pair wel een optie.

Je moet tijd maken voor kinderen. Ik vind het heel goed als je je kinderen niet naar de kinderopvang stuurt. Maar kinderopvang kan ook heel goed zijn, want kinderen spelen daar met anderen. Je moet er wel voor je kinderen zijn. Thuis zijn met een kopje thee om je kinderen op te vangen.

Ik zou niet 5 dagen thuis willen zitten. Een huisvrouw heeft niets. Je moet ontwikkelingen doormaken.

Ik vind Barbara niet de ideale situatie. Homo vind ik goed. Goede baan en dat vind ik belangrijk. Maar daarnaast zijn ze ook thuis voor de kinderen.

Ik vond het homostel ook prima. Ze zijn misschien wel wat te oud. Maar ze moeten niet extreem doen. Bij een alleenstaande moeder ligt het toch niet altijd aan de moeder? Het ligt altijd aan de levenssituatie. Wat een burgerlijke antwoorden allemaal hè.

Carrière

Vraagstelling 1: *Kunnen jullie reageren op de volgende stelling: **Ik werk om te leven, ik leef niet om te werken.***

Alle respondenten: Ja!

Respondent 4: Je leeft om te leven, om geld te hebben. Leuke baan, waarin je kunt groeien is mooi meegenomen, maar iedereen werkt omdat je geld nodig hebt om te leven en leuke dingen te kunnen doen en te genieten. En je leeft niet om te werken. Ja wie doet dat nou?!

Respondent 2: Je moet wel plezier hebben in je werk. Ik ga onderwijs in en ik zal minder verdienen dan sommige andere mensen met HBO opleiding, maar dat is mijn keus.

Respondent 4: Je gaat iets doen omdat je het leuk vindt. Maar als je niet betaald wordt, ga je wel iets anders zoeken. Je hebt eenmaal geld nodig.

Respondent 2: Ja dat kan niet anders. Als je leeft om te werken, gaat het dus voornamelijk om het geld lijkt mij. Dan wil je echt rijk worden. En als je dan stopt, is je leven afgelopen. Je hebt niet echt een leven als je van 5 tot 12 werkt. Als je veel sociale contacten hebt, wil je daar je werk wel voor aanpassen. Als je in Horeca werkt en je besluit kinderen te nemen, dan stop je omdat je niet meer in de nacht wilt werken.

Respondent 1: Weet je wat het is. Ik werk niet alleen voor geld. Momenteel wel, want mijn baan is k*t. Ik ben uiteindelijk op zoek naar een baan waar ik voldoening uit kan halen en waarin je jezelf kunt ontwikkelen. Je wilt jezelf ontplooien en ergens goed in worden. Maar ik veel geld zou winnen, ga ik nog niet fulltime thuis zitten. Als je jong bent kan dat echt niet! Tuurlijk heb je ook doel om te werken, maar ik heb ook 9 tot 5 mentaliteit. Want mijn leven bestaat niet alleen uit werken.

Respondent 4: Nee, inderdaad.

Respondent 3: Ik zou de stelling fifty fifty pakken. Ik vind privéleven heel belangrijk en werk om privéleven te bekostigen. Maar je werk is wel 40 uur in de week en misschien wel meer tijd dan je kunt steken in privéleven, dus het is wel belangrijk dat je het heel erg leuk vindt. Maar ik zou nooit leven voor mijn baan. Ik zou niet alleen maar willen werken, omdat ik moet werken. Wil wel werk waar ik voldoening uit haal. Ik werk om mezelf te blijven ontwikkelen. Kennis krijgen en te gebruiken in dagelijks leven. Want als je niet werkt en je zit de hele dag thuis durf ik te wedden dat je kennis heel erg daalt en je sociale vaardigheden en sociale kennis ook naar beneden gaat. Je zou gek worden als je de hele dag thuis zit. Werk is ook nodig.

Respondent 4: Ja het is fifty fifty.

Respondent 1 / 2: Ja.

Respondent 1: Als ik het financieel rond zou krijgen, zou ik 3 of 4 dagen willen werken en niet fulltime.

Respondent 2: Ja.

Vraagstelling 2: *Onlangs las ik in een tijdschrift een interview met Neelie Kroes. (Neelie Kroes (66) is een Nederlands politica van de politieke partij de VVD. Momenteel is zij Europees Commissaris belast met de portefeuille mededinging. In 2007 staat Kroes op nummer 59 op de Forbes-lijst The 100 Most Powerful Women.)*

Zij liet in het interview weten dat het belangrijk is dat vrouwen studeren en dat meer vrouwen op topfuncties moeten komen. Wat vinden jullie van haar uitspraak?

Respondent 1: Nee.

Respondent 3: Geëmancipeerd zeg.

Respondent 2: Het ligt eraan wat vrouwen zelf willen.

Respondent 4: Ambitie en moederschap gaan moeilijk samen.

Respondent 3: Respondent 4, ben je niet geëmancipeerd?

Respondent 4: Jawel, ik ben wel geëmancipeerd. Maar ik vind het niet meer dan logisch dat er meer mannen op een toppositie zitten. Wij vrouwen, je kunt kiezen; of je hebt carrière of je hebt kinderen. Als je carrière wilt maken en echt een topfunctie wil krijgen, moet je wel tot je 35e fulltime blijven werken, misschien wel 70 uur in de week, zodat je je kinderen niet genoeg kunt bieden.

Respondent 1: Een man kan toch ook vader zijn?

Respondent 4: En een man heeft over het algemeen ook minder verplichtingen dan een vrouw m.b.t. kinderen.

Respondent 1: Nou dat is er wat je ervan maakt, want een vrouw kan ook fulltime blijven werken.

Respondent 4: Maar kijk eens even naar de wereld nu. Hoe loopt het nou? Als we nou even reëel kijken...

Respondent 3: Daarom zegt Neelie Kroes dat er meer vrouwen op topfuncties moeten komen.

Respondent 4: Nou ik ben het niet met haar eens.

Respondent 2: Ik denk altijd. Mannen verdienen vaak op dezelfde functie meer dan vrouwen. Dan wordt er al vaker gezegd; mannen vinden het wel goed om meer te werken. De meeste, laat ik het zo zeggen. Ga jij maar meer werken, want jij verdient toch meer. Welke man en vrouw hebben nou echt dezelfde functie? Mannen gaan vaak de ICT in, worden vertegenwoordiger en vrouwen hebben vaak meer sociale functies en dat sociale wordt dan toch vaak minder betaald.

Respondent 1: Ik vind gewoon als vrouwen heel ambitieus zijn en geen kinderwens hebben dan moeten ze dat vooral zelf weten. Maar ik doe het ze niet na, ik doe het niet.

Respondent 2: Ik ook niet.

Respondent 4: Inderdaad!

Interviewer: *Stel jij hiermee vast dat ambitieus zijn en kinderen niet samen gaan?*

Respondent 2: Jawel juist wel, als de man thuis zit.

Respondent 1: Ja, inderdaad.

Respondent 2: Er moet wel iemand voor de kinderen zijn. Die ook de opvoeding doet.

Respondent 1: En die daarnaast ook op een normale manier kinderen kan opvoeden. Die ze ook alles kan bieden qua liefde, zegmaar. Maar ik denk niet dat 2 ambitieuze mensen en kinderen samengaan.

Respondent 4: Ik denk dat je even moet beseffen; wat is nou carrière? Wat versta je eronder. Je kunt doen wat je leuk vindt en een goed salaris hebben. Maar je hoeft geen miljonair te zijn en op een topfunctie zoals zij te zitten. Sorry hoor, ik hoef geen miljonair te zijn! Maar ik wil wel een carrière.

Respondent 2: Ik zie een carrière als een baan waarin je 5 dagen per week bezig bent. Dat jij niet van 9 tot 5 werkt.

Interviewer: *En wat vinden jullie van de stelling dat alle vrouwen moeten studeren?*

Respondent 2: Ja, dat is toch je eigen keus!

Respondent 1: Ja.

Respondent 2: Kijk, je hebt ook werkzaamheden die verricht moeten worden, maar waar je niet voor gestudeerd hoeft te hebben. Als iemand er tevreden mee is om vuilnisman te zijn, waarom zou je dan verder moeten studeren? Als je daar al voldoening uithaalt?

Respondent 4: En als iedereen gaat studeren, wie moet er dan babysitter worden?!

Bijvoorbeeld... Want je gaat toch niet studeren om later babysitter te worden?

Respondent 3: Nou kan je vertellen dat mensen die au pair zijn ook gewoon HBO hebben hoor.

Respondent 4: Au pair is wat anders dan gewoon babysitter. Ik zeg maar wat.

Respondent 3: Vrouwen kunnen wel op topfuncties komen, maar ze hebben nou eenmaal sneller moedergevoelens dan mannen en zullen sneller voor hun kinderen kiezen. Ik ben ervoor dat er meer vrouwen op managementfunctie komen te zitten. Gewoon omdat de verhoudingen nu scheef zijn, maar we doen het zelf! Wij zeggen nu al met z'n allen; ik vind het normaal dat het zo is.

Respondent 1: Nee, dat vind ik niet.

Respondent 2: ik zie mezelf echt niet op een managementfunctie terecht komen.

Respondent 4: Nou ik zie mezelf daar wel terechtkomen.

Respondent 1: Als je geen kinderen wilt, vind ik dat best hoor. Als je een man weet te vinden die fulltime huisman is, kan dat prima. En als je niet zo ouderwets bent ingesteld als ik en vind dat je je kind niet zoveel liefde en aandacht nodig heeft. Ja, dan kan het ook wel. Maar mijn ex-vriendje had 2 ambitieuze ouders en nou die heeft echt geen band met zijn ouders. En dat vind ik dus echt een typisch voorbeeld dat het niet kan. Financieel zitten ze helemaal goed hoor, groot huis en hebben alles wat hun hartje begeert, maar ja uiteindelijk hebben ze geen band met allebei hun kinderen niet.

Respondent 2: Kijk, ik kijk nu vanuit mijn positie. Ik ga er vanuit dat ik met [naam vriend] oud wordt en een toekomst opbouw. Daarom zeg ik nu al dat ik straks niet fulltime ga werken. Maar als ik geen relatie zou hebben, tuurlijk zou ik dan fulltime gaan werken. Misschien zou ik ook wel zeggen; ik ga proberen aan die top te komen. Ik heb daar nu gewoon helemaal geen behoefte aan. Ik denk dat dat ook wel scheelt. Denk dat Respondent 1 dat ook een beetje heeft. Jij hebt nu een relatie en dan ga je ervan uit dat je straks 2 inkomsten hebt en je bent niet alleen. Ik denk dat dat je visie heel erg tekent.

Respondent 4: Als je kijkt wat ze zegt (Neelie Kroes). Klopt bij mij hoe ik me leven indeel. Ik ga voor die master omdat ik hem wil halen. Uiteindelijk doel is Ministerie van Buitenlandse Zaken of de VN of wat dan ook. Dus ik heb wel de ambitie om aan de top te komen, maar op het moment dat de kinderwens toeslaat, ben ik wel van plan om dat een beetje opzij te schuiven. Het leven kan meerdere voldoeningen geven. Het bestaat niet alleen uit... Het ligt eraan in welke fase je zit.

Respondent 1: Ja, precies.

Vraagstelling 3: *Er zijn vrouwen die besluiten minder te gaan werken of zelfs stoppen met werken als zij een partner ontmoeten die een goede baan heeft en het financieel mogelijk is om 2 mensen te onderhouden met 1 salaris. We gaan er dan vanuit dat ze geen kinderen hebben.*

Kun jij je vinden in het besluit van deze vrouwen?

Respondent 2: Ja

Respondent 3: Nee

Respondent 1: Stoppen met werken?

Respondent 2: Helemaal stoppen?! Ja minder wil ik wel.

Respondent 4: Daar ben ik echt op tegen, dat slaat nergens op!

Respondent 1: Never nooit niet!

Respondent 2: Ik zou wel minder willen werken. Als het zou kunnen zou ik 3 dagen in de week willen werken, of ik kinderen hebt of niet. Dag lekker voor mezelf, dag voor het huishouden.

Respondent 1: Hoeveel mannen gaan er wel niet vreemd?!

Respondent 3: 4 dagen wel.

Respondent 4: Ik vind dat een beetje gebruiken als...

Respondent 3: Dat doe je nu al.

Respondent 1: Ik wil ook wel 4 dagen werken.

Respondent 4: Ik vind het gebruiken, sorry hoor. Als je geen kinderen hebt en je man werkt 40 of 50 uur en dan ga ik lekker 2 dagen in de week werken.

Respondent 2: Ik hoop dat mijn vriend en ik allebei maar 3 dagen hoeven te werken.

Respondent 4: Ja, dat het een beetje eerlijk is. Gaan we allebei parttime werken. Kunnen we meer van elkaar genieten haha.

Respondent 2: Als hij het ermee eens is en het zou kunnen.... Zou ik minder gaan werken. Als hij zegt: Jaaa daaag!

Respondent 1: Ik zou nooit financieel afhankelijk willen zijn.

Respondent 4: ik ook niet.

Respondent 2: Maar je werkt dan toch ook zelf nog een paar dagen?

Respondent 4: Dan heb jij dus minder te besteden dan hij....

Respondent 1: Is ook niet handig voor je pensioen, want als je parttime werkt bouw je ook een parttime pensioen op en straks gaat die vent vreemd, gaat ie bij je weg en dan zit je met een louzy inkomen.

Respondent 4: Ja precies, je wordt meer afhankelijk van hem.

Respondent 1: Als ik kinderen zou hebben, zou ik die wens wel hebben. Als je moeder wilt worden, zoals ik, wil je bij je kinderen zijn.

Respondent 3: Je laat je gewoon onderhouden.

Respondent 2: *Nou ik zie het niet als mezelf onderhouden. Ik wil 3 of 4 dagen werken.*

Interviewer: *Waarom kies je er dan niet voor om helemaal te stoppen en wil je toch een aantal dagen blijven werken?*

Respondent 2: Helemaal stoppen wil ik niet, want dan heb ik het gevoel dat ik helemaal geen leven meer heb. Maar gewoon 3 of 4 dagen dat ik nog echt met plezier naar mijn werk toe ga. Ja dat ik dan na dag 2 al weer bijna weekend heb.

Respondent 4: Haha, ja dat zouden we allemaal wel willen.

Respondent 2: Ik zou het wel echt willen. Nu heb ik het soms al wel gehad.

Respondent 4: Ik zit van de andere kant te kijken. Kom je thuis. Ga je lekker met je vriendinnen weg, of wat dan ook. En is je man wéér aan het werk. Dat vind ik oneerlijk.

Respondent 2: Als hij daar akkoord meegaat?! Dan doe ik dat. Zo niet, en hij zegt je gaat maar ook 5 dagen werken dan zal ik die verantwoordelijkheid ook nemen.

Respondent 3: Het is sowieso je eigen keuze. Of hij het nou goed vindt of niet, je maakt zelf die keuze en ik zou het dus niet doen. Puur omdat je dan jezelf meer afhankelijk stelt van hem en je eigenlijk zegt: hij verdient toch genoeg, maar ik vind: je hebt toch ook nog een beetje eigenwaarde?! Hij is toch niet..

Respondent 4: Ja!

Respondent 2: Ik heb toch ook eigen salaris. Ik zie mezelf niet als afhankelijk van hem.

Respondent 1: Ik wel.

Respondent 4: Ik wel.

Respondent 3: Je kunt niet meer sparen....

Respondent 1: Ik zou het ook niet doen voor mijn eigenwaarde, even af gezien van de financiële afhankelijkheid.

Respondent 3: Ik zou me niet prettig voelen als hij de hele week werkt en ik loop te lanterfant. Er moet balans in relatie zijn, dat versta ik onder eigenwaarde. Ik ben qua financiën opgevoed: hoe leuk je vent en relatie is, er kan altijd iets fout gaan en jij hebt geen cent te makken en hij zit met z'n dikke kont op het geld.

Respondent 2: Ik zal altijd minimaal 3 dagen werken, 2 is te weinig.

Interviewer: *Waarom is 2 dagen te weinig?*

Respondent 2: Kan ik beter helemaal niet werken. Wordt je dan wel serieus genomen? Dan wil ik meer werken. Ik sta voor de klas en als ik 2 dagen zou werken, kan ik mijn baan niet helemaal meer serieus nemen.

Respondent 1: Je kunt dan niet echt een baan met verantwoordelijkheden hebben.

Respondent 4: Het zou mij ook geen voldoening geven. Ja sorry hoor!

Respondent 2: Ik zou 2,5 tot 3 dagen willen werken als ik kinderen heb en als ik geen kinderen heb 4 dagen.

Vraagstelling 4: *Nu wil ik jullie vragen te reageren op een aantal stellingen. Ben je het eens of oneens met deze stelling en kan je dit ook beargumenteren?*

- *overwerken hoort erbij*
- *je telt pas mee in de maatschappij als je een baan hebt*

- *de ideale baan is een baan waarbij je een goed salaris hebt en goede secundaire arbeidsvoorwaarden.*
- *Een studie is garantie voor goede baan*

1.

Respondent 4: Soms, hangt van je functie af. Ligt eraan wat voor verantwoordelijkheden je hebt en hoe druk je het hebt.

Respondent 3: Ik heb wel vaak een 9 tot 5 mentaliteit. Ik werk liever niet over dan wel. Ook al hoort het erbij, dan moet het uitbetaald worden.

Respondent 4: Ja, het moet sowieso uitbetaald worden.

Respondent 1: Ja, ik vind dat het er soms wel bij hoort. En ik kan wel heel hard roepen ik heb geen 9 tot 5 mentaliteit, maar ik wil mijn werk wel altijd helemaal afhebben. Dat is wel mijn ding. Ik wordt niet extra uitbetaald daarvoor en ik weet dat we misschien wel uitgebuit worden als ik zie wat we verdienen. Maar het hoort er wel bij, voor mijn zelfvoldoening.

Respondent 2: Ik zou dat ook wel hebben. Zou het niet elke week willen. Maar puur voor mezelf. Als ik iets niet af heb, heb ik geen rust.

Respondent 3: Ja dat wel.

Respondent 4: Ja, inderdaad.

Interviewer: Eigenlijk doen jullie het dus meer voor je baas dan voor jezelf?

Respondent 2: Ja, ik doe het meer voor mezelf. Maar niet elke week.

Respondent 1: Ja.

Respondent 4: Als je veel verantwoordelijkheden hebt, kan je wel lekker om 5 uur naar huis gaan en je weet dat de volgende ochtend een berg werk ligt te wachten, dan maak ik het liever dezelfde avond af.

De rest: ja!

2.

Respondent 4: Niet waar. Omdat moeders ook meetellen.

Interviewer: Dus je zegt dat moeders niet werken?

Respondent 4: Hahaha, ja daar komt het wel op neer. Vrouwen die thuis zitten voor de kinderen.

Interviewer: Ik bedoel eigenlijk te zeggen: hoe belangrijk is een baan om geaccepteerd te worden in een maatschappij.

Respondent 2: Ik denk wel belangrijk hoor. Je hoort het toch vaak genoeg. Als je werkloos bent, zit je van mijn belastingcenten te leven.

Respondent 1: Je wordt wel beperkter. Het gaat erom waarom je niet werkt. Ben je te lui om te werken, ja sorry, maar dan kan ik iemand wel afschieten. Maar als iemand arbeidsongeschikt is, heeft hij geen keus. En ben je moeder van 5 kinderen dan vind ik het ook wel logisch dat je niet werkt.

Respondent 4: Ja.

Interviewer: Als je een goede reden hebt om niet te werken, is het dus acceptabel?

De rest: Ja!

Respondent 3: Ik ben vrij bevooroordeeld daarin. Als er iemand naar mij toe komt en ik vraag: wat doe je? En degene zegt ik zit thuis en ik zeg: waarom? Ik heb er niet veel zin in, dan heb ik al zoiets van....

Respondent 1: Ja, maar dat is logisch, dat bedoel ik!

Interviewer: En bij arbeidsongeschiktheid?

Respondent 3: Ja dat is anders, dat is sneu. Maar als het anders zou zijn, zou ik denken: wat ben jij een loser!

Respondent 1: Ja dat is zielig.

3.

Respondent 4: Mee eens, maar er moet ook nog voldoening bijkomen.

Respondent 1: En dat je het echt leuk vindt.

Respondent 2: Ja.

Respondent 4: En doorgroeimogelijkheden.

4.

Alle respondenten in koor: Nee!

Respondent 4: Je kan wel ergens voor gestudeerd hebben, maar als je niet geschikt bent voor je baan, omdat je bijvoorbeeld sociaal niet heel goed bent. Dan kan je het theoretisch allemaal wel onder de knie hebben, maar dan kom je er toch niet.

Respondent 3: Garantie voor goede baan zie ik in dit opzicht: je studeert, je solliciteert ergens. Doordat je gesolliciteerd hebt wordt je aangenomen. Dat betekent niet of je het leuk vindt of niet, dat heeft er niets mee te maken. Ik vind dat een studie best, ja. Jij had niet voor de klas gestaan als je niet de PABO had gedaan. En jij had ook niet bij de baan gezeten die je nu hebt als je geen HBO had gedaan.

Respondent 1: Ja, dat klopt.

Respondent 3: Studeren is zeker wel belangrijk als jij een goede baan wilt. Het zijn wel vaak de uitzonderingen die er zonder studie komen.

Respondent 1: Ja, wat is een goede baan? Mijn vriendje verdient met zwart-klussen drie keer zoveel dan ik.

Respondent 2: Je kunt wel studeren, maar er moet wel net plek zijn. Mijn tante heeft gestudeerd voor advocaat. Die heeft alles, maar het is zo moeilijk om in die wereld te komen.

Respondent 1: Het is geen garantie.

Respondent 2: Het is een hulpstuk.

Respondent 4: Je moet je blijven ontwikkelen en je persoonlijkheid is ook heel belangrijk.

Uiterlijk

Vraagstelling 1: *Marijke Helweger heeft een aantal cosmetische ingrepen ondergaan. Zij maakt hier overigens geen geheim van en is zelfs uitgeroepen tot ambassadrice van de cosmetische chirurgie. Wat vinden jullie van haar? (FOTO laten zien → Uitleggen vraag. Wil niet weten wat ze van haar vinden als persoon maar over haar standpunten en over cosmetische chirurgie)*

Respondent 4: Het is net Donald Duck. Ik denk dat zij ziek in d'r hoofd is. Er is echt iets met haar mis, ze heeft zichzelf helemaal verbouwd. En door gebreken in haar persoonlijkheid daarom maar haar lichaam is gaan verbouwen.

Respondent 1: hahahaha.

Respondent 4: En ja wat ik van plastische chirurgie vindt: Als jij een hele lelijke neus hebt en je zit er echt mee, trauma's hebt ofzo, dan ben ik voor. Of bij flaporen of wat dan ook.

Respondent 1: Maar als het een hele gedaanteverwisseling is dat bedoel jij?

Respondent 4: Ja dat vind ik onzin. Liposuctie vind ik ook onzin. Ga toch sporten en minder eten!! Ja sorry hoor!

Interviewer: *Je zegt eigenlijk als je er last van hebt en goede reden hebt, is het ok?*

Respondent 4: Ja inderdaad. Maar niet om je zogenaamd mooier te maken.

Interviewer: *En als Marijke Helweger en nou last van heeft?*

Respondent 4: Zij is ziek in d'r hoofd, zij heeft overal last van!

Respondent 2: Als iemand iets aan zichzelf wil laten verbouwen, moet die dat doen. Maar degene moet niet denken dat je er geestelijk sterker van wordt. Als je denkt met cup D gelukkiger te worden dan moet je dat vooral doen. Maar vraag je dan ook af, helpt het psychisch?

Respondent 1: Zij is ambassadrice van plastische chirurgie en ja, dat vind ik weer slecht. Je gaat dat niet verkondigen ofzo. Moet je niet promoten. Het is slecht voor al die jonge meisjes die onzeker zijn.

Respondent 3: Het is snijden in een gezond lichaam. Het lichaam is helemaal gezond en jij laat daarin snijden omdat je misschien niet helemaal lekker in je vel zit omdat je neus niet helemaal recht staat. En je bent daardoor onzeker. Het blijft een gezond lichaam en er kunnen complicaties komen. Je kunt ziek worden. Zoveel mensen doen het. Ik ben er niet op tegen als je lichamelijke klachten hebt.

Respondent 2: Ik ben er niet op tegen hoor!

Interviewer: En meisjes die vinden dat te kleine borsten hebben en daardoor in en in ongelukkig zijn?

Respondent 3: Die moeten naar een psychiater.

Respondent 1: 1 ding ok, maar ja als je ouder wordt ga je geen facelift doen. Dat vind ik gewoon triest.

Respondent 2: Ik zou het misschien wel doen. Als ik me aan bepaalde dingen stoort. Ik vind me voeten lelijk en als ik me daaraan kan laten helpen, doe ik dat.

Respondent 4: Ja, zou ik ook doen.

Respondent 1: 1 ding is wel ok. Ik zou bijvoorbeeld mijn borsten wel willen laten verkleinen.

Respondent 4: Je denkt er wel over na. Ik zeg nu wel, ik zou mijn voeten wel willen laten opereren. Ik heb het jarenlang geroepen, maar uiteindelijk toch niet doen. Bang voor operatie. Zo lelijk vind ik ze nou ook weer niet, zo erg zit ik er niet mee. Het is dat ene half jaar in de zomer, voor de rest zitten ze toch in sokken en als je ze goed verzorgd, kunnen ze er ook mooi uit zien. Zal er nooit 100% tevreden mee zijn, maar ik kan het wel accepteren. Het is niet iets waar ik dagelijks mee zit.

Respondent 2: Ik wel.

Respondent 2: Het is je eigen keuze. Als je borstvergroting doet en het gaat lekken, moet je niet gaan zeiken. Het is je eigen verantwoordelijkheid.

Respondent 1: Het moet niet normaal zijn.

Interviewer: En als je je haar nou verft?

Respondent 1: Ja, maar dat is geen plastische ingreep!

Respondent 3: Plastische chirurgie is blijvend en snijden in gezond lichaam. Je haar verven komt er ook. Je krijgt een heel anders gezicht.

Respondent 2: Als die mensen dat nou mooi vinden?!

Respondent 1: Nou als jij haar voor verbouwing zag, was ze vast geen verschrikking. Waarom moet je daaraan sleutelen?

Respondent 2: Blijkbaar vond ze dat zelf wel....Maar het moet geen verslaving worden.

Respondent 3: Als je plastische chirurgie doet moet je eerst achterliggende probleem bekijken.

Respondent 4: Zij is gewoon ziek... Waar ligt het aan, wat is het echt probleem?

Respondent 2: Moet er altijd iets achter zitten? De prijs kan ook reden zijn om het nu niet te doen.

Misschien later wel. Als het kan, wil ik wel. Durf het nu niet.

Respondent 1: Het wordt steeds normaler. Het is al normaal dat jij er überhaupt over nadenkt. Als het gaat verkondigen en het steeds vaker gaat zien in de media, komt het ook in de maatschappij. Dan wordt het normaler en gaan meisjes van 15 dat ook steeds normaler vinden.

Respondent 4: Mag ik nu wat zeggen? Probleem met maatschappij is: we zijn gewoon verwend. We zoeken het extreemste van het extreemste. Wat is er mis met ons? Als je kijkt naar die jonge meiden dan zie je dat ze opgroeien met het idee dat het normaal is i.p.v. dat ze accepteren zoals ze zijn!

Respondent 1: Ja precies.

Vraagstelling 2: *Een veelgehoorde uitspraak is: **echte schoonheid zit van binnen**. Kunnen jullie je vinden in deze uitspraak. Zijn jullie het hier mee eens of oneens.*

Respondent 2/4: Ja!

Respondent 1: Als iemand niet heel erg mooi is. Maar als ik iemand leer kennen die heel erg aardig is dan wordt degene vanzelf mooier.

Respondent 2: Ja die wordt vanzelf mooier.

Respondent 4: Dat is waar.

Vraagstelling 3: (cameraproblemen)

Vorig jaar bracht documentairemaakster Sunny Bergman de documentaire 'Beperkt Houdbaar' uit. In deze documentaire stelt zij het negatieve zelfbeeld dat veel vrouwen zouden hebben door de media ter discussie. Veel meisjes zouden een rolmodel hebben en hoge eisen aan hun uiterlijk stellen. Zij zouden streven naar het ideale uiterlijk. Wat vinden jullie hiervan? En wat is volgens jullie het ideale uiterlijk?

Uitstalling zegt heel veel. Ondanks dat je misschien dik bent, kan je wel mooi zijn. Ideale uiterlijk is wanneer je lekker in je vel zit. Vroeger wilde ik 58 kilo wegen, straks in het vel, een minirok kunnen

dragen, een mooi bruin tintje en lang haar hebben. Dat hoeft voor mij nu niet meer. Ik wil genieten van het leven, ik wil wat bereiken en steven naar geluk. Daar hoeft ik niet altijd slank voor te zijn. Ik voel me juist fijner als ik slanker ben. Ik ga niet naar het strand in bikini omdat ik me niet lekker in me lijf voel. Ik wil geen buikje hebben en ik ben liever dun dan dik. Slank is mooier. Een minder mooi uiterlijk maakt me ongelukkig. Ik ben dan ook bang dat mijn vriend mij iemand anders mooier vind dan mij. Je wilt seksueel gevonden worden. Maar je moet ook reëel zijn, wat is haalbaar?

Vraagstelling 4: (cameraproblemen)

Uit onderzoek is gebleken dat mensen met een mooi uiterlijk succesvoller op de arbeidsmarkt zijn dan mensen met een minder mooi uiterlijk.

Wat vinden jullie hiervan? In hoeverre denken jullie dat uiterlijk belangrijk is binnen de huidige maatschappij?

Uiterlijk is heel belangrijk in de huidige maatschappij. Je moet representatief zijn. Er verzorgd en leuk uit zien. Maar ook uitstraling is heel erg belangrijk! Mooie mensen kun je makkelijker verkopen. Innerlijk is ook van belang, maar een mooi uiterlijk is ook belangrijk. Mooi uiterlijk geeft je vertrouwen, charisma en zelfverzekerdheid. Dit leidt uiteindelijk tot een positieve uitstraling. Je houding moet goed zijn, je gedrag en je moet er leuk uit zien. De eerste indruk is toch het uiterlijk. Een sprekend gezicht behoort tot een verzorgde en leuke uitstraling.

Mijn collega is dik en zij mag minder mee op afspraken dan ik. Ik weet zeker dat zij afgerekend wordt op haar uiterlijk. Ze ziet er namelijk niet representatief en verzorgd uit.

Relatie

Vraagstelling 1: (cameraproblemen)

Tegenwoordig eindigt 1 op de drie huwelijken in een scheiding. Scheiden lijkt een trend te worden? Hoe denken jullie over scheiden?

Over scheiden wordt wel heel makkelijk gedaan. Ik ben tegen scheiden. Als je een maal hebt besloten voor elkaar te gaan, moet je niet scheiden. Als je niet gelukkig bent, moet je niet gelijk gaan scheiden. Je moet goed nadenken over het huwelijk. Mensen trouwen en scheiden te makkelijk, ze moeten er goed over nadenken.

Je moet niet bij elkaar blijven als je denkt niet gelukkig te worden. Kinderen moet je wel voorop stellen. Je moet het goede voorbeeld geven. Je moet het eerst proberen, niet gelijk opgeven. Je moet werken aan een huwelijk. Niet gelijk bij de eerste beste opstakel gaan scheiden. Mijn ouders wilden lange tijd scheiden, ze hadden besloten uit elkaar te gaan toen ik 18 werd. Uiteindelijk zijn ze toch bij elkaar gebleven. Ze zijn niet meer verliefd op elkaar, maar zijn vrienden. Maar ze hebben geen relatie met een ander hoor. Ik heb geleerd van mijn moeder altijd financieel onafhankelijk te zijn. Soms moet je bij elkaar blijven omdat het financieel heel nadelig is als je gaat scheiden.

Mijn ouders zijn gescheiden en dat heeft voor mij geen nadelige gevolgen gehad hoor.

Verliefdheid is niet altijd het belangrijkste. Je moet zorgen dat je financieel onafhankelijk bent en het vreedzaam oplossen. Je moet rekening met de kinderen houden.

Vraagstelling 2: (cameraproblemen)

Monogamie wordt steeds vaker ter discussie gesteld. Open relaties lijken de oplossing. Uit onderzoek is gebleken dat even veel vrouwen als mannen vreemd gaan. Geloven jullie in monogamie? Is monogamie de basis voor een goede relatie?

→ *Monogamie betekent dat je met één partner leeft en niet vreemd gaat.*

Monogamie is basis voor goede relatie. Verliefd worden op ander kan echt niet. Je moet niets delen met een ander.

Je bent niet verliefd voor altijd. Het kan gebeuren dat je verliefd wordt op een ander. Het ligt eraan hoe je ermee omgaat. Je moet het bespreekbaar maken en er eerlijk over zijn. Het hoeft niet het einde van je relatie te betekenen. Soms kan het je relatie beter maken wanneer je erover praat.
 Je moet er niet voor open staan. Het is wel een beetje een taboe. Die gevoelens moet je onderdrukken.
 Ik zou heel onzeker worden als mijn vriend verliefd zou zijn op een ander. Ik wil het niet eens weten als het zo is.
 Ik vind dat je monogaam moet zijn. Ik streef naar het ideale leven en daar hoort vreemd gaan niet bij.
 Je moet accepteren dat dingen anders worden. Je moet continue blijven werken aan een huwelijk/relatie. Je moet echt wat aan iemand hebben.

Vraagstelling 3: (cameraproblemen)

Nederland was het eerste land ter wereld waar het homohuwelijk werd toegestaan. Steeds meer landen stellen de wet bij en maken een homohuwelijk mogelijk.

Wat vinden jullie hiervan? Hoe denken jullie over homoseksualiteit?

Ze moeten zelf weten wat ze doen. Als ze me maar niet lastig vallen. Niet uitgebreid voor me neus gaan zoenen ofzo. Ze moeten wel normaal doen. Maar 'gewone' stelletjes moeten ook niet ranzig doen. Het moet allemaal wel een beetje privé blijven.
 Homoseksualiteit is iets onnatuurlijks. Een man en vrouw is natuurlijk. Zij zijn voor elkaar gemaakt. Ze moeten het niet doen om de aandacht, niet te extreem doen.
 Ik vind dat homoseksuele stellen dezelfde rechten als gewone stellen moeten hebben. Bij het adopteren van kinderen vind ik dat wel iets anders.
 Ik ben voor het experimenteren. Zoals biseksualiteit.

Vraagstelling 4: (cameraproblemen)

Iedereen heeft een andere definitie van de ideale relatie. Maar bestaat de ideale relatie eigenlijk wel? Kan je een beschrijving geven wat volgens jou de ideale relatie is?

De ideale relatie vind ik een man en een vrouw samen. Samen kunnen lachen, maar ook huilen. Je moet alles kunnen delen met elkaar. Zelfde normen en waarden. Begrip en communicatie zijn ook erg belangrijk. De gunfactor moet er zijn. Uiteraard moet de seks ook goed zijn. Oja met seks bedoel ik ook genegenheid.

Ik vind humor belangrijk. Maar je moet ook serieus met elkaar kunnen zijn. Je moet je aan elkaar kunnen optrekken, elkaar blijven stimuleren. Je moet op 1 lijn met elkaar liggen. Genegenheid wil ik hier ook nog aan toevoegen, vind ik ook erg belangrijk!

Ik vind de ideale relatie een relatie waarin je normen en waarden met elkaar kunt delen. Je moet met elkaar communiceren. Humor, respect en liefde. Wederzijds respect. Goede seks vind ik ook belangrijk. Je moet trouw zijn en er moet passie in de relatie zitten. En ik vind het fijn als er initiatief van beide kanten wordt genomen om je relatie steeds weer te verbeteren.

Vertrouwen, respect, genegenheid. Er moet begrip zijn. Je moet er zijn voor elkaar. Je moet voor elkaar gaan.

Vraagstelling 5: (cameraproblemen)

Kunnen jullie aangeven of jullie het eens of oneens zijn met de volgende stellingen. Beargumenteer ook je keuze.

- ***Leeftijd is niet belangrijk in de liefde.***
- ***Een relatie met iemand die een andere afkomst heeft, vraagt om problemen.***
- ***Liefde overwint afstand.***

Leeftijd is zeker belangrijk. Je kunt niet op 1 lijn liggen als je niet van dezelfde leeftijd bent.
 Ik vind dat je wel op lijn kunt liggen met elkaar als er een leeftijdsverschil is. Liefde kent geen grenzen.

Je moet het tegen gaan wanneer je verliefd lijkt te worden op een oudere man. Je moet iemand vinden die in dezelfde levensfase zit.

Ik ben eigenlijk altijd wel op zoek naar iets fouts, naar spanning. Voor kind is het ook wel belangrijk. Man moet niet te oud zijn, want dan gaat hij eerder dood en dan zit een kind ook zonder vader.

Door verliefdheid worden dingen wel acceptabel. Soms ga je het niet tegen.

Je moet niet proberen verliefd te worden. Een oudere man heeft veel meer ervaring en bagage. Wat de omgeving ervan vindt, maakt me niet echt uit.

Andere afkomst partner vraagt om problemen. De relatie met iemand met een andere afkomst kost meer energie dan een gewone relatie. De opvoeding van partner is ook belangrijk. Per geval is het wel anders. De een is anders dan de andere. Familie van partner is ook belangrijk.

Ik heb verkering met Turkse jongen. Voordat ik met hem een relatie had, heb ik over een ander meisje gezegd dat ik het zonde vindt dat zij met een Turk heeft. Zij zou onderdanig zijn en hij dominant. Je bent bang voor de mening van andere. In het begin ging ik heel erg tegen mijn vriend in als hij iets van mij wilde. Ik MOET niets zei ik dan. Als deze relatie uit zou gaan dan zou ik niet snel weer een relatie willen met een buitenlander. Je hebt toch ook snel vooroordelen. Het beeld wat je ervan hebt. Bang voor reacties van anderen.

Mijn ouders zouden het echt niet goedkeuren als ik met een buitenlander thuis kom. Toen mijn zus een buitenlands vriendje hadden, hebben ze hem gezegd en zijn ouders dat hij niet meer om mocht gaan met mijn zus. Mijn ouders zijn er echt op tegen. Ik ben daar mee opgevoed.

Maar als het eenmaal zo is, reageer je toch anders. Familie is heel belangrijk. Ik vind Marokkanen toch weer anders dan Turken.

Ja, liefde overwint afstand.

Hm, ik weet het niet hoor.

Ik denk dat het persoonsgebonden is. Uiteindelijk verwaterd het toch, het is naar mijn idee niet mogelijk. Er is meer nodig dan liefde, ook houden van is nodig om de afstand te overwinnen.

Als mijn vriend naar het buitenland zou gaan, verhuis ik mee hoor. Dat heb je er toch voor over? Ja jij. Ik ga niet meer hoor.

Focusgroep 2: maandag 19 mei (4 respondenten)Moederschap

Vraagstelling 1: *Een koppelprobeert al een aantal jaar op de natuurlijke manier zwanger te raken. Dit lijkt niet te lukken. Ze overwegen IVF. Wanneer deze methode hen niet kan helpen, willen ze adoptie proberen. Hoe denken jullie hierover?*

Respondent 5: Ik vind het moeilijk om daar voor iemand anders over te praten. Ik was vroeger altijd heel erg voor adoptie. Dan zei ik: “je adopteert toch gewoon een paar kinderen?! Er zijn zoveel kinderen die geen ouders hebben”.

Respondent 8: Als iemand geen kinderen kon krijgen?

Respondent 5: Ja, ja. Ik vind zelf IVF, ja. Als de natuur bepaalt dat je geen kinderen kunt krijgen, ja... Het is denk ik wel heel moeilijk te accepteren dan. Ik keur het niet af als iemand zegt ik doe het wel. Maar ik weet niet of ik het zelf zo gauw zou doen, al dat gedoe.

Respondent 6: Dat heb ik ook een beetje, ja. Ik heb ook altijd gedacht dat ik kinderen zou adopteren.

Respondent 5 / 6: Nu zouden we er nooit aan beginnen!

Respondent 6: Met wat ik nu weet, zou ik nooit kinderen adopteren. Omdat ik nu zie hoeveel problemen zijn met mensen die kinderen adopteren. Hoeveel narigheid en verdriet ervan komt. Aan beide kanten, ouders en kind. Kinderen komen op leeftijd dat ze roets terugzoeken en dan denk ik hoeveel problemen die kinderen dan krijgen omdat ze zich toch niet helemaal prettig voelen in de omgeving waarin ze zijn opgegroeid. Je ziet vaak dat kinderen op oudere leeftijd worden geadopteerd, ik weet niet hoe het met baby's zit. Maar zoals ik er vroeger over dacht zou ik ook een hele stapel kinderen adopteren. Maar als ik het nu zou moeten doen, nee.

Respondent 8: IVF zou ik beslist doen als ik geen kinderen zou kunnen krijgen. Adoptie nooit. Ik ben dol op kinderen en ik zou toch een kind van mezelf willen hebben en ik denk dat ik daar ver in zou gaan. Bij adoptie gaat het toch vaak om buitenlandse kinderen, dat vind ik heel moeilijk. Je haalt ze uit hun eigen omgeving en situatie, noem maar op. En je weet ook niet of je kind, ja hoe ga je daar mee om? Dat lijkt me heel moeilijk. Nee, heb ik nooit aan gedacht, nee beslist niet.

Respondent 8: Ja, IVF, wat respondent 3 ook zegt, eigen kinderen hebben lijkt mij prettiger dan andermans kinderen. En ja de wetenschap kan de natuur helpen, we kunnen steeds meer. Daar zou ik geen problemen mee hebben. Wel vind ik het moeilijk als er tegenwoordig 5, 6, 7 keer. Dan heb ik zoiets van....

Respondent 5: Ja dat bedoel ik dan hè.

Respondent 6: Ja, ja.

Respondent 8: Dan werkt de natuur écht niet mee en dan moet je op een gegeven moment het gewoon opgeven. Dan wordt het allemaal wel heel spastisch.

Respondent 5: Wat me wel heel moeilijk lijkt als je eenmaal die weg bent in gegaan om dan te zeggen ‘ik stop ermee’. Als ik dat wel eens hoor en wat voor spastisch gebeuren dat wordt. Dat ze alleen nog maar daar op gericht zijn en het lijkt me ook wel van invloed van je relatie hoor. Het is ook maar net of je dat allebei heel graag wilt.

Respondent 6 / 7 / 8: Ja inderdaad.

Interviewer: *En als je wel op de natuurlijke manier zwanger kan raken, maar toch een kindje wilt adopteren om bijvoorbeeld een kind te helpen. Hoe denken jullie daarover?*

Respondent 5: Daar dacht ik vroeger heel anders over, maar nu, nee.

Respondent 8: Jullie hebben eigenlijk dezelfde antwoorden als net.

Respondent 5 / 6: Ja.

Respondent 8: Al denk ik wel dat als je een kind met een hele jonge leeftijd adopteert, een paar maanden oud hooguit. Dan hebben ze in ieder geval een heleboel pathologische invloeden nog niet. Erfelijke dingen weet je toch niet. Dat kan altijd, of ze nou klein of groot zijn. Als ze nog heel klein zijn hebben ze in ieder geval die beroerde start minder lang en dan heb je als adoptieouder toch meer invloed op ontwikkeling van je kind. Dan zou ik er wel wat voor lukken, als ik op de natuurlijke manier niet zwanger zou worden en via een andere weg ook niet.

Respondent 6: Ja, inderdaad. Ja ik zou... ik ben me er pas later in gaan verdiepen, het lege-nest-syndroom. Waar veel over geschreven is. Dat die eerste 2 levensjaren van een kind zo belangrijk zijn. En dat je daardoor ziet dat kinderen die 2, 3 jaar zijn en dan in een gezin komen dat dat toch heel vaak misloopt. Toen ik dat las, dan denk je, ja dat wil ik zelf graag een kindje, maar voor het kind blijkt dat vaak helemaal niet goed te zijn.

Respondent 7: Dat is ook zo, dat is allemaal achterhaald. Er zijn heel veel kinderen die later terug gaan en zeggen: "waarom heb jij mij daar weg gehaald? Alsof ik daar niet gelukkig was geworden?" En wie zegt dat? Dat zit je misschien wel in een weeshuis, maar ja.. Sommige nemen het die pleegouders zelfs kwalijk! Dat is toch moeilijk. Ze willen allemaal toch terug naar hun roets, wat natuurlijk logisch is. Daar moet je dan ook rekening mee houden voor je eraan begint. Dat staat je allemaal te wachten. Ze gaan allemaal op zoek naar biologische vader en moeder.

Respondent 6: Ja!

Respondent 8: Maar toch gaat het ook vaak wel goed.

Respondent 7: Ja, dat is ook zo. Je hoort vaak alleen wanneer het niet goed gaat. Dat is ook zo, jawel. Maar het gaat veel mis.

Respondent 6: Ik ben net als respondent 5 heel voor geweest.

Respondent 5: Het lijkt me heel moeilijk. Ik vind dan altijd wel dat als je die mensen die willen adopteren ziet, dat ze er heel bewust mee bezig zijn. Ik was er ook bewust mee bezig omdat ik een oude moeder was. Ja, in die tijd was ik een oude moeder. Hoe ouder je wordt, hoe bewuster je met kinderen bezig bent. Terwijl als je 22 bent en een kind krijgt, dat gebeurt gewoon, dat gaat meer natuurlijker dan dat je... Dat vind ik met adoptieouders ook. Die zijn zo met hun kinderen bezig, dat moet allemaal heel precies en dan gaat er vaak toch iets mis. En ja ik heb zelf kinderen en dan weet je dat het al zo moeilijk is als ze uit je eigen buik komen, laat staan als ze uit een andere buik komen.

Respondent 6: Ja.

Vraagstelling 2: Onlangs zond Zembla een documentaire uit over de gevaren die bestaan wanneer een vrouw op latere leeftijd zwanger raakt. De documentaire liet zien dat de vruchtbaarheid vanaf het dertigste jaar afneemt. De kans op complicaties neemt in grote mate toe. Volgens de documentairemakers moeten vrouwen op de hoogte zijn van deze onderzoeksgegevens en wanneer zij een kinderwens hebben, hier niet te lang mee wachten. Hoe denken jullie hierover?

Respondent 7: Ja, voor je 30^e heb ik altijd gezegd. Is me niet gelukt, maar ja. Voor je 30^e moet je kinderen krijgen. Ik kijk dan naar complicaties en andere factoren. Voor die kinderen ook niet leuk als ze hele oude ouders hebben. Dat je als kind een opmerking krijgt: "is dat je opa? Nee mijn vader!" Haha. Dat zo'n kind zich ervoor schaamt dat hij oude vader heeft.

Respondent 5: Nee, dat geloof ik niet. Nee dat geloof ik helemaal niet.

Respondent 7: Nou ja, ik noem dan 1 geval.

Respondent 5: Bij kinderen is het zo, het zijn je ouders. Hoe oud of jong, of hoe gek ze zijn, dat maakt voor kinderen niet uit.

Respondent 7: Oh... Ja? Kinderen willen vlotte, leuke ouders hoor.

Respondent 6: Mijn dochter heeft bij mij ook wel zoiets dat ik oud ben. Dan denk ik wel, ik was 35 toen ik haar kreeg. Maar ik vind dat ik geen oude moeder ben.

Respondent 8: Maar, ja er zit wel een generatie tussen. Ze zit in de puberteit en ze vindt jou sowieso oud.

Allen: Ja, ja.

Respondent 8: Ik denk wel dat als de ouders ouder zijn je minder met je kinderen kan doen. Wat je zegt, het zijn je ouders, qua liefde maakt het niet uit. Maar als er 20, of dan 40, of misschien wel 45 tussen zit, ja 45 kan ook nog, dan maakt wel wezenlijk verschil dan wanneer en 20 jaar tussen zit.

Respondent 5: Het maakt het een verschil, maar het is ook gewoon anders. Het hoeft niet slecht te zijn, maar anders.

Respondent 8: Neeee.

Respondent 5: Als je 22 bent, ga je heel anders met je kinderen om als jij 42 bent, maar dat hoeft niet minder goed of leuk te zijn, maar op een andere manier. Als je 22 bent, ben je ook nog heel erg met jezelf bezig. Dan wil je uit, heb je daar helemaal geen zin in. En ja, kinderen gaan daar gewoon in mee. En dat

zijn misschien wel hele makkelijke kinderen, want die worden op hun armen overal mee naar toe gesjouwd. Als je 35 of 38 bent dan heb je al zo lang op kinderen gewacht en dan heb je ze eindelijk, dan richt je je leven helemaal in naar je kinderen. Als je 22 bent, doe je dat niet. Dan moeten die kinderen zich maar een beetje aan jou aanpassen.

Respondent 6: Ja..

Interviewer: En als een stel elkaar op latere leeftijd ontmoet en nog wat tijd met elkaar willen doorbrenge voordat ze aan kinderen beginnen en op hun 35^e proberen zwanger te raken. Vinden jullie dat zij het dan nog moeten proberen ondanks de complicaties die kunnen meespelen?

Allen: Ja.

Respondent 8: Maar boven je 40^e is er een afkapping, dan neemt het exponentieel toe. Tuurlijk zal het misschien vanaf 25 al zo zijn, maar vanaf je 40^e moet je het echt niet meer doen. Eigenlijk een beetje onverantwoord. Als je graag kinderen wilt, zou ik zeggen dat het tot 35 wel kan.

Respondent 5 / 6 / 7: Ja.

Respondent 5: Je kan niet alles uitplussen en ergens zekerheid over hebben.

Respondent 6: Ik vind ook dat je de dingen moet laten gaan, zoals het is.

Vraagstelling 3: Bij het krijgen van een kind verandert er veel. Je moet je tijd vaak anders gaan indelen. Als je werkt, moet dit gecombineerd worden met het moederschap. Hoe zouden jullie dit aanpakken?

Respondent 6: Ik ben sowieso blij dat ik altijd ben blijven werken. Ik vond het vreselijk dat ik toen niet parttime kon werken toen ik mijn eerste dochter kreeg, dat was toen nog niet zo, kon je niet parttime werken, dus moest ik mijn baan opzeggen. Maar goed omdat het mijn eerste kind was, had ik het druk genoeg met het ontdekken wat het moederschap was, maar na 9 maanden ging ik weer werken en heb daarna altijd gewerkt. Ik zou er niet aan moeten denken. Ik werkte toen zo'n 24 uur. Nu zou ik het absoluut weer zo doen.

Respondent 8: Wat denk je dat er was gebeurd als je niet had kunnen werken?

Respondent 6: Dan was ik zelf ingekakt denk ik.

Respondent 8: Had je misschien wel meer genoten van je kinderen?

Respondent 6: Nee, nee. Ik ben denk ik niet zo'n moeder. Ik ben denk ik een moeder die ontzettend kan genieten van de kinderen, maar ik moet ook heel erg iets voor mezelf hebben. En dat vond ik heel lastig, toen ik op een gegeven moment 4 jaar thuis heb gezeten. Het was alleen maar koffie drinken met de burens en over waspoeder praten en toen dacht ik: ik kom zelf helemaal nergens! En op het moment dat ik weer ging werken, toen dacht ik: ja ik ben gewoon een moeder die de beste moeder kan zijn als ik daarnaast mijn eigen stukje kan hebben.

Respondent 8: Als iemand dat wilt en zeker als diegene een opleiding heeft gedaan dan vind ik absoluut dat iemand moet werken. Maar ik vind wel dat je het zelf moet willen. Als je het niet zelf wilt, moet de maatschappij niet van je verlangen dat je werkt. Maar goed, als je een opleiding hebt gedaan, wil iedereen volgens mij wel werken. En dan vind ik ook wel dat de maatschappij het echt mogelijk moet maken. Er moet voor kinderopvang worden gezorgd. Wat ik van veel mensen begrijp is dat dat nu onvoldoende geregeld is. In mijn beleving, en dat verscheelt natuurlijk per baan, moet je wel minimaal 3 dagen werken. Anders ben je er zo weinig bij. Ik vind dat fulltime werken ook kan, maar dan moet je het wel heel goed organiseren. Je moet er dan wel voor zorgen dat de kinderen niet van hot naar her worden gesleept.

Respondent 5: Ik denk dat het niet kan.

Respondent 8: Er zullen we wel meer zijn die dat vinden. Ik heb zoiets van als je het goed regelt, en ik ken genoeg voorbeelden en waar de kinderen niets tekort zijn gekomen, je het echt wilt het wel kan.

Respondent 5: Maar ik geloof ook wel dat de kinderen niets tekort komen, laat ik dat voorop stellen. Dat geloof ik helemaal niet. Als de kinderen naar een kinderopvang gaan of één van de ouders oppast. Alleen het lijkt mij zenuwslopend voor degene, voor de moeder eigenlijk. De vader doet er dan wel net zo hard aan mee, maar in deze maatschappij is het dan nog altijd zo dat de moeder zich verantwoordelijk voelt. En de vader zegt dan al gauw: ik heb die en die afspraak... En die moeder schikt zich er dan enigszins naar. Maar als ik dan zie dat mensen die dan op hun werk aankomen er dan al een dagtaak op hebben zitten voordat ze beginnen. En dan is alles al paniek. Als ze 2 keer hoesten, kunnen ze dan niet naar de dagopvang...

Respondent 8: Dan heb je het toch niet goed geregeld. Op het moment dat het op die manier moet.

Respondent 5: Dat is op papier zo leuk, maar ik denk zelf...

Respondent 8: Ik heb echt voorbeelden gezien waar het kan, maar dan heb je meestal geen kind bij de dagopvang. Want als het ziek is, mag het er niet heen. Maar dan heb je oppas aan huis. Die oppas kan komen als die een beetje snotterig is. Dan heb je maar heel zelden dat dat problemen oplevert.

Respondent 6: Ja, ja. Ik moet zeggen dat heb ik gehad en ik blijf zeggen dat ik het vreselijk vind al die mensen die hun kinderen in die wippertjes in de morgen om 7 uur door de kou naar de opvang brengen. Ik had oppas in huis. En ik zeg tegen iedereen die werkt: neem iemand in huis. Die komt om half 8, neemt jouw taak over, kinderen liggen nog in bed en niets aan de hand.

Respondent 7: Hoef je ook niet te stressen voordat je naar je werk gaat. Dat is de ideale situatie.

Respondent 6: Jaren gedaan en achteraf voor een schijntje denk ik nu wel eens. Ik heb de ideale oppas gehad waardoor ik dat kon. Ik denk dat ik het ook niet aangekund had hoor.

Respondent 7: Dat is hem het nou juist. Dat zegt respondent 8 ook! Als je het goed regelt...

Interviewer: *Hoe zien jullie de rol van de man daarin?*

Respondent 6: ik vind dat mannen veel meer moeten doen.

Respondent 5: Je moet het samen oplossen. Samen goed regelen en er samen helemaal achter staan. De man hoeft ook niet persé fulltime te werken.

Respondent 7: Ja, de man kan ook parttime werken. Zou kunnen.

Respondent 6 / 8: Ja...

Respondent 7: Maar in ons geval was dat niet zo. Ik ben gestopt met werken en mijn man werkte onregelmatig, dus de keus voor mij was om gewoon thuis te blijven. Ik zou dat ook niet kunnen. Moet je heel goed kunnen organiseren en dat kon ik ook niet. Alleen bij het idee al, dacht ik ojeeh! Hoe moet dat nou? Ik zou het nu weer zo doen. Beslist!

Respondent 5: Ik heb ook niet gewerkt. Kwam ook wel doordat ik in dorp woonde en dan moest ik buiten het dorp werken. En ik was toen heel serieus, serieuzer dan nu en ik vond dat als ik ging werken moest ik er 100% voor gaan en ik wil niet zeggen, niet wetende dat de mentaliteit nu verandert is, ik kan niet een half uur langer blijven want ik moet naar huis voor mijn kinderen. Die keus tussen werk en kinderen wilde ik op mijn werk niet hoeven maken. Dus ik koos ervoor om thuis te blijven. En ik moet zeggen, ik heb er van genoten, ik vond het hartstikke leuk! Ik heb heel veel leuke dingen met mijn kinderen gedaan. Tot op een gegeven moment ik het helemaal zat was om alsmat hetzelve te hebben en toen zei ik tegen mijn man: ik wil weer gaan werken. Hij zei gelijk dat ik dat moest doen. Hij heeft mij daarin enorm gestimuleerd. Er zullen best mannen zijn, en vooral van mijn generatie, waarom de man zegt: kom nou! Maar het was wel moeilijk om als moeder weer aan de slag te gaan. Waren allemaal speciale regelingen voor. Ik vind wel als je werkt dan werk je en hoe je gezinssituatie ook is, daar heeft niemand iets mee te maken! Dat moet je zelf regelen. Vind ik absurd als je dat niet doet!

Respondent 8: Ja, je hebt een afspraak met je baas.

Respondent 5: Ja precies! Komt ook wel een beetje door de slechte ervaringen die ik daar mee heb gehad hoor.

Vraagstelling 4: *Op een forum op het internet vond ik een discussie over BAM (bewust alleenstaande moeders). Eén bericht wat ik op dit forum vond, wil ik jullie voorlezen:*

Hoi,

Ik word dit jaar 30 en ben ook nog single. Mijn kinderwens groeit met de dag, zeker nu heel veel vriendinnen en kennissen kinderen krijgen (of zelfs al aan de tweede of derde toe zijn). Daar komt bij dat ik endometriose heb, dat is kortgezegd een aandoening waarbij baarmoederslijmvlies ook buiten de baarmoeder voorkomt en dat KAN vruchtbaarheidsproblemen geven. Hoe dat bij mij zit willen ze nog niet gericht onderzoeken, omdat ik dus nog single ben en zwanger proberen te raken nog niet direct aan de orde is. Wel zegt mijn arts dat mensen met deze aandoening het best vóór hun 25e kinderen kunnen krijgen omdat het daarna al snel moeilijker wordt. Dus hierdoor ontstaat er onderhand wel enige druk bij mij (ik weet dit nu sinds bijna een jaar).

Na het volgen van Babyboom op tv ben ik serieuzer een standpunt aan het innemen over bewust alleenstaande moeder worden. In dat programma zat namelijk een vrouw die haar tweede kindje alleen

kreeg, en zij was dolgelukkig en deed het ook ongelooflijk goed! Voor mijzelf ben ik er nog lang niet uit, ik hoef van mezelf ook nog niks definitief te beslissen. Die grens heb ik voor mijzelf bij mijn 30e verjaardag gelegd.

Tot nu toe vind ik het allemaal heel dubbel. Aan de ene kant denk ik: ik ga eraan werken dat ik financieel alles echt stabiel heb (zover ben ik nu wel ongeveer) en dat het in mijn huis zou kunnen (dat zou dan mogelijk verhuizen worden). Liefde heb ik genoeg te geven, daar twijfel ik niet aan. Ik ben wel van mening dat je er niet vanuit moet gaan dat je omgeving je zal steunen. Als dat gebeurt is dat fijn, en mooi meegenomen, maar ik zou dan degene zijn die voor een kindje kiest en niet mijn omgeving, dus hoeven zij er ook niet voor op te draaien. En daar wringt de schoen eigenlijk. Ook vind ik eigenlijk dat een kind gewoon recht heeft op twee ouders. Maar wie weet kom ik later alsnog een man tegen met wie ik oud word. En dan nog iets heel belangrijks: hoe zit het met een donor? Zou ik een bekende (durven) vragen of naar een spermabank of zoiets gaan? Dat eerste lijkt me erg moeilijk vanwege het feit dat je elkaar dan altijd tegenkomt en de "vader" dan misschien ooit wel spijt krijgt. Dat tweede lijkt me erg moeilijk omdat je de vader juist niet kent en dus niet weet hoe die is... En stel dat je een kind krijgt met een handicap, of andere gezondheidsproblemen, of een kind dat moeilijk handelbaar is of zo? Kan je dat in je eentje?

Kortom: ik denk er regelmatig over na, maar ben er nog niet uit. Ik blijf hier met veel interesse meelesen (en misschien ook wel schrijven, als ik nog iets zinvol te zeggen denk te hebben hihi).

Groetjes

Nou wil ik jullie om een reactie vragen. Als jij je mening zou moeten verkondigen op dit forum, wat zou dat dan zijn?

Respondent 7: Ze heeft er heel goed over nagedacht, maar ik vind 1 ding heel belangrijk. Dat ze rekening moet houden met het feit dat het kind moet weten wie de vader is. Of het nou een vriend is of iemand van de spermabank. Ik vind dat heel belangrijk. Vooral voor het kind.

Respondent 6: Weet je wat ik er nou van vind...

Respondent 5: Ja, waar ben je nou mee bezig??! Ga ff na, je bent pas 30! Wacht even rustig af!

Respondent 6: Haha, ja inderdaad!

Respondent 8: Maar ze heeft wel een...

Respondent 5: Maar je kunt niet het hele leven uitstippelen.

Respondent 6: Dat heb ik ook hoor.

Respondent 8: Ze weet dat ze een aandoening heeft, er is een advies over gegeven. Dus op moment dat je dat van je af zet en je denk dat komt later wel, en het komt later aan de orde, dan neem je misschien jezelf kwalijk dat je dat niet eerder hebt gedaan.

Respondent 5: Als ik dit lees denk ik je moet hier helemaal niet aan beginnen! Ze willen alles gepland hebben en dan begin je aan een kind?!

Respondent 6: hahaha.

Respondent 8: Stel dat ze 35 is.

Respondent 5: Ik denk dit is zo iemand die heel gepland leeft en dan aan een kind begint. Ze gooit haar hele leven op de kop.

Respondent 7: Zo denk ik er helemaal niet over.

Respondent 6: Alleenstaande moeder vind ik prima. Maar ik zou er zelf niet voor kiezen. Dat babyboom vind ik ook zo'n belachelijk programma en dan zij die zoo gepland leeft. Dit gaat nooit goed.

Respondent 8: Dat vind ik wel heel erg gepsihologiseerd.

Respondent 7: Ja.

Respondent 8: Ze wil heel graag moeder worden. Liefde heeft ze zat. Ze denkt er goed over na en springt niet gelijk in het diepe. Je kunt dan wel zeggen ze regelt het allemaal zo, maar ik vind dat ze zich gewoon goed voorbereid. Ze wikt en ze weekt. Als ze besluit dit te doen, is ze wel heel weloverwogen.

Respondent 5: Ik heb ook wel nagedacht over moederschap, maar niet op de manier van wanneer, op welke leeftijd etc.

Respondent 6: Ik ook niet.

Respondent 7: Ik wel hoor. Ik heb er wel over nagedacht.

Respondent 8: Ik heb er eigenlijk nooit over nagedacht of het belangrijk is om het kind te laten weten wie de vader is. Maar als je gebruik maakt van de spermabank weet je dus helemaal niet wat de achtergrond is van de vader, dat lijkt me wel...

Respondent 7: Maar daar is wel wat over bekend hoor. Je kunt een profiel enzo kiezen. Je kunt zelf beslissen of je daar wel of niet wat mee te maken wilt hebben.

Respondent 8: Of het een criminele achtergrond weet je dan nog niet, dat zal niet in een profiel staan. Vind ik eng.

Respondent 5: Dat blijft sowieso eng. Ook als je een bekend hebt. Hoe ontwikkelt zich dat verder? Dat weet je toch niet.

Respondent 8: Als je een bekende hebt, weet je toch iets meer. Ik zou meer voor een bekende kiezen, maar het lijkt me doodeng om het te vragen. Ik vind het heel lastig!

Vraagstelling 5: *Bij mij in de straat wonen een groot aantal gezinnen. Aan een aantal van hen wil ik jullie graag voorstellen:*

- *Piet (32) & Annemarie (30) hebben 2 kinderen. Maud van 3 jaar en Daan van 1,5 jaar. Piet werkt fulltime als makelaar en Annemarie werkt 3 dagen per week als doktersassistente. De kinderen verblijven 2 dagen per week op de kinderopvang en 1 keer in de week passen de ouders van Piet op de kinderen.*
- *Jan (40) en Kees (42) hebben ook 2 kinderen. Mark van 2 en Roeland van 6 maanden. Beide kinderen zijn geadopteerd en zijn in Suriname geboren. Jan en Kees werken allebei 4 dagen per week. Jan als directeur van een multinational en Kees als accountant. De kinderen verblijven 3 dagen per week op het kinderdagverblijf.*
- *Barbara (23) is een alleenstaande moeder en heeft een dochtertje van 5. Ze werkt 2 dagen per week als telefoniste en ontvangt een uitkering. Wanneer Barbara aan het werk is past haar moeder op haar dochter Melanie.*
- *Maria (26) en Boudewijn (26) hebben 5 kinderen in de leeftijd van 6 jaar tot 1 maand oud. Maria werkt niet en blijft iedere dag thuis voor de kinderen. Boudewijn werkt als vrachtwagenchauffeur en is veel weg van huis.*

Wat is volgens jullie het ideale gezin? Als je kijkt naar leeftijd, gezinssamenstelling en de rolverdeling. Zou je per gezin kunnen aangeven wat je van het gezin vindt.

Respondent 7: Ik mis een echtpaar die allebei voor de kinderen werken. Dat vind ik het ideale gezin.

Respondent 6: Dat vind ik ook.

Respondent 5: Stel 3 zorgt allebei voor kinderen.

Respondent 7: Ideale gezin is voor mij wanneer beide ouders parttime werken en allebei dus voor de kinderen zorgen.

Respondent 5: Ik denk dat het ideale gezin niet bestaat. Ligt er maar net aan hoe je het met elkaar geregeld hebt. Als je het samen goed geregeld hebt en je bent daar tevreden over dan is dat het ideale gezin.

Respondent 6: Ja.

Respondent 8: Ik vind het alle 4 wel ideale gezinnen.

Respondent 6: Als ik naar mezelf kijk, zouden Piet & Annemarie mij het meeste aanspreken.

Respondent 8: Ja, mij ook.

Respondent 6: Omdat zij 3 dagen werkt en hij fulltime en de kinderen zijn maar 2 dagen bij de kinderopvang. Opa en oma passen ook op. 2 dagen kinderopvang vind ik maximaal. Kinderen moeten niet zo klein al een halve week bij de kinderopvang zitten. Dat vind ik geen prettig idee. Als opa en oma komen vind ik dat toch anders. Hoop dan wel dat ze thuis komen. Er moet niet gesjouwd worden. De omgeving moet niet te veel veranderen. Dat is onrustig.

Respondent 5: Ja vind ik ook. Jan en Kees hebben het ook goed geregeld.

Respondent 6: Ik vind Maria jammer dat ze zo thuis zit.

Respondent 5: Nou ze heeft 5 kinderen!

Barbara is moedig. Die uitkering is minder.

Ik kies ook wel voor Piet & Annemarie. Is wel standaard, maar staan wel beide in de wereld. Hebben het goed geregeld. Zijn allebei met de kinderen. Huisje, boompje, beestje, loopt het soepelst. Meest ideaal voor kinderen.

Carrière

Vraagstelling 1: *Kunnen jullie reageren op de volgende stelling: **Ik werk om te leven, ik leef niet om te werken.***

Respondent 5: Zit van alles wel wat in. Ik kan niet zeggen dat ik het ermee eens ben. Voor een deel. Je werkt om te leven. En je leeft om te werken. Nou, eigenlijk ook weer niet nee. Er zijn andere dingen als alleen maar werken. Niet alleen werk is belangrijk.

Respondent 6: Ik zie het ook zo dat wij, in ieder geval ik als ik voor mezelf praat, heel lang heb kunnen werken omdat ik het alleen maar leuk vond. In die situatie zaten wij. Ik ging met heel veel plezier naar mijn werk. Ik heb ook altijd gedacht dat als ik het niet meer leuk zou vinden dan kap ik ermee. Dat ligt nu wel anders nu wij studerende kinderen hebben. Ik kan nu niet zomaar stoppen. Plezier is veel belangrijker dan financieel.

Respondent 7: Vind ik ook.

Respondent 5: Ik denk dat het ook altijd geldt. Als je niet met plezier werkt, vergalt het je leven. En dan kan je ok niet zo'n goede prestatie leveren in je werk.

Respondent 8: Ja dat laatste is absoluut waar. Ik werk ook om te leven. Zou een probleem hebben als ik niet werk. Ik moet mijn huis betalen, dus in die zin wel. Als ik een rijke man aan mijn zijde zou hebben en ik hoef daardoor niet meer te werken, zou ik toch blijven werken. Ik werk ook om mezelf het gevoel te geven dat ik waardevol ben. Het gevoel hebben iets voor de maatschappij te doen, je nuttig maken. Contact met anderen.

Respondent 6: Toch je eigen wereld daarin.

Respondent 5: Je wordt gewaardeerd om wie je bent. En om wat om je heen is.

Respondent 6: Daarom vind ik het altijd jammer als ik jonge mensen zo prestatiegericht bezig zie met dat werk. Werken, werken en een topfunctie hebben. Is dat wel zo leuk? Een baan waar misschien een minder kaartje aanhangt dat is misschien nog wel leuker.

Vraagstelling 2: *Onlangs las ik in een tijdschrift een interview met Neelie Kroes. (Neelie Kroes (66) is een Nederlands politica van de politieke partij de VVD. Momenteel is zij Europees Commissaris belast met de portefeuille mededinging. In 2007 staat Kroes op nummer 59 op de Forbes-lijst The 100 Most Powerful Women.)*

Zij liet in het interview weten dat het belangrijk is dat vrouwen studeren en dat meer vrouwen op topfuncties moeten komen. Wat vinden jullie van haar uitspraak?

Respondent 5: Nou vind ik wel. Er zijn volgens mij in Nederland even veel mannen als vrouwen. Maar de verdeling in topfuncties tussen mannen en vrouwen is nu wel heel erg scheef. Het is sowieso erg goed voor het bedrijfsleven en de overheid dat je hele andere discussies krijgt wanneer vrouwen aan de top staan. Vrouwen benaderen dingen toch op een hele andere manier. Ik wil niet zeggen slechter of beter maar anders. En daardoor gaan mannen zich ook anders gedragen, het is een wisselwerking. Denk dat je dan een meer evenwichtigere samenleving krijgt.

Respondent 8: Ja. Dan worden er ook argumenten aangevoerd die mannen niet zo snel naar voren brengen. Door de gelijke afspiegeling van een samenleving krijg je meer datgene dat leeft dat naar voren wordt gebracht.

Respondent 7: De opmerking over dat vrouwen meer moeten studeren vind ik heel persoonlijk. Moet de vrouw zelf weten. En als er vrouwen zijn die zeggen dat ze daar geen zin in hebben of geen behoefte aan hebben en liever huisje, boompje, beestje willen dan moet je ze daar vrij in laten. Maar ik vind wel als vrouwen gaan studeren dat ze allemaal de kans moeten krijgen om aan de top te komen.

Respondent 6: En ook gelijkstelt moeten worden aan de mannen.

Allen: Ja.

Respondent 5: Heel moeilijk. Ik denk dat het voor mannen met een topfunctie al heel moeilijk is om 60 uur per week te werken en daardoor weinig tijd te hebben voor een sociaal leven.

Respondent 6: Maar wat respondent 8 net al zei dat als je het echt goed organiseert, kunnen vrouwen ook aan de top komen. Maar je moet dat inderdaad heel goed organiseren en ja misschien wel getrouwd zijn met een man die daar wel weer evenwicht in kan brengen.

Vraagstelling 3: *Er zijn vrouwen die besluiten minder te gaan werken of zelfs stoppen met werken als zij een partner ontmoeten die een goede baan heeft en het financieel mogelijk is om 2 mensen te onderhouden met 1 salaris. We gaan er dan vanuit dat ze geen kinderen hebben. Kun jij je vinden in het besluit van deze vrouwen?*

Respondent 8: Als zij dat willen, ja... Maar als zij een goede opleiding hebben, vind ik dat wel zonde moet ik zeggen. Maar aan de andere kant als zij daar geen zin meer in hebben, moet er niet gezegd worden dat ze door moeten werken. Er wordt dan wel eens gezegd: je hebt een goede opleiding, die ook deels betaald is door de overheid, dan gooi je dus geld weg. Dat is wel zo. Mijn voorkeur gaat dan uit dat je wel wat doet richting de maatschappij met je opleiding. Maar ja, als je het niet wilt, dan wordt het ook niet makkelijk.

Respondent 5: Ik zou het zelf niet doen. Vind het zelf gewoon, spreek ik voor mezelf, om gewoon samen een stukje te doen. En dan ook dat deel, wat voor werk dan ook, al is het bij de AH, dat deel helemaal voor jou. Anders als je niet werkt en geen kinderen hebt, moet je toch meer hobby's hebben om jezelf te vermaken.

Respondent 6: Ja.

Respondent 8: Golfen, tennis....

Allen: hahah.

Respondent 8: Maar deze kiest ervoor...

Respondent 5: Het is heel persoonlijk. Ik zou er zelf niet voor kiezen, maar als iemand dat wilt, moet je dat zelf weten. Vrijheid blijheid! Alleen argument ik hoef niet te werken, want mijn man onderhoud mij daar word ik een beetje misselijk van. Daar kan ik helemaal niet tegen!

Respondent 7: Ik zou blijven werken. Je haalt daar zoveel uit. Ook wat je zegt, de financiële kant. Hoe zou je het moeten doen? Je zit toch in dat ritme. Ik vind het geen reden om te stoppen met werken.

Respondent 6: Als mensen een dagje minder gaan werken om huishouden te doen, denk ik prima. Maar ik heb ook altijd een beetje moeite met die vrouwen die thuis een beetje golfen en de man werkt zich uit de naad. Kom op, werken! Schop onder je kont.

Vraagstelling 4: *Nu wil ik jullie vragen te reageren op een aantal stellingen. Ben je het eens of oneens met deze stelling en kan je dit ook beargumenteren?*

- *overwerken hoort erbij*
- *je telt pas mee in de maatschappij als je een baan hebt*
- *de ideale baan is een baan waarbij je een goed salaris hebt en goede secundaire arbeidsvoorwaarden.*
- *Een studie is garantie voor goede baan*

1.

Respondent 8: Dat hangt van het soort werk af. Als ik naar mijn baan kijk, ik heb geen 9 tot 5 baan. Als er op en dag meer dingen op je pad komen dan moet je dat gewoon doen. Soms wordt er gezegd dat je het niet goed regelt als je niet binnen de uren je werk afkrijgt, maar bij mijn werk hoort het er gewoon bij. Maar bij veel andere banen moet je gewone uren hebben. En als het een keertje naar voren komt dan vind ik dat je bereid toe moet zijn, tenzij de omstandigheden dat niet toe laten.

Interviewer: *Vind je dat je er altijd betaald voor moet krijgen?*

Respondent 8: In mijn geval niet. Maar een caissière bij AH moet dat wel uitbetaald worden.

Respondent 5: Daar ben ik het mee eens. Ligt helemaal aan de baan en salaris. Bij sommige banen wordt betaald voor de baan en ja in hoeveel uur je dat dan doet.

Respondent 6: Maar goed, wij vinden het heel normaal dat we moeten overwerken. Wij doen dat ook.

Respondent 5: Maar ik vind wel dat als dat structureel is dan betekent dat er eigenlijk iemand bij moet omdat er gewoon te veel werk is. Kijk wij doen dat gewoon.

Respondent 8: Ik vind dan wel dat als je eens overwerkt, dat je ook eens een uur eerder weg kan. Daar moet soepel mee worden om gegaan. Kwestie van vertrouwen. Maar als het te vaak voorkomt, moet er iemand bij of moet je afspraken maken dat je het dan wel betaald krijgt.

Respondent 5: Ja precies. Moet flexibel mee om worden gegaan. Ik ben ook wel eens een uurtje eerder naar huis gegaan als dat uitkwam.

Respondent 7: Ik vind het niet vanzelfsprekend. Ik vind dat je binnen de uren dat je werkt, moet je je werk kunnen doen. Dat vind ik wel. Met uitzonderingen vind ik dat prima en moet dat altijd uitbetaald worden.

Respondent 8: En zoals zij dat doen wat vind je daar van?

Respondent 5: Het geeft ook wat vrijheid vind ik. Dan kan je af en toe ook eerder weg. Was vooral fijn toen de kinderen nog klein waren. En daarom ben ik eerder niet gaan werken, omdat ik dan zo die vast uren had.

Respondent 7: Maar het moet niet vanzelfsprekend zijn.

Respondent 8: Maar heb jij die mentaliteit van huis uit mee gekregen? Dat is denk ik wel belangrijk, want er zijn ook veel mensen die net als respondent 7 gewoon hun werk willen doen in de uren die er voor staan.

Respondent 5: Dat ben ik helemaal met je eens! Sommige gaan op hun horloge kijken en dat vind ik zo vervelend.

Respondent 6: Ja dat je het zo doet, dat snap ik niet.

2.

Respondent 7: Dat denk ik wel. Dat heb ik zelf zo ervaren. Toen ik 30 was kwam een beetje die opkomst van de vrouwenemancipatie.

Respondent 5: Ja.

Respondent 7: In die tijd was het ook heel belangrijk dat je buiten de deur werkte.

Respondent 5: Ja, je moest je bijna verdedigen als het niet zo was.

Respondent 7: Ja, precies. En wat doe je dan de hele dag enzo. Dat vond ik een beetje een nare tijd. In ieder geval de manier waarop het ging wel.

Respondent 5: Dan werd er tegen je gezegd: "Hé jij, wat doe jij dan!?" En dan zei ik: ik zit de hele dag thuis.

Respondent 7: En dat werd er al snel gezegd: kan je er dan niet bij gaan werken?! Je kan dat helemaal niet.

Respondent 5: Ik denk dat het nu echt omgekeerd is. Wanneer iemand nu thuis blijft en niet gaan werken. Ik ken bijvoorbeeld mensen die heel moeilijk zwanger raakten en dan nu eindelijk een kind hebben. En die zeggen: ik heb zoveel moeite moeten doen en nu wil ik gewoon een paar jaar van mijn kinderen genieten. En alleen met mijn kinderen bezig zijn. En die moeten zich nu verdedigen omdat ze niet gaan werken!! Ik vind het dan een goede keuze om thuis te blijven.

Respondent 8: Op het moment dat het een bewuste keuze is dan heb ik daar geen moeite mee. Als je in de WW zit, heb ik daar soms wel moeite mee. Dat zijn vaak mensen, en dan wil ik ze niet over 1 kam scheren, maar die liever lui dan moe zijn. Je moet dan wel wat doen als je niet werkt. Zoals wanneer je voor je kinderen wilt zorgen, draag je wat bij.

Respondent 5: Toen ik ging werken, moest ik mij ook verdedigen dat ik ging werken. Tegenover vriendinnen die nog gewoon thuis waren. "Wat doe je dan met de kinderen en waar gaan ze heen?" Het heeft nu een beetje een omslag gehad. Maar ik vind dat als je bijvoorbeeld door een reorganisatie thuis komt te zitten, vind ik dat anders. Ik denk dat het voor die mensen best moeilijk is hoor. Tegenwoordig zie je bijna iedereen in de ochtend wegrijden.

Respondent 8: Je hebt er waarschijnlijk zelf veel moeite mee en als je dan je best doet, maar je komt niet aan de bak, kan je het gevoel hebben er buiten te zijn. Maar zo zou ik niet tegen die mensen aankijken. Veel mensen die in de WAO komen, moeten gewoon een schop onder de kont krijgen.

Respondent 6: Ja!

Respondent 8: Je moet beter je best doen om aan een baan te komen. Soms krijgen wij brieven op uitgezette vacatures en dan druipt het er vanaf dat het een soort verplichte brief is. Daar kan ik geen greintje waardering voor opbrengen. Die mensen profiteren natuurlijk van jou.

3.

Respondent 8: Nee, wat respondent 5 net zij is dat een goede baan waar je plezier bij hebt, waarbij je het gevoel hebt gewaardeerd wordt. Het is natuurlijk schitterend als die ook aardig betaald en er leuke secundaire arbeidsvoorwaarden bij zitten. En als die laatste twee er niet zijn, is het misschien ook onaangenaam. Ik denk dat het een combinatie van die drie moet zijn.

Respondent 5: Daar denkt niet iedereen hetzelfde over.

Respondent 6: Ik denk dat ik voor iets minder geld een leuke baan zou hebben, zou ik tevreden zijn.

Respondent 8: De ideale baan?

Respondent 6: Ja, de ideale baan. Voor mij heb ik altijd een ideale baan gehad. Ik vind dat ik goed betaald wordt, maar toch wordt er erg gemopperd op het salaris. Nou dan denk ik: ik vind het ok.

Interviewer: *Jullie stellen dus plezier bovenaan als ik het goed begrijp?*

Allen: Ja!

4.

Allen: Nee!

Respondent 8: Inkoppertje...Als je een hele goede studie hebt gedaan, kan het best zo zijn dat je helemaal geen goede baan krijgt. Ik ken mensen die 2 studies hebben gedaan, maar die zijn communicatief helemaal niet vaardig. Er zijn een heleboel andere factoren die maken of je een goede baan krijgt.

Respondent 7: Komt nog wel meer bij kijken....

Respondent 5 / 6: Ja.

Respondent 5: Karakter en persoonlijke eigenschappen zijn medebelangrijk.

Respondent 6: In mijn tijd was het nog zo dat je zonder een studie aan een hele leuke baan kon komen en dan tijdens je werk wat kon opkrabbelen. Ze vragen nu natuurlijk zoveel van je, terwijl ik denk, ja met al die diploma's... Je kan het wel allemaal uit een boekje leren, maar het gaat er bij sommige functies om dat je met mensen om kunt gaan. Wat respondent 8 net zei is dat je communicatief vaak heel sterk moet zijn. Een studie zegt nog helemaal niets. Ik heb mensen gezien die een studie hadden voor verpleging, maar nog naar aan het bed hebben gestaan, nou dat waren echt sufkonden hoor!

Respondent 5: Ik denk dat het tegenwoordig wel veel moeilijker is om zonder studie aan een baan te komen.

Respondent 6: Ja.

Respondent 8: Voor bijna alles wordt tegenwoordig wel een papertje gevraagd.

Respondent 6: Bij de AH vragen ze zelfs mensen met een Havo-opleiding! Daar heb ik wel moeite mee.

Respondent 7: Ja, inderdaad.

Respondent 8: Daar heb ik niet zo veel moeite mee. Ik ga liever naar de Plus dan naar de Nettorama omdat je bij de Plus fatsoenlijk te woord wordt gestaan. Als je iets vraagt, wordt je gewoon geholpen. Bij de Netto lopen ze langs je heen en dat heeft toch te maken met het soort personeel wat je hebt.

Respondent 6: Ja.

Respondent 8: Dus ik kan me er wel wat bij voorstellen.

Respondent 7: Maar dat heeft toch niets met opleiding te maken?! Heeft met klantvriendelijkheid te maken.

Respondent 8: Nou.... Sommige mensen hebben het van zichzelf in zich. En een studie kan daarbij helpen.

Respondent 5: Bij AH worden mensen erop getraind hè. Bij de Edah bijvoorbeeld niet.

Respondent 7: Die worden daar zo neer gezet?

Uiterlijk

Vraagstelling 1: *Marijke Helweger heeft een aantal cosmetische ingrepen ondergaan. Zij maakt hier overigens geen geheim van en is zelfs uitgeroepen tot ambassadrice van de cosmetische chirurgie. Wat vinden jullie van haar? (FOTO laten zien → Uitleggen vraag. Wil niet weten wat ze van haar vinden als persoon maar over haar standpunten en over cosmetische chirurgie)*

Allen: Oh... hahah!

Respondent 8: Hoe oud is dat mens?

Respondent 6: Volgens mij over de 60....

Respondent 5: Ik moet eerlijk zeggen, ik vind het een vreselijk mens, maar ik vind het toch wel positief hoe ze zichzelf opstelt. Ze trekt zich toch van niemand wat aan. En ze zegt gewoon, ik voel me daar top bij en daarom doe ik het. Ja, ik vind het verschrikkelijk hoe ze eruit ziet, maar ze doet het toch maar. Er zullen veel mensen zijn die het graag willen, maar niet durven.

Respondent 6: Hahaha...

Respondent 5: Ik heb ook iets laten doen, ik heb mijn ogen laten optrekken.

Allen: Hahahah, laat het wel vast gelegd worden op camera!!! Hahhhaha

Respondent 5: Ik zei vroeger: wat een onzin!! Maar het is toch vervelend als het allemaal gaat hangen.

Respondent 6: Hahahah.

Respondent 7: Als je er last van hebt hè!

Respondent 5: Ja ik had er ook last van en iedereen vroeg telkens maar: ben je zo moe? Wat zie je er moet uit. Terwijl dit helemaal niet zo was!

Respondent 8: Dat vind ik toch wat anders.

Respondent 5: Ik heb er wel even moeite mee gehad hoor. Want toen het moment daar eenmaal was, dacht ik: dit is toch belachelijk... je mankeert niets en je gaat je laten opereren. Belachelijk! Een vriendin zei tegen mij: je moet niet zo zeuren, het kan nu toch! Je moet het gewoon doen, wees blij dat het nu kan. Vroeger had je mascara, nu plastische chirurgie. Het verschuift gewoon een beetje.

Interviewer: *Zie jij dat als hetzelfde mascara en plastische chirurgie? Past dat in 1 hokje?*

Respondent 5: In 1 hokje vind ik wel heel ver gaan. Het ene is toch echt een chirurgische ingreep en het ander is toch, ja dat kun je wegwassen. Ik vind het wel erg dat vrouwen van 30 daarmee beginnen.

Respondent 8: Dat vind ik belachelijk.

Respondent 7: Ze worden steeds jonger.

Respondent 5: Ja ik vind het idioot. Hoe zouden die eruit zien als ze 60 zijn!? Wat moeten ze dan nog doen?

Respondent 6: Ja.

Respondent 7: Ja, hoe zie je er dan uit? Ik vind het iets triest hebben.

Respondent 6: Ik ook.

Respondent 7: Mensen die niet oud durven worden. Ik vind het verschrikkelijk. Ik zou het echt nooit overwegen, echt niet hoor. Als ik niets meer zou kunnen zien, dan zou ik daar wel aan denken. Maar nee, helemaal niet.

Respondent 6: Ik ben dus ook aan het nadenken om mijn oogleden te laten doen. Een paar jaar geleden dacht ik, nou ja zeg! Maar nu denk ik ook, ja... Mijn dochter zegt ook: je ogen hangen en ja hoe meer ze het zeggen hoe meer ik het voel. Het wordt zwaar. Dat is nog wel wat ik zou doen, maar als ik naar haar kijk dan vind ik het bijna treurig. Och mens je was misschien veel leuker geweest met een paar rimpels.

Respondent 8: Maar zij voelt zich er geweldig bij, dat is natuurlijk wel een argument.

Respondent 5 / 6: Ja.

Respondent 6: Dat vind ik ook wel knap. Ze krijg het over d'r heen.

Respondent 5: Ja zoveel kritiek, maar ze trekt zich er niets van aan. Dat vind ik 'aantrekkelijk' aan haar. Pittig!

Respondent 7: Dat moet je natuurlijk ook wel blijven zeggen dat je je daar zo fantastisch bij voelt. Ja!

Respondent 6: Ja, je kan bijna niet meer terug.

Respondent 7: Ik heb daar soms ook wel mijn twijfels bij. Waarom is dat zo? Je bent daar constant mee bezig met dat uiterlijk.

Respondent 5: Ja maar dat zijn toch een heleboel mensen.

Vraagstelling 2: *Een veelgehoorde uitspraak is: **echte schoonheid zit van binnen**. Kunnen jullie je vinden in deze uitspraak. Zijn jullie het hier mee eens of oneens.*

Respondent 6: Dat geloof ik wel.

Respondent 5: Als jij heel happy bent, straal jij zoveel uit.

Respondent 6: Dat is zo, vind ik ook. Ik vind dat er tegenwoordig heel veel over mensen wordt gezegd: die ziet er ook niet uit, moet je die eens zien. Daar heb ik zo'n hekel aan als mensen dat doen! Maar soms kan

je tegenover iemand zitten die niet mooi is, maar als je een tijdje met degene praat, wordt die vanzelf mooier.

Respondent 7: Het gaat om de uitstraling.

Respondent 6: Dan zie je helemaal niet meer dat iemand minder mooie dingen heeft.

Respondent 7: Maar ja, wat is mooi hè...

Vraagstelling 3: *Vorig jaar bracht documentairemaakster Sunny Bergman de documentaire 'Beperkt Houdbaar' uit. In deze documentaire stelt zij het negatieve zelfbeeld dat veel vrouwen zouden hebben door de media ter discussie. Veel meisjes zouden een rolmodel hebben en hoge eisen aan hun uiterlijk stellen. Zij zouden streven naar het ideale uiterlijk. Wat vinden jullie hiervan? En wat is volgens jullie het ideale uiterlijk?*

Respondent 5: Dat is er niet.

Respondent 8: Voor de een is dat heel anders dan voor de ander.

Interviewer: *Wat zou dat dan voor jou zijn?*

Respondent 8: Nou dan zou ik dat wel weten haaha. Moet ik dat allemaal gaan zeggen? Ik zou groter hoofd, kleinere neus willen hebben. Grotere boezem. Iets meer dij. Rug moet rechter.

Respondent 7: Ik ben wel tevreden met mezelf hoor.

Respondent 6: Oh, wat heerlijk!!!

Respondent 7: Ik denk altijd zie er nog wel goed uit. En als ik dan naar de leeftijd kijk, denk ik kom er nog goed vanaf. Dat heb ik heel vaak.

Respondent 6: 20/30 kilo minder mag bij mij wel. Rechte tanden, ogen beetje omhoog. Voor de rest ben ik denk ik wel tevreden over mezelf.

Respondent 5: Ik ben heel tevreden over mezelf, ja er zou wel 20 kilo af mogen, zou leuk zijn.

Vraagstelling 4: *Uit onderzoek is gebleken dat mensen met een mooi uiterlijk succesvoller op de arbeidsmarkt zijn dan mensen met een minder mooi uiterlijk.*

Wat vinden jullie hiervan? In hoeverre denken jullie dat uiterlijk belangrijk is binnen de huidige maatschappij?

Respondent 8: Als je een functie hebt waarbij je uitstraling heel belangrijk is, dan moet je geen lelijke tanden hebben, maar er olijk uitzoen. Maar als je werk doet, bijvoorbeeld productie, dan maakt dat niet zo veel uit. Gaat dan om representatieve baan.

Respondent 6: Ja, ja.

Respondent 5: Wat je ook doet, moet je er wel verzorgd uit zien. Smet schoonheid heeft het niet te maken. Iemand kan niet heel mooi zijn, maar kan wel heel leuk iemand zijn. En door uitrusting is het dan een heel leuk iemand. Maar als iemand niet mooi is en er onverzorgd uitziet, ja dan vind ik dat storend. En dan maakt de functie niet zo uit.

Respondent 6: Ja dat vind ik ook.

Respondent 7: Als ik ergens binnen kom en ik zie een leuke vrouw zitten en ze heeft nog niets gezegd, ja dan vind ik dat toch... Je bent een visitekaartje.

Respondent 6: Ik ken iemand die er een beetje onsmakelijk uitziet. Daar kon ze niets aan doen, had allemaal bulten in gezicht. Die heb ik een dag op haar werk meegemaakt. Mijn ogen bleven op haar gericht. En ja, dat vond ik zo vervelend van mezelf. Ze had een functie waarbij ik me kan voorstellen dat mensen zoiets hadden van hmm.. Wie weet is ze wel heel aardig. Daar kun je wat aan doen. Je hoeft er niet zo uit te zien. Je kunt jezelf wel goed verzorgen. Toch had ze iets dat de mensen dol op haar waren. Als ik hele mooie meiden en jongens aan de top zie, krijg ik altijd zoiets van hm.

Respondent 8: Dat is een vooroordeel. Je weet niet of dat klopt. Misschien zijn ze wel heel goed.

Respondent 6: Nee, ik weet niet of dat klopt. Dan denk ik oh bah wat glad. Ben ik niet altijd van gecharmeerd die hele mooie mensen aan de top.

Relatie

Vraagstelling 1: *Tegenwoordig eindigt 1 op de drie huwelijken in een scheiding. Scheiden lijkt een trend te worden? Hoe denken jullie over scheiden?*

Respondent 8: Bij trend krijg ik het idee dat je elkaar na-aapt en zo zie ik het niet. Maar ik vind het wel heel verdrietig. Heel triest dat zo veel huwelijken mislopen.

Respondent 7: Ik heb niet het idee dat mensen tegenwoordig zo snel willen scheiden hoor. Dat wordt zo vaak gezegd. Ik heb het een paar keer van dichtbij meegemaakt, dat doe je niet zomaar, daar gaan jaren gaan daaraan vooraf.

Respondent 8: Maar het gebeurt wel heel veel.

Respondent 7: Maar ik denk dat je pieken en dalen hebt.

Respondent 5: Het gebeurt nu misschien meer omdat vrouwen financieel onafhankelijk zijn.

Respondent 7: Ja precies. In onze generatie kwam dat toch minder voor. En toen kreeg je de periode van de emancipatie.

Respondent 5: En dat wil niet zeggen dat in die tijd de huwelijken veel beter waren. Mensen accepteerden veel meer. Bleven gewoon bij elkaar denk ik.

Respondent 7: Ook financieel. Veel vrouwen werkten nog niet. Dan stap je ook niet zo snel op, ja waar moet je naar toe? Hoe gaat dat verder, dat heeft er zeker mee te maken.

Respondent 6 / 8: Ja.

Respondent 7: Vrouwen zijn zelfstandiger geworden.

Respondent 6: En mondiger.

Respondent 5: Ik denk dat, ook door de media, dat er een beeld is dat het optimaal moet zijn. Je moet alles uit het leven halen wat erin zit. En als het even niet zo optimaal gaat, nou dan worden ze toch heel ongedurig. En ja, je neemt zo'n stap niet zo heel snel. Maar als er eenmaal gebroed is zegmaar, dan gaan ze steeds verder. Het moet allemaal wel perfect zijn.

Respondent 6: En dat wordt het ook nooit. Vind ik ook. Je kunt wel 10 keer scheiden in een huwelijk. Er zijn altijd wel momenten dat je denkt dit vind ik helemaal niet leuk. Maar ik denk wel dat er tegenwoordig heel snel wordt gedacht. Oh het gaat niet mee... De mogelijkheden zijn makkelijker gemaakt. Als vrouw heb je vaak een baan en je kunt jezelf onderhouden. Ik denk wel dat het altijd knokken blijft in een huwelijk. Dat wordt door sommige, en vooral de jongere generatie, sneller op gegeven.

Vraagstelling 2: *Monogamie wordt steeds vaker ter discussie gesteld. Open relaties lijken de oplossing. Uit onderzoek is gebleken dat even veel vrouwen als mannen vreemd gaan. Geloven jullie in monogamie? Is monogamie de basis voor een goede relatie?*

→ *Monogamie betekent dat je met één partner leeft en niet vreemd gaat.*

Respondent 5: Nee, de basis al helemaal niet.

Respondent 8: Ik misschien het minst recht van spreken, maar ik zou er grote moeite mee hebben als mijn partner het ook met andere vrouwen doet.

Respondent 5: ja, verschrikkelijk! Nee, dat kan niet.

Respondent 7: Nee, dat zou ik ook niet accepteren en andersom ook niet. Het kan je altijd overkomen, je moet het niet uitsluiten.

Respondent 5: Ik zeg niet dat het nooit kan gebeuren.

Respondent 6: Ik denk dat ik er anders over denk. Ik denk soms wel eens wie heeft het bedacht dat je met 1 persoon de rest van je leven moet doorbrengen.

Respondent 7: Dat heb je toch samen bedacht? Je kan natuurlijk ook zeggen dat je met iemand afspreek het ook eens buiten de deur te doen, ja als je daar samen 1 gedachte over hebt.

Respondent 6: Ik denk wel dat er ooit, heel lang geleden, eens is bedacht dat het heel gewoon is dat je met 1 iemand verder gaat.

Respondent 8: Is in dierenrijk ook zo. Beide zijn in de natuur te verdedigen. Er zijn beesten die voor altijd met elkaar blijven en beesten die dat niet doen. Monogamie is te verdedigen.

Respondent 6: Ik ken iemand die een open huwelijk heeft geprobeerd. Maar dat is ook helemaal niets hoor. Hadden drie kinderen en samen besproken. Eerst dacht ik, dat is ook wat, maar als je dat in de loop d'r jaren hoort, is dat ook niet makkelijk hoor. Word je onrustig van.

Respondent 7: En ja, je zit toch met jaloezie. Iedereen wordt jaloers. En ja als het serieus wordt. Dat gaat je niet lukken.

Respondent 6: ik heb altijd gedacht dat je dat moet kunnen, maar als het puntje per paaltje komt dat dan

Respondent 8: Wat is nou jouw mening?

Respondent 6: Ik vind dat het moet kunnen. Maar uiteraard wel in overleg.

De rest: Ja.

Respondent 7: Kan jij dat aan dan?

Respondent 6: Ja, ik zou dat wel aan kunnen denk ik. Dat zeg ik nu hè, maar als het zover is...

Respondent 7: Ik zou het niet kunnen hoor.

Respondent 5: Ik ook niet hoor. Maar ja als hij nou iemand heeft en jij niet. Dat kan ook.

Respondent 8: Ja zit jij alleen. Zou het vreselijk vinden.

Respondent 6: Misschien is het wel dat ik zou willen dat ik zo zou denken. Kan ook, Het is me natuurlijk nog nooit overkomen. Maar soms denk ik van, ja...

Vraagstelling 3: *Nederland was het eerste land ter wereld waar het homohuwelijk werd toegestaan. Steeds meer landen stellen de wet bij en maken een homohuwelijk mogelijk. Wat vinden jullie hiervan? Hoe denken jullie over homoseksualiteit?*

Allen: Ja.

Respondent 7: Ja, moet kunnen. Huwelijk ook zeker.

Respondent 8: Een aantal jaren geleden, toen het net kwam, nou toen had ik... Heb nog nooit moeite gehad met homofobie, want mijn oom is homo, ben er mee opgegroeid. Maar zijn partner kwam nooit mee. We hadden het er wel over, maar we zagen hem niet. Feit dat hij homo was, werd geaccepteerd, maar de partner bleef een beetje taboe. Heb geen moeite met homo's, maar het huwelijk, daar had ik moeite mee.... Maar ja, intussen.

Respondent 5: ik ook wel een beetje, kan het niet onder woorden brengen waarom.

Respondent 8: Ik had zoiets van trouwen doe je dan met een mannetje en een vrouwtje. Net als wanneer er kinderen komen, heb je een mannetje en een vrouwtje nodig. Is samenwonen niet genoeg? Waarom moet er getrouwd worden?

Respondent 5: Denk dat trouwen belangrijker is voor homo's dan hetero's omdat ze dan heel bewust zeggen naar de buitenwereld wij hebben voor elkaar gekozen. Als je het zo benaderd vind ik het goed. Ik heb meer moeite met 2 vrouwen. Ik weet niet waarom.

Respondent 6: Ja, hahaha.

Respondent 5: Ik word er ongemakkelijk van, maar vrouwen hebben net zo veel recht om te trouwen als 2 mannen. Vind ik onzin.

Respondent 7: Ik heb er geen moeite mee, mannen of vrouwen. Ben ervoor.

Respondent 6: ik ook.

Respondent 7: Het is ook een stel en waarom zouden zij niet evenveel rechten kunnen hebben als een man en een vrouw. Ze kiezen voor elkaar.

Vraagstelling 4: *Iedereen heeft een andere definitie van de ideale relatie. Maar bestaat de ideale relatie eigenlijk wel? Kan je een beschrijving geven wat volgens jou de ideale relatie is?*

Respondent 5: Elkaars maatje zijn.

Respondent 6: Ja, elkaars maatje zijn. Elkaar de vrijheid gunnen jezelf te ontplooiën.

Respondent 7: Dat vind ik heel belangrijk, die vrijheid.

Respondent 8: Die punten vind ik ook. Voor elkaar opkomen wil ik eraan toevoegen, maar dat hoort misschien bij maatjes.

Vraagstelling 5: Kunnen jullie aangeven of jullie het eens of oneens zijn met de volgende stellingen. Beargumenteer ook je keuze.

- *Leeftijd is niet belangrijk in de liefde.*
- *Een relatie met iemand die een andere afkomst heeft, vraagt om problemen.*
- *Liefde overwint afstand.*

Respondent 5: Vind ik niet belangrijk.

Respondent 6: ik vind het jammer als leeftijdsverschil groot is, maar ja ...

Respondent 5: Als het mijn dochter zou zijn, zou ik het echt niet leuk vinden, maar het maakt eigenlijk niet uit.

Respondent 7: Als het leeftijdsverschil te groot is, denk ik dat dat niet goed is.

Respondent 6: Dat denk ik ook.

Respondent 7: Je hebt toch een hele andere levensstijl. Ervaar ik als iets negatiefs.

Respondent 8: Hoeft niet.

Respondent 7: Nee, kan. Zo denk ik erover.

Respondent 8: ik ken iemand waarvan de partners 35 jaar verschillen. Niemand had verwacht dat het goed zou gaan, maar het gaat nog steeds goed. Eerst denk je het is het vadersyndroom, maar uiteindelijk goed gegaan. Het kan, als mensen echt van elkaar houden, moet het ook kunnen.

Respondent 6: Het kan lukken, maar met een groot verschil, dan zijn de gesprekken heel anders. Je leeft je leven op andere manier. Maar misschien pas je je wel aan.

Respondent 5: ik vind het moeilijk. Ken ook mensen. Het is anders dan dat je even oud bent, maar misschien is het voor sommige mensen wel aantrekkelijk. Maar als je verliefd bent, kun je daar niets van zeggen. Dat is zoiets onnozels... je wordt er gewoon verliefd is, is gewoon chemie.

Respondent 7: Prima

Respondent 6: Ja.

Respondent 5: Nee hoeft geen problemen op te leveren, kan. Kan ook in gewoon huwelijk. Maakt kleurtje niet mee uit.

Respondent 7: Gaat dan om cultuur niet om het kleurtje.

Respondent 8: Je valt vaak eerst op iemand uiterlijk, maar later ook op iemands persoonlijkheid en dan krijg je een beetje cultuur mee en ja als je daar opvalt, hoeft het niet altijd problemen op te leveren.

Respondent 6: Vind ik ook.

Respondent 8: Ja, zijn meerdere voorbeelden van. Is lastiger, maar als dat de liefde overleeft...

Respondent 6: Ja, dan is het goed.

Respondent 5: Als je echt wilt, kan alles.

Respondent 8: Waar een wil is, is een weg.

Respondent 7: Wijze woorden.

Focusgroep 3: dinsdag 20 mei (3 respondenten)Moederschap

Vraagstelling 1: *Een koppel probeert al een aantal jaar op de natuurlijke manier zwanger te raken. Dit lijkt niet te lukken. Ze overwegen IVF. Wanneer deze methode hen niet kan helpen, willen ze adoptie proberen. Hoe denken jullie hierover?*

Respondent 9: Doen.

Respondent 10: Voor een ander of voor jezelf?

Interviewer: *Kan allebei.*

Respondent 10: Voor een ander, moet je doen. Maar voor mezelf... Als je kindjes wilt hebben en het lukt niet of natuurlijke manier en met hulp, is adoptie wel optie. Maar ik denk dat ik daar zelf wel anders in zou staan.

Respondent 9: Vind je het dan niet goed om kindjes uit een land te halen, waar het minder is en ze dus te helpen?

Respondent 10: Ja. Maar wel voor een ander, ik zou daar zelf niet voor kiezen. Voor IVF zou ik dan wel kiezen.

Respondent 9: Ja zou ik ook voor kiezen, maar lijkt me wel heel heftig hoor. Toch een methode om iets uit je eigen lichaam te krijgen. Daar heb je denk ik misschien wel een andere band mee dan kinderen die je adopteert uit ander land.

Respondent 10: Ik denk toch dat eigen kind anders is. Maar is zo lastig... Maar respondent 11 dat is misschien anders voor jou, daar denk jij zeker anders over?

Respondent 11: Ik ben absoluut voor adoptie. Daar heb je geen andere band mee, in ieder geval niet als broer of zus. Je weet niet beter dan dat vanaf je geboorte je broer of zus is. Mijn zus is geadopteerd. Geloof ook niet dat het voor mijn ouders anders is. Misschien de opvoeding. Er komt andere problematiek bij kijken. Mijn zus heeft andere problemen gehad dan ik.

Respondent 10: Ik vraag me dat echt af of die band anders is. Ik denk dat je er heel van kan houden, maar dat het toch anders is bij je eigen kind. Maar dat is mijn perceptie vanuit geen ervaring met adoptie.

Respondent 9: Precies.

Respondent 11: Ik heb een vrij uitgesproken mening over zwanger worden. Zwanger worden vind ik een gift van de natuur. En op het moment dat het niet lukt is dat een teken van de natuur dat je lichaam niet geschikt is of in staat is een zwangerschap te volbrengen. Ik vraag me af hoe ver je moet gaan om de natuur te helpen in het proces wat daarin moet ontstaan.

Respondent 9: Vind je IVF te ver gaan?

Respondent 11: Ik vind hem ver gaan, ik weet niet of ik hem te ver vind gaan. Zoveel mensen hebben zo'n grote kinderwens. Ik vind hem niet fout. Het is natuurlijk met medische hulp. Het is geen kloon ofzo... Er is niets onnatuurlijks aan.

Respondent 10: Zou jij het dan zelf proberen als je een kinderwens hebt en het lukt niet op de gewone manier?

Respondent 9: Denk dat je dat pas kunt zeggen als je eenmaal op dat moment bent. Dan is je wens zo groot. Sommige mensen zijn al 5 jaar aan het dokteren, nou dan word je echt gek. Dan is je enige hoop nog gevestigd op IVF.

Respondent 11: Ik zou het misschien proberen, maar dan 1 keer. Als het na die eerste keer niet lukt, dan zou ik misschien stoppen. We hebben dan alle middelen een keer geprobeerd. Misschien wil ik naast een biologisch kind wel 1 geadopteerd kind. Omdat er zoveel kinderen zijn die het minder hebben.

Respondent 9: Wat vind je dan van spiritueel, zoals drankje die kunnen helpen om zwanger te raken enzo?

Respondent 11: Daar geloof ik niet in.

Respondent 9: Ja ik ook niet. Maar ik kan me wel voorstellen dat als mensen zo desperate zijn dat ze daarnaar grijpen.

Respondent 10: Ja. Maar voor een ander mag alles, ok bijna alles. Zoals genetisch manipuleren enzo niet. Maar natuur een handje helpen met IVF vind ik kunnen, maar ik denk ook voor iemand anders gevoeliger kan liggen dat IVF geen optie is of adoptie geen optie is, maar beide moet kunnen.

Respondent 11: Ja, dat gevoel kan heel anders bij een ander zijn.

Vraagstelling 2: *Onlangs zond Zembla een documentaire uit over de gevaren die bestaan wanneer een vrouw op latere leeftijd zwanger raakt. De documentaire liet zien dat de vruchtbaarheid vanaf het dertigste jaar afneemt. De kans op complicaties neemt in grote mate toe. Volgens de documentairemakers moeten vrouwen op de hoogte zijn van deze onderzoeksgegevens en wanneer zij een kinderwens hebben, hier niet te lang mee wachten. Hoe denken jullie hierover?*

Respondent 9: Die onderzoeksgegevens zijn toch gewoon bekend. Je moet wel heel erg je ogen in je zak hebben zitten als je dat niet weet. Het is toch algemeen bekend dat het rond je 40^e wel over is.

Respondent 10: Ja.

Respondent 9: Nee, zo ziet ik het niet....

Respondent 11: Je moet de risico's dragen. Je moet weten dat de risico's er zijn, maar dat je ook weet dat het kind gehandicapt blijkt te zijn en dat er consequenties aan vast zitten, dat moet je accepteren.

Respondent 9: Hoeveel kinderen worden er wel niet geboren van 40 of 38-jarige die kei-gezond blijken te zijn?! Dat ik niet snap is dat vrouwen van 56 aan kinderen denken, ik wil een kind. Dat is zelig voor die kinderen. Dat snap ik echt niet. En misschien is het wel een ongelukje. Maar er zijn echt mensen die op een hele latere leeftijd nog denken, ok ik wil een kind.

Respondent 10: Ik houd er bewust rekening mee. Ik ben wel aan het bedenken over zoveel jaar zou ik wel een gezinnetje willen. Maar ik weet ook wel dat in een aantal jaar je leven totaal op z'n kop komt te staan. Nu is het heel stabiel en met een relatie. Nu zou het passen, ook financieel. Maar het zou ook heel goed kunnen dat over 3 / 4 jaar alles weer op z'n kop staat en dat niet meer zo is. De situatie moet er wel naar zijn. Er de situatie er niet naar is, dan past het gewoon niet om kinderen te krijgen.

Respondent 9: Ik wil ook mijn eigen leven hebben. Ik heb altijd gezegd ik wil studeren. Ik roep al 10 jaar op mijn 34^e begin ik eraan. Met of zonder relatie. Wat eigenlijk laat is... Maar goed je weet natuurlijk niet hoe je situatie dan is.

Respondent 10: Maar zou je ook zonder man aan kinderen beginnen?

Respondent 9: Nee, niet zo snel denk ik. Maar je weet het niet....

Respondent 10: 34 en ongeacht vent, nu wil je kinderen?

Respondent 9: Je weet het niet. Ik wil ook leven en het leven ontdekken. Iets van de wereld zien en mezelf ontwikkelen en niet op mijn 18^e al kinderen.

Respondent 10: Oh nee.

Respondent 9: Kijk als je kinderen krijgt, hou je daar ook onvoorwaardelijk van en wil je daar volledig voor gaan.

Respondent 11: Het is ook een kwestie van prioriteiten stellen. Als je op latere leeftijd ineens kinderen wilt, wil je het dan wel echt zo graag?!

Respondent 9: Klopt. Sommige mensen leven er gewoon langs en staan er niet bij stil en komen dan ineens op hun 37^e met het idee: shit nu moet het wel gaan gebeuren...

Respondent 10: Het is denk ik een combinatie van verschillende factoren. De situatie moet ervoor zijn, als je een relatie hebt en het zit goed, het is stabiel, je hebt een huis.

Respondent 9: Denk je er dan mee over na als dat zo is?

Respondent 10: Ik denk dat je er dan mee over nadent. Het is mijn overtuiging dat als alles op z'n plekje is, een vent, een huis en een goede baan. Dat soort dingen, dan komt er meer ruimte, ook met een lange relatie. Als ik vrijgezel ben een paar jaar. En ik leef met de dag of week en dan denk ik echt niet na of ik kinderen wil.

Respondent 9: Nou ik heb single vriendinnen van 35 die juist denken ok ik wil kinderen, hoe moet dat. En als je een relatie hebt, denk je dat komt wel goed. Als je 35 en single bent dan moet er wel eerst een man komen. Die denken er naar mijn idee meer over na.

Respondent 10: Ok, heeft denk ik ook met leeftijd te maken. Ik refereer naar 25 en keihard vrijgezel zijn en als je 35 bent en vrijgezel heb je toch meer die leeftijd die meespeelt waarin je denkt misschien moet ik toch maar beginnen ook al heb je geen vent.

Respondent 11: Ongeacht leeftijd, ik maakte me op me 25^e ook al druk. Ik ben nu al een tijdje single en dan denk je toch van ja stel dat ik op me 30^e ook nog alleen ben. Ik heb altijd gezegd en was ambitieus, ik

wil voor mijn 25^e moeder zijn. Dat is niet gelukt, heb ik geen spijt van. Heb nu mijn studie en ben lekker aan het werk. Is niets mis mee, maar...

Respondent 10: Als je de kans had gehad, had je het dan wel gedaan, moeder worden voor je 25^e?

Respondent 11: Weet ik niet. Is niet gelukt, had geen relatie en stabiele ondergrond om kind op de wereld te zetten.

Respondent 10: Stabiele ondergrond is dus wel een vereiste?

Respondent 9: Tuurlijk, sowieso.

Respondent 11: Stabiele ondergrond heeft niets te maken met of ik een relatie heb of niet. Die ondergrond heeft te maken met inkomen, zodat ik een bepaalde situatie voor mijn kind kan creëren. Dat ik bepaalde dingen kan garanderen, zoals kleding en school.

Respondent 10: Dat is voor mijn inherent aan een relatie.

Respondent 9: Voor mij ook.

Respondent 10: Ik kan niet met zwangerschap en na 3 maanden al weer werken en fulltime crèche, naar oma en dat soort dingen. Het heeft dus te maken met leeftijd, sociale omgeving. Ik weet zeker dat als wij allemaal al een baby hadden gehad, dan had ik die ook gehad. Want volgens mij is het helemaal leuk als iedereen een kind heeft. En met stabiele sterke factor en dat is voor mij wel een relatie.

Respondent 11: Voor mij pertinent niet. Ik wil niet die stabiele factor koppelen aan relatie. Ik vind het goed dat er kenbaar wordt gemaakt dat je het vóór een bepaalde leeftijd moet doen. Maar ik wil niet met me neus op de feiten worden gedrukt wat de concrete consequenties zijn.

Respondent 10: Op een gegeven moment weet je het wel en hoeft het niet iedere keer herhaald te worden.

Respondent 11: Ik hoef niet te weten dat de kans groter is dat mijn kind met een waterhoofd wordt geboren.

Respondent 9: Nou ik wel.

Vraagstelling 3: Bij het krijgen van een kind verandert er veel. Je moet je tijd vaak anders gaan indelen. Als je werkt, moet dit gecombineerd worden met het moederschap. Hoe zouden jullie dit aanpakken?

Respondent 9: Ik zou een voorbeeld noemen van een collega van mij en ik schrok me rot toen ik het hoorde. Zij zei, haar kinderen zijn nu 8 en 6. Toen de kinderen naar de opvang gingen, was zij 1700 euro per maand kwijt aan de opvang. Dat was haar salaris.

Respondent 11: Ik zou dan gewoon stoppen met werken!

Respondent 9: Nee dat wil je ook niet, want je wilt ook gelijkwaardige gesprekspartners hebben. Je wilt ook sociale omgeving en ook je hersenen trainen.

Respondent 11: Dat kan ook op een andere manier.

Respondent 9: Volgens mij niet.

Respondent 11: Maar ik wil ook wel blijven werken, want ik heb niet de ambitie om huismoeder te worden. Dat absoluut niet. Maar ik zou echt op zoek gaan naar een andere oplossing dan betaalde opvang.

Respondent 9: Ongelooflijk toch....

Respondent 10: Dat is gewoon heel je salaris wegbrengen naar de crèche.

Respondent 9: Ik vind dat de Nederlandse overheid het heel slecht doet.

Respondent 11: Andere oplossing zou een oppasmoeder kunnen zijn, of een regeling op school met een andere moeder.

Respondent 9: Of opa en oma, of vaste nanny, die kent de kinderen ook nog eens.

Respondent 11: En toch zeker mijn man die ook een dag thuis blijft. Ik ben toch niet de enige die mijn werk op geeft.

Respondent 9: Ja, precies.

Respondent 11: 3 of 4 dagen zie ik dan als parttime.

Respondent 10: Ja dat geldt voor mij ook. Ik ben het heel erg eens met wat er tot nu toe is gezegd. Ik ga écht niet mijn hele salaris afdragen aan de kinderopvang. Een deel wil ik wel doen. Ik zou misschien oma's en zussen inschakelen tegen die tijd. Zou daar oplossingen in vinden. Misschien wel collega's en andere moeders die je kunnen helpen. Hij kan een dag minder. En ik 1 of 2 minder.

Respondent 9: Hij een dag, jij een dag, dag opa en oma en een dag naar de crèche. Maar ik weet het niet hoor. Ik heb altijd geroepen ik ga door werken, maar kan maar zo zijn dat als ik bevallen ben dat ik denk dit is lekker. Ik zou dan 3 / 4 dagen willen werken.

Respondent 11: Maar je zit ook nog eens met ophalen. Daar moet je op je werk ook rekening mee houden, dat je op tijd weg gaat.

Respondent 9: Ik wil ook niet van die sleutelkinderen. Nederlandse overheid schiet te kort.

Respondent 11: Wel gek want wij praten de hele tijd over ONS salaris wat we weggeven.

Respondent 9: Ja dat dacht ik ook.

Respondent 11: Is misschien niet echt zo, maar zo voelt het wel.

Respondent 10: Maar het gaat natuurlijk van een gezamenlijk inkomen.

Respondent 9: Soms vind ik het ook lastig die collega's die parttime werken, best irritant. Maar kan me voorstellen dat ik het zo in de toekomst ook zou doen. Het is heel dubbel, de ene keer zeg ik dit en de andere keer zeg ik dat...

Respondent 10: Ja heb ik precies zo.

Respondent 11: Ben het eens met die onzekerheid.

Respondent 10: Ik snap het, maar toch vind ik het vervelend. Al denk ik dat ik het ook zo zou doen als ik een kindje had.

Respondent 9: Het is ook gewoon een andere fase. Wij zijn 25/30 en bezig met werk. Het wijst zich denk ik wel vanzelf. Kan zeggen het gaat zo, maar je weet het nooit. Misschien zeg ik uiteindelijk wel, ik blijf thuis.

Respondent 10: Je hebt er al een idee over, maar het is dubbel.

Respondent 9: En de NL maatschappij laat het niet eens toe dat je 4 dagen werkt, want oh oh waar laat je je kind?! Dat is ook nog zoiets. Waarom is dat zo? In andere landen gaat het anders!

Vraagstelling 4: *Op een forum op het internet vond ik een discussie over BAM (bewust alleenstaande moeders). Eén bericht wat ik op dit forum vond, wil ik jullie voorlezen:*

Hoi,

Ik word dit jaar 30 en ben ook nog single. Mijn kinderwens groeit met de dag, zeker nu heel veel vriendinnen en kennissen kinderen krijgen (of zelfs al aan de tweede of derde toe zijn). Daar komt bij dat ik endometriose heb, dat is kortgezegd een aandoening waarbij baarmoederslijmvlies ook buiten de baarmoeder voorkomt en dat KAN vruchtbaarheidsproblemen geven. Hoe dat bij mij zit willen ze nog niet gericht onderzoeken, omdat ik dus nog single ben en zwanger proberen te raken nog niet direct aan de orde is. Wel zegt mijn arts dat mensen met deze aandoening het best vóór hun 25e kinderen kunnen krijgen omdat het daarna al snel moeilijker wordt. Dus hierdoor ontstaat er onderhand wel enige druk bij mij (ik weet dit nu sinds bijna een jaar).

Na het volgen van Babyboom op tv ben ik serieuzer een standpunt aan het innemen over bewust alleenstaande moeder worden. In dat programma zat namelijk een vrouw die haar tweede kindje alleen kreeg, en zij was dolgelukkig en deed het ook ongelooflijk goed! Voor mijzelf ben ik er nog lang niet uit, ik hoef van mezelf ook nog niks definitief te beslissen. Die grens heb ik voor mijzelf bij mijn 30e verjaardag gelegd.

Tot nu toe vind ik het allemaal heel dubbel. Aan de ene kant denk ik: ik ga eraan werken dat ik financieel alles echt stabiel heb (zover ben ik nu wel ongeveer) en dat het in mijn huis zou kunnen (dat zou dan mogelijk verhuizen worden). Liefde heb ik genoeg te geven, daar twijfel ik niet aan. Ik ben wel van mening dat je er niet vanuit moet gaan dat je omgeving je zal steunen. Als dat gebeurt is dat fijn, en mooi meegenomen, maar ik zou dan degene zijn die voor een kindje kiest en niet mijn omgeving, dus hoeven zij er ook niet voor op te draaien. En daar wringt de schoen eigenlijk. Ook vind ik eigenlijk dat een kind gewoon recht heeft op twee ouders. Maar wie weet kom ik later alsnog een man tegen met wie ik oud word. En dan nog iets heel belangrijks: hoe zit het met een donor? Zou ik een bekende (durven) vragen of naar een spermabank of zoiets gaan? Dat eerste lijkt me erg moeilijk vanwege het feit dat je elkaar dan altijd tegenkomt en de "vader" dan misschien ooit wel spijt krijgt. Dat tweede lijkt me erg

moelijk omdat je de vader juist niet kent en dus niet weet hoe die is... En stel dat je een kind krijgt met een handicap, of andere gezondheidsproblemen, of een kind dat moeilijk handelbaar is of zo? Kan je dat in je eentje?

Kortom: ik denk er regelmatig over na, maar ben er nog niet uit. Ik blijf hier met veel interesse meelesen (en misschien ook wel schrijven, als ik nog iets zinvols te zeggen denk te hebben hihi).

Groetjes

Nou wil ik jullie om een reactie vragen. Als jij je mening zou moeten verkondigen op dit forum, wat zou dat dan zijn?

Respondent 9: Er zijn een aantal dingen die voor mij heel erg naar voren komen. Alleenstaande moeder. Ik heb altijd gezegd, kinderen hebben 2 ouders nodig. Maar nu denk ik ook weer, je weet niet hoe het gaat... Ik ken genoeg kinderen die dat niet hebben en prima functioneren. En waarvan de moeder later toch nog iemand ontmoet, waardoor het gezellig thuis is. Daar ben ik echt wel milder in geworden. En ik denk ook: zij heeft echt zoiets van nu ben ik 30 dus MOET ik beslissen of ik zwanger wil worden. Dat is niet zo fijn als dat zo zwaar boven je hoofd hangt. Die stabiliteit waar we het over hebben gehad kan ook alleen, hoef je niet 2 mensen voor te hebben. Geen vereiste.

Respondent 10: Maar ze is al 30!

Respondent 11: Haar twijfel over neem ik nou een donor of een bekende vind ik wel heel typerend. Want het is nog wel wat.

Respondent 9: Ja dat vind ik ook hoor.

Respondent 11: Eenmaal een bekende vragen... het is niet voor niets je vriend en geen partner. Ik zou het niet kunnen als ik draagmoeder was voor een vriend dat ik me dan niet mag bemoeien met de opvoeding.

Respondent 9: Nee, verschrikkelijk!

Respondent 11: Kan me het dilemma goed voorstellen. En het dilemma dat zij zelf voor een kind kiest en niet haar omgeving wel een hele mooie. Aan de andere kant kan je drie dagen opvangen door crèche, maar als je die 3 dagen wilt betalen, moet je er misschien wel 5 werken. Wat doe je dan met de rest? Mag je verwachten van je omgeving je dan te helpen? Dat weet ik niet. Dat moet je dan wel in goed overleg doen vind ik. Ik heb ooit gezegd ik heb geen man nodig om een kind te krijgen.

Respondent 9: Het grappige is dat ik er wel achter sta als vrouwen ervoor kiezen BAM te worden, maar zelf zou ik er niet voor kiezen. Ik ben wel van 2 ouders in een gezin. Het liefst. Ik denk dat een man en vrouwen samen andere invloeden op het kind hebben dan alleen de moeder.

Respondent 10: Ja, heb ik ook het liefst. Maar als er een situatie is waarin wordt gescheiden, of iemand komt te overlijden of er gebeurt iets dan is het niets anders. Idealiter zou ik het plaatje compleet willen hebben met een papa en een mama. Ik denk dat papa andere dingen kan toevoegen die ik als vrouw niet kan toevoegen. Man heeft weer andere kwaliteiten.

Respondent 9: Geldt voor mij ook.

Respondent 10: Maar ik ben het met je eens dat als een vrouw er echt aan toe is en het wilt, vind ik dat heel knap, moet je doen. Alleen mijn keuze zou het niet zijn. Waar jij zegt dat stabiele omgeving niet samen hangt met relatie, zeg ik dat ik dat wel zo zie.

Respondent 9: Ik vind het heel knap en stoer als iemand er voor kiest het alleen te doen.

Respondent 11: En ja als je man nou voor een vrachtwagen komt?

Respondent 10: Ja dan is het niet anders...

Respondent 11: Ja, ok dan is het niet anders, maar dan ga je....

Respondent 10: Het verhaal dat wordt geschetst is wat anders voor mij dan voor een ander. Als een vriendin het doet, echt prima, sta ik voor je klaar. Maar ik zou het zelf niet doen. Maar als je man uiteindelijk weggaat of omkomt dan sta je er ook alleen voor. Maar ik zou er niet voor kiezen het te doen, want als die weggaat heb ik daar niet voor gekozen.

Respondent 11: Ik zeg eigenlijk hetzelfde, maar vanuit een ander standpunt. Ik vind dat ik moet kiezen vanuit mezelf en niet vanuit de omgevingsfactoren. Ik ben van mening dat ik geen man nodig heb om kinderen te krijgen. Financiën moeten op orde zijn, huis hebben en je moet een donor hebben, of je vriend/partner. Maar ik besef me tegelijkertijd ook goed dat ik me af vraag of ik die keuze maak als het eenmaal zo ver zou zijn.

Respondent 9: Ik ook niet. Ik vind dit heel lastig op papier, zo gevoelskwesaties. Over een paar jaar kan het zo anders zijn, misschien zeg ik dan wel iets anders. Voelt een beetje zwart-wit voor mij.

Respondent 10: Verschilt ook heel erg bij persoon. De ene is er geschikter voor dan de ander.

Respondent 11: Ik denk dat je er zoveel mogelijk over moet praten. Wat vind je omgeving, wat zeggen zij erover?

Respondent 10: Ben het ermee eens dat je wanneer je besluit het alleen te doen, dat je goed overlegt met je omgeving. Je kan het niet alleen. Dan bedoel ik niet dat je persé een man of een vrouw naast je moet hebben. Als je er vanuit gaat dat je ouders je willen helpen, moet je ze wel even inlichten als je probeert zwanger te raken.

Respondent 11: Het kan natuurlijk gebeuren dat jou ook iets overkomt. Dat je 6 maanden uit de running bent en dat je kind opgevangen moet worden. Dan heb je ook je omgeving nodig. Je moet dubbel nadenken over wie je achterban is, want je hebt geen achterban doordat je geen partner hebt.

Respondent 9: Ik ben hier wel veel milder in geworden hoor naarmate ik ouder ben geworden. 30 vind ik nog jong, dan gaat het bij mij nog niet tikken hoor. Ik denk echt nog niet, dat moet nu al! Helemaal niet. Ik ben wel milder geworden, misschien kom ik wel iemand tegen volgende week en heb ik binnen het jaar een kind of hij neemt iemand mee.

Respondent 10: Kan me ook voorstellen dat als je ouders wordt dat je beter weet wat je wilt en die stappen dus ook sneller doorneemt.

Respondent 9: Eén op de drie huwelijken loopt mis, relaties gaan uit, je weet het nooit. We zien het wel!

Vraagstelling 5: (Wegens tijdgebrek deze vraag niet meer gesteld)

-

Carrière

Vraagstelling 1: *Kunnen jullie reageren op de volgende stelling: **Ik werk om te leven, ik leef niet om te werken.***

Respondent 9: Ja düh! Haha. Nou ik haar er wel veel energie uit. Ondanks ik zeker werk om te leven, tuurlijk. Is echt niet nummer 1. Als er sommige dingen in het leven gebeuren denk ik echt werken pff.

Respondent 10: Als ik dan toch moet werken, want dat moet ik. Ik werk om dat ik ervan moet leven. Dan vind ik mijn werk wel heel erg leuk en ik krijg er energie van. Maar als ik niet hoeft te werken, zou ik minder frequent of iets anders gaan doen voor de lol. Maar ik zou wel werken, maar niet zoals nu.

Respondent 9: Ja ik ook. Bijvoorbeeld de wereld over reizen.

Respondent 10: Ik blijf werken om gestimuleerd te worden, te worden geprikkeld, om te groeien en mensen te blijven zien. Ik wil weten wat het leukste tentje in Rotterdam is, anywhere.

Respondent 9: En je ontwikkelen. Maar vind je het erg als je dat niet meer zou weten?

Respondent 10: Nee, maar ik wil het wel blijven weten. Een soort kennis van de wereld die je moet hebben. En dan dit niet persé, was maar een voorbeeld. Ik wil niet dat mijn dag bestaat uit oh ik heb mijn plantje verstekt en een luier verschoont.

Respondent 9: Misschien wordt je er wel heel blij van.

Respondent 10: Ja dat is waar, maar niet voor mij. Ik zou wel willen blijven werken om de redenen die ik net opnoemde en met name mensen blijven zien. Niet dat kinderen geen mensen zijn, maar na een week ben je dat ook wel even zat.

Respondent 11: Ik zou niet voor betaald werk gaan. Ik werk om te leven. Maar tegelijkertijd is mijn leven voor een groot deel ook mijn werk.

Respondent 9/10: Ja, ja.

Respondent 11: Ik ben me ervan bewust dat als ik nu 4 weken vakantie heb, dat ik na de 3^e week denk, heb ik dat ritme maar weer. Want ik word wel bezig gehouden en je kan het niet los zien van elkaar. Ik werk om bijvoorbeeld op vakantie te gaan. Maar zonder werk zou mijn leven niet compleet zijn. Dan zou ik niet leren, ontwikkelen en mensen ontmoeten. Maar als ik de keuze had, dan zou ik mijn kennis en kunde inzetten voor een organisatie die dat beter kan gebruiken dan mijn huidige werkgever.

Vraagstelling 2: *Onlangs las ik in een tijdschrift een interview met Neelie Kroes. (Neelie Kroes (66) is een Nederlands politica van de politieke partij de VVD. Momenteel is zij Europees Commissaris belast met de portefeuille mededinging. In 2007 staat Kroes op nummer 59 op de Forbes-lijst The 100 Most Powerful Women.)*

Zij liet in het interview weten dat het belangrijk is dat vrouwen studeren en dat meer vrouwen op topfuncties moeten komen. Wat vinden jullie van haar uitspraak?

Respondent 9: Ben ik helemaal met haar eens.

Respondent 11: Achterhaalde emancipatie.

Respondent 9: Nou daar ben ik wel van.

Respondent 10: Mooie contradictie.

Respondent 9: Ik ben het deels met haar eens. Ik vind dat de Nederlandse overheid weinig kansen biedt om vrouwen naar de top te krijgen. Dat zou moeten veranderen. Ik vind ook dat vrouwen vaak afhaken. Ja dan krijgen ze kinderen, roepen ze heel hard, maar dan gebeurt er niets.

Respondent 10: Ja maar daar zijn te weinig mogelijkheden voor.

Respondent 9: Maar aan de andere kant, we werken in zo masculine samenleving. Als je dan aan die top komt dan wordt je al snel gezien, net als Kroes, als een bitch en manwif. Dan is het gelijk weer negatief. Want dat zijn we niet gewend in onze maatschappij. Heel dubbel. Nederland is een hele masculine cultuur.

Respondent 10: Ik zit daar een beetje tussenin. Ik vind aan de ene kant doe niet zo moeilijk! Mannen en vrouwen zijn nou eenmaal verschillend. Op het moment dat de kinderen komen, wil je als vrouw vaak ook minder werken. Maar ik kan er ook boos om worden dat het in sommige bedrijven niet mogelijk wordt gemaakt dat er vrouwen aan de top komen. Dat is oneerlijk. Mannen krijgen gewoon meer betaald, betere functies, zo is het gewoon. Dus daar zou meer aan gedaan kunnen worden.

Respondent 9: Maar daar heb je jaren voor nodig. En mannen vinden het ook eng. En ik denk ook dat als er meer vrouwen aan de top zouden zitten dat de wereld wat schappelijker zou gaan, misschien minder oorlog.

Respondent 11: Oh man...

Respondent 9: Vrouwen zijn tegen elkaar het ergste, nog erger dan mannen.

Respondent 10: Ik denk dat er inderdaad een beter balans moet komen. Alleen mannen is niet goed, dan krijg je inderdaad dat masculine wat je nu hebt. Maar ik denk ook dat alleen vrouwen niet ideaal is, krijg je alleen geroddel. Er moet een balans in komen. Net als in een gezin. Een man en een vrouw zijn het ultieme ingrediënt om een gezin groot te brengen, naar mijn geloof, maar de balans is het meest ideaal als je beide hebt en dat geldt ook voor werk.

Respondent 9: Vind ik wel een heftige stelling wat je nu zegt, oohh.

Respondent 11: Ik word een beetje moe van de discussie omdat ik het gevoel heb dat hij vanuit een dollamina standpunt gevoerd wordt.

Respondent 10: Ja.

Respondent 11: Ik word gewoon moe van de discussie die al jaren gevoerd wat dat vrouwen aan de top moet komen. Als vrouwen dat willen, kan dat. Ik zeg niet dat ze er 3 keer zo hard voor moeten knokken. Ik zeg niet dat ze uiteindelijk minder betaald worden, maar het is niet onmogelijk. En dan klinkt onmogelijk eigenlijk nog te zwaar. Het kan best. Die discussie is gewoon een achterhaald principe. We zijn doorgeslagen in het vrouwen zijn in deze maatschappij. We kiezen de rol die ons op dat moment het beste uitkomt. Of de geëmancipeerde vrouw of de vrouw die het liefst achter het aanrecht staat. We moeten ophouden en ons neerleggen bij de situatie die er is. Want er is al zoveel veranderd en het is al zoveel beter geworden.

Respondent 10: Nee, ik vind niet dat we ons erbij neer moeten leggen. Maar inderdaad niet zoals de dollamina's.

Respondent 11: Geef het ook de kans om het te ontwikkelen.

Respondent 9: Maar aan de andere kant. Als een man en een vrouw allebei werken. Een vrouw krijgt ooit kinderen, als ze dat willen natuurlijk, dan moet ze er even tussenuit.

Respondent 10: Dat heeft invloed.

Respondent 9: Dat hoeft niet, er zijn ook vrouwen die doorwerken.

Respondent 11: Maar er zijn ook steeds meer mannen die thuis blijven voor de kinderen, wat vroeger abnormaal was. Je zult zien dat aan de top van bedrijven steeds meer de mogelijkheid wordt gecreëerd om een duobaan mogelijk te maken. Ik heb het gezien. Het is misschien niet altijd ideaal, maar het kan dus wel.

Respondent 10: Ja het is niet altijd even handig.

Respondent 9: Mijn vraag is dan, komen ze aan de top? Komen ze verder zoals Neelie Kroes? Met een duobaan lijkt mij dat niet echt mogelijk.

Respondent 10: Het is wat je zegt of je bent een bitch, of je staat aan het aanrecht en daar moet een middenweg in zijn te vinden. Alleen is die er nu niet...

Respondent 9: Jawel.

Respondent 10: Je moet zelf creatief zijn en het willen om dat te bewerkstelligen. En dat wordt niet makkelijk voor je gecreëerd wat wel zou kunnen. De balans zou er meer moeten komen. Papaverlof is bijzonder, terwijl vrouwenverlof iets heel normaal is. Ouderschapsverlof is nog niet overal een gemeen goed.

Respondent 11: Eens. Laten we een aantal jaren even stil staan. Dan bedoel ik in deze kwestie geen achteruitgang of echt stil staan, maar dat mensen even ademhalen.

Respondent 9: Omdat er al mensen op de barricade hebben gestaan. Als er niemand op de barricade staat, staan we stil. Denk ik dan.

Respondent 11: Ik geloof wel wat je zegt. Maar sinds de Dolla Mina's is het woord emancipatie nooit meer weggeweest uit de maatschappij. En daarvan denk ik nu laten we de discussie even voor wat het is en laten we de uitwerking van de Dolla Mina's echt tot ons door laten dringen en inzinken.

Respondent 9: Snap wat je bedoelt er wordt ook te krampachtig over gepraat.

Vraagstelling 3: (problemen met de camera)

Er zijn vrouwen die besluiten minder te gaan werken of zelfs stoppen met werken als zij een partner ontmoeten die een goede baan heeft en het financieel mogelijk is om 2 mensen te onderhouden met 1 salaris. We gaan er dan vanuit dat ze geen kinderen hebben.

Kun jij je vinden in het besluit van deze vrouwen?

Respondent 11: Je moet zelfvoorzienend blijven. Je eigen dingen kunnen kopen.

Respondent 9: Als je dan ooit uit elkaar gaat, dat je toch op je eigen benen kan staan.

Respondent 11: Dat is niet altijd met salaris maar ook in andere aspecten zoals vriendschap.

Respondent 10: Je moet er niet op rekenen dat je voor altijd bij elkaar bent en je leven daarop aanpassen, maar je moet bedenken het is leuk voor nu, maar het kan mis gaan.

Respondent 9: Vreselijk om zo afhankelijk van iemand te zijn. Ik wil me eigen ding hebben, van mijn eigen creditcard spullen kopen en niet de hele dag afhankelijk zijn van zijn creditkaart.

Vraagstelling 4: *Nu wil ik jullie vragen te reageren op een aantal stellingen. Ben je het eens of oneens met deze stelling en kan je dit ook beargumenteren?*

- *overwerken hoort erbij*
- *je telt pas mee in de maatschappij als je een baan hebt*
- *de ideale baan is een baan waarbij je een goed salaris hebt en goede secundaire arbeidsvoorwaarden.*
- *Een studie is garantie voor goede baan*

1.

Respondent 11: Bullshit, word ik niet voor betaald.

Respondent 9: Helemaal eens. Dan heb je aan mij wel een verkeerde geloof ik.

Respondent 10: Ja, het is niet anders.

Respondent 9: Als ik wil laten zien dat ik ergens voor ga en hard mijn best wil doen en er iets voor over moeten hebben, ja dan werk ik over. Soms wel, soms niet. Ik ga niet om 5 uur naar huis als ik mijn werk niet af heb.

Respondent 10: Ik ook niet.

Respondent 11: Vind ik onzin.

Respondent 9: Vind trouwens niet dat je dan minder ambitieus bent.

Respondent 10: Het liefst betaald natuurlijk, maar dat wordt het niet.

Respondent 9: Ik heb een baan waar ik blij mee ben, maar het wordt niet uitbetaald. Ja, dat is niet anders. Je wordt uiteindelijk betaald naar wat je doet.

Respondent 11: Die komt bij mij over als de macht van de sterkste. Je kunt dus heel strak en gepland werken en om 5 uur naar huis gaan. Maar je hebt ook mensen die de langzamer werken, de kantjes eraf lopen en dan om half 7 weggaan. Dan heeft de manager zoiets van zo die doet het goed.

Respondent 9: Nee, zo bedoel ik hem niet.

Respondent 11: Nee, zo komt die wel over.

Respondent 10: Er zijn mensen die overwerken omdat ze overdag niets doen, maar dat is in mijn geval echt niet zo.

Respondent 11: Nee, het is ook geen verwijt naar jullie!

Respondent 10: Nee, nee ik snap je punt.

Respondent 11: Het is ook afhankelijk van de situatie. Jullie zitten in een baan waar je het over het algemeen naar je zin hebt. Ik niet. Ik ga dus geen cent betalen voor mijn baas. Ik denk val dood.

Respondent 10: Nu werk ik regelmatig over, kom zelf een uurtje eerder. Maar dat deed ik bij vorige werkgever echt niet omdat ik daar een lange reistijd had, nu ben ik zo thuis, dus vind ik het een minder groot probleem.

Respondent 9: Het ligt er inderdaad aan hoe leuk je je baan vindt. Als ik het echt leuk vind en ik moet een uurtje langer door, dan doe ik dat.

Respondent 10: Klopt. Denk dat de leukheid van baan meespeelt, maar kind kan ook een belangrijke factor zijn. Dus de situatie eromheen.

Respondent 9: En als je het wel leuk zou vinden, zou je dan werk mee naar huis nemen?

Respondent 11: Absoluut, zou ik doen. Wat ook scheelt denk ik hoe afhankelijk je bent van eigen vervoer of openbaar vervoer. Ik ben daar afhankelijk van, daarom werk ik ook niet over. Dat is ook heel vervelend om bij jezelf te merken. Jij zegt je bent niet minder ambitieus, maar dat vraag ik me af... Heb ik geen antwoord op, maar ik trek hem alleen in twijfel.

Respondent 10: Eigenlijk zeggen we dus overwerken hoort erbij, dat doe je omdat als een baan goed bevalt en bij je past dan wil je daar ook in investeren, ook al krijg je er niet voor betaald. Maar eigenlijk zeg je ook dat een heleboel factoren eromheen ervoor kunnen zorgen dat je het niet doet.

Respondent 9: Het hoort er gewoon bij. Ik vind het niet naïef, maar soms denk ik als mensen er over klagen dan denk ik of je zit niet op goede plek.

Respondent 11: Je krijgt een baan voor 40 uur per week, daar wordt je voor betaald. Zij schalen je in dat je werk te doen is in 40 uur.

Respondent 9: Zo werkt het in de praktijk vaak niet.

Respondent 11: En ja daar hebben wij ons met z'n allen gewoon bij neergelegd. En dat is iets waarvan ik zeg daar moet tegen geknokt worden ander wordt je straks voor 40 uur betaald en moet je 60 uur op kantoor zitten! Ik werk om te leven en ik leef niet om te werken. Ik wil best een keertje een keer overwerken en een keertje is ook niet standaard elke week. Even heel zwart-wit nu. Dus nee ik vind niet dat dat erbij hoort. Ik ga niet overwerken omdat dat er eenmaal bij hoort.

Respondent 9: Nee het hoort er niet standaard bij maar omdat je baan dat vergt.

2.

Respondent 11: Ja.

Respondent 9: Ik vind het onzin, maar de maatschappij vindt dat wel zo. Nee, ik vind dat mensen die hun kinderen opvoeden en niet werken net zo veel respect verdienen. Maatschappij vindt dat je je eigen geld moet verdienen, zelfvoorzienend moet zijn, geen geld ergens trekken. Dat is wat de maatschappij je een beetje oplegt ondanks dat we een verzorgingsstaat zijn en de boel goed geregeld hebben. Ik vind een moeder die haar kinderen goed opvoedt daar heb ik evenveel respect voor als iemand die 80 uur in de week werkt. Absoluut. En dan heb ik het niet eens over mensen die niet kunnen werken, want daar legt de maatschappij het helemaal tegen op.

Respondent 11: Daar is de maatschappij denk ik nog strenger voor, want die doen niets.

Respondent 10: Niet dat je iets kan doen, want daar worden de mogelijkheden niet voor gegeven.

Respondent 11: De Wajong wordt gekort. Leg als 23 jarige maar eens uit waarom je niet kunt werken.

Respondent 9: De maatschappij rekent je daar op af.

Respondent 10: Het is inderdaad meetellen of niet. Qua moeders of vrijwilligerswerk... Maar als jij gewoon een uitkering trekt, ja dan tel je voor mij niet mee. Als je vrijwilligerswerk kunt doen, dan vind ik wel dat je meetelt. Geen misbruik maken van de verzorgingsstaat.

Respondent 9: Je mag best een uitkering trekken als je ziek bent. Als het op een legitieme manier gebeurt dan is het prima.

Respondent 11: Ik vind als je maar een bijdrage levert aan de dagelijks leven. Zoals een moeder.

Respondent 10: Maar er zijn moeders, uit de generatie van onze moeders, die lang thuis zijn geweest en die kunnen gewoon niet mailen. Daarom wil ik dus blijven werken. Ze hoefde niet te werken. Kunnen nu alleen met hulp van anderen dat doen. Dat je dus zo'n evolutie kan missen is voor mij een reden om te zeggen ik zou blijven werken om dat soort ontwikkelingen niet te missen. Het hoeft niet altijd betaald werk te zijn. Je moet wel wat bijdragen en niet lui op je gat zitten. Zolang je geen last naar de maatschappij bent en je eigen geld verdient, vind ik dat ok.

Respondent 11: Meetellen voor mij is toegevoegde waarde hebben aan mijn leefwereld. In de breedste zin van het woord. Dus bijvoorbeeld als vrijwilliger, dat je mij ontlast, of als bankmedewerker. Een professioneel pokerspeler is voor mij dus niet iemand die meetelt omdat ik er niets aan heb. Er moet een wisselwerking ontstaan in elkaar verder helpen. Niet qua geld, maar qua helpen.

Respondent 10: Maar zolang je niets onttrekt uit de maatschappij en zelfvoorzienend bent....

Respondent 11: Maar als pokerspeler onttrek je je zelf uit de maatschappij.

Respondent 10: Maar je hoeft je zelf toch niet te delen?!

3. (cameraproblemen)

-

4. (cameraproblemen)

Geen garantie. Het helpt je. Maar je moet ook persoonlijke kwaliteiten hebben. Je kunt hele goede opleiding hebben, maar nog niets kunnen.

Uiterlijk

Vraagstelling 1: *Marijke Helweger heeft een aantal cosmetische ingrepen ondergaan. Zij maakt hier overigens geen geheim van en is zelfs uitgeroepen tot ambassadrice van de cosmetische chirurgie. Wat vinden jullie van haar? (FOTO laten zien → Uitleggen vraag. Wil niet weten wat ze van haar vinden als persoon maar over haar standpunten en over cosmetische chirurgie)*

Respondent 9: Ambassadrice hoeft voor mij niet echt. Vind ook dat zij niet echt een voorbeeld is van hoe het zou moeten. Maar als mensen plastische chirurgie doen dan moeten ze dat lekker zelf weten.

Respondent 10: Kan ik me helemaal in vinden.

Respondent 9: Ik vind het gezicht er vaak niet veel mooier op worden.

Respondent 10: Soms kan het een gigantisch verschil uitmaken.

Respondent 9: Tuurlijk! Ze vallen mij er niet mee lastig, dus moeten ze het vooral doen.

Respondent 10: Door haar denk je, ok dan hoef ik het dus niet te doen. Ik vind dat de mimiek verdwijnt uit het gezicht. Maar misschien als mijn gezicht zo inzak dat ik het ook laat doen.

Respondent 9: oh ja hoor.

Respondent 10: Maar tot die tijd. Vrouwen die zich in het gezicht laten opspuiten voor het mooier worden, tja.. Maar heb ik het niet over mensen die van 4 hoog naar beneden zijn gevallen. Daar heb je het gewoon voor nodig. En het kan iets met je eigenwaarde doen als je ergens heel ongelukkig over bent en daar iets aan gedaan kan worden, flaporen ofzo. Kan ik me goed voorstellen. Daar sta ik volledig achter. Gelukkig heb ik dat voor mezelf nog niet hoeven doen. Het moet kunnen, voor ieder zn ding.

Respondent 9: Voor ieder zijn eigen keuze. Grens ligt bij iedereen anders.

Respondent 11: Ik ben het met respondent 10 eens. Met respondent 9 voor een deel. Ik ben voorstander van plastische chirurgie in de breedste zin van het woord als het de persoon helpt van psychische klachten af te komen. Of als iets ergs gerepareerd moet worden, zoals bij een ongeluk. Dus als het ingezet wordt om ziektebeelden te voorkomen ben ik absoluut een voorstander en dan vind ik dat psychische klachten ook tot een ziekte behoren. Ik geen voorstander van plastische chirurgie om het mooier te maken. Ook al vallen ze mij er niet mee lastig. Zonde omdat we het elkaar opleggen. Weer die maatschappelijke druk dat we het elkaar opleggen om perfect te zijn. Dus bijvoorbeeld door invloed van je vriendje. Die invloed moet je zien te beperken. Door zorgverzekeraars bijvoorbeeld, die doen dat nu al. Ik vind dat de overheid er niet voor hoeft te betalen, alleen voor de eerste 2.

Respondent 10: En bij fysieke klachten.

Respondent 11: Je moet bijvoorbeeld een commissie de grenzen laten trekken. Wordt we wel of niet vergoed.

Vraagstelling 2: *Een veelgehoorde uitspraak is: **echte schoonheid zit van binnen**. Kunnen jullie je vinden in deze uitspraak. Zijn jullie het hier mee eens of oneens.*

Respondent 11: Eens.

Respondent 9: Ja.

Respondent 11: Dat is makkelijker gezegd als je een mooi koppie hebt.

Respondent 9: Als je je van binnen goed voelt, dan straalt je dat ook naar buiten.

Respondent 10: Dat is ook zo.

Respondent 9: Nog makkelijk gezegd als je mooi koppie hebt. Want als je heel lelijk bent en je voelt je van binnen goed en ja dan nog...

Respondent 10: Ja, maar dan nog. Er kunnen hele lelijke mensen mooi zijn doordat ze... Er is een groot verschil als je je goed voelt dan zie je er beter uit dan wanneer je in de spiegel kijkt als je je niet goed voelt. Zit ook nuance in. Maar denk echt, schoonheid zit van binnen. Je bent een mooi mens of je bent het niet. Dat is wat je uitstraalt.

Respondent 9: Precies.

Respondent 10: Maar dan ben je echt knap als je nog een mooi hoofd hebt. Maar als je geen mooi hoofd hebt en lelijk bent, is het denk ik moeilijke om die schoonheid van binnen te hebben omdat de maatschappij wel heel uiterlijk gericht is.

Respondent 9: Ja wat is echt lelijk?

Vraagstelling 3: (problemen met camera)

Vorig jaar bracht documentairemaakster Sunny Bergman de documentaire 'Beperkt Houdbaar' uit. In deze documentaire stelt zij het negatieve zelfbeeld dat veel vrouwen zouden hebben door de media ter discussie. Veel meisjes zouden een rolmodel hebben en hoge eisen aan hun uiterlijk stellen. Zij zouden streven naar het ideale uiterlijk. Wat vinden jullie hiervan? En wat is volgens jullie het ideale uiterlijk?

Het ideale uiterlijk bestaat niet, ik wil me goed voelen. Het ideale uiterlijk is voor iedereen anders.

Vraagstelling 4: *Uit onderzoek is gebleken dat mensen met een mooi uiterlijk succesvoller op de arbeidsmarkt zijn dan mensen met een minder mooi uiterlijk.*

Wat vinden jullie hiervan? In hoeverre denken jullie dat uiterlijk belangrijk is binnen de huidige maatschappij?

Respondent 9: Ik heb er onwijs veel onderzoeken over gelezen en documentaires over gezien en ja het is zo. Heel k*t, gaat nergens over, maar ja mensen worden nou eenmaal sneller aangenomen als ze een leuk koppie hebben.

Respondent 10: Het is nou eenmaal wel zo als je met een mooi koppie bent binnen gekomen dat je je nog wel moet bewijzen. En als je dan nog te dom bent om te typen wordt je zo weer op straat gezet. Maar je wordt wel aangenomen, je bent misschien succesvoller en je krijgt eerder de kans. Heel oneerlijk.

Respondent 9: Eerste indruk bij sollicitatiegesprek is toch het gezicht. Heel lullig. Je kunt dan nog zo'n mooi mens van binnen zijn, misschien nog wel mooier dan degene die daarna komt, maar ja...

Respondent 10: De binnenkant kan je met de tijd pas leren kennen. Dat stralen zie je. Maar als je minder mooi bent dan degene die na je komt. Ja dan zal de mooiste eerder de kans krijgen.

Respondent 11: Het vervelende is dat de mensen die helaas zijn geboren met een binnen mooi uiterlijk een achterstand hebben in een sollicitatie. En die moeten in een uur heel hard werken om die eerste indruk te laten vervagen en te laten zien dat je echt wel wat in huis. En het mooie meisje of jongen wat daarna komt heeft al een dikke plus achter zijn naam staan omdat hij/zij er normaal uit ziet. En die hoeft al minder zijn best te doen om zich te laten zien. Die hoeft alleen nog maar te voldoen aan de vooropgestelde eisen. Dan wordt iemand sneller aangenomen die een beetje voldoet aan de eisen en een mooi hoofd heeft dan iemand die heel goed voldoet aan de eisen, maar totaal geen mooi uiterlijk heeft.

Respondent 9: Maar ik denk dat het niet zo zwart-wit zal zijn. En dat 80/90% mooi is. Echt lelijke mensen, ik ken niet echt lelijke mensen. Ken je eigenlijke mensen om je heen die je echt lelijk vindt??

Respondent 11: Maar ook dat is sociaal bepaald. In onze omgeving hebben we ook niet echt lelijke mensen. We komen allemaal uit welvarende gezinnen, waar de besteding goed was. We hadden mooie kleren, we hebben goede kleur en konden naar de tandarts. Zijn ook sociale invloeden. Je kunt wel mooi geboren zijn maar die invloeden kunnen je lelijk maken.

Respondent 9: Dat is waar.

Respondent 10: Ik denk dat als je heel lelijk bent dat je ook niet heel outgoing wordt.

Respondent 9: Ik zie altijd wel iets in iemand die voorbij loopt waarvan ik denk dat is niet lelijk. Misschien vind de ene dat lelijk, maar de ander niet.

Respondent 11: Heeft ook met je referentiekader te maken met wat vind je lelijk? Kan me voorstellen dat als iemand dik is en er onverzorgd uit ziet die wordt gewoon niet aangenomen. En niet omdat ze zo lelijk is, maar omdat ze onverzorgd is.

Respondent 10: En dat vertelt ook iets over hoe je bent.

Respondent 9: Misschien wordt je ergens anders wel aangenomen waar dat niet zo belangrijk is. Wij denken wel standaard in kantoorbannen en banken enzo. En grootste gedeelte van de banen is niet op kantoor hoor. Ben blij dat ze er zijn en denk dat die mensen daar wel worden aangenomen.

Respondent 11: Denk ook dat zij daar voorrang krijgen op ons.

Respondent 10: Sommige banen gaat het dus ook niet om uiterlijk.

Relatie

Vraagstelling 1: *Tegenwoordig eindigt 1 op de drie huwelijken in een scheiding. Scheiden lijkt een trend te worden? Hoe denken jullie over scheiden?*

Respondent 9: Ik denk dat mensen te snel opgeven.

Respondent 11: Oh ja, zeker.

Respondent 10: Denk ik ook. Maar ik denk ook dat het moet kunnen omdat je uit elkaar groeit.

Respondent 9: Elke situatie is anders. Mensen knokken minder hard voor elkaar.

Respondent 10: Dat denk ik ook.

Respondent 11: Het is veel makkelijker geworden. En dat is ook iets wat maatschappelijk geaccepteerd is.

Respondent 9: Is dat wel echt zo?

Respondent 11: Vroeger was het echt een zonde om uit elkaar te gaan.

Respondent 9: Ja ok, dat is wel waar. Het is niet beter geaccepteerd, maar...

Respondent 11: Dat is net zo als alleen kinderen krijgen. Als een vriendin dat vandaag tegen me zou zeggen, dan zeg ik: moet je doen. Dat is net zo met scheiden, zeg ik ook: moet je doen.

Respondent 9: Mensen hoppen. Job-hoppen, relatie-hoppen. Het is allemaal maar snel snel. Mensen vechten niet meer zo hard als vroeger. Geven te snel op.

Respondent 10: We hebben zoveel keuze, we kunnen uit alles kiezen. Dat geldt voor banen, voor mannen. Ik heb er geen zin meer in, ik ga wel wat anders doen. Tuurlijk is verliefd zijn het allerleukste en een nieuwe baan ook het allerleukste. Dan gaat het een tijdje wat minder en dan heb je er geen zin meer in. Ben het met respondent 9 eens. We investeren en knokken niet meer genoeg.

Vraagstelling 2: *Monogamie wordt steeds vaker ter discussie gesteld. Open relaties lijken de oplossing. Uit onderzoek is gebleken dat even veel vrouwen als mannen vreemd gaan. Geloven jullie in monogamie? Is monogamie de basis voor een goede relatie?*

→ *Monogamie betekent dat je met één partner leeft en niet vreemd gaat.*

Allen: Ja!

Respondent 9: Ik vind wel dat iedereen zelf moet weten wat die doet.

Respondent 11: Absoluut.

Respondent 10: Maar niet met die van mij haha.

Respondent 9: Maar als iemand voor iemand gaat die 30 jaar getrouwd is en een gezin heeft, ja dat kan echt niet! Ik vind niet dat je dat moet najagen, maar dat moet je met rust laten. Respect hebben voor wat de ander heeft. Als ik verliefd zou worden op iemand die 30 jaar getrouwd is en 3 kinderen heeft dan zal ik hopen dat het over gaat en dan ga ik daar echt geen actie op ondernemen. Daar ben ik best wel ouderwets in. Misschien doen andere mensen dat wel....

Ik denk dat een open relatie misschien spannend het eerste jaar is maar uiteindelijk de derde dag dan ben je... Maar verliefd worden kan altijd gebeuren. Of je nou kort of lang bij elkaar bent.

Respondent 10: Het gaat erom wat je ermee doet.

Respondent 9: Precies.

Respondent 11: Je moet eerst kijken of het overgaat en het ontwijken...

Respondent 9: En ja als je misschien na 4 jaar nog verliefd bent...

Respondent 10: Niet gelijk aan toegeven.

Respondent 11: Eerst vechten voor wat je hebt. Wat kan je nog uit je huidige relatie halen? Als je verliefd wordt op iemand anders, maar nog veel van je partner houdt dan vind ik dat je openheid van zaken moet geven. Waarom wordt je verliefd op een ander? Waarschijnlijk omdat je huidige partner iets niet meer is of doet. Je moet er met elkaar over praten.

Respondent 10: Kan, maar kan ook iets totaal anders zijn.

Respondent 9: Maar het kan ook niet over gaan, dat soort dingen gebeuren.

Respondent 11: Mag je je wel afvragen wat je thuis dan mist.

Respondent 10: Ja.

Respondent 9: Ja precies. Wel eerst vechten en knokken en niet zo makkelijk zeggen we stoppen ermee.

Respondent 11: Maar vechten doe je samen. Je moet het wel bespreekbaar maken.

Respondent 10: Ligt eraan. Als je iemand al heel lang leuk vindt dan wel, maar als je iemand heel kort leuk vindt hoeft dat niet. Als het wel over gaat, moet je het misschien niet zeggen.

Vraagstelling 3: *Nederland was het eerste land ter wereld waar het homohuwelijk werd toegestaan. Steeds meer landen stellen de wet bij en maken een homohuwelijk mogelijk. Wat vinden jullie hiervan? Hoe denken jullie over homoseksualiteit?*

Respondent 10: Ja doen.

Respondent 9: Ja, prima.

Respondent 11: Waarom ik vind dat ze het toe moeten staan omdat het getuigd van ongelijkheid en inpakking van vrijheid van meningsuiting als je gaat zeggen dat bepaalde mensen niet met elkaar mogen trouwen en hun liefde op een bepaalde manier niet mogen bezegelen.

Respondent 9: Dit is ook heel erg generatie. Absoluut onze generatie.

Respondent 11: Ja absoluut!

Respondent 9: Er zullen genoeg mensen zijn die zeggen: homo, je bent ziek. Vergeet maar, dat gaat wel over. En 2 mannen die samen een kind opvoeden, of die trouwen dat is echt niet gezond hoor. Gaat wel over. Onze generatie denkt daar gewoon meer ruimdenkend over.

Respondent 11: Daarom kan het nu ook, maar op een heleboel plekken kan het nu ook niet. Voor sommige mensen wordt het nog steeds verboden.

Respondent 10: Ik ben daar heel saai in, iedereen moet lekker doen wat hij wil.

Respondent 11: Maar ik moet wel eerlijk zeggen dat als ik op straat 2 mannen zie zoenen, denk ik toch ieeh.

Respondent 10: Dat heeft de stad mee afgeleerd. Toen ik hier kwam wonen toen was ik gechoqueerd en nu na een aantal jaar kijk ik er nu niet meer van op.

Respondent 9: Ik heb dat minder met vrouwen. Veel mensen hebben dat hè...

Respondent 11: Ik kan gerust naar een homokroeg gaan en daar heb ik dan de avond van mijn leven, maar als ze het daar doen, dan vind ik het niet erg want dan kom ik in hun wereld. Daar mag ik absoluut niet oordelen, want zij hebben niet voor niets, en dat is niet onaardig bedoeld, hun eigen homokroeg ontwikkeld omdat zij elders niet mogen doen wat ze willen doen.

Vraagstelling 4: (cameraproblemen)

Iedereen heeft een andere definitie van de ideale relatie. Maar bestaat de ideale relatie eigenlijk wel? Kan je een beschrijving geven wat volgens jou de ideale relatie is?

Respondent 9: Je kunt nooit in andermans relatie kijken, daar kan ik dus moeilijk wat over zeggen.

Respondent 10: Je kunt alleen iets over je eigen relatie zeggen.

Respondent 11: Een ideale relatie is een relatie gebaseerd op gelijkheid, wederzijds respect, openheid en een maatje.

Respondent 10: Elkaar inspireren, raakvlakken zijn ook belangrijk. En een relatie waarin je dingen deelt. Als je dat niet hebt, groei je uit elkaar. Maar je moet ook niet alleen alles delen, want dan heb je op een gegeven moment elkaar niets meer te vertellen. Daar wil ik echt niet komen. Ook lol met elkaar hebben.

Respondent 9: Samen knokken. Elkaar maatjes zijn.

Vraagstelling 5: (cameraproblemen)

Kunnen jullie aangeven of jullie het eens of oneens zijn met de volgende stellingen. Beargumenteer ook je keuze.

- *Leeftijd is niet belangrijk in de liefde.*
- *Een relatie met iemand die een andere afkomst heeft, vraagt om problemen.*
- *Liefde overwint afstand.*

1.

Respondent 9: Je moet gewoon doen wat je zelf wilt.

Respondent 10: Ja. Leeftijd is niet belangrijke in de leeftijd vanaf een bepaalde leeftijd.

Respondent 11: Doe wat je gelukkig maakt. Nou daar ben ik sceptisch over. Je zit zo in een andere wereld. Zeker als er 20 jaar verschil is. 5, jaar gaat nog, 10 jaar ook nog wel, maar bij 20 jaar komt er echt een andere...

Respondent 9: Maar is het acceptabel, of zeg jij dat het gedoemd te mislukken is? Omdat je in een ander stadium van je leven zit?

Respondent 11: Ja denk dat die levensfase een verschil maken.

Respondent 9: Je hebt zeker invloed op elkaar, maar misschien heeft een jong iemand ook wel een goede invloed op een ouder iemand. Maar ben zeker met je eens dat die andere levensfase zeker van invloed kan zijn.

Respondent 11: Ik ben er terughoudend in.

Respondent 10: Ik vind wel dat jij snel je oordeel klaar hebt.

Respondent 11: Ik heb het nu over een periode van 20 jaar hè, daar zit een generatie tussen. Ik reageer heel anders op iemand die mij vertelt een relatie te hebben met iemand van zijn eigen leeftijd dan wanneer zij een relatie heeft met iemand van een oudere leeftijd. Sta ik toch van te kijken. Ik veroordeel niemand. Ik ben blij voor allebei, doe waar je blij van wordt, maar ondertussen denk ik toch oh.

2.

Respondent 9: Het wordt moeilijker.

Respondent 11: Je moet je inleven in elkaar.

Respondent 10: Je moet nog meer je best doen voor elkaar. Het is al zo lastig om een goede relatie te hebben. En dan kom je toch ergens anders vandaan. Maar niet onoverbrugbaar. Je staat voor een andere uitdaging.

Respondent 9: Ook weer onze generatie, 1 wereld.

Respondent 11: Toch ken ik er maar weinig in mijn omgeving.

3.

Respondent 10: Ja tuurlijk! Erg toepasselijk op mij.

Respondent 9: Uiteindelijk wel, het blijft lastig.

Respondent 10: Het is een hele uitdaging. Mijn hartsvriendin woont in Italië. We zien elkaar veel minder dan voorheen, maar de liefde is er nog steeds.

Respondent 11: Je hebt weer andere problematiek. Ik kan me moeilijk binden aan iemand, dus voor mij zou het makkelijker zijn als iemand wat verder weg woont.

Focusgroep 4: dinsdag 3 juni (3 respondenten)Moederschap

Vraagstelling 1: *Een koppel probeert al een aantal jaar op de natuurlijke manier zwanger te raken. Dit lijkt niet te lukken. Ze overwegen IVF. Wanneer deze methode hen niet kan helpen, willen ze adoptie proberen. Hoe denken jullie hierover?*

Respondent 13: Ik vind het moeilijk om voor een ander te zeggen. Ik zou zelf geen gebruik maken van IVF of adoptie. Wat ik er van heb gezien wordt alleen maar drama. Het is niet zeker dat het goed komt.

Respondent 14: Maar als je het heel erg wilt, denk ik wel dat je heel ver gaat. Het gaat veel verder dan je nu zou denken. Als je er eenmaal mee te maken hebt.

Respondent 13: Maar ik heb ook nooit die hele sterke moedergevoelens gehad, misschien komt het daar door.

Respondent 14: Nee ik ook niet hoor. Dat overkomt je ineens. Als je het echt wilt, ben je toch veel bereid. Misschien ik ook wel. Dan vind ik IVF wel wat anders dan klokken en temperaturen enzo.

Respondent 13: IVF is niet gemakkelijk. De mensen die ik ken zijn er niet vrolijker op geworden.

Respondent 12: Maar kan me goed voorstellen dat wanneer je het probeert en het wil niet lukken en iedereen in je omgeving raakt zwanger het verlangen groter wordt door je omgeving.

Respondent 14: Ik denk soms wel. Als je dan niet zwanger raakt, is het misschien ook niet goed voor je lichaam om zanger te raken. Misschien wel makkelijk gezegd hoor. Misschien is je lichaam er dan niet geschikt voor.

Respondent 13: Het kan ook aan de man liggen. Adoptie, tja wat vind ik daar van. Nou eerder voor anderen.

Respondent 14: Ik vind het prima.

Respondent 12: Ik vind het wel iets moois hebben. Maar denk dat ik het zelf niet zou doen. Toch de angst waar komt zo'n kind vandaan, wat is de achtergrond. Dingen die je niet weet als je adopteert. Zou dan het liefst een baby'tje willen, maar geen ouder kind. Ik vind het dan mooi dat je kinderen een goede toekomst kan bieden en misschien wel net zo veel van kan houden als je eigen kinderen. Denk wel dat ik dat zou kunnen, weet ik wel zeker.

Respondent 14: Kind is denk ik product van de omgeving waarin het terecht komt. De helft van omgeving bepaalt kind.

Respondent 12: Ik ken veel goede voorbeelden.

Respondent 13: Ik vind het echt goed dat andere het doen, maar ik zou het niet zien zitten. Ik heb ook gewoon nooit zo'n sterke moederwens gehad.

Respondent 14: Is het moederschap jou overkomen dan?

Respondent 13: Ja dat is me overkomen. Ondanks dat het me overviel, kon ik het niet over mijn hart verkrijgen om abortus te plegen. Kinderen adopteren naast je eigen kinderen lijkt me helemaal moeilijk.

Respondent 14: Ik heb het altijd gezegd, ik neem er nog een heel klein kindje bij. Maar volgens mij weet je dan echt niet waar je aan begint. Het is ook wel egoïstisch.

Respondent 13: Maar ken je kinderen in je omgeving waar je net zo van houdt als van je eigen kinderen? Wat ik voor mijn dochter voel, voel ik voor geen enkel ander kind.

Respondent 14: Maar als je er voor kiest dan heb je er heel lang over nagedacht. Ik dacht altijd ja als ik met het adopteren van een kindje een probleem in de wereld oplos. Maar goed misschien was het probleem alleen maar groter geworden....

Respondent 12: Weet je nooit van te voren, misschien voegt het wel iets toe.

Respondent 13: Maar ook de omgeving speelt mee. Als je een kind met donkere huidskleur hebt dan je eigen kinderen wordt er altijd gekeken. Daar voel jij en het kind zich dan wel ongemakkelijk bij. Kind heeft er dan ook last van.

Vraagstelling 2: *Onlangs zond Zembla een documentaire uit over de gevaren die bestaan wanneer een vrouw op latere leeftijd zwanger raakt. De documentaire liet zien dat de vruchtbaarheid vanaf het dertigste jaar afneemt. De kans op complicaties neemt in grote mate toe. Volgens de documentairmakers moeten*

vrouwen op de hoogte zijn van deze onderzoeksgegevens en wanneer zij een kinderwens hebben, hier niet te lang mee wachten. Hoe denken jullie hierover?

Respondent 12: Ja ik heb zoiets van er zijn tegenwoordig zoveel testen die je kunt doen. En ik denk dat je er niet zo bewust van bent als je eenmaal aan kinderen denkt.

Respondent 13: Ja of je nou een kind op je 30° of 40° neemt dat maakt dan ook niet meer uit. Maar ik zou me wel laten testen. Het is voor ieder voor zich. Ik zou het misschien wel weg laten halen als het dan niet goed zou zijn. Ik vind het allemaal een beetje onzin. Misschien ben je op 28° nog wel aan het studeren en heb je de ware nog niet gevonden. Iedereen studeert langer.

Respondent 14: Maar je lichaam is wel beter geschikt om kinderen te krijgen tot een bepaalde leeftijd. Niet voor niets ben je vruchtbaarder tussen je 20° en je 30°. En dan neemt het af.

Respondent 12: En ja als je op je 30° nog niemand hebt gevonden...En ja als je wel een relatie hebt, maar graag eerst carrière wilt maken. Dat moet iedereen voor zich weten.

Respondent 14: Maar dat is wel heel onnatuurlijk, want je lichaam is zo gemaakt en niet voor niets zo bedacht. Je moet rekening houden met jezelf en met de kinderen. Als je kinderen 20 zijn en jij bent een moeder van 68. Eigenlijk kan je lichaam niet meer op een bepaalde leeftijd.

Interviewer: Op welke leeftijd ligt voor jullie dan de grens?

Respondent 12: Ik heb dat wel een beetje bij 40. Dat is puur gevoelsmatig. Als je dan ooit besluit kinderen te willen en je bent 35 en je raakt onverwacht zwanger vind ik het niet kunnen dat je het dan weg laat halen. Terwijl je uiteindelijk wel kinderen wilt.

Respondent 13: Als ik nu zwanger zou raken, zou ik het wel weg laten halen.

Respondent 12: Nou ik zit ook niet meer op een baby te wachten, maar ik weet niet of ik het weg zou laten halen, denk het niet hoor.

Respondent 14: Nee ik ook niet. Ik zou er niet bewust voor kiezen. Maar het zou praktisch wel kunnen.

Vraagstelling 3: Bij het krijgen van een kind verandert er veel. Je moet je tijd vaak anders gaan indelen. Als je werkt, moet dit gecombineerd worden met het moederschap. Hoe zouden jullie dit aanpakken?

Respondent 14: Toen wij ons eerste kindje kregen, werkten wij voor onszelf. Ik dacht het duurt wel even voordat ik zwanger raak, maar dat was niet het geval. Ik was heel snel zwanger, schrok me echt rot, vond het ook echt niet leuk. Maar na een week was ik al om. Maar ik vond toen de combinatie met een eigen bedrijf waar je van moet eten best zwaar. Het was niet relaxed. Het was niet optimaal. Als je een kind krijgt is dat zo bijzonder dan moet je daar tijd voor vrij maken en dat gunde ik mezelf niet. Daar heb ik spijt van. Toch zou ik het weer doen omdat het in die omstandigheden niet anders kon. Kinderdagverblijf vond ik niet altijd optie. Ik neem geen kind om het 5 dagen naar kinderdagverblijf te doen. Dus ik heb 5 halve dagen gewerkt. De druk was heel zwaar. Mijn man heeft ook veel gedaan, we hebben het echt samen gedaan.

Respondent 13: Eigenlijk vind je dus dat mensen die fulltime blijven werken als ze kinderen krijgen niet kunnen?

Respondent 14: Ze moeten het wel zelf weten maar ik zou dat nooit willen en ik snap ook niet waarom je het zou willen. Als het niet had gehoeven was ik niet fulltime thuis gebleven maar was ik wel minder gaan werken. 2 dagen ofzo, had ik wel leuk gevonden.

Respondent 13: Ik heb mijn baan op gezegd toen ik een kind kreeg en ik ben niet gelijk op zoek gegaan naar een andere, ik vond het wel best zo. Ik dacht, ik ga er even lekker van genieten. Na 2 jaar ben ik weer gaan werken en is ze naar de kinderopvang gegaan. Had het niet leuk gevonden om er al baby naar de kinderopvang te brengen. Maar ik vind echt dat iedereen het zelf moet weten. Mijn ouders hebben bijvoorbeeld altijd doorgewerkt.

Respondent 12: Wij hebben het overlegd met elkaar. Wat willen we allebei? Mijn man wilde wel huisman worden en toen dacht ik: dat mooi niet! Dat wil ik haha. Misschien toch traditioneel. Mijn man bleef fulltime werken en ik ging parttime werken, 3 dagen. Ons kind ging naar oppas. Ging goed, maar het moet wel goed geregeld zijn. Je moet je er lekker bij voelen. Ik heb er heel veel problemen mee gehad in het begin met werken. In het begin heb je altijd fulltime gewerkt en toen was ik spil van bedrijf. En dat kon niet

mee 3 dagen en de betrokkenheid in het bedrijf werd op die manier kleiner en daar had ik wel moeite mee. Ik wilde voor 120% op werk zijn en ook voor 120% thuis, maar dat lukte niet. Het gaat je ook nooit lukken. Wilde namelijk niet fulltime werken. Zou het zo weer doen. Misschien als je beide 4 dagen zou werken heb je allebei meer kans op carrière. Dat moet je zelf weten. Ligt aan opleiding en aan situatie etc.

Respondent 14: Ik heb me toen te veel bezig gehouden met toekomst en ik heb dus wel bewondering voor mensen die er bijvoorbeeld even een jaartje uitgaan. Ik voel me te verantwoordelijk.

Vraagstelling 4: *Op een forum op het internet vond ik een discussie over BAM (bewust alleenstaande moeders). Eén bericht wat ik op dit forum vond, wil ik jullie voorlezen:*

Hoi,

Ik word dit jaar 30 en ben ook nog single. Mijn kinderwens groeit met de dag, zeker nu heel veel vriendinnen en kennissen kinderen krijgen (of zelfs al aan de tweede of derde toe zijn). Daar komt bij dat ik endometriose heb, dat is kortgezegd een aandoening waarbij baarmoederslijmvlies ook buiten de baarmoeder voorkomt en dat KAN vruchtbaarheidsproblemen geven. Hoe dat bij mij zit willen ze nog niet gericht onderzoeken, omdat ik dus nog single ben en zwanger proberen te raken nog niet direct aan de orde is. Wel zegt mijn arts dat mensen met deze aandoening het best vóór hun 25e kinderen kunnen krijgen omdat het daarna al snel moeilijker wordt. Dus hierdoor ontstaat er onderhand wel enige druk bij mij (ik weet dit nu sinds bijna een jaar).

Na het volgen van Babyboom op tv ben ik serieuzer een standpunt aan het innemen over bewust alleenstaande moeder worden. In dat programma zat namelijk een vrouw die haar tweede kindje alleen kreeg, en zij was dolgelukkig en deed het ook ongelooflijk goed! Voor mijzelf ben ik er nog lang niet uit, ik hoef van mezelf ook nog niks definitief te beslissen. Die grens heb ik voor mijzelf bij mijn 30e verjaardag gelegd.

Tot nu toe vind ik het allemaal heel dubbel. Aan de ene kant denk ik: ik ga eraan werken dat ik financieel alles echt stabiel heb (zover ben ik nu wel ongeveer) en dat het in mijn huis zou kunnen (dat zou dan mogelijk verhuizen worden). Liefde heb ik genoeg te geven, daar twijfel ik niet aan. Ik ben wel van mening dat je er niet vanuit moet gaan dat je omgeving je zal steunen. Als dat gebeurt is dat fijn, en mooi meegenomen, maar ik zou dan degene zijn die voor een kindje kiest en niet mijn omgeving, dus hoeven zij er ook niet voor op te draaien. En daar wringt de schoen eigenlijk. Ook vind ik eigenlijk dat een kind gewoon recht heeft op twee ouders. Maar wie weet kom ik later alsnog een man tegen met wie ik oud word. En dan nog iets heel belangrijks: hoe zit het met een donor? Zou ik een bekende (durven) vragen of naar een spermabank of zoiets gaan? Dat eerste lijkt me erg moeilijk vanwege het feit dat je elkaar dan altijd tegenkomt en de "vader" dan misschien ooit wel spijt krijgt. Dat tweede lijkt me erg moeilijk omdat je de vader juist niet kent en dus niet weet hoe die is... En stel dat je een kind krijgt met een handicap, of andere gezondheidsproblemen, of een kind dat moeilijk handelbaar is of zo? Kan je dat in je eentje?

Kortom: ik denk er regelmatig over na, maar ben er nog niet uit. Ik blijf hier met veel interesse mee lezen (en misschien ook wel schrijven, als ik nog iets zinvol te zeggen denk te hebben hihi).

Groetjes

Nou wil ik jullie om een reactie vragen. Als jij je mening zou moeten verkondigen op dit forum, wat zou dat dan zijn?

Respondent 12: Waar denkt ze allemaal over na zeg?

Respondent 14: Ja.

Respondent 13: De consequenties komen later wel.

Respondent 12: Over de praktische dingen zou ik ook nadenken. Dat heb je ook als je met z'n 2-en bent. Maar als je er bewust voor kiest alleenstaande moeder te zijn dan vind ik dat prima.

Respondent 14: Ik ben misschien een beetje ouderwets. Je hebt niet voor niets een man en een vrouw. Alleen een kind krijgen... het is niet voor niets zo bedacht.

Respondent 13: Wat een onzin! Hoeveel mannen gaan er dood, hoeveel vrouwen overlijden tijdens de bevalling!

Respondent 14: Dan is het geen keuze meer. Zeg niet dat je het niet alleen kunt doen, misschien nog wel beter dan met z'n tweeën als het niet goed gaat. Denk niet dat het makkelijker is, is wel zwaarder.

Respondent 13: Denk dat is makkelijker alleen is.

Respondent 12: Onbekende donor zou ik niet willen. Je wilt toch achtergrond weten.

Respondent 13: Ja inderdaad.

Respondent 14: Erfelijke ziektes enzo.

Respondent 13: Je moet er allemaal niet teveel over nadenken. Gewoon doen. Iedereen is anders.

Respondent 12: Je moet het natuurlijk wel financieel kunnen redden.

Respondent 14: Kind heeft alleen maar liefde en kleurpotloden nodig. Haha. Kind is wel heel graag bij vader en moeder. Je moet doen waar je je gelukkig bij voelt.

Respondent 13: Ja. Als je je kind maar liefde geeft.

Respondent 12: Ik zou het niet willen om fulltime te werken. Zou er geen goed gevoel bij hebben.

Vraagstelling 5: (Wegens tijdgebrek deze vraag niet meer gesteld)

-

Carrière

Vraagstelling 1: *Kunnen jullie reageren op de volgende stelling: **Ik werk om te leven, ik leef niet om te werken.***

Allen: Ja!

Respondent 12: Ben ik het mee eens. Je werkt toch om leuke dingen te doen. Leuke dingen kosten nou eenmaal geld.

Respondent 13: Het is toch niet helemaal waar, moet er op terug komen. Als ik 12 miljoen zou winnen en ik niet meer zou hoeven werken... dan zou ik wel blijven werken. Ik kies namelijk altijd wel banen die ik leuk vindt en waar ik met plezier werk.

Respondent 14: Vind ik ook belangrijk. Als het niet meer leuk is, moet je er mee stoppen.

Respondent 13: Ik vind ook dat het ritme in je leven brengt. Het is goed voor jezelf. Ontmoet meer mensen, toch sociaal.

Respondent 12: Je hoort ergens bij eigenlijk.

Allen: Wij werken om te leven, absoluut.

Respondent 13: Kind, familie, vrienden en leuke dingen doen vind ik belangrijker dan werk. Heb ik veel plezier in.

Respondent 14: Ik zou ook blijven werken als het niet zo hoeven. Voor mij is het goed.

Respondent 12: Hoeft niet perse betaald werk te zijn als het niet meer hoeft. Maar kan je iets doen waar je voldoening uithaalt.

Respondent 14: Ja dat zou ik ook doen.

Respondent 13: Mijn moeder voelt zich nu onbelangrijk in de maatschappij omdat ze niet meer werkt. Die heeft er echt last van gehad.

Respondent 14: Je valt wel in een gat als je lang gewerkt hebt. Je verleent je identiteit eraan.

Respondent 12: in je werk wordt je belangrijk gevonden, geeft je voldoening. Net als bij fulltime naar parttime dan ineens valt dat weg. Dat lijkt me heel moeilijk.

Respondent 14: Die identiteit is belangrijk daarin.

Respondent 12: Soms is stoppen met werken verschrikkelijk op je 65^e, maar mijn moeder is toen vrijwilligerswerk gaan doen en dat maakte het goed. Dan hoeft het niet, maar mag het. Maar ben je wel op de been. Nu ik me baan heb opgezegd hebt, vind ik het niet erg om weg te zijn bij het bedrijf, want het was niet leuk, maar wel dat ik die vastigheid kwijt ben. Dat maakt het eng. Normaal weet je waar je weer opnieuw start, maar dat is nu niet zo. Je hoort bij een groep mensen, dat is je leven. En als dat stopt dan is dat eng.

Respondent 14: Kan ik me goed voorstellen.

Respondent 13: Ik heb daar nooit moeite mee gehad hoor. Wel als het niet mijn keuze was, dan is het lastiger.

Vraagstelling 2: *Onlangs las ik in een tijdschrift een interview met Neelie Kroes. (Neelie Kroes (66) is een Nederlands politica van de politieke partij de VVD. Momenteel is zij Europees Commissaris belast met de portefeuille mededinging. In 2007 staat Kroes op nummer 59 op de Forbes-lijst The 120 Most Powerful Women.)*

Zij liet in het interview weten dat het belangrijk is dat vrouwen studeren en dat meer vrouwen op topfuncties moeten komen. Wat vinden jullie van haar uitspraak?

Respondent 14: Vrouwen zijn anders ontwikkelt dan mannen.

Respondent 13: Ik vind nog steeds dat mannen wel de overtoom voeren, wat betreft salaris enzo. Echt belachelijk! Ik weet niet of het perse moet, maar moet wel meer gelijk worden. Denk dat vrouwen soms beter op bepaalde functies zullen zijn dan mannen.

Respondent 12: Komt toch doordat vrouwen zwanger worden, kinderen krijgen en dus een tijd uit de running zijn. Dat heb je bij mannen niet. Dat is een van de reden waarom er meer mannen op topfuncties zitten dan vrouwen. Ik geloof ook dat de angst bestaat voor bedrijven om vrouwen op topfuncties te zetten van bijvoorbeeld iemand van 35. Ja dat ben je toch op een bepaalde leeftijd beland.

Respondent 13: Ik ben alleen, kind ziek. Ik bel ex-man en hij doet het niet. Ik moet uiteindelijk een vrije dag opnemen en ik draai er voor om. De man komt er veel makkelijker vanaf.

Respondent 14: Ja, het is echt raar geregeld in Nederland. In Zweden zijn dit soort dingen bijvoorbeeld echt beter geregeld.

Respondent 13: Ja echt belachelijk geregeld! Iedereen moet wel zelf weten of die studeert. Er zijn er denk ik genoeg die aan het studeren.

Respondent 12: Ik denk dat het vooral de maatschappij is. Bedrijven hebben gewoon angst om vrouwen op topfuncties te zetten. Misschien oudere vrouw wel? Maar de dertigers is een lastige groep.

Respondent 14: Je moet toch rekening met kinderen houden. Vroeger was het 'not done' om te werken. Toen was het heel anders.

Respondent 13: Vroeger kon je als vrouw amper een huis kopen. Moest je tekenen dat je de eerste 5 jaar niet zwanger zou raken. Dat gaat heel langzaam dat vrouw en man gelijk worden.

Respondent 14: Om op topfuncties moet je wel goed geschoold zijn, je moet wel eerst hebben gepresteerd. Dat moet goed geregeld worden. Ik denk dat dat in deze tijd wel beter kan, met kinderdagverblijven enzo. Vrouwen hebben meer tijd voor zichzelf, om zichzelf te ontwikkelen. Mijn vader was beledigt toen mijn moeder ging werken. Dat was toen zo.

Respondent 12: Het moet wel meer gestimuleerd worden en zo zijn. Denk dat er genoeg studeren, vooral de situatie daarna is belangrijk. Waarom kiezen bedrijven niet voor vrouw? Heeft naar mijn idee toch te maken met een eventuele zwangerschap.

Respondent 13: En mannen zie vrouwen niet al gelijk.

Respondent 14: Denk je dat?

Respondent 13: Ja in bedrijfsleven wel hoor. Altijd mannen op die topfuncties.

Respondent 14: Maar er worden nu banen gecreëerd die misschien wat meer passen bij vrouwen en meer bij mannen. De maatschappij heeft echt boost gegeven. Je krijgt wel steeds meer vraag naar vrouwen.

Respondent 13: Maar het gaat wel langzaam.

Respondent 12: Vrouwen hebben wel andere kijk op leven en dat zou wel meer balans in een bedrijf kunnen brengen. Die balans moet beter worden.

Vraagstelling 3: (Wegens tijdgebrek vraag niet meer gesteld)

Er zijn vrouwen die besluiten minder te gaan werken of zelfs stoppen met werken als zij een partner ontmoeten die een goede baan heeft en het financieel mogelijk is om 2 mensen te onderhouden met 1 salaris. We gaan er dan vanuit dat ze geen kinderen hebben.

Kun jij je vinden in het besluit van deze vrouwen?

Vraagstelling 4: *Nu wil ik jullie vragen te reageren op een aantal stellingen. Ben je het eens of oneens met deze stelling en kan je dit ook beargumenteren?*

- *overwerken hoort erbij*

Respondent 12: Opzeg zeg ik ja. En nu blijven we ook weer over moederschap praten. Want het maakt het wel lastiger. Ik weet dat ik geen 9 tot 5 mentaliteit heb en nu met kinderen heb ik het nog niet, maar je leeft er wel naar. Kan niet anders. Tuurlijk zijn er uitzonderingen, maar de meeste moeten toch hun kinderen ophalen.

Toch hoort het bij baan.

Respondent 13: Ik ook hoor. Ik ben bij al mijn banen ook nog in de avond bezig geweest. Het hoeft voor mij niet perse betaald te zijn dan. Het ligt eraan natuurlijk. Als je overwerkt heb je goeie functie en dan moet je vaak overwerken.

Respondent 12: nou je hoeft niet altijd een goede functie te hebben wil je overwerken. Kan ook met mindere functie.

Respondent 14: als je een verantwoordelijk baan hebt.

Respondent 13: In sommige banen vind ik dat je betaald moet worden als je overwerkt. Zoals bijvoorbeeld een postbode.

Respondent 12: Het ligt ook een beetje aan de afspraken die je hebt gemaakt. Sommige mensen hebben een salaris waarbij dat ingecalculeerd is. Maar ook mensen die een salaris hebben waarbij dat niet zo is. Ik vind dat overwerken erbij hoort. Maar als er stelselmatig overgewerkt wordt, klopt er iets niet. Of ik functioneer niet of ze moeten gewoon twee mensen op die baan zetten. Ze kunnen niet van je verwachten dat je iedere week 60 uur werkt ipv van 40 waar je voor aangenomen bent is dat niet ok. Stel dat je je daar goed bij voelt en je bent eigenlijk een beetje een workaholic moet je dat zelf weten. Mag geen misbruik van gemaakt worden.

Respondent 14: Dan klopt er iets niet.

Respondent 13: Vind dat overwerken er ook gewoon bij hoort. Maar als je ergens voor aangenomen wordt en het werk blijkt

- *je telt pas mee in de maatschappij als je een baan hebt*

Respondent 12: Ik vind wel dat de maatschappij zo in elkaar zit.

Respondent 13: Als je niet werkt en je bent alleen maar met je kinderen bezig bent dan stomp je wel een beetje af. Ik vind die mensen niet echt interessant. Ik zeg niet dat je dan niet meetelt, ik vind het knap als je het kunt.

Respondent 12: Iemand die thuis zit en voor de kinderen zorgt en hobby's heeft, kan ook op een andere manier bijdragen aan de samenleving.

Respondent 13: Het ligt aan de mens. Ja als je 7 kinderen hebt, kan ik me heel goed voorstellen dat je niet werkt.

Respondent 12: Iedereen moet het zelf weten. Als je lekker luxe wilt leven en je hebt een man die veel verdient.

Respondent 13: Ho ho, of de vrouw die veel verdient.

Respondent 12: Als je op die manier wilt genieten, vind ik prima.

Respondent 13: Ik vind niet dat je dan niet meetelt.

Respondent 14: Iedereen vult het anders in.

Respondent 12: Wie ben ik om te zeggen dat het niet goed is?

Respondent 13: Maar als je maar zo in de bijstand loopt dan tel je niet mee in de maatschappij. Dat vind ik wel. Stiekem uitkering trekken hou ik niet van.

Respondent 12: Ik heb ook even thuis gezeten en daar had ik zelf helemaal geen moeite mee, ik vond het leuk om voor mijn kinderen thuis te zijn. Ik kon er niet van genieten. Want de maatschappij en mensen om mij heen, of dat was mijn eigen gevoel, had er moeite mee. Ik had het gevoel dat mensen mij veroordeelde. Ik weet niet of ik dacht dat men mij zo bekeek of dat men mij zo bekeek. Maar ik kijk niet zo naar anderen, absoluut niet. Misschien in het verleden heb ik er zelf wel zo naar gekeken.

- *de ideale baan is een baan waarbij je een goed salaris hebt en goede secundaire arbeidsvoorwaarden.*

Respondent 14: Nee, waar je je ei kwijt kan.

Respondent 13: Geld is niet prioriteit nummer 1.

Respondent 14: Het moet wel in balans zijn. Ik heb in de IT gezeten en daar kan je goed verdienen, maar ik vond er niets aan en ik werd er echt niet gelukkig van.

Respondent 12: Ik word gelukkig van het werken in een team, dat we met z'n allen voor hetzelfde gaan. Collega's zijn belangrijk. Zijn soms belangrijker dan de baan zelf.

- *Een studie is garantie voor goede baan*

Respondent 12: Nee!!

Respondent 14: Soms niet zelfs. Ik zie het zelf niet altijd zo, maar het wordt wel zo gezien dat als je een goede studie hebt gedaan dat je dan verzekerd bent van een goede baan. Je moet ook doorzettingsvermogen hebben.

Respondent 13: Ik heb bij Randstad gewerkt en daar liepen jongens met hele goede studies, maar die waren wel bijna autistisch. Die waren wel slim, maar konden op sociaal gebied niets.

Respondent 14: Studie is wel handig. Het ligt er ook aan wat je wilt.

Respondent 12: Studie is ook handig om je te specialiseren. Wat ik belangrijk vind dat je ook kunt praten met de werknemers en niet alleen managers. Soms kun je dus beter onderaan beginnen, op de werkvloer. Die ervaring is heel belangrijk voor bepaalde functies binnen het bedrijf.

Respondent 13: Ben ik het helemaal mee eens. Kleine bedrijven kijken meer naar persoon.

Respondent 14: Ik kijk binnen ons bedrijf naar persoonlijkheid en opleiding. En er moet een klik zijn.

Respondent 13: Ja klik is heel belangrijk.

Respondent 14: Ik beoordeel niemand op het niveau wat je doet. Of je nou mavo of VWO doet, je moet doen wat in je zit.

Respondent 13: Je moet doen wat je leuk vindt en waar je verstand van hebt.

Uiterlijk

Vraagstelling 1: *Marijke Helweger heeft een aantal cosmetische ingrepen ondergaan. Zij maakt hier overigens geen geheim van en is zelfs uitgeroepen tot ambassadrice van de cosmetische chirurgie. Wat vinden jullie van haar? (FOTO laten zien → Uitleggen vraag. Wil niet weten wat ze van haar vinden als persoon maar over haar standpunten en over cosmetische chirurgie)*

Respondent 12: Ik vind het zo stom! Als ik haar zie denk ik alleen maar: ik hoef geen cosmetische ingreep. Ik vind het geen goed voorbeeld. Dat is mijn mening, omdat ze er niet uitziet. Dan ben je toch geen ambassadrice.

Respondent 13: Ze is dat gaan doen om het taboe te doorbreken. Veel mensen komen er niet voor uit. Dat snap ik niet. Ik ben niet tegen cosmetische chirurgie. Ik vind dat als dat er is dan moet je daar gewoon gebruik van maken. En als je je daar prettig bij voelt en bij veel heb ik nog zo iets van: zo, dat is opgeknapt. Ik heb ook een beugel. Ik zie dat als hetzelfde. Ik vind het wel eng. Als ze bijvoorbeeld iets in je lichaam stoppen.

Respondent 14: Ik vind het cosmetische chirurgie geoorloofd als je heel ongelukkig ergens van wordt. Maar als het niet erg is vind ik het onzin.

Respondent 13: Maar als iemand dat wilt en daar gelukkig van wordt?!!

Respondent 14: Soms praat je zelf je iets aan. Kijk als je echt lijdt en er op sociaal gebied last van hebt, vind ik het ok. Maar voor de aandacht, zoals bijvoorbeeld anorexia vind ik het echt niet goed. Het is lastig want de een vindt het een probleem en de ander niet.

Respondent 13: Je hebt gelijk in de zin dat het voor meisjes echt niet acceptabel is. Voor vrouwen van 40 vind ik het wel kunnen.

Respondent 14: Ja, vind ik ook wel, maar dan moeten ze het ook weer niet gelijk overdrijven en alles strak laten trekken.

Respondent 12: Ik vind het zo naar dat meisje op jonge leeftijd als zo bezig zijn met het uiterlijk dat helemaal mooi moet zijn. Dat barbie-effect dat het allemaal perfect moet zijn. Vind ik wel eng. Als je wat ouder bent en ja dan ga je ook je haar zwart verven. Waarom mag je rimpeltjes dan niet weghalen? Waar ik een beetje problemen mee heb dat mensen doorslaan. Dat ze niet meer zijn wie ze zijn en een heel anders mens worden. Als je echt dingen gaat later veranderen en een dus een ander uiterlijk krijgt. Als je het een beetje aanpast, blijf je wel wie je bent en wordt je dus niet anders. Is mijn mening. Kan me het voorstellen dat je iets wilt veranderen.

Vraagstelling 2: *Een veelgehoorde uitspraak is: **echte schoonheid zit van binnen**. Kunnen jullie je vinden in deze uitspraak. Zijn jullie het hier mee eens of oneens.*

Respondent 12: Ik vind het naar dat uiterlijk zo belangrijk is voor voornamelijk voor jongeren. De maatstaf wordt zo aangegeven door de maatschappij wat wel en niet goed is. Dat vind ik eng.

Respondent 13: Als iemand zich toetakelt dan ben je niet schoon van binnen. Dan ben je echt lelijk.

Respondent 14: Kunnen toch mooie mensen van binnen zijn?! Als je er niet mooi uit ziet kan je wel heel goed van binnen zijn en kan ik je lief vinden. Dan vind ik uiterlijk niet belangrijk. Ik vind schoonheid niet belangrijk, maar wel verzorging. Ik ben vrolijker als ik er mooier uitzie.

Respondent 12: Ik vind het absoluut niet belangrijk. Maar het is grappig dat ik het zeg. Voor een ander vind ik het niet heel belangrijk, maar ik merk dat ik er zelf wel mee bezig ben.

Respondent 13: Je wilt er toch goed uitzien.

Respondent 12: Ja daar is helemaal niets mis mee. Ja ik vind het ook leuk als mensen...

Vraagstelling 3: (problemen met camera)

Vorig jaar bracht documentairemaakster Sunny Bergman de documentaire 'Beperkt Houdbaar' uit. In deze documentaire stelt zij het negatieve zelfbeeld dat veel vrouwen zouden hebben door de media ter discussie. Veel meisjes zouden een rolmodel hebben en hoge eisen aan hun uiterlijk stellen. Zij zouden streven naar het ideale uiterlijk. Wat vinden jullie hiervan? En wat is volgens jullie het ideale uiterlijk?

Respondent 13: Ideaal uiterlijk is volgens mij iemand die van binnenuit gewoon gelukkig is.

Respondent 14: Leuke uitstraling.

Respondent 13: Als ik heel dik zou zijn, zou ik niet blij zijn en dan straal je dat ook uit. Als je niet blij bent met jezelf, straal je dat ook uit.

Respondent 12: Het gaat meer om innerlijk, levert ook uiterlijk op. Humor, spontaan, open zijn, gelukkig zijn.

Respondent 14: Je hoeft niet perfect te zijn, maar gelukkig met je zelf zijn. Straal je dat uit. Van je zelf houden.

Respondent 13: Inderdaad, duurt lang hoor.

Respondent 12: Het is triest wat de maatschappij je oplegt, wat de norm is.

Respondent 13: Je moet je kind leren zich niets aan te trekken van de omgeving en mening van anderen.

Respondent 14: Leren dat je blij bent met jezelf.

Respondent 13: Je moet in jezelf geloven. Schijt aan sommige dingen hebben.

Vraagstelling 4: *Uit onderzoek is gebleken dat mensen met een mooi uiterlijk succesvoller op de arbeidsmarkt zijn dan mensen met een minder mooi uiterlijk.*

Wat vinden jullie hiervan? In hoeverre denken jullie dat uiterlijk belangrijk is binnen de huidige maatschappij?

Respondent 13: Ja dat geloof ik.

Respondent 14: Ja misschien omdat die mensen blijer zijn. Voelen zich goed over zichzelf, hebben meer zelfvertrouwen en stralen dat ook uit.

Respondent 13: De mooiste wordt vaak aangenomen als je moet kiezen uit 2 mensen en wanneer de ene mooier dan de ander is.

Respondent 14: Soms zijn die mensen juist gemotiveerder en sterk van binnen door bijvoorbeeld een beperking.

Respondent 12: Heeft ook met verzorging te maken heeft. Als je er wel moeite voor doet en je verzorgt je goed.

Respondent 14: Als je je niet goed verzorgt lijkt het alsof je het misschien niet onder controle hebt.

Respondent 13: Mensen die zichzelf niet goed verzorgen zie je woon niet graag. Soms als je jezelf een beetje verzorgt dan kan je minder lelijk worden. Sommige mensen maken zichzelf lelijk. Je uiterlijk kun je wel maken. Je moet verslonzen.

Respondent 14: Uistraling is belangrijk.

Relatie

Vraagstelling 1: *Tegenwoordig eindigt 1 op de drie huwelijken in een scheiding. Scheiden lijkt een trend te worden? Hoe denken jullie over scheiden?*

Respondent 13: Het is denk ik geen trend, maar doordat vrouwen nu ook werken is het makkelijker geworden en gebeurt het sneller.

Respondent 12: Mensen groeien wel sneller uit elkaar tegenwoordig.

Respondent 13: Heeft ook met financiële onafhankelijkheid te maken. Als je financieel onafhankelijk bent ga je denk ik sneller scheiden.

Respondent 12: Nee, ben ik het niet mee eens. Ok, misschien kan het wel sneller. Heeft ook met kinderen te maken. Tegenwoordig wordt er sneller geschieden zonder dat er gevochten wordt voor iets wat misschien nog toekomst heeft, ook voor je kinderen en dus het gezin. Zeg niet dat het altijd zou moeten, maar mensen geven het wel makkelijker op dan vroeger. Scheiden is makkelijker geworden.

Respondent 13: Mensen kiezen sneller voor eigen geluk. Je moet altijd jezelf ontwikkelen en onafhankelijk zijn.

Respondent 12: Mensen beslissen te snel. Het gras is altijd groener bij de burens.

Respondent 14: Er wordt verwacht van alles, doe ik ook hoor. Je moet veel kunnen, goed doen. Alles goed kunnen, er leuk uitzien, het moet gezellig zijn. Je moet ook veel. Vrouw moet zorgen en werken. Dat had ik als voorbeeld. Maar ik ben wel erg ouderwets daarin denk ik hoor. Je vergeet jezelf dan.

Respondent 13: Dat is niet opvoeding, maar wie je bent, je karakter.

Respondent 14: Soms denk je door opvoeding dat er iets van je verwacht wordt.

Vraagstelling 2: *Monogamie wordt steeds vaker ter discussie gesteld. Open relaties lijken de oplossing. Uit onderzoek is gebleken dat even veel vrouwen als mannen vreemd gaan. Geloven jullie in monogamie? Is monogamie de basis voor een goede relatie?*

→ *Monogamie betekent dat je met één partner leeft en niet vreemd gaat.*

Respondent 12: Zie is als basis.

Respondent 13: Ik denk dat open relatie niet kan. Monogamie is wel moeilijk denk ik. Open relatie vind ik weer het uiterste.

Respondent 14: Ik denk dat wij wel een bijzondere generatie is.

Respondent 12: Ik zou het echt niet kunnen, want we kunnen lekker lezen. Ik en me partner gunnen elkaar veel. Wij vertrouwen elkaar en laten elkaar echt vrij. Vertrouwen vind ik belangrijkste in relatie.

Respondent 13: Ik ken een voorbeeld waarbij iemand verliefd is geworden op iemand anders en dat is thuis wel bespreekbaar gemaakt. Dat gebeurt nou eenmaal. Dat vind ik wel mooi aan nu dat het bespreekbaar kan worden gemaakt. Je moet eerlijk zijn. Niet stiekem worden.

Respondent 14: Ik denk wel dat je verliefd wordt als er in je relatie wat schort.

Respondent 13: Je relatie kan nooit 120% goed zijn.

Respondent 12: Ja dat denk ik ook.

Respondent 13: Het kan altijd even slecht gaan. Je moet vertrouwen en openheid houden. Dat kan altijd gebeuren. Je kunt nooit 20/50 jaar altijd op en top relatie hebben. Je kunt altijd verliefd worden.

Respondent 12: Het ligt eraan wat je met die gevoelens doet. Ik ben van mening dat als je een goede relatie en je hebt af en toe een dipje dan kan je wel met een ander gaan, maar daar krijg je ook dipjes mee. Je moet het wel relativeren. Tenzij je echt niet meer gelukkig bent, dan is het een ander verhaal. Er wordt naar mijn idee te snel aan toegegeven.

Respondent 14: Respect en complimentjes zijn belangrijk in relatie om het leuk te houden.

Respondent 12: En soms moet je weer even met elkaar om de tafel. Soms raakt het in een sleur.

Respondent 14: Je moet moeite voor elkaar blijven doen.

Respondent 12: Je moet de koppen bij elkaar kunnen steken.

Respondent 13: Je moet blijven communiceren en dat leren. Mijn opvoeding heeft bijgedragen aan het slechte communiceren wat ik in het verleden heb gedaan.

Vraagstelling 3: *Nederland was het eerste land ter wereld waar het homohuwelijk werd toegestaan. Steeds meer landen stellen de wet bij en maken een homohuwelijk mogelijk. Wat vinden jullie hiervan? Hoe denken jullie over homoseksualiteit?*

Allen: Prima!

Respondent 12: Aan de ene kant heb ik zoiets van helemaal goed, als je er je prettig bij voelt. Moet je daarmee naar buiten komen, is helemaal goed. Als je homo bent moet je daar gewoon voor uit komen. Maar heb wel zoiets van waarom trouwen?

Respondent 13: Ik vind het helemaal prima.

Respondent 12: Ik vind het ook prima, maar dat geklef in het openbaar hoeft voor mij niet perse. Maar dat geldt ook voor heteroseksuele stellen hoor. Maar vind ik minder confronterend. Het is omdat ik man en vrouw gewend bent.

Respondent 14: Komt dat misschien omdat je het ook gewend bent door films enzo? En 2 mannen niet gewend bent?

Respondent 13: Het gaat om respect voor omgeving.

Respondent 14: Ik vind homoseksualiteit prima, maar ze hoeven ook niet voor mijn neus te zoenen.

Misschien voor hetero's vind ik dat minder, maar die hoef ik ook niet zien te kleffen.

Respondent 12: Ik vind het heel erg dat er mensen zijn die er nooit voor uit hebben durven komen en daar heel ongelukkig door zijn. In dat opzicht heb ik zoiets van ja...

Vraagstelling 4: (Wegens tijdgebrek vraag niet gesteld)

Iedereen heeft een andere definitie van de ideale relatie. Maar bestaat de ideale relatie eigenlijk wel? Kan je een beschrijving geven wat volgens jou de ideale relatie is?

Vraagstelling 5:

Kunnen jullie aangeven of jullie het eens of oneens zijn met de volgende stellingen. Beargumenteer ook je keuze.

- *Leeftijd is niet belangrijk in de liefde.*
- *Een relatie met iemand die een andere afkomst heeft, vraagt om problemen.*
- *Liefde overwint afstand.*

1.

Respondent 13: Ligt eraan. 30 en 40 valt mee. In welke levensfase je zit. Je kunt nooit een relatie in stand houden als het verschil te groot is. 12 jaar is max.

Respondent 14: Je moet op zelfde niveau zitten. Max tien jaar ben ik wel met je eens.

Respondenten 12: Ja wat is leeftijdsverschil?! Waar ligt de grens? 20 jaar moet toch ook kunnen.\

Respondent 14: Uiteindelijk zal het niet lukken.

Respondent 13: Op betaalde tijden gaat het wel, maar dan gaat het toch fout. Er zullen natuurlijk ook uitzonderingen zijn.

2.

Respondent 14: Ik denk van wel dat dat voor problemen zorgt.

Respondent 12: Ja denk ik ook.

Respondent 14: Ik zou niet willen dat mijn dochter geen Marokkaans vriendje krijgt.

Respondent 13: Kan problemen geven.

Respondent 12: Heeft denk ik meer met persoon zelf te maken dan met de cultuur. Je hebt Marokkanen en Marokkanen.

Respondent 13: Kan niet alles over 1 kam scheren.

3.

Respondent 14: Met de huidige communicatiemiddelen misschien wel.

Respondent 12: Maar ja als je verliefd bent.....

Respondent 13: Ik geloof niet in relatie op afstand. Maar als je voor korte tijd uit elkaar gaat zou het wel kunnen.

Respondent 14: Max een jaar red je misschien.

Respondent 12: Ik denk dat het niet goed kan werken. Als je ver van elkaar zit is het moeilijk om verschillende levens met elkaar te combineren. Om verliefd te blijven. Relatie opbouwen op afstand is erg ingewikkeld.

Bijlage 5: Overzicht geanalyseerde artikelen

Artikelnr/Tijdschriftnr	Tijdschrift	Jaargang	Nummer/Thema	Pagina
1 / 1	Libelle	2007	14, Echt	16-21
2 / 2				30-33
3 / 3				46
4 / 4				55-61
5 / 5				82-85
6 / 6				110-111
7 / 7				113-117
8 / 8				142-143
9 / 9				156-157
10 / 10	Libelle	2007	28	7
11 / 11				20-23
12 / 12				36-37
13 / 13				40-41
14 / 14				46-51
15 / 15				55
16 / 16				82
17 / 17	Libelle	2008	9	8
18 / 18				32-35
19 / 19				58-59
20 / 20				62
21 / 21				64-65
22 / 22				72
23 / 23	Libelle	2008	46	7
24 / 24				20-23
25 / 25				44-45
26 / 26				44-45
27 / 27				48
28 / 28				54-57
29 / 29				57-71
30 / 30				80-81
31 / 1	Viva	2007	14	7
32 / 2				12-17
33 / 3				39
34 / 4				44
35 / 5				54-56
36 / 6				65-66
37 / 7	Viva	2007	28	6
38 / 8				10-13
39 / 9				16-20
40 / 10				48-52
41 / 11	Viva	2008	7	8
42 / 12				17
43 / 13				18-22
44 / 14				86
45 / 15				65-67
46 / 16	Viva	2008	46	5
47 / 17				13-18
48 / 18				22-25

49 / 19				52
50 / 20				22-25
51 / 21				65
52 / 22				82
53 / 1	Linda	2008	Februari- nummer / Schijt aan Sonja	5
54 / 2				20-36
55 / 3				52-55
56 / 4				7-73
57 / 5				67-73
58 / 6				98-103
59 / 7				108-112
60 / 8				116
61 / 9				137
62 / 10	Linda	2008	Mei-nummer / Medisch - Dokter	9
63 / 11				53
64 / 12				57-59
65 / 13				84
66 / 14				94
67 / 15				94
68 / 16				152-161
69 / 17				173-180
70 / 18				197
71 / 1	Red	2006	Juli/Augustus- nummer	10
72 / 2				17
73 / 3				38
74 / 4				46-50
75 / 5				52-55
76 / 6				74-76
77 / 7				84-85
78 / 8				90-92
79 / 9				116-119
80 / 10				121
81 / 11				126-127
82 / 12	Red	2006	November- nummer	15
83 / 13				28-29
84 / 14				36-40
85 / 15				52-55
86 / 16				64-67
87 / 17				70-72
88 / 18				73
89 / 19				75-78
90 / 20				80-82
91 / 21				120-122

Bijlage 6: Codeerschema tijdschriftenanalyse

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk) → invullen	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	Aanvullende informatie / opvallendheden
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang					
Hoofdthema nummer					
Artikelnummer					
Paginanummer					
Type artikel (invullen)					
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)					
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld					
.....					
.....					
.....					
.....					

Bijlage 6: Per pagina een codeerschema per geanalyseerd tijdschriftartikel

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	Echt				
Artikelnummer	1/1				
Paginanummer	16-21				
Type artikel	Modereportage				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Zes lezeressen tonen nieuwe kledingstukken die uitstralen wie zij ECHT zijn en kleding die bij hen past. Iedere vrouw vertelt waarom de kleding leuk is en waarom het bij de persoon past. Verschillende typen vrouwen zijn groot afgebeeld.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Deze vrouwen dragen wel nieuwe kleding, maar zijn helemaal zichzelf.”	uiterlijk	Welke kleding je ook draagt, het gaat om wie je van binnen bent en dat je jezelf blijft. Kleding moet bij je passen.	Kleding kan je identiteit veranderen. Je kunt een ander persoon worden door kleding.	LABEL: Uniek zijn en eigen identiteit staat voorop.
	“Iedereen heeft zijn eigen kledingstijl”.	uiterlijk	Je moet kleding kiezen die je zelf leuk vindt, die bij je past.	Kleding is een massaproduct, je moet kleding kiezen die in de mode is.	
	“Van sportief en kleurrijk tot strak en zwart tot elegant en vrouwelijk.”	uiterlijk	Kledingstijlen zijn in categorieën op te delen. Je draagt sportieve kleding OF vrouwelijk. Kleding toont de identiteit.	Je kunt met sportieve kleding ook vrouwelijk zijn.	LABEL: Je moet naar puurheid en echtheid streven.
	“Zo ben ik écht mezelf.”	uiterlijk	Je moet vooral jezelf blijven.	Je kunt je anders voordoen.	
	“Zwart, een tikkeltje punk maar toch heel draagbaar en comfortabel.”	uiterlijk	Punk kan ook comfortabel en draagbaar zijn.	Een punk kledingstijl is niet draagbaar en comfortabel.	LABEL: Een alternatieve stijl is afwijkend, maar als het op een ‘normale’ manier tot uiting komt, is het ok.
	“De kleding is sportief en toch netjes, daar houd ik van!”	uiterlijk	Sportieve kleding kan ook netjes zijn.	Sportieve kleding is niet netjes.	

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	Echt				
Artikelnummer	2/2				
Paginanummer	30-33				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Marijke Helwegen over 'echt' zijn, cosmetische ingrepen en innerlijk. Het artikel is een samenvatting van de antwoorden die zij heeft gegeven. Er is niet te lezen welke vragen haar zijn gesteld.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	"Ze heeft wat cosmetische ingrepen ondergaan. Daar is ze heel eerlijk over."	uiterlijk	Op cosmetische chirurgie heerst een taboe, niet iedereen geeft toe cosmetische ingrepen te hebben ondergaan.	Cosmetische chirurgie is heel normaal. Er heerst geen taboe en iedereen moet gewoon kunnen zeggen of hij/zij ingrepen is ondergaan.	LABEL: Eerlijkheid rechtvaardigt. Als je er maar voor uitkomt.
	"Maar ook al is er een beetje gesleuteld aan de buitenkant, verder is ze helemaal echt."	uiterlijk	Ingrepen aan uiterlijk zorgen ervoor dat je aan de buitenkant niet meer echt bent.	Je blijft 'echt' aan de buitenkant ondanks cosmetische ingrepen aan uiterlijk.	LABEL: Streven naar het natuurlijke. Het moet altijd echt lijken.
	"Ik geloof in balans tussen uiterlijk en innerlijk. Als die balans er is, heeft iemand uitstraling, oftewel charisma."	uiterlijk	Uiterlijk is iets wat deels vanuit je innerlijk kan worden gecreëerd.	Je uiterlijk kan je veranderen door ingrepen en je bent ermee geboren.	LABEL: Uiterlijk hangt samen met innerlijk. Je hebt uiterlijk in eigen hand.
	"Want moet ik nou werkelijk mijn lippen laten opspuiten? Niemand vond Cleopatra overdreven omdat ze baadde in ezelinnenmelk. Schoonheid is van oudsher heel gewoon."	uiterlijk	Cosmetische chirurgie wordt gelijk gesteld aan andere (natuurlijke) methoden om jezelf mooier te maken.	Jezelf mooier maken mbv cosmetische industrie is anders dan mbv baden, make-up etc.	LABEL: Jezelf verfraaien is iets geoorloofds / algemeen geaccepteerd.
	"Gek genoeg dichten we	uiterlijk	Je bent	Cosmetische	

	vandaag de dag oppervlakkigheid toe aan schoonheid.”		oppervlakkig als je cosmetische chirurgie niet goed keurt.	chirurgie is een oppervlakkige, simpele manier om jezelf mooier te maken.	
	“Het was mijn werk om in het openbaar te spreken over cosmetische chirurgie en zo drempels weg te halen.”	uiterlijk	Cosmetische chirurgie moet bespreekbaar worden gemaakt.	Cosmetische chirurgie is niet iets waar openbaar over gesproken moet worden.	
	“Ik ben niet verbouwd, maar gerenoveerd, zeg ik altijd.”	uiterlijk	Cosmetische chirurgie helpt onderdelen van de schoonheid weer terug te halen of te accentueren.	Cosmetische chirurgie zou mensen verbouwen en het uiterlijk anders maken dan het ooit geweest is.	LABEL: Je beste punten moet je accentueren en benadrukken.
	“Het zijn niet zozeer de cosmetische ingrepen waardoor ik er zo uitzie, maar meer mijn manier van leven. Rust, reinheid en regelmaat”	uiterlijk	Je kunt je uiterlijk bepalen door op een goede, gezonde manier te leven.	Je kunt zelf niet veel veranderen aan je uiterlijk, daar heb je cosmetische chirurgie bij nodig.	LABEL: Je uiterlijk heb je in de hand.
	“Ik zie mezelf als een product en wil goed geconserveerd blijven.”	uiterlijk	Je bent in staat jezelf mooi te houden, net als dat bij een product kan.	Je kunt niets doen tegen de veranderingen die het uiterlijk van een mens doormaakt. Je ben geen product.	LABEL: Mens kan als product gezien worden. Is te creëren.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	Echt				
Artikelnummer	3/3				
Paginanummer	46				
Type artikel	Shopping-rubriek				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Stukje tekst over zelfbruinende dagcrème van Nivea.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Als je een gezonde tint hebt, geeft dat een psychologische oppepper en stijgt je zelfvertrouwen. En daardoor wordt de hele dag leuker.”	uiterlijk	Je uiterlijk bepaalt je innerlijk gestel en als je je goed voelt kan dat invloed hebben op de invulling van een dag.	Je uiterlijk is slechts uiterlijk en zegt niets over innerlijk gevoel van persoon. Je kunt met je uiterlijk de dag niet veranderen. Het is zoals het is.	LABEL: Je hebt invloed op de dag. Jij kan de dag leuker maken en jezelf gelukkiger.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	Echt				
Artikelnummer	4/4				
Paginanummer	55-61				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Zes lezeressen worden gevraagd naar hun mening over plastische chirurgie, hun zelfbeeld en wat zij allemaal doen voor hun uiterlijk.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Hoe oud of jong je ook bent, van aandacht voor jezelf en je uiterlijk word je blij.”	uiterlijk	Je uiterlijk heeft invloed op je innerlijk. Je innerlijk kan	Je uiterlijk is slechts uiterlijk en zegt niets over innerlijk gevoel	LABEL: Je wordt een gelukkiger mens als je aandacht aan jezelf

			veranderen door aandacht voor je uiterlijk.	van persoon. Je kunt met je uiterlijk de dag niet veranderen. Het is zoals het is.	besteed.
	“Niet dat ik er tegenop zie dat ik veertig word hoor, daar word ik niet warm of koud van. Je bent wie je bent. Maar ik ben nu wel begonnen met anti-rimmelcreme, mijn huid heeft daar behoefte aan.”	uiterlijk	Ouder worden hoort bij leven. Uiterlijk en leeftijd zeggen niets over wie je bent. Je kunt er wel wat tegen doen mbv producten. Dat heeft je huid ook nodig.	Leeftijd en een ouder wordend uiterlijk is niet fijn wat het zegt wat over je innerlijk en je verandert erdoor. Mensen verlangen naar producten om er iets tegen te doen, het lichaam zelf niet.	LABEL: Ouder worden is iets waar je je zorgen om moet maken en wat je kunt vertragen. Het is goed als je kunt accepteren dat je ouders wordt.
	“Als ik er iets aan kan doen, waarom niet?”	uiterlijk	Als je er jonger uit wilt zien, kan je er gewoon iets aan laten doen.	Ondanks dat de mogelijkheden er zijn, moet je niet jezelf willen veranderen mbv plastische chirurgie.	LABEL: Als de mogelijkheden er zijn, moet je aan jezelf werken.
	“De een geeft een fortuin uit aan de kapper of tandarts en ik doe dit.”	uiterlijk	Plastische chirurgie is hetzelfde als een bezoek een kapper of tandarts.	Plastische chirurgie is anders dan een bezoek aan kapper of tandarts.	LABEL: Plastische chirurgie is hetzelfde als een bezoek een kapper of tandarts. (er is geen onderscheid in de manieren die er zijn om aan uiterlijk te werken)
	“Het was heel natuurlijk gedaan.”	uiterlijk	Plastische chirurgie is iets wat natuurlijk kan worden gedaan.	Plastische chirurgie is altijd onnatuurlijk.	LABEL: Natuurlijkheid is iets waarnaar je moet streven.
	“Ouder worden is gewoon een gegeven. Maar ik ben blij dat ik 2 jr geleden iets aan ogen heb laten doen.”	uiterlijk	Je moet accepteren dat je ouder wordt, maar je mag het wel proberen tegen te gaan.	Ouder worden moet je accepteren en daarom ook niet tegengaan.	LABEL: Ouder worden is een geluk. Maar de tekenen kun je verdoezelen.
	“Rimpeltjes horen erbij, maar ik weet niet hoe ik daar over 10 jr over denk. Tot die tijd blijf ik gewoon lekker genieten.”	uiterlijk	Rimpels kunnen ervoor zorgen dat je niet meer van het leven geniet. Ondanks dat je het gewoon moet accepteren.	Rimpels moet je accepteren en als je ze accepteert, kan je gewoon van het leven blijven genieten.	LABEL: Ouder worden en genieten gaan niet samen.
	“Meestal word ik een stuk jonger geschat en daar ben ik best een beetje trots op.”	uiterlijk	Jonger eruit zien dan je bent is iets om trots op te zijn. Je hecht waarde aan mening van anderen.	Mening van anderen doet er niet toe. Jonger uiterlijk moet je niet altijd naar streven.	LABEL: Jeugdigheid is iets om trots op te zijn.
	“Manier van leven draagt bij aan uiterlijk”.	uiterlijk	De manier waarop je leeft kan je	Je hebt zelf geen invloed op	LABEL: Je hebt invloed op uiterlijk.

			uiterlijk bepalen.	uiterlijk.	
	“Schoonheid komt van binnenuit.”	uiterlijk	Je innerlijk gestel is belangrijker dan uiterlijk.	Innerlijk zegt niets over uiterlijk.	LABEL: Je uiterlijk zegt iets over wie je bent.
	“Ik heb geen moeite met ouder worden, dat hoort bij het leven, net als de rimpeltjes die ik krijg.”	uiterlijk	Ouder worden hoort bij leven. Rimpels is een vorm van ouder worden.	Rimpels is niet altijd een teken van ouder worden en ouder worden is niet gemakkelijk.	LABEL: Ouder worden hoort bij het leven.
	“Hoe ouder ik word, hoe tevredener ik ben met uiterlijk.”	uiterlijk	Je uiterlijk kan mooier worden wanneer je ouder wordt.	Ouder worden leidt tot ontevredenheid over uiterlijk.	LABEL: Ouder worden maakt mensen tevredener.
	“Mijn moeder...reinigen en verzorgen. En met resultaat!”	uiterlijk	Veel met je uiterlijk bezig zijn kan bijdragen aan een mooi uiterlijk.	Hoeveel je ook aan je uiterlijk doet, het heeft geen invloed te hebben.	LABEL: Je bent verantwoordelijk voor je uiterlijk.
	“Ik vind het belangrijk om er verzorgd uit te zien.”	uiterlijk	Het is belangrijk om er verzorgd uit te zien.	Het is niet belangrijk om er verzorgd uit te zien.	LABEL: Uiterlijke verzorging is belangrijk.
	“Mijn oudste zus van 82...waarom ook niet!”	uiterlijk	Het maakt niet uit hoe oud je bent, je kunt altijd wat aan je uiterlijk doen. Zoals plastische chirurgie.	Uiterlijke verzorging kent een leeftijd. Als je ouder bent moet je geen gebruik meer maken van pl. Chirurgie.	LABEL: Schoonheid is niet gebonden aan leeftijd. LABEL2: Ook op oudere leeftijd is uiterlijke verzorging belangrijk.
	“Welke man wil er nou niet een goed uitziende vrouw aan zijn zij hebben?”	uiterlijk	Je maakt je mooi voor anderen. Een man wil een goed uitziende vrouw hebben.	Je maakt je mooi voor jezelf. Het gaat voor een man niet altijd om uiterlijk van vrouw.	LABEL: Je dient rekening te houden met anderen.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	Echt				
Artikelnummer	5/5				
Paginanummer	82-85				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met zanger Guus Meeuwis. Vraag-antwoord.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Het krijgen van kinderen heeft Valerie en mij nog dichter bij elkaar gebracht dan we al waren.”	moederschap	Kinderen krijgen brengt vader en moeder dichter bij elkaar.	Kinderen krijgen brengt vader en moeder niet dichter bij elkaar.	LABEL: Het krijgen van kinderen heeft invloed op je relatie. (kinderen veranderen je leven)

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	Echt				
Artikelnummer	6/6				
Paginanummer	110-111				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met een vrouw die haar biologische moeder nooit heeft gekend en een zoektocht is begonnen naar haar.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Als ik aan mijn moeder denk, voel ik geen pijn meer, maar dankbaarheid. Ik ben blij dat zij mij het leven heeft geschonken en blij dat ze me heeft afgestaan.”	moederschap	Het afstaan van je kind is gerechtvaardigd wanneer je niet voor een kind kan zorgen en het geen goede toekomst kan geven.	Het is niet acceptabel dat je je kind afstaat.	LABEL: Als moeder ben je <u>verantwoordelijk</u> voor het verdere verloop van leven van je kind (Je kunt invloed hebben op het verdere verloop van iemands leven).

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	Echt				
Artikelnummer	7/7				
Paginnummer	113-117				
Type artikel	Shopping-rubriek				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over producten die je kunt gebruiken om delen van je lichaam mooier te maken (het gebruik van nepwimpels, nepnagels etc).				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Om de natuur een handje te helpen, kan tegenwoordig alles. Maar dan willen we wel het liefste dat het allemaal echt lijkt!”	uiterlijk	Je bent in staat om de natuur een handje te helpen. Het moet er dan wel zo natuurlijk mogelijk uit zien.	Als mens ben je niet in staat de natuur te helpen. Als wat niet natuurlijk is, ziet er nep uit.	LABEL: Echtheid is hoogste goed. Daar moet je naar streven.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	Echt				
Artikelnummer	8/8				
Paginanummer	142-143				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Liesbeth List. Samenvatting van haar antwoorden op vragen.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Dat mijn omhulsel misschien ouder wordt, maar dat ik diep van binnen dezelfde persoon blijf.”	uiterlijk	Je uiterlijk zegt niets over innerlijk.	Wanneer je uiterlijk ouder wordt, heeft dit ook invloed op je innerlijk.	LABEL: Uiterlijk is niet het belangrijkste van mens.
	“Pas toen ik ouder werd... laten liften.”	uiterlijk	Je kunt een ouder uiterlijk weer jonger maken mbv plastische chirurgie.	Ouder worden kan je niet tegengaan.	LABEL: Ouderdom kan je tegen gaan / bestrijden.
	“Ik streef er niet naar... uiterlijk behouden.”	uiterlijk	Ook na je 20 ^e moet je streven na een verzorgd en aantrekkelijk uiterlijk.	Je moet er niet continue naar streven een verzorgd en aantrekkelijk uiterlijk te hebben.	LABEL: Streef naar schoonheid en perfectie.
	“Sinds vrouwen op 2 benen lopen, maken ze zich mooi op hun eigen wijze.”	uiterlijk	Het is iets heel normaal dat vrouwen zich verfraaien.	Het is niet acceptabel dat vrouwen zich mbv plastische chirurgie mooier proberen te mk.	LABEL: Uiterlijke verzorging is algemeen geaccepteerd.
	“Ik word er wel een moe van.... Hairextensions.”	uiterlijk	Iedereen heeft pruiken, dat is heel normaal.	Pruiken zijn onnatuurlijk en nep.	LABEL: Alles wat onnatuurlijk is, is niet mooi.
	“Mijn nieuwe ouders hebben me... eigen gevoelens.”	moederschap	Opvoeden met strakke hand is niet altijd goed, want er is geen ruimte voor gevoelens kind en dit tast eigenwaarde aan.	Kinderen moet je steng opvoeden, zodat ze zich gedienstig opstellen en zich aanpassen.	LABEL: In de opvoeding moet je keuzes maken.
	“Samen kregen we 23jr geleden onze dochter Elisah, het grootste geschenk in mijn	moederschap	Een kind is een geschenk.	Een kind is een keuze.	LABEL: Kinderen overkomen je.

	leven.”	Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	Echt				
Artikelnummer	9/9				
Paginanummer	156-157				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Ebru Umar interviewt plastisch chirurg dhr Bos. Vraag-antwoord.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Als een vrouw van 65 nog een borstcorrectie wil en ze is gezond, waarom zou ik haar dan niet helpen?”	uiterlijk	Welke leeftijd je ook hebt, je kunt altijd wat aan je uiterlijk doen mbv plastische chirurgie.	Vrouwen die op leeftijd zijn moeten geen gebruik maken van plastische chirurgie.	LABEL: Aan jezelf werken kent geen leeftijd.
	“Maar kleine of slappe borsten kan voor veel vrouwen wel degelijk een probleem zijn.”	uiterlijk	Kleine en/of slappe borsten zijn niet mooi.	Kleine en/of slappe borsten zijn niet minder mooi of mooier dan grote en/of stevige borsten.	LABEL: Onvolmaaktheden vormen een probleem.
	“Ik wil kleinere borsten. Ik snap nooit dat mensen grotere borsten willen.”	uiterlijk	Grote borsten zijn niet mooi.	Grote borsten zijn mooier dan kleinere borsten.	
	“Tegenwoordig zijn borstimplantaten enorm verbeterd... net als echte borsten.”	uiterlijk	Een borstvergroting is eenvoudige ingreep en je kunt er realistische borsten mee krijgen.	Borstvergroting is een zware ingreep en je uiteindelijk zullen je borsten er onnatuurlijk uitzien.	LABEL: Zolang het er maar natuurlijk uit ziet, is het ok.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	10/10				
Paginanummer	7				
Type artikel (omcirkelen)	Ingezonden brief				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	2 ingezonden brieven van vrouwen over het moederschap				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Na de geboorte van de 1 ^e ben ik na uitvoerig overleg twee dagen minder gaan werken. Ik vind het heerlijk die 2 dagen thuis met ze te tutten.”	Moederschap			
	“Al met al heeft het de nodige energie gekost, maar ze zijn zindelijk. Zij zijn trots en wij niet minder. Pff, weer een taak volbracht. Op naar de volgende.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	11/11				
Paginanummer	20-23				
Type artikel (omcirkelen)	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met nobelprijswinnares voor de vrede Wangari Maathai.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Bovendien is een vrouw die gaat hertrouwen in onze cultuur eigenlijk not done.”	Relatie			
	“In Kenia is niet vastgelegd dat een man ook moet zorgen voor de kinderen. Vrouwen moeten in hun eentje vechten voor het leven van de kinderen. Maar ik heb me niet laten kennen en wist uiteindelijk met erg weinig geld toch weer uit het dal te klimmen.”	Moederschap			
	“De bescherming van je ouders. En dan maakt het niet uit wat voor kleren je aan hebt. Wat belangrijk is, is dat je ouders je veiligheid geven en de wil om het leven dat voor je ligt, aan te kunnen.”	Moederschap			
	“Ik kom uit een arm milieu, maar dat maakt niet uit. Want ik kreeg iets van mijn ouders wat veel belangrijker was. Ik kreeg het vertrouwen om de kansen te grijpen die op mijn pas kwamen.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	12/12				
Paginanummer	36-37				
Type artikel (omcirkelen)	Vraag en-antwoordrubriek				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Vraag en antwoordrubriek over relaties.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Je kunt geen bedrijf leiden zonder er tijd en aandacht aan te besteden. Hetzelfde geldt voor het onderhouden van een goede relatie.”	Relatie			
	“De liefde en het ‘investeren’ moeten van 2 kanten komen, beide partners moeten ‘storten op de rekening’. Alleen dan kan de liefde bloeien. Is de balans scheef, dan is dat dus ook niet de schuld van 1 persoon.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	13/13				
Paginanummer	40-41				
Type artikel (omcirkelen)	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over de lichaamsvormen en bouw van de vrouw.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“We kunnen lijnen tot we een ons wegen, maar aan je lichaamsbouw kun je niets veranderen. Hormonen bepalen voor een groot deel onze vrouwelijke vormen.”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk) (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
					LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	• Libelle • Linda. • Red • Viva	moederschap, relatie, uiterlijk)	over domein/thema)	1)	
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	14/14				
Paginanummer	46-51				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over zomerse kapsels.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Deze bob is zeer geschikt als u een scherpe kaaklijn hebt. Hebt u deze niet, kies dan liever voor een ander model.”	Uiterlijk			
	“Blonde krullen staan garant voor een zomers effect. Hebt u van nature geen blond haar? Kies dan voor een zomerse coupe soleil.”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	15/15				
Paginanummer	55				
Type artikel (omcirkelen)	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met een moeder en een dochter.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Als mijn kinderen nog klein zijn, wil ik parttime werken. Ik vind het belangrijk om naast mijn carrière er ook te zijn voor mijn gezin.”	Moederschap/Carrière			
	“Eigenlijk was ik liever verloskundige geworden, maar dat was een dure opleiding en daar was bij ons thuis geen geld voor.”	Carrière			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	16/16				
Paginanummer	82				
Type artikel (omcirkelen)	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Ebru Umar interviewt Marianne van Wijnkoop.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Mensen worden niet afgewezen omdat ze niet goed zouden zijn maar omdat ze te jong, te oud, te dik, te lang of te dun zijn.”	Carrière			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 9, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	17/17				
Paginanummer	8				
Type artikel	Ingezonden brief				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Ingezonden brief van een vrouw die zich kwaad maakt over de vele vrouwen die noodgedwongen de kinderen alleen opvoeden.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Waar ik mij kwaad over maak, is dat er zo veel vrouwen zijn die in hun 1tje voor de opvoeding van hun kinderen opdraaien, terwijl ze er nooit aan zouden zijn begonnen als de dat van te voren hadden geweten.”	Moederschap			
	“Het meeste werk komt op jou neer, ookal heb je die baan van 3 dagen in de week. Want hij is bezig met zijn loopbaan, kan geen papadag krijgen en wil het niet.”	Moederschap			
	“ Schande over mij, want wat was ik voor een moeder.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 9, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	18/18				
Paginanummer	32-35				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over het lichaam dat verandert naarmate een mens ouder wordt				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Kinderen worden letterlijk ‘zoet’ gehouden met een snoepje en ouders vinden het lastig ‘nee’ te zeggen. Vaak komt dit door schuldgevoel, omdat beide ouders werken en minder tijd met hun kinderen kunnen doorbrengen dan ze eigenlijk zouden willen.”	Moederschap			
	“Het eetgedrag van kinderen wordt bepaald door de ouders. Snacken de ouders veel, dan doet het kind dat automatisch ook.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 9, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	19/19				
Paginanummer	58-59				
Type artikel (omcirkelen)	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met een stel over hun sexleven.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“We werken allebei, hij fulltime, ik parttime.”	Carrière			
	“Zoals bij bijna iedereen zorgde de komst van de kinderen voor een flinke dip in onze vrijstatistieken.”	Moederschap/Relatie			
	“Druk met dingen die we allebei leuk vinden om te doen, absoluut, maar daardoor schiet de tijd voor elkaar er nog wel eens bij in.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 9, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	20/20				
Paginanummer	62				
Type artikel	Ingezonden brief				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Een lezeres vertelt over haar liefdesleven.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik had hem liever een paar jaar later leren kennen, eerst nog wat rond gekeken en wat meer geleefd voordat ik me ging settelen.”	Relatie			
	“Ondanks dat Leo erg veranderd is, zijn we toch wel gelukkig. Het is een leuke man, werkt graag, en doet veel in het huishouden, ik leg me er maar bij neer dat ik overal alleen naartoe moet.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 9, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	21/21				
Paginanummer	64-65				
Type artikel (omcirkelen)	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met een vrouw over de ziekte waar zij aan leidt.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik zou ook heel goed begrijpen als mijn man bij me weggaat, op zoek naar een vrouw met wie hij wel normaal seks kan hebben.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 9, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	22/22				
Paginanummer	72				
Type artikel (omcirkelen)	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met een moeder en een dochter.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Of ik dan kinderen heb? Geen idee, ik heb nu in ieder geval niet echt een uitgesproken kinderwens.”	Moederschap			
	“Op de dag dat we elkaar ontmoeten, zijn we gaan samenwonen en na een tijdje zijn we in het huwelijksbootje gestapt. Het was geen grootse bruiloft, maar wel een groots huwelijk. We zijn nog steeds verliefd.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	23/23				
Paginanummer	7				
Type artikel	Editorial hoofdredacteur				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Een artikel van de hoofdredacteur van Libelle over carrière maken.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Om een leuke baan te hebben en te houden, maak ik carrière. Steeds een stapje verder om het uitdagend te houden.”	Carrière	Carrière zorgt voor een gelukkig en uitdagend leven.	Een gelukkig en uitdagend leven is niet afhankelijk van carrière.	LABEL: Je moet streven naar uitdaging en geluk.
	“Veel vrouwen schrikken bij het woord carrière...hun ellebogen werken.”	Carrière	Carrière is niet leuk en gaat gepaard met onbetrouwbaarheid.	Carrière is leuk en men heeft het beste met elkaar voor.	LABEL: Oprechtheid en eerlijkheid zijn belangrijk.
	“Carrière is loopbaan... begint te draaien.”	Carrière	Uitdaging moet verveling en routine tegengaan.	Uitdaging is niet altijd garantie om verveling en routine tegen te gaan.	LABEL: Verveling en routine moet je zien te voorkomen.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	24/24				
Paginanummer	20-23				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met journalist en schrijfster Joyce Roodnat.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“En ik besteed veel aandacht aan mijn uiterlijk, onder andere omdat ik het leuk vind om dressed to kill op de redactie te verschijnen.”	Uiterlijk	Met een verzorgd uiterlijk kan je indruk op andere maken.	Uiterlijk is niet het belangrijkste om indruk op iemand te maken.	LABEL: Opvallen en indruk maken op andere.
	“Hoewel, ik ben tegen truien met MM of ingebreide poezen als je boven je veertig bent.”	Uiterlijk	Je moet je kleden naar je leeftijd.	Kleding kent geen leeftijd.	LABEL: Leeftijd geeft grenzen aan.
	“Maar ik heb vooral geprobeerd te laten zien... eigen keuze maakt.”	Uiterlijk	Eigen keuzes maken zijn belangrijk.	Afgaan op de mening van anderen.	LABEL: Wat je ook doet, het is goed zolang het je eigen keuze is.
	“Ik ben ervan overtuigd... het wél doen.”	Uiterlijk	Je innerlijk bepaalt uiterlijk.	Je hebt zelf geen invloed op uiterlijk.	LABEL: Zelfvertrouwen is sleutel naar succes.
	“Wel hoge hakken... aparte sieraden te dragen.”	Uiterlijk	Om op te vallen moet je je niet saai kleden.	Opvallen hangt niet samen met keuze van kleding.	LABEL: Vooral niet keurig en simpel zijn.
	“Ik durf nu meer en ik doe meer dan toen ik jong was. Het gaat erom dat je je eigen stijl vindt en daar niet meer van afwijkt.”	Uiterlijk	Je moet eigen stijl creëren en durven. Bij je eigen stijl blijven	Je moet je aanpassen aan de mode en voortdurend op zoek gaan naar iets anders.	LABEL: Durven origineel en anders te zijn en blijven.
	“Helaas zijn er veel vrouwen...of wat andere vrouwen dragen.”	Uiterlijk	Je moet niet meelopen met de massa en je er niets van aantrekken.	Het is goed om mee te gaan in de stijl van andere vrouwen en de mode te volgen die in de winkels zijn te	LABEL: Niet meelopen met massa, uniek zijn.

				zien.	
	“Allemaal waar, maar dat betekent niet dat je heel braaf hoeft te gaan doen. Of netjes.”	Uiterlijk	Als je ouder wordt, moet je je daar niet altijd naar gedragen.	Je moet je gedragen naar je leeftijd.	LABEL: Blijf wie je bent, ondanks je leeftijd.
	“Want ja, ik vind het lui om je kind elke dag in een leggen van school te halen.”	Uiterlijk	Je moet aandacht besteden aan je uiterlijk. Als moeder moet je dat ook doen.	Je hoeft er niet altijd op en top uit te zijn, als het maar comfortabel is.	LABEL: Elegantie gaat boven comfort.
	“Toen ik halverwege de veertig was.... Dat vind ik gruwelijk.”	Uiterlijk	Bepaalde lichaamsdelen laten zien, kan niet als je ouder wordt.	Leeftijd hoeft niet uit te maken wat je draagt.	LABEL: Ouder dan 40 is niet leuk en moet je je gedrag op aanpassen.
	“Het is zo ongeveer de drukste... pot antirimpelcreme aankomt.”	Uiterlijk	Lijntjes in het gezicht zorgt ervoor dat je minder mooi wordt. Als je ouder wordt, wordt je niet mooier.	Ouder worden kent zn schoonheid, met lijntjes in het gezicht is niets mis.	LABEL: Als je ouder wordt, brengt negativiteit mee.
	“Ik heb mijn eigen stijl, eigen gedachten.... Dan kun je fluitend je 50 ^e verjaardag vieren.”	Uiterlijk	Je bent zelf verantwoordelijk voor uiterlijk en gestel.	Ouder worden kan je somber maken, kun je niets tegen doen.	LABEL: Je moet uniek zijn. Heft in eigen handen nemen.
	“De grootste valkuil is: je kinderachtig kleden. En te straks.”	Uiterlijk	Je moet je kleden naar je leeftijd.	Je moet dragen wat je leuk en mooi vindt.	LABEL: Je moet je gedragen naar je leeftijd.
	“Maar wat ze ook zegt... want je kunt het hebben.	Uiterlijk	Ouder worden brengt acceptatie. Je kunt meer hebben als je ouder wordt.	Je kunt niet alles meer aan als je ouder wordt.	LABEL: Ouder worden leidt tot acceptatie.
	“Hoewel, wat zo'n man betreft: als hij valt over een rimpel, moet ie ook maar weg.”	Relatie	Binnen een relatie moet je elkaars uiterlijk accepteren.	Je mag binnen een relatie kritiek op elkaar uiten.	LABEL: Kritiek (op uiterlijk) moet je niet accepteren
	“Wist je dat bijna 50% van de vrouwen... mensen zo met elkaar omgaan.”	Uiterlijk/Relatie	Je moet je niets aan jezelf laten doen als dat wordt opgedrongen door een ander.	De partner moet ook tevreden zijn met uiterlijk.	LABEL: Kies voor jezelf, laat je niets opdringen.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	25/25				
Paginanummer	44-45				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over tegenpolen in de liefde.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Spannend, dat is het goede woord... aantrekkelijk maakt.”	Relatie	Wat anders is dan jijzelf is spannend.	Partner moet zelfde zijn als jezelf.	LABEL: Streven naar spanning en mysterie.
	“Als de eerste verliefdheid is geluwd en u inderdaad iets.”	Relatie	Samenwonen brengt veranderingen mee.	Samenwonen hoeft niets in de relatie te veranderen.	LABEL: Veranderingen kent ergenissen.
	“En dus blijken, zeker op lange termijn niet de verschillen maar juist de gelijknissen zéér aantrekkelijk.”	Relatie	Gelijkenissen zijn beter dan verschillen.	Vershillen zijn beter dan gelijkenissen.	LABEL: Tijd neemt veranderingen met zich mee.
	“Je hoeft niet perse op alle gebieden identiek te zijn.... Van elkaar verschillen en niet op alle gebieden.”	Relatie	Saaigheid te verkomen, moet verschillen niet te groot zijn tussen partners.	Relatie kan ook succesvol zijn wanneer er geen overeenkomsten zijn.	LABEL: Relatie heb je in de hand wanneer je de juiste persoon kiest.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	26/26				
Paginanummer	44-45				
Type artikel	Ingezonden brief				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Ingezonden brief van lezeres over het moederschap en het bijstaan van een bevalling.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Dat ik onvruchtbaar ben, is nooit een probleem geweest. Mijn man en ik hebben een lief en geweldig kereltje geadopteerd en staan op de wachtlijst voor een 2 ^e kindje.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	27/27				
Paginanummer	48				
Type artikel	Ingezonden brief				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Een vrouw vertelt over de wraakactie op haar man die vreemd is gegaan.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“De man met wie ik 11 jaar een latrelatie heb, een goede relatie, heeft me bedrogen met een andere vrouw. Op een manier die zo erg is – dat zal ik hem laten voelen.”	Relatie	Vreemd gaan is niet acceptabel en moet bestraft worden.	Ondanks een goede relatie, is monogamie geen gegeven.	LABEL: Ontrouw wordt niet geaccepteerd en moet bestraft worden.
	“Hoezo weet je niet hoe het verder moet... Heb hem de deur gewezen.”	Relatie	De boosdoener is verantwoordelijk.	In een relatie moet je problemen samen oplossen.	LABEL: Wanneer je een fout begaat, moet je zelf de verantwoording op je nemen.
	“De heel erg leuke, 20 jr jongere buurvrouw van hiernaast. Net gescheiden, klein kindje, echt aardig.”	Relatie	Een man verkiest een jongere vrouw boven een vrouw op leeftijd.	Mannen kiezen de partner niet op leeftijd.	LABEL: Jeugdigheid staat voorop.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	28/28				
Paginanummer	54-57				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Libelle Banenbarometer; hoe vrouwvriendelijk zijn Nederlandse bedrijven eigenlijk?				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Vrouwen die bij vrouwvriendelijke opererende bedrijven werken.... Ze dit soort maatregelen niet nemen.”	Carrière	Bedrijven oefenen invloed op de keuze van vrouwen over combinatie werken en moederschap.	Bedrijf speelt geen rol bij keuze van vrouwen over combinatie werken en moederschap.	LABEL:
	“Desondanks gaat het steeds beter met de arbeidsparticipatie... 60% economisch zelfstandig is.”	Carrière	Vrouwen moeten werken en economisch zelfstandig zijn.	Werk en economische zelfstandigheid is niet belangrijk voor de vrouw.	LABEL: Steven naar economische zelfstandigheid.
	“Wat heb jij liever: een carrière of een leuke baan?”	Carrière	Carrière maken is niet leuk.	Carrière maken betekent een leuke baan hebben.	LABEL: Je moet altijd kiezen.
	“Als je parttime werkt, was de strekking, kun je je carrière wel vergeten.”	Carrière	Keuze maken. Of carrière of moederschap.	Hoeft geen keuze te maken, kan allebei.	LABEL: Je moet altijd kiezen.
	“Als mannen ook massaal gaan vragen... dag voor de kinderen zorgt.”	Carrière	Vrouwen die opkomen voor moederschap zijn lastig.	Het is goed wanneer vrouwen voor zichzelf opkomen.	LABEL: opkomen voor jezelf (als moeder) is lastig, niet acceptabel.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	29/29				
Paginnummer	57-71				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over vitamines.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Vrouwen die zwanger willen worden of in de eerste 10 weken van de zwangerschap zijn, doen er goed aan foliumzuur te nemen.”	Moederschap	Als (aanstaande) moeder moeten zich goed voorbereiden en verantwoorde keuzes maken.	Het maakt niet uit wat je eet en drinkt als moeder.	LABEL: Moeder worden en zijn brengt verantwoordelijkheden met zich mee.
	“Zwangere vrouwen moeten extra opletten dat ze niet te veel... ongeboren kind.”	Moederschap	Als (aanstaande) moeder moeten zich goed voorbereiden en verantwoorde keuzes maken.	Het maakt niet uit wat je eet en drinkt als moeder.	LABEL: Moeder worden en zijn brengt verantwoordelijkheden met zich mee. Als aanstaande moeder ben je verantwoordelijk voor gezondheid kind.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	30/30				
Paginnummer	80-81				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over rimpels en hoe te bestrijden.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Botox is een zeer veilige... gezichtsuitdrukking overblijft.”	Uiterlijk	Cosmetische chirurgie mag, maar wel met mate.	Cosmetische chirurgie kent geen grenzen.	LABEL: Cosmetische mag, maar moet natuurlijk blijven.
	“Een facelift is een goede optie... snel en er ontstaan weinig littekens.”	Uiterlijk	Cosmetische chirurgie is simpele methode om ouder gaan tegen te gaan.	Cosmetische chirurgie is grote ingreep.	LABEL: Zolang het geen zware ingreep is, is cosmetische chirurgie geoorloofd.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	1/31				
Paginanummer	7				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Uitspraak van Hugo Borst.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Alles is beter dan botox, en liever theezakjes dan siliconen. Ik wil het leven nemen zoals het komt. “	Uiterlijk.			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	2/32				
Paginanummer	12-17				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met lezeressen over wat zijn nou écht van mannen vinden.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Wat is er mis met een paar rimpeltjes?”	Uiterlijk.			
	“Ik ben zelf goed in staat om voor mijn eigen inkomen te zorgen. “	Carrière			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	3/33				
Paginanummer	39				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met een lezeres over haar lichaam.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Het enige waar ik me aan stoer... wil daar geen litteken riskeren.”	Uiterlijk			
	“Door mezelf met een spuitje te insemineren raakte ik zwanger.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	4/34				
Paginanummer	44				
Type artikel	Column				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Column van Sara Kroos over vrouwen op topfuncties.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ja ik werk onder haar. Heb ik helemaal geen moeite mee hoor... baan willen behouden.”	Carrière			
	“Wie is dan het mannetje?”	Relatie			
	“Bob vertelde mij nooit bezig te zijn dat zijn leidinggevende een vrouw is... het even is. “	Carrière			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	5/35				
Paginanummer	54-56				
Type artikel	Reportage				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over een journalist die als dikke vrouw de straat op gaat. Van maatje 38 naar 50.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik veroordeel niemand om zijn uiterlijk en laat iedereen in zijn of haar waarde. Maar voor mij voelt het niet goed om zwaar te zijn.”	Uiterlijk			
	“Dat ik dik ben, hoeft niet te betekenen dat ik er als een bejaarde bijloop.”	Uiterlijk			
	“Als dikke vrouw bevind je je namelijk in een nadelige positie.”	Uiterlijk			
	“Dik zijn heeft een negatieve uitstraling”	Uiterlijk			
	“Forse dames moeten zichzelf accepteren zoals ze zijn en zichzelf trainen in het gevoel dat ze er leuk uitzien...”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 14, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	6/36				
Paginanummer	65-66				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met actrice Calista Flockhart				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Het moederschap heeft me veranderd.... Liam staat op 1.”	Carrière			
	“en ik kan het goed combineren met mijn gezin”	Carrière			
	“Ik ben erg blij dat ik op dit moment van mijn carrière zelf kan bepalen hoeveel ik werk”	Carrière			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	7/37				
Paginanummer	6				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikeltje over huwelijkskursus.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“De wachtlijsten voor de jeugdzorg zijn enorm en dat komt o.a. door het hoge aantal echtscheidingen...duurzame relaties.”	Relatie			
	“Maar het is belangrijk dat je problemen vroeg ondervangt.”	Relatie			
	“Communicatie. Het is belangrijk dat je structureel ruimte inbouwt om bij te praten.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	8/38				
Paginanummer	10-13				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over de flexibele vrouw.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ook staat het creëren van flexibele werktijden hoog op de agenda. De arbeidsparticipatie van vrouwen zal omhoog schieten als ze hun werktijden flexibel kunnen indelen.”	Carrière			
	“Overwerken doe je alleen als je een baan leuk vindt.”	Carrière			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	9/39				
Paginanummer	16-20				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Esmaa Alariachi				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“We kunnen niet eerst samenwonen, dat staat gelijk aan het bed delen. En je mag van de islam alleen lichamelijk contact hebben binnen het huwelijk.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 28, 2007				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	10/40				
Paginanummer	48-52				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met een stel over hun leeftijdsverschil. Zij is 24 en hij is 61.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Zij is 24 en hij is 61... en toch echte liefde.”	Relatie			
	“Wat heeft dit voor toekomst? Theo was bovendien ook nog eens getrouwd!”	Relatie			
	“Maar ik vreesde wel dat dat anderen negatief zouden reageren. En wat nou als hij geen kinderen...Bleef hij gezond?”	Relatie			
	“Dat hun dochter een relatie had met een getrouwde oude man vonden ze onverteerbaar. Ik probeerde nog te redeneren dat als je verliefd bent, alles kan gebeuren.”	Relatie			
	Theo ging scheiden, dus ik had een huwelijk kapot gemaakt.”	Relatie			
	“Dat mijn zoon een oude vader heeft daar baal ik echt van”	Moederschap/relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 7, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	11/41				
Paginnummer	8				
Type artikel	Nieuws-rubriek				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Uitspraak van tv-kok Nigella Lawson.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik laat mijn kinderen geen cent na. Laat ze er zelf maar voor werken!”	moederschap	Als moeder moet je je kinderen niet alles willen geven.	Je moet je kinderen alles geven wat zij nodig hebben.	LABEL: Voor het leven moet je zelf hard werken. Niet op andere aanspraak maken. Draait om <u>zelfstandigheid</u> .

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 7, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	12/42				
Paginnummer	17				
Type artikel (omcirkelen)	Column				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Column van Sara Kroos over 'verslonzen'.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	Hele column	uiterlijk	Ondanks je rol als moeder en drukke leven moet je aandacht aan jezelf en uiterlijk besteden.	Uiterlijk is niet belangrijk wanneer je moeder bent en een druk leven hebt.	LABEL: Nooit jezelf laten verwaarlozen. Ondanks alles blijft uiterlijke verzorging erg belangrijk!

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 7, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	13/43				
Paginanummer	18-22				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met actrice Georgina Verbaan. Vraag-antwoord.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik zou wel willen, maar niet nu. Hoewel ik natuurlijk wel moet opschieten.”	Moederschap	Moederschap is leeftijdsgebonden.	Moeder zijn kan op elke leeftijd.	LABEL: Leeftijd is een bepalende factor voor de keuzes die in leven worden gemaakt (moederschap!).
	“Adopteren, dat heb ik altijd al gewild... mijn buik moet komen.”	Moederschap	Adopteren is ook een optie, ook wanneer je zelf kinderen kunt krijgen.	Adopteren doe je alleen als je zelf geen kinderen kunt krijgen.	LABEL: Moederschap is ook mogelijk wanneer je niet zwanger wilt raken.
	“Ja, maar ik ben niet fel tegen plastische chirurgie...jezelf een beetje verfraaien, dat snap ik wel.”	uiterlijk	Plastische chirurgie is alleen geoorloofd als je echt nodig hebt.	De kleinste ongemakken kan je verhelpen met plastische chirurgie.	LABEL: Alleen als het echt nodig is, zijn ingrepen aan uiterlijk acceptabel.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 7, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	14/44				
Paginanummer	86				
Type artikel (omcirkelen)	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Een man wordt geïnterviewd over zijn ervaringen 'in bed'.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Een pittig karakter en redelijk intelligent. Ze moet wel wat te vertellen hebben. Goed verzorgd vind ik ook belangrijk. Liefst slank met lang haar.”	Relatie / Uiterlijk	Een man zoekt een goed een vrouw die boeiend innerlijk heeft, maar ook goed uiterlijk.	Uiterlijk is niet belangrijk.	LABEL: Beauty & Brains.
	“Een vrouw die haar Ladyshave al maanden ongebruikt in de kast heeft liggen.”	Uiterlijk	Een vrouw moet zich scheren. Haargroei is niet acceptabel.	Zoals de natuur de vrouw heeft 'geschapen' is het mooiste.	LABEL: Vrouwen moeten vrouwelijk zijn.
	“Als je relatie goed is, ga je alleen voor haar.”	Relatie	Je relatie is pas succesvol als je monogaam bent.	Monogaam is niet belangrijk in een relatie.	LABEL: Trouw blijven is belangrijk.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 7, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	15/45				
Paginnummer	65-67				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met voormalig topmodel over de uiterlijke maatstaven voor modellen.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Deze meisjes hebben de perfecte maten. Hun heupen zijn 80 cm en dat is 17 cm minder dan die van jou.”	Uiterlijk	Er zijn perfecte maten voor vrouwen.	De ideale maat is voor iedere vrouw anders.	LABEL: Streven naar uiterlijke perfectie.
	“Harde cijfers ... goed voelen over hun uiterlijk.”	Uiterlijk	Zelfbeeld staat in relatie tot innerlijk geluk.	Zoals de natuur de vrouw heeft ‘geschapen’ is het mooiste.	LABEL: Zelfbeeld staat in relatie tot innerlijk geluk.
	“En zo geschiedde, want met die extra 17 cm bleek een modellencarrière onmogelijk.”	Uiterlijk / Carrière	Je moet dun zijn om model te kunnen worden.	Model kun je ook worden wanneer je niet de ideale maten hebt.	LABEL: Een perfect uiterlijk is belangrijk in sommige beroepen. (uiterlijk bepalend voor loopbaan).
	“...zo gek gekregen dat ik ging lijnen om geaccepteerd te worden.”	Uiterlijk	Je moet dun zijn om geaccepteerd te worden	Acceptatie kent geen maatstaven.	LABEL: Zonder perfect uiterlijk wordt je in de maatschappij niet geaccepteerd.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	16/46				
Paginnummer	5				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	(Kort) interview met muzikant Stevie Ann.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld					
	“Ik ben geen muziek gaan maken voor het geld maar omdat het mijn passie is.”	Carrière	Geld is niet belangrijkste in een baan.	Je werkt voor het geld.	LABEL: Geld is niet het belangrijkste, het draait om passie.
	Als ik niet mijn eigen ding kan doen, zit ik net zo lief achter de kassa bij AH.”	Carrière	Je moet doen wat je het leukste vindt.	Je moet doen wat je wordt aangereikt.	LABEL: Kies waar je je goed bij voelt.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	17/47				
Paginanummer	13-18				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Vijf vrouwen vertellen over hun uiterlijk en waarom zij toch de moeite waard zijn ondanks hun 'niet knappe' uiterlijk.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Heb jij het lef om te zeggen dat je misschien niet moeders mooiste bent, maar ben jij absoluut de moeite waard?”	Uiterlijk	Lef hebben maakt je de moeite waard.		LABEL: Eerlijkheid is waardevol en maakt je aanwezig.
	“Borstelige wenkbrauwen, een beugel en een ferme bril... klassiek schoonheid.”	Uiterlijk	Schoonheid hangt samen met het uiterlijk.	Schoonheid zit van binnen.	LABEL: De schoonheid van mens wordt bepaald door het uiterlijk.
	“Lelijke mensen kunnen heel aardig en intelligent zijn, dus reken nooit iemand af op zijn of haar uiterlijk.”	Uiterlijk	Uiterlijk zegt niets over innerlijk.	Uiterlijk representeert innerlijk.	LABEL: Het gaat om het innerlijk.
	“Waaruit blijkt dat mooie mensen eerder worden aangenomen, meer vrienden hebben en ook nog eens meer verdienen.”	Uiterlijk	Een mooi uiterlijk leidt tot succes.	Een mooi uiterlijk is niet altijd sleutel tot succes.	LABEL: Succes zit hem in het uiterlijk.
	“En daarmee zijn we terug... om wie ze is en wat ze kan.”	Uiterlijk	Ook minder mooi uiterlijk leidt tot acceptatie.	Mooi uiterlijk is nodig om geaccepteerd te worden.	LABEL: Uiterlijk niet het belangrijkste. Gaat om innerlijk.
	“Ik vind het leuk als ik allerlei verschillende mensen om me heen zie. Van mij hoeven we niet allemaal op elkaar te lijken.”	Uiterlijk	Verschillen zijn mooi.	We moeten allemaal hetzelfde zijn.	LABEL: Uniek zijn.
	“Ik vind mezelf mooi zoals ik ben.”	Uiterlijk			LABEL: Zelfacceptatie.
	“Nee. Maar mooie... er niet voor afvallen.”	Uiterlijk	Alleen wat aan uiterlijk doen als het	Altijd aan uiterlijk werken.	LABEL: Alleen handelen als het

			nut heeft.		nut heeft.
	“Ik ben tegen snijden in een gezond... Val dan gewoon af!”	Uiterlijk	Plastische chirurgie is niet acceptabel als je gezond bent.	Plastische chirurgie mag ook als je gezond bent.	LABEL: Alleen cosmetische ingreep als het echt nodig is.
	“De ene dag ben ik tevreden... minder te eten.”	Uiterlijk	Niet teveel moeite doen voor mooi uiterlijk.	Voor mooi uiterlijk moet je wat over hebben.	LABEL: Voor de makkelijke weg kiezen.
	“Ik voldoe niet aan de... tevreden met mezelf.”	Uiterlijk	Je kunt ook tevreden zijn als je niet voldoet aan schoonheidsideaal.	Je kunt alleen blij met jezelf zijn als je aan ideale uiterlijk voldoet.	LABEL: Mooi uiterlijk niet nodig voor zelfacceptatie.
	“Ik heb nooit opmerkingen ... vanwege mijn uitstraling.”	Uiterlijk	Gaat niet om hoe je eruit ziet, maar wat je uitstraalt.	Niet alleen uitstraling is belangrijk, maar ook je uiterlijk.	LABEL: Uitstraling en persoonlijkheid leiden tot acceptatie.
	“Vroeger ben ik erg gepest... Daar voelde ik me onzeker door.”	Uiterlijk	Over een minder mooi uiterlijk, moet je je onzeker voelen.	Een minder mooi uiterlijk hoeft niet tot onzekerheid te leiden.	LABEL: Uiterlijk heeft invloed op innerlijk gevoel.
	“Toen ik een keer op het station... en dan ben je 30!”	Uiterlijk	Onzekerheid hoort bij jonge mensen.	Onzekerheid kent geen leeftijd.	LABEL: Als je ouder wordt, neemt onzekerheid af.
	“Ik heb een grote vriendinnengroep met alle varianten. Van maatje 36 tot 46, van moeders tot carrièremeiden.”	Carrière	Er bestaat onderscheid in moeders en carrière.	Moederschap en carrière gaan samen.	LABEL: Moederschap en carrière gaan niet samen.
	“Het verschil in uiterlijk probeerde ik altijd te compenseren door grappig, open en spontaan te zijn.”	Uiterlijk	Het gaat om combinatie uiterlijk en innerlijk.	Uiterlijk is belangrijker dan innerlijk.	LABEL: Uiterlijk wordt minder belangrijk als je mooi innerlijk hebt.
	“Toen ik niet meer naar school durfde... geflirt als ik uitga.”	Uiterlijk	Een goed zelfbeeld, resulteert in mooier uiterlijk.	Op uiterlijk kun je geen invloed hebben.	LABEL: Uiterlijk staat in balans met innerlijk.
	“Ik wil juist laten zien dat vrouwen die niet modellenmooi zijn, niet lelijk zijn.”	Uiterlijk	Schoonheid niet afhankelijk van uiterlijk.	Schoonheid wordt bepaald door uiterlijk.	LABEL: Schoonheid niet afhankelijk van uiterlijk.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	18/48				
Paginanummer	22-25				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Tatum Dagelet interviewt Thomas Acda.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Omdat de verliefdheid over ging... Veilig en gewild dat is alles wat je moet zijn in de liefde.”	Relatie	Verliefdheid is niet belangrijkste in relatie.	Verliefdheid is nodig voor goede relatie	LABEL: In de liefde moet je doorzetten, verder gaan dan verliefdheid.
	“Is het een roddel of is het waar, Thomas ben je gescheiden?... moeten we maar met rust laten.”	Relatie	Scheiden en ex is privé.	Over je scheiding en ex moet je gewoon kunnen praten.	LABEL: Scheiden is privé.
	“Vind je scheiden niet falen? Absoluut. Dat is het grootste probleem van scheiden, dat je gefaald hebt.”	Relatie	Scheiden is falen.	Scheiden betekent niet dat je gefaald hebt.	LABEL: Scheiden is falen.
	“Ik moet eerst weten wat er mis met je is. Waarom hou je het maar 2 jaar vol?”	Relatie	Er is iets mis met je als je een relatie niet volhoudt. 2 jr is kort.	Er is niets mis met je als je een huwelijk niet volhoudt.	LABEL: Je bent zelf schuldig aan mislukt huwelijk/relatie.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	19/49				
Paginanummer	52				
Type artikel	Dagboek				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Floor Faber vertelt wekelijks over haar leven.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik was er nog niet uit of ik kinderen wilde.... In onze armen kunnen sluiten.”	Moederschap	Moederschap is een keuze.	Moederschap overkomt je.	LABEL: Moederschap is een keuze.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	20/50				
Paginanummer	22-25				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Een lezeres vertelt over haar lichaam.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Veel mensen denken vast dat ik een eetstoornis heb, maar als je gezond eet en veel beweegt, kun je er gewoon zo uitzien.”	Uiterlijk	Als je slank bent, heb je een eetprobleem.	Als je slank bent, heb je niet gelijk een eetprobleem.	LABEL: Slank uiterlijk wordt geassocieerd met eetstoornis.
	“Mijn ouders hebben een moestuin... ik heb nooit puistjes.”	Uiterlijk	Je kunt invloed uitoefenen op je uiterlijk.	Aan je uiterlijk kun je niets veranderen.	LABEL: Zelf verantwoordelijk voor uiterlijk.
	“Als ik ooit kinderen wil, zal ik hormonen moeten slikken. Ik betwijfel of ik dát ervoor over zou hebben.”	Moederschap	Er zijn grenzen om moeder te worden.	Voor moeder worden, moet je alles over hebben.	LABEL: Je moet wat over hebben voor het moederschap.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	21/51				
Paginnummer	65				
Type artikel	Rubriek Werk&Zo				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Rubriek over vrouwen en de arbeidsmarkt en carrière.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“maar als je een eigen bedrijf hebt én een kinderwens, hoef je die zwangerschap niet langer uit te stellen.”	Moederschap/Carrière	Moederschap is een keuze. Carrière en moederschap gaan samen.	Moederschap overkomt je. Carrière en moederschap gaan niet samen.	LABEL: Moederschap is een keuze. Carrière en moederschap gaan samen.
	“Een avond sparren... twijfelende twintigers.”	Carrière	Twijfels zijn niet handig.	Twijfelen hoort bij het leven.	LABEL: Je moet weten wat je wilt in het leven.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 46, 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	22/52				
Paginnummer	82				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Een man wordt geïnterviewd over zijn ervaringen 'in bed'.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	"Zachte lingerie en een mooi jurkje of rokje... wel binnen de perken, graag."	Uiterlijk	Natuurlijkheid staat voorop. Moet wel normaal blijven.	Mag overdrijven.	LABEL: Natuurlijkheid tonen, maar niet overdrijven.
	"Ik knap af op onelegante vrouwen met te veel plamuur."	Uiterlijk	Natuurlijkheid belangrijkste.	Make-up mag.	LABEL: Natuurlijkheid hoogste goed.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Februari-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Schijt aan Sonja				
Artikelnummer	1/53				
Paginanummer	5				
Type artikel	Editorial hoofdredacteur				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Editorial van Linda de Mol over de keerzijde van beroemd zijn.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Natuurlijk mag je werken, maar niet te hard, dan verwaarloos je vast je man en kinderen.”	Carrière			LABEL: Streven naar balans in carrière, moederschap en relatie.
	“Je moet er goed uitzien, maar niet de hele dag shoppend op de PC gefotografeerd worden, dan ben je een verweerde niksnut.”	Uiterlijk			LABEL: Jezelf nuttig maken.
	“Je uiterlijk is belangrijk en wordt vaak besproken, maar naar het mes of de spuit grijpen is not done.”	Uiterlijk			LABEL: Natuurlijkheid is hoogste goed.
	“Goddank dat ik zo hard heb gewerkt en tenminste in staat ben mijn leven te blijven leiden zonder man om de rekeningen te betalen.”	Carrière / Relatie			LABEL: Streven naar (financiële) onafhankelijkheid
	“Maling aan iedereen die daar iets van vindt, behalve mijn kinderen.	Moederschap			LABEL: Je kunnen verantwoorden naar je naasten.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Februari-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Schijf aan Sonja				
Artikelnummer	2/54				
Paginanummer	20-36				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Theodor Holman interviewt Judith Osborn.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Die niet gelooft in de liefde.”	Relatie			LABEL: Echt liefde bestaat niet.
	“en al helemaal niet in monogamie.”	Relatie			LABEL: Monogamie is niet reëel.
	“wil ik dit wel, want tenslotte is meneer 23 jr ouder dan ik.”	Relatie	Liefde kent geen leeftijd.	Liefde kent leeftijd.	LABEL: Liefde heb je in de hand.
	“we waren aan elkaar gewaagd. Ik denk dat ik daar ook een ouder iemand voor nodig had.”	Relatie			LABEL:
	“Waarom was je getrouwd.... Dochter van acht jaar.”	Relatie			LABEL: Liefde moet je vastleggen.
	“Het gaat er niet om wat ik een man te bieden heb, het gaat erom wat een man mij te bieden heeft.”	Relatie			LABEL: In de liefde moet je elkaar wat kunnen bieden.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Februari-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Schijf aan Sonja				
Artikelnummer	3/55				
Paginnummer	52-55				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met zanger Alain Clark.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Sinds ik met Reva ben, kies ik ervoor monogaam te zijn... mijn kop erbij te houden.”	Relatie			LABEL: Respect uit zich in monogamie.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Februari-nummer 2008				
Hoofdstema nummer	Schijf aan Sonja				
Artikelnummer	4/56				
Paginnummer	67-73				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over volle vrouwen die tevreden met hun uiterlijk zijn.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Mijn hoogste streven is mezelf te zijn, dus waarom zou ik afvallen.”	Uiterlijk			LABEL:
	“Het is een proces van jaren geweest mezelf te accepteren, maar nu vind ik mezelf mooi.”	Uiterlijk			
	“Een lichaam is zo mooi als je het draagt en elke vrouw heeft het recht om trots te zijn op haar lijf.”	Uiterlijk			
	“Ik heb meer zelfvertrouwen en dat voelen mensen aan.”	Uiterlijk			
	“Vrouwen zijn altijd onzeker geweest over hun uiterlijk omdat ze denken dat mannen van magere vrouwen houden.	Uiterlijk			
	“Mensen zijn bevooroordeeld en denken dat slanke mensen succesvoller zijn en mooier.... Voorin de trein.”	Uiterlijk			
	“Die onzekerheid is verdwenen, ik ben ouder en zit lekker in mijn vel. Als ik in de spiegel kijk, denk ik: ik mag er wezen.”	Uiterlijk			
	“Ik heb in mijn leven één keer aan de lijn gedaan... Niet voor mij, ik wil genieten van het leven. Van pizza.... “	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Februari-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Schijf aan Sonja				
Artikelnummer	5/57				
Paginnummer	67-73				
Type artikel	Interview / modereportage				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Tania Kross, zangeres.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Je zult me niet snel in de supermarkt in een verwassen t-shirt.”	Uiterlijk			
	“De ene dag ga ik voor benen, de andere voor borsten, maar nooit alles tegelijk.”	Uiterlijk			
	“Toen ik opgroeide op Curacao, werd mijn haar altijd gestraight. Dat was netjes en wij waren nette mensen.”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Februari-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Schijt aan Sonja				
Artikelnummer	6/58				
Paginanummer	98-103				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over huilbaby's.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Als je zelf gemakkelijk bent, krijg je ook een gemakkelijk kind.”	Moederschap			
	“Ik vermoed dat de fysieke afstand tussen ons in het begin van haar leven... nu pas warme gevoelens krijg.”	Moederschap			
	“een baby sloopt je... hun kind iets aandoen.”	Moederschap			
	“Maar ik laat me niet gek maken. Ik ben geen afhaker. We zijn in de trein gestapt en we moeten door.”	Moederschap			
	“Het ergste zijn de vrouwen die beweren dat je moet genieten van de 1 ^e maanden. Ook mensen die denken dat je een relatie kunt redden...”	Moederschap			
	“Wat nou roze wolk? Ja, als je een makkelijk kind hebt misschien.”	Moederschap			
	“Ook nu ben ik moe en heb ik mezelf, toen ik er helemaal doorheen zat... om me daarna nog rotter te voelen.	Moederschap			
	“Bij Renske was ik gevoelig voor andermans goedbedoelde adviezen... als moeder voel je wat een kind nodig heeft.....	Moederschap			

	De ideale moeder bestaat niet. Hoewel het toch... dan ik zou willen zijn.	Moederschap			
	“Dus vraag ik me geregeld af of het aan mij ligt.”	Moederschap			
	“Natuurlijk weet ik dat dit de methode niet is, maar ik kan niet anders.”	Moederschap			
	“Ook neem ik mezelf kwalijk dat ik een derde wilde na twee makkelijke.... “	Moederschap			
	“Het heeft even geduurd, maar nu besef ik pas hoe leuk het is om moeder te zijn.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Februari-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Schijt aan Sonja				
Artikelnummer	7/59				
Paginanummer	108-112				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikelen over kinderen die niet meer opgroeien met de natuur.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Mensen die vanwege kun kinderen buiten de stad gingen worden heb ik altijd een beetje belachelijk gevonden... tussen de hockeyvelden geconstateerd.”	Moederschap			
	“Nooit heb ik het gevoel gehad dat mijn kinderen iets te kort komen.. kinderen zuurstof onthouden.”	Moederschap			
	“Is dit nu verantwoord ouderschap, of ben ik net zo sturend en storend als mijn	Moederschap			

	ouders?"				
--	----------	--	--	--	--

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Februari-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Schijf aan Sonja				
Artikelnummer	8/60				
Paginanummer	116				
Type artikel	Redactioneel artikel (fictie)				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Een fictieve ruzie tussen een koppel op papier uitgewerkt door schrijfster Saskia Noort (over harextensions).				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Welnee man, het lijkt net echt. Je ziet het niet, het zit gewoon tussen je haar.”	Uiterlijk			
	“Hoe dan ook, het is gewoon nep, nephaar.”	Uiterlijk			
	“Maar niemand die het ziet.”	Uiterlijk			
	“Iemand van ons moet af en toe realistisch zijn. Al die volksverlakkerij... weinig kan ik je zeggen.”	Uiterlijk			
	“Weet je hoeveel vrouwen extensions hebben. Iedereen heeft het.”	Uiterlijk			
	“Welig zal het tieren! Puur natuur! Zoals jij het graag ziet!	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Februari-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Schijt aan Sonja				
Artikelnummer	9/61				
Paginanummer	137				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Een interview met een feedee. Over je laten vetmesten door je vriend.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ons doel is een lichaam creëren waarmee we allebei blij zijn.”	Uiterlijk / Relatie			
	“Het moet niet te gek worden. Als ik te dik wordt om te lopen en te werken, zou ik willen afvallen... nog 20 kilo mag aankomen, niet meer.”	Uiterlijk			
	“Ik wil dat ze gelukkig is en zichzelf kan zijn.”				
	“Volgens mijn huisarts is mijn overgewicht een van de redenen... voor voor mijn hart.”				
	“Dik zijn heeft natuurlijk nadelen.”				
	“Zolang ze zich er maar prettig bij voelt.”				

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Mei-nummer 2008				
Hoofthema nummer	Medisch / dokter				
Artikelnummer	10/62				
Paginanummer	9				
Type artikel	Editorial hoofdredacteur				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Editorial van hoofdredacteur Linda de Mol.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Toen ik voor een creperende hernia... onverzorgd type in het echt.”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Mei-nummer 2008				
Hoofthema nummer	Medisch / dokter				
Artikelnummer	11/63				
Paginanummer	53				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Marian Poot, moeder van Bart de Graaff, over het verlies van een kind.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“26 jr heb ik voor Bart gezorgd, sinds hij op zijn 9 ^e ziek werd. Als hij zich niet	Moederschap			

	goed voelde belde hij me. Mam kom je? En dan ging ik.”				
--	--	--	--	--	--

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Mei-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Medisch / dokter				
Artikelnummer	12/64				
Paginanummer	57-59				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Hein Vergeer.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Niet dat een slippertje gelijk een breekpunt zou zijn, maar ik weet dat ik Caroline daar pijn mee zou doen.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Mei-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Medisch / dokter				
Artikelnummer	13/65				
Paginanummer	84				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel	Interview met slachtoffer van medische missers.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Renate en ik hebben nooit een moment overwogen de zwangerschap af te breken... we hadden het hoofdstuk kinderen	Moederschap			

	afgesloten.”				
--	--------------	--	--	--	--

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Mei-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Medisch / dokter				
Artikelnummer	14/66				
Paginanummer	94				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over kindermishandeling.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Het gezin is een privézaak, wat er tussen de 4 muren gebeurt is niet voor buitenstaanders.... Waarop wij onze kinderen opvoeden.”	Moederschap			
	“Ouders die zelf een nare jeugd hebben gehad, hebben... Werkeloosheid of scheiding.”	Moederschap	Moederschap zit van nature in een vrouw.	Goed moederschap is afhankelijk van vele factoren.	LABEL: Een goede moeder is niet vanzelfsprekend.
	“De opvoeding ondersteunen. Er zijn nu eenmaal mensen die de vaardigheden niet bezitten een kind goed op te voeden.”	Moederschap			
	“Elke dader wil het liefst een goede moeder of vader zijn, maar... klap of erger gegeven?”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Mei-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Medisch / dokter				
Artikelnummer	15/67				
Paginanummer	94				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Asmaa Alariachi.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“God vindt dat je niet voortdurend verleidelijkheid moet uitstralen. En haar is verleidelijk, of je het nu los of vast draagt.”	Uiterlijk			
	“Het scheren van bikinilijn en oksels wordt door de islam voorgeschreven uit hygiënisch oogpunt.”	Uiterlijk			
	“Binnen een huwelijk is alles geoorloofd.”	Relatie			
	“Mijn benen scheer ik puur voor mezelf.”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Mei-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Medisch / dokter				
Artikelnummer	16/68				
Paginanummer	152-161				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met actrice Terence Schreurs.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik heb altijd anders willen zijn dan anderen. Daarom maak ik liever eigen creaties, dan dat ik de mode volg.”	Uiterlijk			
	“Als je een beetje de tijd neemt om te bepalen hoe je je voelt en je daarnaar kleedt.... Appetijtelijk uit te zien.”	Uiterlijk			
	“Draag waar je je gelukkig in voelt.”	Uiterlijk			
	“Wat maakt het uit dat het niet lekker zit?”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Mei-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Medisch / dokter				
Artikelnummer	17/69				
Paginanummer	173-180				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met familieleden/partners van mensen die al lange tijd in coma liggen.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Het kon ons niets schelen als ze 10jr zou moeten revalideren, we wilden alles voor onze dochter doen.”	Moederschap			
	“Geen ouder wil zijn kind begraven, maar toch hopen we dat Puck ons niet overleeft.”	Moederschap			
	“Het meeste pijn deed het verdriet van Helen. De gedachte dat zij haar vader zou verliezen....	Moederschap			
	“Ik zie hem niet meer als echtgenoot.... Als Rick hier is, is Johan heel rustig...”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Mei-nummer 2008				
Hoofdthema nummer	Medisch / dokter				
Artikelnummer	18/70				
Paginanummer	197				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met iemand die zich inzet voor het goede doel.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik begon als vrijwilliger en ben inmiddels directeur van de stichting.”	Carrière			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	1/71				
Paginanummer	10				
Type artikel	Editorial hoofdredacteur				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Editorial van hoofdredacteur Jose Rozenbroek.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ze vindt dat ik de meidenkleedgeld moet geven, anders leren ze nooit met geld omgaan.”	Moederschap			
	“Een kind stelselmatig verwennen is een vorm van emotionele verwaarlozing.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	2/72				
Paginanummer	17				
Type artikel	Modereportage				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Modereportage – trends van het seizoen.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Jij wordt daar gezien.”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	3/73				
Paginanummer	38				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over de ‘verplichtingen’ van een moeder.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik voel me weer eens een slechte moeder.”	Moederschap			
	“Steeds meer moeders werken.”	Moederschap			

	“Moederschap wordt zwaarder door toestroom van vrouwen op arbeidsmarkt.”	Moederschap/Carrière			
--	--	----------------------	--	--	--

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	4/74				
Paginanummer	46-50				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Chazia Mourali.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Weet je wat ik soms zo verdrietig vindt? Iedereen vraagt mij over leeftijd en moederschap!”	Moederschap			
	“Kennelijk kijken andere mensen alleen maar van: o, dien is 40-plus.”	Moederschap			
	“Tuurlijk bestaan er statistieken. Maar er zijn ook individuele levens. En misschien moet je ook gewoon durven te geloven dat je ontsnapt aan statistieken.	Moederschap			
	“Ik vond het veel belangrijker dat Jasmijn een leuk pakje aanhad. Je zet jezelf absoluut op de 2 ^e plaats.	Moederschap			
	“Denken dat je een moeder bent als je een kind krijgt, is ongeveer net zo verstandig als denken dat je pianist bent omdat je een piano hebt gekocht.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	5/75				
Paginanummer	52-55				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over moderne moeders die hun kinderen te veel verwennen.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Wij, moderne, werkende, verwende moeders, leggen onze kinderen schandalig in de watten, kopen alles wat hun hartje begeert en zijn veel te soft als het gaat om het stellen van grenzen. Met alle dramatische gevolgen van dien.”	Moederschap			
	“Er wordt op grote schaal verwend. Materieel, maar ook immaterieel.”	Moederschap			
	“Maar overmatig verwennen kan vervelende gevolgen hebben, daar zijn alle kenners het over eens. Wordt gezien als verwaarlozing van het kind.”	Moederschap			
	“Ouders zijn bang geworden om nee te zeggen, terwijl kinderen behoefte hebben aan grenzen en die ook opzoeken.”	Moederschap			
	“Stiekem willen we het leven leiden dat we hadden voordat we kinderen hadden.”	Moederschap			
	Wie een kind opvoedt, kan niet verwachten dat alles vanzelf van een leien dakje gaat. Dat vergt tijd en inspanning.”	Moederschap			

	“Alleen perfect is goed genoeg.”	Moederschap			
--	----------------------------------	-------------	--	--	--

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	6/76				
Paginanummer	74-76				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Marike van der Pol				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik ben vreselijk verliefd geworden op hem. En hij op mij, al was het leeftijdsverschil groot. Ik was begin 50, hij begin 80. Maar het gevoel was zo ontzettend sterk, het was niet tegen te houden.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	7/77				
Paginanummer	84-85				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met zakenvrouw Aysel Erbudak.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik heb mijn vak in de praktijk geleerd, met vallen en opstaan.”	Carrière			
	“Om zo’n pionierstaak goed te volbrengen, moet je sterk in je schoenen staan en een duidelijk idee hebben van waar je mee bezig bent.”	Carrière			
	“Ik zou nooit geslaagd zijn in het leven, wat ik ook deed, als ik een slechte moeder zou zijn.”	Moederschap			
	“Waarom zijn de ouders de baas? Ik geloof daar niet in. Zodra mijn kinderen zich konden uiten, heb ik altijd heel goed naar hen geluisterd.”	Moederschap			
	“Ik wilde er niet zonder toestemming van mijn oudste kinderen aan beginnen.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	8/78				
Paginanummer	90-92				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Kasper van Kooten				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Echtheid, puurheid, Authenticiteit. In een relatie moet je het gevoel hebben dat je samen vecht tegen de rest van de wereld.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	9/79				
Paginanummer	116-119				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Pia van Boven.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld		Uiterlijk			LABEL: Wie mooi wil zijn moet pijn lijden. LABEL: Cosmetische chirurgie moet kunnen, maar eerst kat uit de boom kijken.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	10/80				
Paginanummer	121				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over afvallen				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Maar het is me gelukt. Door op mijn handen te zitten, me niet van mijn plan te praten en een nieuw regime in de keuken.”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Juli/augustusnummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	11/81				
Paginanummer	126-127				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Mariette Fehmers.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik ben iets minder blij met mijn borsten na een half jaar borstvoeding, maar het was het offer waard.”	Moederschap/uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Nummer 9 (november), 2008				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	12/82				
Paginanummer	15				
Type artikel	Editorial hoofdredacteur				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Een artikel van de hoofdredacteur van Red over shoppen en shopverslaving.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Meestal razenddrukke zakenvrouwen die geen tijd hebben om te shoppen.”	Carrière	Vrouwen die veel werken hebben geen tijd voor leuke dingen.	Een drukke baan hoeft niet te betekenen dat er geen tijd voor leuke dingen overblijft.	LABEL: Carrière ontnemt je tijd voor leuke dingen.

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	Novemhernummer 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	13/83				
Paginanummer	28-29				
Type artikel	Modereportage				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Modereportage over de ideale herfstoutfit met een hoog en laag budget.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Je kunt helemaal losgaan op de ideale herfstoutfit, maar soms is de voldoening groter als je hetzelfde voor een leuker prijsje op de kop weet te tikken.”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	November 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	14/84				
Paginanummer	36-40				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	“Interview met Martin Bril.”				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Jongere vrouwen zijn nooit een bedreiging voor oudere vrouwen die zich goed verzorgen.”	Uiterlijk			
	“Vreemdgaan is eigenlijk alleen leuk als je vrouw ook vreemdgaat. Anders moet je er niet aan beginnen. Want ik weet wel dat vreemdgaan heel slecht is voor je relatie.”	Relatie			
	“Eigenlijk niet te doen; ze moet een hoer zijn, intelligent, een baan hebben, goed kunnen koken en op je moeder lijken.”	Relatie			
	“Assertieve vrouwen. Dat is waar veel mannen van in de war raken, en waarom veel huwelijken mislukken.”	Relatie			
	“Maar op een zeker moment gefrustreerd raken door een kinderwens.”	Moederschap			
	“Kinderen zijn niet leuk, kinderen zijn vervelend, handenbinders, kosten geld, daar is niks aan.”	Moederschap			
	“Ik ben ervan overtuigd dat je een heel rijk huwelijk kunt hebben zonder kinderen. Veel rijker dan zelfs met.”	Relatie/Moederschap			
	“Dat is ook een belangrijke reden waarom mannen	Relatie/Moederschap			

	vreemdgaan. Want die vrouw is is altijd maar met die kinderen aan het kutten. Om gek van te worden.”				
	“Je wilt kinderen de hectiek, de onveiligheid en het gevaar zo lang mogelijk sparen.”	Moederschap			
	“Maar het huwelijk is toch iets waar je aan begint. Goede tijden, slechte tijden.	Relatie			
	“Zo is het met een huwelijk ook. Je moet het uitlaten, je moet het verzorgen en je moet ermee spelen, het houdt nooit op.”	Relatie			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	November 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	15/85				
Paginanummer	52-55				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over adoptie				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Als ik aan mensen vertel dat ik geadopteerd ben, zie ik ze altijd gefascineerd opveren. Oei, spannend!”	Moederschap			
	“De veelbezongen bloedband zei me niet zoveel.”	Moederschap			
	“niet echt op een baby zat te wachten.”	Moederschap			
	“voor mijn bestwil dat ze had besloten om me in een destijds zo gewaardeerd officieel erkend gezinnetje te laten opgroeien.”	Moederschap			
	“Hoe zou ik iemand het recht kunnen ontzeggen op contact met haar eigen kind?”	Moederschap			
	“Lang had ze gedacht dat ze niet het recht had om op zoek te gaan naar mij... dat had haar moed gegeven.”	Moederschap			
	“issues had met mijn adoptie, dat ik het heel erg vind dat ik geadopteerd ben.”	Moederschap			
	“Ik geloof nog steeds dat opvoeding voor een groot deel bepaalt wie je bent.”	Moederschap			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	November 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	16/86				
Paginanummer	64-67				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over vrouwen die hun eigen bedrijf zijn gestart.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Ik zei tegen iedereen dat ik ooit nog wat interessanter ging doen. Eigenlijk ben ik mislukt.”	Carrière			
	“Het gaat ook om de persoon.”	Carrière			
	“Als was het mislukt dan was ik er wel op een andere manier gekomen.”	Carrière			
	“Ik geloof dat ik wel een tsunami van problemen op me af heb gekregen.”	Carrière			
	“Ik werd een stalker, belde elke dag.”	Carrière			
	“Ik weet dat je als ondernemer een grens moet trekken en daar ook binnen moet blijven.”	Carrière			
	“Neem meer vrouwen aan.”	Carrière			
	“Ik stelde me heel hulpeloos op. Zo heb ik veel geleerd over het starten van een bedrijf.”	Carrière			
	“Ik leer telkens van de fouten die ik maak.”	Carrière			
	“Ik heb iemand gekozen die mijn tegenpool is.”	Carrière			
	“Vertrouw altijd op je intuïtie.”	Carrière			
	“Ik heb mijn ambitie bijgesteld.”	Carrière			
	“Just go for it. Je moet realistisch zijn, maar niet te lang wachten. Als je een kans	Carrière			

	ziet moet je hem pakken.”				
--	---------------------------	--	--	--	--

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	November 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	17/87				
Paginanummer	70-72				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over dominante vrouwen.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“De dominante vrouw heeft helemaal niet de bedoeling een bitch te zijn. Zij is slechts een perfectionist en gaat uit van het maakbaar leven, met een maakbare carrière, maakbare kinderen, een maakbare relatie en zelfs een maakbaar uiterlijk.”	Moederschap/ Relatie/Uiterlijk/Carrière			
	“Ze heeft haar studie niet alleen afgerond om als ontwikkelde vrouw voor de dag te komen; ze wil serieus carrière maken, al is het maar parttime.”	Carrière			
	“En ze wilde wel kinderen en voelt zich daar ook heel verantwoordelijk voor, maar wil niet voor elk buikgriepje opdraaien.”	Moederschap			
	“De vrouw kiest de laatste jaren vaak bewust voor een wat zwakkere man, maar al blijkt dat zij veruit de sterkste is in de relatie, is dat toch ook weer niet wat ze wil.”	Relatie			
	“We danken de mannen aan de lopende band af om ze te vervangen door betere exemplaren (veruit de meeste echtscheidingen worden in gang gezet door de vrouw), maar hoe we ook worstelen en vechten: het leven kiest zijn	Relatie			

	eigen weg.”				
--	-------------	--	--	--	--

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	November 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	18/88				
Paginanummer	73				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over vrouwen in de politiek.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Vrouwen in de politiek zijn gewoon geworden dacht ik nog.”	Carrière			
	“Vrouwen in de politiek zijn helaas nog niet gewoon.”	Carrière			
	“Maar ambitieuze vrouwen in de politiek kunnen we niet missen, nu minder dan ooit!”	Carrière			
	“Blijkbaar is het anno 2006 nog steeds niet erg aanbevelingswaardig om als vrouw enige ambitie te hebben, voor mannen is het nog steeds geen enkel bezwaar.”	Carrière			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	November 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	19/89				
Paginanummer	75-78				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over de hype rondom tassen.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Door winkelketens als H&M en Zara kan iedereen er, heel betaalbaar, toch heel fashionable uitzien.”	Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	November 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	20/90				
Paginanummer	80-82				
Type artikel	Interview				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Interview met Monique Klemann.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“Mijn grootste succes is dat ik het moederschap altijd goed heb weten te combineren met m'n werk.”	Moederschap/Carrière			
	“Zelfstandigheid, inspiratie, de drive die we delen.”	Relatie			
	“Ik praat liever met kinderen op niveau. Maar ik probeer ze wel veel warmte te geven.”	Moederschap			
	“Ik wil vooral heel veel geld en dun blijven.”	Carrière/Uiterlijk			

		Domein /Thema (carrière, moederschap, relatie, uiterlijk)	Discourse 1 (welk statement wordt gemaakt over domein/thema)	Discourse 2 (wat is de tegenhanger van discourse 1)	LABEL
--	--	---	--	---	--------------

Tijdschrift (omcirkelen)	<ul style="list-style-type: none"> • Libelle • Linda. • Red • Viva 				
Tijdschriftnummer en jaargang	November 2006				
Hoofdthema nummer	-				
Artikelnummer	21/91				
Paginnummer	120-122				
Type artikel	Redactioneel artikel				
Omschrijving artikel (wie heeft het geschreven, wie komt aan het woord etc.)	Artikel over vrouwen in de overgang.				
Geanalyseerde zin / stuk tekst / beeld	“We willen er sexy uit blijven zien, dus gaan we niet 1, maar 2 keer naar de sportschool-ook al doen onze gewrichten pijn.”	Uiterlijk			

Bijlage 7: Per domein/focusgroup en tijdschrift overzicht waargenomen discourses (vooranalyse, cijfers komen niet altijd overheen met codes in hoofdschema's)

THEMA UITERLIJK

LIBELLE

Artikel 1 / 1

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	1. Identiteit is niet te koop	1.1. Je identiteit kun je kopen
	2. Blijf wie je bent	2.1. Pas je aan aan je omgeving
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg	18. Wees apart en uitbundig

Artikel 2 / 2

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	3. Jezelf verfraaien is acceptabel	3.1. Jezelf verfraaien is niet acceptabel
	4. Uiterlijk heb je in eigen hand	4.1. Uiterlijk is niet te veranderen
	5. Eerlijkheid rechtvaardigt	5.1. Eerlijkheid rechtvaardigt gedrag niet
	4. Mens is maakbaar	4.1. Mens is niet te creëren
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief
	7. Uiterlijk zegt iets over innerlijk	7.1. Uiterlijk zegt niets over innerlijk

Artikel 3 / 3

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	8. Je kan je eigen geluk bepalen	8.1. Geluk is niet te creëren

Artikel 4 / 4

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	9. Er zijn grenzen in uiterlijke verzorging	9.1. Uiterlijke verzorging kent geen grenzen
	10. Ouder worden en genieten gaan niet samen	10.1. Ouder worden gaat samen met genieten en geluk
	11. Ouder worden ga je niet tegen	11.1. Je kunt ouderdom niet tegen gaan
	12. Schoonheid is niet gebonden aan leeftijd	12.1. Schoonheid is gebonden aan leeftijd
	2.1. Rekening houden met omgeving	2. Geen rekening houden met omgeving
	8. Je kan je eigen geluk bepalen	8.1. Geluk is niet te creëren
	20. Gebruik maken van de mogelijkheden	20.1. Niet ingaan op de mogelijkheden
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief
	21. Jeugdigheid staat voorop	21.1. Ouderdom staat voorop
	7. Uiterlijk zegt iets over innerlijk	7.1. Uiterlijk zegt niets over innerlijk
	4. Uiterlijk heb je in eigen hand	4.1. Uiterlijk is niet te veranderen
	2.1. Rekening houden met omgeving	2. Geen rekening houden met omgeving
	13.1. Uiterlijk is belangrijk	13. Uiterlijk is niet belangrijk

	11. Je kunt ouderdom niet tegen gaan	11.1. Ouder worden ga je niet tegen
--	--------------------------------------	-------------------------------------

Artikel 7 / 7

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief

Artikel 8 / 8

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	13. Uiterlijk is niet belangrijk	13.1. Uiterlijk is belangrijk
	14. Streef naar schoonheid en perfectie	14.1. Accepteer jezelf zoals je bent
	3. Jezelf verfraaien is acceptabel	3.1. Jezelf verfraaien is niet acceptabel
	11. Je kunt ouderdom niet tegen gaan	11.1. Ouder worden ga je niet tegen
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief

Artikel 9 / 9

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	12. Leeftijd speelt geen rol bij uiterlijke verzorging	12.1. Leeftijd speelt een rol bij uiterlijke verzorging
	15. Onvolmaaktheden vormen een probleem	15.1. Onvolmaaktheden horen erbij
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief

Artikel 13 / 13

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	4.1. Uiterlijk is niet te veranderen	4. Uiterlijk heb je in eigen hand

Artikel 14 / 14

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	2. Blijf wie je bent	2.1. Pas je aan aan je omgeving

Artikel 24 / 24

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	16. Je moet uniek zijn	16.1. Iedereen is hetzelfde
	17. Je moet bewuste keuzes maken	17.1. Je kunt niet zomaar beslissingen nemen
	2. Individu staat bovenaan, gaat om wat jij wilt	2.1. Naar omgeving luisteren
	18. Uitbundig zijn	18.1. Ingetogen zijn
	19. Elegantie gaat boven comfort	19.1. Comfort is belangrijkste, gaat voor elegantie
	12.1. Leeftijd geeft grenzen aan	12. Leeftijd is niet belangrijk
	7. Uiterlijk zegt iets over innerlijk	7.1. Uiterlijk zegt niets over innerlijk
	2. Blijf wie je bent	2.1. Pas je aan aan je omgeving
	12. 1 Schoonheid is gebonden aan leeftijd	12. Schoonheid is niet gebonden aan leeftijd

Artikel 30 / 30

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
--------------	--------------------------------	--------------------------------------

	9. Er zijn grenzen in uiterlijke verzorging	9.1. Uiterlijke verzorging kent geen grenzen
--	---	--

VIVA

Artikel 1 / 31

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief

Artikel 2 / 32

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief
	12. Schoonheid is niet gebonden aan leeftijd	12.1. Schoonheid is gebonden aan leeftijd

Artikel 5 / 35

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	22. Iedereen moet zelf weten wat die doet	22.1. Mensen mag je veroordelen
	14.1. Je moet jezelf accepteren zoals je bent	14. Blijven streven naar perfectie
	15.1. Onvolmaaktheden hoeven niet nadelig te zijn	15. Onvolmaaktheden zijn nadelig

Artikel 12 / 42

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	13.1. Uiterlijk is belangrijk, moet je aan werken	13. Uiterlijk is niet belangrijk

Artikel 13 / 43

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	24. Als je een goede reden hebt, is plastische chirurgie geoorloofd	24.1. Er bestaat geen goede reden voor het gebruik van plastische chirurgie

Artikel 14 / 44

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	25. Combinatie innerlijk-uiterlijk moet goed zijn	25.1. Combinatie innerlijk-uiterlijk is niet belangrijk
	26. Vrouwelijkheid staat voorop	26.1. Een vrouw hoeft niet vrouwelijk te zijn

Artikel 15 / 45

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	14. Streef naar schoonheid en perfectie	14.1. Accepteer jezelf zoals je bent
	8. Je kan je eigen geluk bepalen	8.1. Geluk is niet te creëren
	13.1. Uiterlijk is belangrijk	13. Uiterlijk is niet belangrijk

Artikel 17 / 47

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	5. Eerlijkheid rechtvaardigt	5.1. Eerlijkheid rechtvaardigt gedrag niet
	25. Schoonheid mens wordt bepaald door uiterlijk	25.1. Schoonheid mens wordt bepaald door innerlijk
	26. Mooi uiterlijk leidt tot succes	26.1. Mooi uiterlijk garandeert geen succes
	16. Je moet uniek zijn	16.1. Iedereen is hetzelfde
	14.1. Je moet jezelf accepteren zoals je bent	14. Blijven streven naar perfectie
	24. Als je een goede reden hebt, is plastische chirurgie geoorloofd	24.1. Er bestaat geen goede reden voor het gebruik van plastische chirurgie
	13. Uiterlijk is niet belangrijk	13.1. Uiterlijk is belangrijk
	25. Combinatie innerlijk-uiterlijk moet goed zijn	25.1. Combinatie innerlijk-uiterlijk is niet belangrijk

Artikel 20 / 50

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	26. Te dik of te dun is medisch probleem	26.1. Te dik of te dun duidt niet gelijk op medisch probleem
	4. Uiterlijk heb je in eigen hand	4.1. Uiterlijk is niet te veranderen

Artikel 22 / 52

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg	18. Wees apart en uitbundig
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief

LINDA.

Artikel 1 / 53

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg, niet overdrijven	18. Wees apart en uitbundig, overdrijven
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief

Artikel 4 / 56

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	14.1. Je moet jezelf accepteren zoals je bent	14. Blijven streven naar perfectie
	26.1. Mooi uiterlijk garandeert geen succes	26. Mooi uiterlijk leidt tot succes
	27. Wanneer je bezig bent met uiterlijk en lijnen, geniet je minder van leven	27.1. Je kunt genieten van leven én bezig zijn met uiterlijk en lijnen
	28. Zekerheid en wijsheid komt met de jaren	28.1. Leeftijd heft niets te maken met zekerheid en wijsheid

Artikel 5 / 57

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg, niet overdrijven	18. Wees apart en uitbundig, overdrijven
	13.1. Uiterlijk is belangrijk	13. Uiterlijk is niet belangrijk
	7. Uiterlijk zegt iets over innerlijk	7.1. Uiterlijk zegt niets over innerlijk

Artikel 8 / 60

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	6. Natuurlijk is hoogste goed, moet echt lijken	6.1. Natuurlijk is normatief
	29. Als iedereen het doet, is het acceptabel	29.1. Dat iedereen het doet, wil niet zeggen dat het ok is

Artikel 9 / 61

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	2.1. Rekening houden met omgeving	2. Geen rekening houden met omgeving
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg, niet overdrijven	18. Wees apart en uitbundig, overdrijven
	2. Blijf wie je bent	2.1. Pas je aan aan je omgeving
	30. Streven naar geluk	31.1. Geluk is normatief
	26. Te dik of te dun is medisch probleem	26.1. Te dik of te dun duidt niet gelijk op medisch probleem
	22. Als je je er goed bij voelt, moet je het doen	22.1. Gaat er niet alleen om wat individu ervan vindt

Artikel 10 / 62

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	13.1. Je wordt beoordeeld op uiterlijk	13. Uiterlijk is niet belangrijk

Artikel 15 / 67

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	31. Je moet geen verleidelijkheid uitstralen	31.1. Je moet verleidelijkheid uitstralen
	26. Verzorging uiterlijk moet vanwege hygiënisch (medisch) oogpunt	26.1. Verzorging uiterlijk is niet nodig vanwege hygiënisch (medisch) oogpunt
	32. Uiterlijke verzorging doe je voor jezelf	32.1. Uiterlijke verzorging doe je voor je omgeving

Artikel 16 / 68

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	16. Je moet uniek zijn	16.1. Iedereen is hetzelfde
	13.1. Uiterlijk (verzorging) is belangrijk	13. Uiterlijk (verzorging) is niet belangrijk
	19. Elegantie gaat boven comfort	19.1. Comfort is belangrijkste, gaat voor elegantie
	19.1. Comfort is belangrijkste, gaat voor elegantie	19. Elegantie gaat boven comfort
	4. Uiterlijk heb je in eigen hand	4.1. Uiterlijk is niet te veranderen

RED

Artikel 2 / 72

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	18. Uitbundig zijn	18.1. Ingetogen zijn

Artikel 4 / 74

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	13. Uiterlijk wordt minder belangrijk als je moeder wordt	13.1. Uiterlijk is ook belangrijk als je moeder bent

Artikel 9 / 79

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	33. Je moet er wat voor over hebben	33.1. Je moet niet te veel over hebben voor mooi uiterlijk
	34. Niet te overhaast te werk gaan	34.1. Gelijk stappen ondernemen

Artikel 10 / 80

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	35. Als je iets echt wilt, lukt het je	35.1. Niet alles is mogelijk

Artikel 11 / 81

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	36. Moederschap heeft invloed op uiterlijk	36.1. Uiterlijk hoeft niet te veranderen door moederschap

Artikel 13 / 83

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	37. Met minder geld kan je er ook goed uit zien	37.1. Om er goed uit te zien, heb je veel geld nodig

Artikel 14 / 84

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	38. Een mooi uiterlijk zit hem in de verzorging	38.1. Mooi uiterlijk wordt niet alleen bepaald door verzorging

Artikel 17 / 87

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	4. Uiterlijk heb je in eigen hand	4.1. Uiterlijk is niet te veranderen
	4. Mens is maakbaar	4.1. Mens is niet te creëren

Artikel 19 / 89

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	37. Met minder geld kan je er ook goed uit zien	37.1. Om er goed uit te zien, heb je veel geld nodig

Artikel 21 / 91

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	33. Je moet er wat voor over hebben, ook al gaat dat ten koste van gezondheid	33.1. Je moet niet te veel over hebben voor mooi uiterlijk

FOCUS GROUP 1

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	38. Plastische chirurgie om medische reden is geoorloofd	38.1. Plastische chirurgie om jezelf mooier te maken is ok
	39. Mensen niet lastig vallen met je problemen	39.1. Problemen delen met andere mensen
	4. Uiterlijk heb je in eigen hand	4.1. Uiterlijk is niet te veranderen
	41. Plastische chirurgie niet verkondigen	41.1. Plastische chirurgie moet openbaar gemaakt worden
	6. Natuurlijk is hoogste goed. Niet tegen in werken.	6.1. Natuurlijk is normatief. Natuur mag je helpen
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg, niet overdrijven	18. Wees apart en uitbundig, overdrijven
	14.1. Je moet jezelf accepteren zoals je bent	14. Blijven streven naar perfectie
	42. Consequenties dragen van eigen daden	42.1. Je bent niet altijd verantwoordelijk voor eigen daden
	43. Blijvende aanpassingen zijn niet acceptabel	43.1. Er is geen onderscheid in uiterlijke aanpassingen
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg, niet overdrijven	18. Wees apart en uitbundig, overdrijven
	44. Plastische chirurgie hangt samen met psychische problemen	44.1. Plastische chirurgie heeft niets te maken met psychische problemen
	7. Uiterlijk zegt iets over innerlijk	7.1. Uiterlijk zegt niets over innerlijk
	30. Streven naar geluk	31.1. Geluk is normatief
	2.1. Rekening houden met omgeving	2. Geen rekening houden met omgeving
	45. Realistisch blijven	45.1. Dromen achterna gaan
	13.1. Je wordt beoordeeld op uiterlijk	13. Uiterlijk is niet belangrijk

FOCUS GROUP 2

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	2. Blijf wie je bent. Lef als je doet wat je zelf wilt	2.1. Pas je aan aan je omgeving
	38. Plastische chirurgie om medische reden is geoorloofd	38.1. Plastische chirurgie om jezelf mooier te maken is ok
	20. Gebruik maken van de mogelijkheden	20.1. Niet ingaan op de mogelijkheden
	9.1. Uiterlijke verzorging kent geen grenzen	9. Er zijn grenzen in uiterlijke verzorging
	9. Er zijn grenzen in uiterlijke verzorging	9.1. Uiterlijke verzorging kent geen grenzen
	11. Ouder worden ga je niet tegen	11.1. Je kunt ouderdom niet tegen gaan
	14.1. Je moet jezelf accepteren zoals je bent	14. Blijven streven naar perfectie
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief
	22. Als je je er goed bij voelt, moet je het doen. Ik zou het niet doen.	22.1. Gaat er niet alleen om wat individu ervan vindt
	42. Consequenties dragen van eigen daden	42.1. Je bent niet altijd verantwoordelijk voor eigen daden
	13. Uiterlijk is niet belangrijk	13.1. Uiterlijk is belangrijk
	3. Jezelf verfraaien is acceptabel	3.1. Jezelf verfraaien is niet acceptabel
	7. Uiterlijk zegt iets over innerlijk	7.1. Uiterlijk zegt niets over innerlijk
	7.1. Uiterlijk zegt niets over innerlijk	7. Uiterlijk zegt iets over innerlijk
	46. Iedere situatie is anders	46.1. Iedere situatie is hetzelfde
	4. Uiterlijk heb je in eigen hand	4.1. Uiterlijk is niet te veranderen
	13.1. Uiterlijk is belangrijk	13. Uiterlijk is niet belangrijk
	13.1. Je wordt beoordeeld op uiterlijk	13. Uiterlijk is niet belangrijk

FOCUS GROUP 3

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	22. Als je je er goed bij voelt, moet je het doen. Ik zou het niet doen.	22.1. Gaat er niet alleen om wat individu ervan vindt
	24. Als je een goede reden hebt, is plastische chirurgie geoorloofd	24.1. Er bestaat geen goede reden voor het gebruik van plastische chirurgie
	38. Plastische chirurgie om medische reden is geoorloofd	38.1. Plastische chirurgie om jezelf mooier te maken is ok
	30. Streven naar geluk	31.1. Geluk is normatief
	39. Mensen niet lastig vallen met je problemen	39.1. Problemen delen met andere mensen
	2. Individu staat bovenaan, gaat om wat jij wilt	2.1. Naar omgeving luisteren
	9. Er zijn grenzen in uiterlijke verzorging	9.1. Uiterlijke verzorging kent geen grenzen
	40. Met financiële middelen kunnen we grenzen bepalen	40.1. Mensen moeten zelf grenzen bepalen
	7. Uiterlijk zegt iets over innerlijk	7.1. Uiterlijk zegt niets over innerlijk
	13.1. Uiterlijk is belangrijk	13. Uiterlijk is niet belangrijk
	26. Mooi uiterlijk leidt tot succes	26.1. Mooi uiterlijk garandeert geen succes
	1. Identiteit is niet te koop	1.1. Je identiteit kun je kopen

	4. Uiterlijk heb je in eigen hand	4.1. Uiterlijk is niet te veranderen
	13. Uiterlijk is niet belangrijk	13.1. Uiterlijk is belangrijk

THEMA MOEDERSCHAP**LIBELLE**

Artikel 5 / 5

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	47. Kinderen veranderen je leven enorm	47.1. Je leven verandert niet met kinderen
	48. Je relatie verandert met door komst kinderen	48.1. Je relatie verandert niet door de komst van kindern

Artikel 6 / 6

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	49. Moeder is verantwoordelijk voor kinderen	49.1. Kinderen zijn zelf verantwoordelijk
	47. Kinderen veranderen je leven enorm	47.1. Je leven verandert niet met kinderen

Artikel 8 / 8

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	50. Moederschap overkomt je	50.1. Moederschap is een keuze
	51. Je moet streng zijn als moeder	51.1. Je moet kinderen vrij laten

Artikel 10 / 10

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	52. Wie moeite doet, wordt beloond	52.2. Moeite wordt niet altijd beloond
	53. Moederschap verandert carrière	53.1. Moederschap verandert carrière niet

Artikel 11 / 11

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	54. Ouderschap komt aan op de moeder	54.1. Ouderschap komt aan op de vader en moeder
	1. Niet alles is te koop	1.1. Alles is te koop

Artikel 15 / 15

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	53. Moederschap verandert carrière	53.1. Moederschap verandert carrière niet

Artikel 17 / 17

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	55. Vrouwen kiezen nooit voor bewust alleenstaande moeder te zijn	55.1. Vrouwen kiezen er bewust voor alleenstaande moeder te zijn
	54. Ouderschap komt aan op de moeder	54.1. Ouderschap komt aan op de vader en moeder
	49. Moeder is verantwoordelijk voor gedrag kinderen	49.1. Kinderen zijn zelf verantwoordelijk voor gedrag

Artikel 18 / 18

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	56. Goede opvoeding en carrière maken gaan niet samen	56.1. Goede opvoeding en carrière maken gaan samen
	49. Moeder is verantwoordelijk voor gedrag kinderen	49.1. Kinderen zijn zelf verantwoordelijk voor gedrag

Artikel 19 / 19

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	48. Je relatie verandert met door komst kinderen	48.1. Je relatie verandert niet door de komst van kindern

Artikel 22 / 22

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	50.1. Moederschap is een keuze	50. Moederschap overkomt je

Artikel 26 / 26

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	57. Moederschap houdt niet op bij onvruchtbaarheid	57.1. Moederschap houdt op bij onvruchtbaarheid

Artikel 29 / 29

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	49. Moeder is verantwoordelijk /invloed op gezondheid kind	49.1. Moeder is niet verantwoordelijk voor / geen invloed op gezondheid kind

VIVA

Artikel 3 / 33

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	58. Zwanger worden heb je zelf in de hand	58.1. Zwanger worden heb je niet in de hand

Artikel 10 / 40

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	12.1. Ouderschap is leeftijdsgebonden	12. Leef tijd is niet belangrijk bij ouderschap

Artikel 11 / 41

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn
	49. Moeder is verantwoordelijk voor gedrag kinderen	49.1. Kinderen zijn zelf verantwoordelijk voor gedrag

Artikel 13 / 43

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	12.1. Ouderschap is leeftijdsgebonden	12. Leeftijd is niet belangrijk bij ouderschap
	57. Moederschap houdt niet op bij onvruchtbaarheid	57.1. Moederschap houdt op bij onvruchtbaarheid

Artikel 19 / 49

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	50.1. Moederschap is een keuze	50. Moederschap overkomt je

Artikel 20 / 50

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	50.1. Moederschap is een keuze	50. Moederschap overkomt je
	33. Je moet er wat voor over hebben	33.1. Je moet niet te veel over hebben voor een zwangerschap

Artikel 21 / 51

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen	56. Moederschap en carrière gaan samen

LINDA.

Artikel 6 / 58

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	60. Een kind brengt je ellende	60.1. Een kind brengt je vreugde
	61. Volg je gevoel	61.1. Volg je verstand
	62. De ideale moeder bestaat niet	62.1. De ideale moeder bestaat
	63. Bloedverwant is geen garantie voor liefde	63.1. Bloedverwant is garantie voor liefde

Artikel 7 / 59

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	64. Mens (kinderen) hebben natuur nodig	64.1. Mens (kinderen) heeft geen natuur nodig
	49. Moeder is verantwoordelijk /invloed op gezondheid kind	49.1. Moeder is niet verantwoordelijk voor / geen invloed op gezondheid kind

Artikel 11 / 63

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	65. Verzorgen van kinderen kent geen leeftijd	65.1. Verzorgen van kinderen kent een leeftijd

Artikel 13 / 65

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	50.1. Moederschap is een keuze	50. Moederschap overkomt je
	58. Zwanger worden heb je zelf in de	58.1. Zwanger worden heb je niet in

	hand	de hand
--	------	---------

Artikel 14 / 66

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	66. Gezin is privé	66.1. Iedereen mag zich met gezinsleven bemoeien
	49. Moeder is verantwoordelijk /invloed op gezondheid kind	49.1. Moeder is niet verantwoordelijk voor / geen invloed op gezondheid kind
	67. Niet iedereen is geschikt voor moederschap	67.1. Iedereen is geschikt voor moederschap
	68. Kinderen mag je slaan	68.1. Kinderen mogen niet geslagen worden

Artikel 17 / 69

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	69. Voor je kind heb je alles over	69.1. Voor je kind hoeft je niet alles te doen
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop
	67. Niet iedereen is geschikt voor moederschap	67.1. Iedereen is geschikt voor moederschap
	68. Kinderen mag je slaan	68.1. Kinderen mogen niet geslagen worden

RED

Artikel 1 / 71

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	2.1. Naar omgeving luisteren, laat je adviseren	2. Individu staat bovenaan, gaat om wat jij wilt
	71. Kind moet je niet verwennen	71.1. Kind moet je zo veel mogelijk verwennen

Artikel 3 / 73

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen	56. Moederschap en carrière gaan samen
	56. Moederschap en carrière gaan samen	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen

Artikel 4 / 74

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	12.1. Ouderschap is leeftijdsgebonden	12. Leeftijd is niet belangrijk bij ouderschap
	2. Individu staat bovenaan, gaat om wat jij wilt	2.1. Naar omgeving luisteren
	72. Wetenschap moet geen bepalende factor zijn	72.1. Wetenschap is belangrijk in moederschap
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop
	73. Een goede moeder zijn ben je niet meteen	73.1. Je bent gelijk een goede moeder

Artikel 5 / 75

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	71. Kind moet je niet verwennen	71.1. Kind moet je zo veel mogelijk verwennen
	51. Je moet streng zijn als moeder, grenzen stellen	51.1. Je moet kinderen vrij laten
	47. Kinderen veranderen je leven enorm	47.1. Je leven verandert niet met kinderen
	52. Je moet hard werken en moeite doen	52.2. Alles gaat vanzelf
	14. Streef perfectie	14.1. Perfectie bestaat niet
	62.1. De ideale moeder bestaat	62. De ideale moeder bestaat niet

Artikel 7 / 77

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	74. Een goede moeder maakt je tot een beter mens	74.1. Een goede moeder is niet garantie voor goed mens
	75. Naar kinderen moet je luisteren	75.1. Ouders zijn niet de baas
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop

Artikel 11 / 81

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	33. Je moet er wat voor over hebben	33.1. Je moet niet te veel over hebben voor een zwangerschap / moederschap

Artikel 14 / 84

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	33. Je moet er wat voor over hebben	33.1. Je moet niet te veel over hebben voor een zwangerschap / moederschap
	48. Je relatie verandert met door komst kinderen	48.1. Je relatie verandert niet door de komst van kinderen
	60. Een kind brengt je ellende	60.1. Een kind brengt je vreugde
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop

Artikel 15 / 85

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	63. Bloedverwant is geen garantie voor liefde	63.1. Bloedverwant is garantie voor liefde
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop
	76. Iedere moeder heeft recht kind te ontmoeten	76.1. Moeder heeft niet altijd recht kinderen te ontmoeten
	76.1. Moeder heeft niet altijd recht kinderen te ontmoeten	76. Iedere moeder heeft recht kind te ontmoeten
	77. Adoptie is erg voor kind	77.1. Adoptie is niet erg voor kind
	78. Opvoeding bepaalt leven kind	78.1. Opvoeding niet doorslaggevend leven kind

Artikel 17 / 87

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	79. Wel de lusten, niet de lasten	79.1. De lusten en de lasten dragen

Artikel 20 / 90

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	56. Moederschap en carrière gaan samen	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen
	80. Kinderen als volwassenen behandelen	80.1. Kinderen moet je als kinderen behandelen

FOCUS GROUP 1

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop
	70.1. Bestwil ouders staat voorop	70. Bestwil kind staat voorop
	17. Je moet bewuste keuzes maken	17.1. Je kunt niet zomaar beslissingen nemen
	63.1. Bloedverwant is garantie voor liefde	63. Bloedverwant is geen garantie voor liefde
	81. Problemen niet opzoeken	81.1. Problemen niet uit de weg gaan
	63.1. Bloedverwant is garantie voor liefde	63. Bloedverwant is geen garantie voor liefde
	26. Geen adoptie vanwege medische redenen	26.1. Medische redenen hoven adoptie niet in de weg te staan
	46. Iedere situatie is anders	46.1. Iedere situatie is hetzelfde
	82. Stabiele basis voorwaarde voor moederschap	82.1. Basis is niet belangrijk in moederschap
	42. Consequenties dragen van eigen daden	42.1. Je bent niet altijd verantwoordelijk voor eigen daden
	50.1. Moederschap is een keuze	50. Moederschap overkomt je
	4.1. Leven is niet te creëren	4. Leven kan je creëren
	83. Als je het doet moet je het goed doen	83.1. Mens mag fouten maken
	1.1. Geld is belangrijk, vormt basis (bepaalt status)	1. Geld is niet belangrijk
	84. Je mag niet voor een ander beslissen	84.1. Je mag voor een ander beslissen
	12.1. Ouderschap is leeftijdsgebonden	12. Leeftijd is niet belangrijk bij ouderschap
	55. 2 ouders is beter dan 1	55.1. 1 ouder kan plek innemen van 2 ouders
	72. Wetenschap moet geen bepalende factor zijn	72.1. Wetenschap is belangrijk in moederschap
	78.1. Maatschappij vormt je	78. Maatschappij niet bepalend voor keuzes
	56. Moederschap en carrière gaan samen	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen
	85. Liefde overwint alles	85.1. Liefde is geen excuus
	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen. Je moet bij je kind zijn	56. Moederschap en carrière gaan samen
	54.1. Ouderschap komt aan op de vader en moeder	54. Ouderschap komt aan op de moeder
	47. Kinderen veranderen je leven enorm. Genoegen nemen met minder	47.1. Je leven verandert niet met kinderen. Zelfde leven blijven leven
	86. Structuur is de basis	86.1. Structuur is niet belangrijk
	33. Je moet er wat voor over hebben	33.1. Je moet niet te veel over hebben voor een zwangerschap
	87. Kind staat op 1	87.1. Moeder staat bovenaan
	63. Bloedverwant is geen garantie	63.1. Bloedverwant is garantie voor

	voor liefde. Rol vader & moeder kan overgenomen worden	liefde
	39. Mensen niet lastig vallen met je problemen	39.1. Problemen delen met andere mensen
	14. Streef naar perfecte situatie	14.1. Perfecte situatie bestaat niet
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg	18. Wees apart en uitbundig

FOCUS GROUP 2

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	22. Als je je er goed bij voelt, moet je het doen. Ik zou het niet doen.	22.1. Gaat er niet alleen om wat individu ervan vindt
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop
	70.1. Bestwil ouders staat voorop	70. Bestwil kind staat voorop
	6. Natuurlijk is hoogste goed. Niet tegen in werken.	6.1. Natuurlijk is normatief. Natuur mag je helpen
	88. Niet te moeilijk doen	88.1. Al opties proberen
	48. Je relatie verandert met door komst kinderen	48.1. Je relatie verandert niet door de komst van kinderen
	49. Moeder is verantwoordelijk voor gedrag kinderen	49.1. Kinderen zijn zelf verantwoordelijk voor gedrag
	17. Je moet bewuste keuzes maken. Je goed voorbereiden	17.1. Je kunt niet zomaar beslissingen nemen
	63.1. Bloedverwant is garantie voor liefde	63. Bloedverwant is geen garantie voor liefde
	14.1. Je moet jezelf accepteren zoals je bent	14. Blijven streven naar perfectie
	81. Problemen niet opzoeken	81.1. Problemen niet uit de weg gaan
	2. Individu staat bovenaan, gaat om wat jij wilt	2.1. Naar omgeving luisteren
	66. Gezin is privé	66.1. Iedereen mag zich met gezinsleven bemoeien
	26. Medische redenen dwingen je na te denken	26.1. Medische redenen moeten geen rol spelen in besluiten
	46. Iedere situatie is anders	46.1. Iedere situatie is hetzelfde
	4.1. Leven is niet te creëren	4. Leven kan je creëren
	83. Als je het doet moet je het goed doen	83.1. Mens mag fouten maken
	12. Leeftijd is niet belangrijk bij ouderschap	12.1. Ouderschap is leeftijdsgebonden
	12.1. Ouderschap is leeftijdsgebonden	12. Leeftijd is niet belangrijk bij ouderschap
	35. Als je iets echt wilt, lukt het je	35.1. Niet alles is mogelijk
	78.1. Opvoeding niet doorslaggevend leven kind. Achtergrond	78. Opvoeding bepaalt leven kind
	56. Moederschap en carrière gaan samen	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen
	54.1. Ouderschap komt aan op de vader en moeder	54. Ouderschap komt aan op de moeder
	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn
	62. De ideale moeder / gezin bestaat niet	62.1. De ideale moeder bestaat
	67. Niet iedereen is geschikt voor moederschap	67.1. Iedereen is geschikt voor moederschap

	39. Mensen niet lastig vallen met je problemen	39.1. Problemen delen met andere mensen
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg	18. Wees apart en uitbundig

FOCUS GROUP 3

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	22. Als je er goed bij voelt, moet je het doen. Ik zou het niet doen.	22.1. Gaat er niet alleen om wat individu ervan vindt
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop
	6. Natuurlijk is hoogste goed. Niet tegen in werken.	6.1. Natuurlijk is normatief. Natuur mag je helpen
	42. Consequenties dragen van eigen daden	42.1. Je bent niet altijd verantwoordelijk voor eigen daden
	17. Je moet bewuste keuzes maken. Je goed voorbereiden	17.1. Je kunt niet zomaar beslissingen nemen
	63.1. Bloedverwant is garantie voor liefde	63. Bloedverwant is geen garantie voor liefde
	63. Bloedverwant is geen garantie voor liefde	63.1. Bloedverwant is garantie voor liefde
	14.1. Je moet jezelf accepteren zoals je bent. Niet altijd doorgaan	14. Blijven streven naar perfectie
	2. Individu staat bovenaan, gaat om wat jij wilt	2.1. Naar omgeving luisteren
	66.1. Iedereen mag zich met gezinsleven bemoeien	66. Gezin is privé
	83. Als je het doet moet je het goed doen	83.1. Mens mag fouten maken
	12.1. Ouderschap is leeftijdsgebonden	12. Leeftijd is niet belangrijk bij ouderschap
	56.1. Als je werkt, ben je geen goede moeder	56.1. Als je werkt, ben je niet per definitie slechte moeder
	56. Moederschap en carrière gaan samen	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen
	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn. Jezelf ontwikkelen	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn
	50.1. Moederschap is een keuze	50. Moederschap overkomt je
	72. Wetenschap moet geen bepalende factor zijn	72.1. Wetenschap is belangrijk in moederschap
	1.1. Geld is belangrijk, vormt basis	1. Geld is niet belangrijk
	82. Stabiele basis voorwaarde voor moederschap	82.1. Basis is niet belangrijk in moederschap
	47. Kinderen veranderen je leven enorm	47.1. Je leven verandert niet met kinderen
	89. Stabiliteit hangt samen met materialisme	89.1. Stabiliteit hangt niet samen met materialisme
	55. 2 ouders is beter dan 1	55.1. 1 ouder kan plek innemen van 2 ouders
	55.1. 1 ouder kan plek innemen van 2 ouders	55. 2 ouders is beter dan 1
	90. Stabiliteit is een relatie	90.1. Stabiliteit hangt niet samen met een relatie
	90.1. Stabiliteit hangt niet samen met een relatie	90. Stabiliteit is een relatie
	91. De consequenties willen weten. Voorlichting geven	91.1. De consequenties niet willen weten
	2.1. Rekening houden met omgeving	2. Geen rekening houden met omgeving
	92. Overheid moet moeder helpen	92.1. Moeder zelf verantwoordelijk, overheid speelt geen rol

THEMA RELATIE**LIBELLE**

Artikel 11 / 11

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Bovendien is een vrouw die gaat hertrouwen in onze cultuur eigenlijk not done.”	93. Trouwen doe je maar 1 keer	93.1. Trouwen kan je meerdere keren in je leven doen
	2. Blijf wie je bent	2.1. Pas je aan aan je omgeving
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg	18. Wees apart en uitbundig

Artikel 12 / 12

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Je kunt geen bedrijf leiden zonder er tijd en aandacht aan te besteden. Hetzelfde geldt voor het onderhouden van een goede relatie.”	52. Je moet hard werken en moeite doen	52.1. Alles gaat vanzelf
	94. Relatie is als een bedrijf	94.1. Relatie kun je niet vergelijken met bedrijf
“De liefde en het ‘investeren’ moeten van 2 kanten komen, beide partners moeten ‘storten op de rekening’. Alleen dan kan de liefde bloeien. Is de balans scheef, dan is dat dus ook niet de schuld van 1 persoon.”	95. Waar er 2 zijn, hebben er 2 schuld	95.1. 1 persoon is verantwoordelijk voor relatie
	96. Liefde is niet genoeg in de liefde	96.1. Liefde is alles wat je nodig hebt voor relatie
	52. Je moet hard werken en moeite doen	52.1. Alles gaat vanzelf

Artikel 19 / 19

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Zoals bij bijna iedereen zorgde de komst van de kinderen voor een flinke dip in onze vrijstatistieken.”	48. Je relatie verandert met door komst kinderen	48.1. Je relatie verandert niet door de komst van kinderen
“Druk met dingen die we allebei leuk vinden om te doen, absoluut, maar daardoor schiet de tijd voor elkaar er nog wel eens bij in.”	97. Een relatie kost tijd	97.1. Gaat niet om kwantiteit, maar om kwaliteit in relatie

Artikel 20 / 20

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ik had hem liever een paar jaar later leren kennen, eerst nog wat rond gekeken en wat meer geleefd voordat ik me ging settelen.”	98. Een vaste relatie ontnemt je dingen en mis je iets	98.1. Door een vaste relatie hoef je niets te missen in het leven
“Ondanks dat Leo erg veranderd is, zijn we toch wel gelukkig. Het is een leuke man, werkt graag, en doet veel in het huishouden, ik leg me er maar bij neer dat ik overal alleen naartoe	14.1. Je moet accepteren wat je hebt	14. Blijven streven naar perfectie en meer

moet.”		
--------	--	--

Artikel 21 / 21

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ik zou ook heel goed begrijpen als mijn man bij me weggaat, op zoek naar een vrouw met wie hij wel normaal seks kan hebben.”	14. Blijven streven naar perfectie en meer	14.1. Je moet accepteren wat je hebt

Artikel 22 / 22

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Op de dag dat we elkaar ontmoetten, zijn we gaan samenwonen en na een tijdje zijn we in het huwelijksbootje gestapt. Het was geen grootse bruiloft, maar wel een groots huwelijk. We zijn nog steeds verliefd.”	99. Het huwelijk verandert je relatie niet	99.1. Een huwelijk verandert je relatie

Artikel 24 / 24

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Hoewel, wat zo'n man betreft: als hij valt over een rimpel, moet ie ook maar weg.”	14.1. Je moet accepteren wat je hebt. Liefde gaat om acceptatie	14. Blijven streven naar perfectie en meer
“Wist je dat bijna 50% van de vrouwen... mensen zo met elkaar omgaan.”	2. Blijf wie je bent	2.1. Pas je aan aan je omgeving

Artikel 25 / 25

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Spannend, dat is het goede woord... aantrekkelijk maakt.”	100. Streven naar spanning en mysterie	100. Streven naar stabiliteit
“Je hoeft niet perse op alle gebieden identiek te zijn... Van elkaar verschillen en niet op alle gebieden.”	101. Zoek naar gelijkenissen	101.1. Tegenpolen trekken elkaar aan
“En dus blijken, zeker op lange termijn niet de verschillen maar juist de gelijkenissen zéér aantrekkelijk.”	8. Je kan je eigen geluk bepalen. Zolang je juiste persoon kiest	8.1. Geluk is niet te creëren. Liefde heb je niet in de hand

Artikel 27 / 27

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“De man met wie ik 11 jaar een latrelatie heb, een goede relatie, heeft me bedrogen met een andere vrouw. Op een manier die zo erg is – dat zal ik hem laten voelen.”	102. Ontrouw is niet acceptabel	102.1. Ontrouw moet kunnen
“Hoezo weet je niet hoe het verder moet... Heb hem de deur gewezen.”	95.1. 1 persoon is verantwoordelijk voor relatie. Boosdoener is schuldige	95. Waar er 2 zijn, hebben er 2 schuld
“De heel erg leuke, 20 jr jongere buurvrouw van hiernaast. Net gescheiden, klein kindje, echt aardig.”	21. Jeugdigheid staat voorop, is aantrekkelijk	21.1. Ouderdom staat voorop

VIVA

Artikel 4 / 34

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Wie is dan het mannetje?”	103. Binnen een relatie is er altijd iemand het mannetje en iemand het vrouwtje	103.1. Verdeling mannetje, vrouwtje hoeft niet altijd op te gaan

Artikel 7 / 37

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“De wachtlijsten voor de jeugdzorg zijn enorm en dat komt o.a. door het hoge aantal echtscheidingen... duurzame relaties.”	92. Overheid moet stellen helpen	92.1. Stellen zelf verantwoordelijk, overheid speelt geen rol
“Maar het is belangrijk dat je problemen vroeg ondervangt.”	81. Problemen niet opzoeken, problemen voor zijn	81.1. Problemen niet uit de weg gaan, ze oplossen
“Communicatie. Het is belangrijk dat je structureel ruimte inbouwt om bij te praten.”	104. Communicatie is belangrijk	104.1. Communicatie is niet altijd de oplossing
	52. Je moet hard werken en moeite doen	52.1. Alles gaat vanzelf

Artikel 9 / 39

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“We kunnen niet eerst samenwonen, dat staat gelijk aan het bed delen. En je mag van de islam alleen lichamelijk contact hebben binnen het huwelijk.”	99.1. Een huwelijk verandert je relatie	99. Het huwelijk verandert je relatie niet

Artikel 10 / 40

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Zij is 24 en hij is 61... en toch echte liefde.”	12. Liefde kent geen leeftijd	12.1. Liefde is leeftijdsgebonden
“Wat heeft dit voor toekomst? Theo was bovendien ook nog eens getrouwd!”	99.1. Huwelijk staat voor trouw zijn aan elkaar	99. Huwelijk heeft geen grenzen
“Maar ik vreesde wel dat dat anderen negatief zouden reageren. En wat nou als hij geen kinderen... Bleef hij gezond?”	2.1. Rekening houden met omgeving	2. Geen rekening houden met omgeving
	105. Moederwens gaat voor alles	105.1. Moederwens moet niet ten koste gaan van andere aspecten
	26. Oude partner hangt samen met medische problemen	26.1. Oude partner duidt niet altijd op medisch probleem
“Dat hun dochter een relatie had met een getrouwde oude man vonden ze onverteerbaar. Ik probeerde nog te redeneren dat als je verliefd bent, alles kan gebeuren.”	106. In de liefde kan alles	106.1. liefde kent geen grenzen

Artikel 14 / 44

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Als je relatie goed is, ga je alleen voor haar.”	102. Ontrouw is niet acceptabel. Dan is je relatie niet goed	102.1. Ontrouw moet kunnen. Zegt niets over relatie

Artikel 18 / 48

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Omdat de verliefdheid over ging... Veilig en gewild dat is alles wat je moet zijn in de liefde.”	96. Liefde is niet genoeg in de liefde	96.1. Liefde is alles wat je nodig hebt voor relatie
“Vind je scheiden niet falen? Absoluut. Dat is het grootste probleem van scheiden, dat je gefaald hebt.”	107. Scheiden is falen	107.1. Scheiden betekent niet dat je gefaald hebt
“Ik moet eerst weten wat er mis met je is. Waarom hou je het maar 2 jaar vol?”	108. Als je een relatie niet lang volhoudt, is er iets mis	108.1. Er is niets mis met je als je een relatie niet lang vol houdt

LINDA

Artikel 2 / 54

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Die niet gelooft in de liefde.”	109. Liefde bestaat niet	109.1. Echte liefde bestaat
“en al helemaal niet in monogamie.”	102.1. Ontrouw moet kunnen. Zegt niets over relatie	102. Ontrouw is niet acceptabel. Dan is je relatie niet goed
“wil ik dit wel, want tenslotte is meneer 23 jr ouder dan ik.”	12. Leeftijdverschil in liefde kent problemen	12.1. Leeftijdverschil is goed voor relatie
“we waren aan elkaar gewaagd. Ik denk dat ik daar ook een ouder iemand voor nodig had.”	12.1. Leeftijdverschil is goed voor relatie	12. Leeftijdverschil in liefde kent problemen
“Waarom was je getrouwd.... Dochter van acht jaar.”	99.1 Huwelijk is praktisch	99 Huwelijk is om liefde te verklaren
“Het gaat er niet om wat ik een man te bieden heb, het gaat erom wat een man mij te bieden heeft.”	110. Je moet elkaar wat te bieden hebben in relatie	110.1 Je hoeft elkaar niets te bieden in relatie

Artikel 3 / 55

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Sinds ik met Reva ben, kies ik ervoor monogaam te zijn... mijn kop erbij te houden.”	102. Ontrouw is niet acceptabel	102.1. Ontrouw moet kunnen

Artikel 12 / 64

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Niet dat een slippertje gelijk een breekpunt zou zijn, maar ik weet dat ik Caroline daar pijn mee zou doen.”	102.1. Ontrouw moet kunnen. Zegt niets over relatie	102. Ontrouw is niet acceptabel. Dan is je relatie niet goed

Artikel 15 / 67

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Binnen een huwelijk is alles geoorloofd.”	99.1. Een huwelijk verandert je relatie	99. Het huwelijk verandert je relatie niet

Artikel 17 / 69

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ik zie hem niet meer als echtgenoot.... Als Rick hier is, is Johan heel rustig...”	102.1. Ontrouw moet kunnen. Zegt niets over relatie	102. Ontrouw is niet acceptabel. Dan is je relatie niet goed
	26. Medische redenen rechtvaardigen ontrouw	26.1. Medische redenen rechtvaardigen ontrouw niet

RED

Artikel 6 / 76

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ik ben vreselijk verliefd geworden op hem. En hij op mij, al was het leeftijdsverschil groot. Ik was begin 50, hij begin 80. Maar het gevoel was zo ontzettend sterk, het was niet tegen te houden.”	12. Liefde kent geen leeftijd	12.1. Liefde is leeftijdsgebonden
	106. In de liefde kan alles	106.1. liefde kent geen grenzen

Artikel 14 / 84

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Vreemdgaan is eigenlijk alleen leuk als je vrouw ook vreemdgaat. Anders moet je er niet aan beginnen. Want ik weet wel dat vreemdgaan heel slecht is voor je relatie.”	81. Problemen niet opzoeken	81.1. Problemen niet uit de weg gaan
	102.1. Ontrouw moet kunnen.	102. Ontrouw is niet acceptabel.
	102.1 Ontrouw brengt problemen met zich mee	102 Ontrouw hoeft niet te leiden tot problemen
“Eigenlijk niet te doen; ze moet een hoer zijn, intelligent, een baan hebben, goed kunnen koken en op je moeder lijken.”	14. Blijven streven naar perfectie. Vrouw moet alles kunnen	14.1 Accepteren wat je hebt
“Assertieve vrouwen. Dat is waar veel mannen van in de war raken, en waarom veel huwelijken mislukken.”	111. Vrouwen oorzaak van scheidingen	111.1. Mannen oorzaak scheidingen
“Maar het huwelijk is toch iets waar je aan begint. Goede tijden, slechte tijden.	45. Realistisch blijven	45.1. Dromen achterna gaan
	52. Je moet hard werken en moeite doen	52.1. Alles gaat vanzelf

Artikel 17 / 87

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
Zij is slechts een perfectionist en gaat uit van het maakbaar leven, met een maakbare carrière, maakbare kinderen, een maakbare relatie en zelfs een maakbaar uiterlijk.”	4. Relatie is maakbaar	4.1.1 Relatie is niet te creëren
“De vrouw kiest de laatste jaren vaak bewust voor een wat zwakkere man, maar al blijkt dat zij veruit de sterkste is in de relatie, is dat toch ook weer niet wat ze wil.”	112. In relatie streven naar gelijkwaardigheid	112.1. In relatie hoef je niet gelijkwaardig te zijn
“We danken de mannen aan de lopende band af om ze te vervangen door betere exemplaren (veruit de meeste echtscheidingen worden in gang gezet door de vrouw), maar hoe we ook worstelen en vechten: het leven kiest zijn eigen weg.”	111. Vrouwen oorzaak van scheidingen	111.1. Mannen oorzaak scheidingen

Artikel 20 / 90

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Zelfstandigheid, inspiratie, de drive die we delen.”	113. In relatie zaken met elkaar kunnen delen	113.1. In relatie hoef je niets met elkaar te delen

FOCUS GROUP 1

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	52. Je moet hard werken en moeite doen	52.1. Alles gaat vanzelf
	52. Doorzetten, niet zomaar afhaken	52.1. Opgeven wanneer het niet meer gaat
	17. Je moet bewuste keuzes maken	17.1. Je kunt niet zomaar beslissingen nemen
	52. Je moet vallen en opstaan	52.1. Je moet het in 1x goed doen, geen fouten maken
	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop
	2.1. Rekening houden met omgeving	2. Geen rekening houden met omgeving
	106.1. liefde kent grenzen	106. In de liefde kan alles
	5. Eerlijkheid rechtvaardigt	5.1. Eerlijkheid rechtvaardigt gedrag niet
	121. Gevoel kan je tegen gaan	121.1. Gevoel kan je niet tegen gaan
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg	18. Wees apart en uitbundig
	39. Mensen niet lastig vallen met je problemen	39.1. Problemen delen met andere mensen
	6. Natuurlijk is hoogste goed. Niet tegen in werken.	6.1. Natuurlijk is normatief. Natuur mag je helpen
	113. In relatie zaken met elkaar kunnen delen	113.1. In relatie hoeft je niets met elkaar te delen
	122. Partners moeten op 1 lijn liggen	122.1. Partners hoeven niet op 1 lijn te liggen
	121.1. Gevoel kan je niet tegen gaan	121. Gevoel kan je tegen gaan
	85. Liefde overwint alles	85.1. Liefde is geen excuus
	13. Omgeving oordeelt over relatie	13.1. Omgeving heeft niets te maken met relatie
	96. Liefde is niet genoeg in de liefde	96.1. Liefde is alles wat je nodig hebt voor relatie

FOCUS GROUP 2

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	125. Dat huwelijken mislopen is heel erg	125.1. dat huwelijken mislopen hoort erbij
	126. Scheiden doe je niet zomaar	126.1. Scheiden is een trend
	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn. Jezelf ontwikkelen	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn
	111. Vrouwen oorzaak van scheidingen	111.1. Mannen oorzaak scheidingen
	83. Als je het doet moet je het goed doen, alles eruit halen	83.1. Mens mag fouten maken
	14. Blijven streven naar perfectie	14.1. Je moet jezelf accepteren zoals je bent. Niet altijd doorgaan
	52. Je moet hard werken en moeite doen	52.1. Alles gaat vanzelf
	102. Ontrouw is niet acceptabel	102.1. Ontrouw moet kunnen
	45. Realistisch blijven	45.1. Dromen achterna gaan
	45.1. Ontrouw is iets wat kan gebeuren	45. Ontrouw is niet acceptabel, mag niet gebeuren
	5. Als je samen afspraken hebt gemaakt en eerlijk bent, is ontrouw ok	5.1. eerlijkheid en afspraken maakt ontrouw niet acceptabel
	45.1. Monogamie is cultureel bepaald	45. Monogamie is natuurlijk
	6. Natuurlijk is hoogste goed	6.1. Natuurlijk is normatief
	99.1. Huwelijk staat voor trouw zijn aan elkaar	99. Huwelijk heeft geen grenzen
	14. Ik moet alles kunnen en accepteren	14.1. Een vrouw hoeft niet alles te kunnen en te accepteren
	106. In de liefde kan alles	106.1. liefde kent grenzen
	106.1 homoseksualiteit is taboe	106. Homoseksualiteit is normaal
	106. Homoseksualiteit is normaal	106.1 homoseksualiteit is taboe
	13. Omgeving oordeelt over relatie	13.1. Omgeving heeft niets te maken met relatie
	103. Combinatie man & vrouw is normaal	103.1. Alle combinaties in relatie moet kunnen
	124. Streven naar vrijheid en gelijkheid	124.1. Vrijheid en gelijkheid is niet belangrijk
	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn. Jezelf ontwikkelen	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn
	12.1. Liefde is leeftijdsgebonden	12. Liefde kent geen leeftijd
	85. Liefde overwint alles	85.1. Liefde is geen excuus
	52. Waar een wil is, is een weg	52.1. Opwerken is niet altijd mogelijk
	122. Je moet in dezelfde levensfase zitten	122.1. Je hoeft niet in dezelfde levensfase te zitten
	121. Gevoel kan je tegen gaan	121.1. Gevoel kan je niet tegen gaan

FOCUS GROUP 3

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	52. Je moet hard werken en moeite doen	52.1. Alles gaat vanzelf
	14. We willen alles perfect hebben	14.1. We streven niet naar perfectie
	123. Er is veel te kiezen	123.1. We hebben niet veel keus
	22. Iedereen moet zelf weten wat die doet	22.1. Ik vind het niet goed wat anderen doen
	121. Gevoel kan je tegen gaan	121.1. Gevoel kan je niet tegen gaan
	121.1. Gevoel kan je niet tegen gaan	121. Gevoel kan je tegen gaan
	52. Je moet hard werken en moeite doen	52.1. Alles gaat vanzelf
	106.1. liefde kent grenzen	106. In de liefde kan alles
	5. Eerlijkheid rechtvaardigt	5.1. Eerlijkheid rechtvaardigt gedrag niet
	121. Gevoel kan je tegen gaan	121.1. Gevoel kan je niet tegen gaan
	14.1. Accepteren wat je hebt	14. Blijven streven naar perfectie
	5. Eerlijkheid rechtvaardigt	5.1. Eerlijkheid rechtvaardigt gedrag niet
	124. Streven naar vrijheid en gelijkheid	124.1. Vrijheid en gelijkheid is niet belangrijk
	39. Mensen niet lastig vallen met je problemen	39.1. Problemen delen met andere mensen
	113.1. In relatie hoeft je niets met elkaar te delen, moet je je eigen leven hebben	113. In relatie zaken met elkaar kunnen delen
	113. In relatie zaken met elkaar kunnen delen	113.1. In relatie hoeft je niets met elkaar te delen
	12. Liefde kent geen leeftijd	12.1. Liefde is leeftijdsgebonden
	122. Je moet in dezelfde levensfase zitten	122.1. Je hoeft niet in dezelfde levensfase te zitten
	52. Waar een wil is, is een weg	52.1. Opwerken is niet altijd mogelijk
	85. Liefde overwint alles	85.1. Liefde is geen excuus

THEMA CARRIERE**LIBELLE**

Artikel 15 / 15

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Als mijn kinderen nog klein zijn, wil ik parttime werken. Ik vind het belangrijk om naast mijn carrière er ook te zijn voor mijn gezin.”	114. Er is meer dan carrière	114.1. Carrière is het belangrijkste
“Eigenlijk was ik liever verloskundige geworden, maar dat was een dure opleiding en daar was bij ons thuis geen geld voor.”	37. Geld helpt je je dromen te verwezenlijken	37.1. Geld niet belangrijk om dromen te verwezenlijken

Artikel 16 / 16

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Mensen worden niet afgewezen omdat ze niet goed zouden zijn maar omdat ze te jong, te oud, te dik, te lang of te dun zijn.”	115. Uiterlijk is belangrijk in carrière	115.1. Uiterlijk is niet belangrijk in carrière

Artikel 19 / 19

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“We werken allebei, hij fulltime, ik parttime.”	116. Er zijn carrièreverschillen tussen man en vrouw	116.11 Er zijn geen carrièreverschillen tussen man en vrouw

Artikel 23 / 23

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Carrière is loopbaan... begint te draaien.”		
“Om een leuke baan te hebben en te houden, maak ik carrière. Steeds een stapje verder om het uitdagend te houden.”	100. Streven naar spanning en uitdaging	100. Streven naar stabiliteit
“Veel vrouwen schrikken bij het woord carrière....hun ellebogen werken.”	5. Eerlijkheid en rechtvaardigheid hoogste goed	5.1. Carrière mag ten koste gaan van eerlijkheid en rechtvaardigheid

Artikel 28 / 28

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Vrouwen die bij vrouwvriendelijke opererende bedrijven werken.... Ze dit soort maatregelen niet nemen.”	92. Bedrijven oefenen invloed op de keuze van vrouwen over combinatie werken en moederschap.	92.1 Bedrijf speelt geen rol bij keuze van vrouwen over combinatie werken en moederschap.
“Desondanks gaat het steeds beter met de arbeidsparticipatie... 60% economisch zelfstandig is.”	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn
“Wat heb jij liever: een carrière of een leuke baan?”	117. Carrière maken is niet leuk	117.1. Carrière maken is leuk
“Als je parttime werkt, was de strekking, kun je je carrière wel vergeten.”	118. Carrière maken is niet mogelijk met parttime baan	118.1. Carrière is ook mogelijk met parttimebaan
“Als mannen ook massaal gaan vragen... dag voor de kinderen zorgt.”	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen	56. Moederschap en carrière gaan samen
	116. Er zijn carrièreverschillen tussen man en vrouw	116.11 Er zijn geen carrièreverschillen tussen man en vrouw

VIVA

Artikel 2 / 32

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ik ben zelf goed in staat om voor mijn eigen inkomen te zorgen. “	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn

Artikel 4 / 34

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ja ik werk onder haar. Heb ik helemaal geen moeite mee hoor... baan willen behouden.”	116. Vrouw aan de top is zeldzaam, niet geaccepteerd	116.1. Vrouw aan de top maakt geen verschil
“Bob vertelde mij nooit bezig te zijn dat zijn leidinggevende een vrouw is... het even is. “	116.1. Vrouw aan de top maakt geen verschil	116. Vrouw aan de top is zeldzaam, niet geaccepteerd

Artikel 6 /36

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Het moederschap heeft me veranderd.... Liam staat op 1.”	114. Er is meer dan carrière	114.1. Carrière is het belangrijkste
“en ik kan het goed combineren met mijn gezin”	56. Moederschap en carrière gaan samen	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen
“Ik ben erg blij dat ik op dit moment van mijn carrière zelf kan bepalen hoeveel ik werk”	117. In carrière moet ruimte zijn voor vrijheid en flexibiliteit	117.1. Carrière is gebonden aan regels

Artikel 8 / 38

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ook staat het creëren van flexibele werktijden hoog op de agenda. De arbeidsparticipatie van vrouwen zal omhoog schieten als ze hun	117. In carrière moet ruimte zijn voor vrijheid en flexibiliteit	117.1. Carrière is gebonden aan regels

werktijden flexibel kunnen indelen.”		
“Overwerken doe je alleen als je een baan leuk vindt.”	118. Overwerken doe je alleen voor eigen plezier	118.1. Overwerken doe je

Artikel 15 / 45

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Deze meisjes hebben de perfecte maten. Hun heupen zijn 80 cm en dat is 17 cm minder dan die van jou.”	115. Uiterlijk is belangrijk in carrière	115.1. Uiterlijk is niet belangrijk in carrière

Artikel 16 / 46

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ik ben geen muziek gaan maken voor het geld maar omdat het mijn passie is.”	1. Je werkt niet voor geld, maar voor de voldoening	1.1. Je werkt voor geld
Als ik niet mijn eigen ding kan doen, zit ik net zo lief achter de kassa bij AH.”	2. Doe wat bij je past	2.1. Doe wat op je pad komt

Artikel 17 / 47

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ik heb een grote vriendinnengroep met alle varianten. Van maatje 36 tot 46, van moeders tot carrièremeiden.”	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen	56. Moederschap en carrière gaan samen

Artikel 21 / 51

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“maar als je een eigen bedrijf hebt én een kindwens, hoef je die zwangerschap niet langer uit te stellen.”	56. Moederschap en carrière gaan samen	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen
“Een avond sparren... twijfelende twintigers.”	119. Weten wat je wilt in leven	119.1. Je mag twijfelen

LINDA

Artikel 1 / 53

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Natuurlijk mag je werken, maar niet te hard, dan verwaarloos je vast je man en kinderen.”	114. Carrière mag niet ten koste gaan van moederschap en relatie	114.1. Carrière gaat voor alles
“Goddank dat ik zo hard heb gewerkt en tenminste in staat ben mijn leven te blijven leiden zonder man om de rekeningen te betalen.”	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn

Artikel 18 / 70

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ik begon als vrijwilliger en ben inmiddels directeur van de stichting.”	52. Waar een wil is, is een weg	52.1. Opwerken is niet altijd mogelijk

RED

Artikel 3 / 73

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Moederschap wordt zwaarder door toestroom van vrouwen op arbeidsmarkt.”	56.1. Carrière gaat ten koste van moederschap	56. Carrière hoeft niet ten koste van moederschap te gaan

Artikel 7 / 77

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ik heb mijn vak in de praktijk geleerd, met vallen en opstaan.”	52. Je moet vallen en opstaan	52.1. Je moet het in 1x goed doen, geen fouten maken
“Om zo’n pionierstaak goed te volbrengen, moet je sterk in je schoenen staan en een duidelijk idee hebben van waar je mee bezig bent.”	119. Stevig in schoenen staan, weten wat je wilt	119.1. Om iets te bereiken hoef je niet sterk in schoenen te staan

Artikel 12 / 82

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Meestal razenddrukke zakenvrouwen die geen tijd hebben om te shoppen.”	114.1. Carrière ontnemt je tijd om leuke dingen te doen	114. Met een carrière kun je nog steeds leuke dingen doen

Artikel 16 / 86

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Ik zei tegen iedereen dat ik ooit nog wat interessanter ging doen. Eigenlijk ben ik mislukt.”	120. Je bent niet succesvol als je geen interessante baan hebt	120.1. Succes in het leven hangt niet samen met carrière
“Het gaat ook om de persoon.”	13. Gaat om innerlijk en karakter	13.1. Gaat om uiterlijk
“Als was het mislukt dan was ik er wel op een andere manier gekomen.”	52. Waar een wil is, is een weg	52.1. Opwerken is niet altijd mogelijk
“Ik geloof dat ik wel een tsunami van problemen op me af heb gekregen.”	52. Je moet vallen en opstaan	52.1. Je moet het in 1x goed doen, geen fouten maken
“Neem meer vrouwen aan.”	116.1. Vrouwen zijn goed in bedrijfsleven	116. Vrouwen zijn niet goed in bedrijfsleven
“Ik heb mijn ambitie bijgesteld.”	45. Realistisch blijven	45.1. Dromen achterna gaan
“Just go for it. Je moet realistisch zijn, maar niet te lang wachten. Als je een kans ziet moet je hem pakken.”	52. Kans pakken	52.1. Afwachten tot wat er op je pad komt
“Ik werd een stalker, belde elke dag.”	33. Je moet er wat voor over hebben	33.1. Wachten tot er iets op je pad komt

Artikel 17 / 87

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“De dominante vrouw heeft helemaal niet de bedoeling een bitch te zijn. Zij is slechts een perfectionist en gaat uit van het maakbaar leven, met een maakbare carrière, maakbare kinderen, een maakbare relatie en zelfs een maakbaar uiterlijk.”	4. Carrière kun je maken, zelf verantwoordelijk	4.1. Carrière overkomt je
“Ze heeft haar studie niet alleen afgerond om als ontwikkelde vrouw voor de dag te komen; ze wil serieus carrière maken, al is het maar parttime.”	118.1. Carrière is ook mogelijk met parttimebaan	118. Carrière maken is niet mogelijk met parttime baan

Artikel 18 / 88

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Vrouwen in de politiek zijn gewoon geworden dacht ik nog.”	116.1. Vrouwen zijn goed in bedrijfsleven	116. Vrouwen zijn niet goed in bedrijfsleven
“Vrouwen in de politiek zijn helaas nog niet gewoon.”	116. Vrouw aan de top is niet gewoon, geaccepteerd	116.1. Vrouwen in de politiek is gewoon
“Maar ambitieuze vrouwen in de politiek kunnen we niet missen, nu minder dan ooit!”	116.1. Vrouwen zijn goed in bedrijfsleven	116. Vrouwen zijn niet goed in bedrijfsleven
“Blijkbaar is het anno 2006 nog steeds niet erg aanbevelingswaardig om als vrouw enige ambitie te hebben, voor mannen is het nog steeds geen enkel bezwaar.”	116. Er zijn carrièreverschillen tussen man en vrouw	116.11 Er zijn geen carrièreverschillen tussen man en vrouw

Artikel 20 / 90

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
“Mijn grootste succes is dat ik het moederschap altijd goed heb weten te combineren met m'n werk.”	56. Moederschap en carrière gaan samen	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen
“Ik wil vooral heel veel geld en dun blijven.”	1.1. Je werkt voor geld, geld maakt gelukkig	1. Je werkt niet voor geld, maar voor de voldoening. Geld maakt niet gelukkig

FOCUS GROUP 1

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	117. Baan moet leuk zijn	117.1. Gaat om geld
	1. Je werkt niet voor geld, maar voor de voldoening. Geld maakt niet gelukkig	1.1. Je werkt voor geld, geld maakt gelukkig
	1.1. Je werkt voor geld, geld maakt gelukkig	1. Je werkt niet voor geld, maar voor de voldoening. Geld maakt niet gelukkig
	127. Je moet werken om jezelf te ontwikkelen, kennis te vergaren en ontplooiën	127.1. Je moet werken omdat het moet
	128. Als je jong bent moet je zo veel mogelijk werken	128.1. Leeftijd niet belangrijk in werkhouding
	22. Iedereen moet zelf weten wat die doet	22.1. Ik vind het niet goed wat anderen doen
	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen	56. Moederschap en carrière gaan samen
	114. Carrière mag niet ten koste gaan van moederschap en relatie	114.1. Carrière gaat voor alles
	17. Je moet bewuste keuzes maken. Je goed voorbereiden	17.1. Je kunt niet zomaar beslissingen nemen
	1. Geld maakt niet gelukkig, liefde is belangrijker	1.1. Alles is te koop, geld maakt gelukkig
	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn
	17. Kijken naar de toekomst, daar rekening mee houden	17.1. Leef met de dag
	56. Streef naar balans	56.1. Focus je op 1 ding
	2.1. Rekening houden met omgeving	2. Geen rekening houden met omgeving
	118. Carrière maken is niet mogelijk met parttime baan, wordt je niet serieus genomen	118.1. Carrière is ook mogelijk met parttimebaan
	42. Consequenties dragen van eigen daden	42.1. Je bent niet altijd verantwoordelijk voor eigen daden
	24. Als je een goede reden hebt, is werkloos zijn geoorloofd	24.1. werkloos zijn moet kunnen
	127. Zonder kennis kom je niet verder	127.1. Kennis is niet belangrijk in leven
	78.1. Maatschappij vormt je	78. Maatschappij niet bepalend voor keuzes
	13. Gaat om innerlijk en karakter	13.1. Gaat om uiterlijk

FOCUS GROUP 2

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	117. Baan moet leuk zijn	117.1. Gaat om geld
	1. Je werkt niet voor geld, maar voor de voldoening. Geld maakt niet gelukkig	1.1. Je werkt voor geld, geld maakt gelukkig
	1.1. Je werkt voor geld, leven kost geld	1. Je werkt niet voor geld, maar voor de voldoening. Geld maakt niet gelukkig
	114. Er is meer dan carrière	114.1. Carrière is het belangrijkste
	127. Je moet werken om jezelf te ontwikkelen, kennis te vergaren en ontplooiën	127.1. Je moet werken omdat het moet
	114.1. Carrière ontnemt je tijd om leuke dingen te doen	114. Met een carrière kun je nog steeds leuke dingen doen
	52. Waar een wil is, is een weg	52.1 Werk valt niet te combineren met moederschap en sociaal leven
	22. Als je je er goed bij voelt, moet je het doen. Ik zou het niet doen.	22.1. Gaat er niet alleen om wat individu ervan vindt
	22. Iedereen moet zelf weten wat die doet	22.1. Ik vind het niet goed wat anderen doen
	56.1. Moederschap en carrière gaan niet samen	56. Moederschap en carrière gaan samen
	17. Je moet bewuste keuzes maken. Je goed voorbereiden	17.1. Je kunt niet zomaar beslissingen nemen
	1. Geld maakt niet gelukkig	1.1. Alles is te koop, geld maakt gelukkig
	117. In carrière moet ruimte zijn voor vrijheid en flexibiliteit	117.1. Carrière is gebonden aan regels
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop
	127. Je werkt om gewaardeerd te worden	127.1. Je werkt voor jezelf
	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn
	116. Er zijn carrièreverschillen tussen man en vrouw, balans is scheef	116.11 Er zijn geen carrièreverschillen tussen man en vrouw
	56. Streef naar balans	56.1. Focus je op 1 ding
	56. Goed organiseren van leven	56.1. Leven valt niet te organiseren
	2.1. Rekening houden met omgeving	2. Geen rekening houden met omgeving
	39. Niet profiteren van anderen, geen misbruik maken van situatie	39.1. Mag profiteren van ander voor bestwil
	24. Als je een goede reden hebt, is werkloos zijn geoorloofd, niet lui zijn	24.1. werkloos zijn moet kunnen
	127. Zonder kennis (opleiding) kom je niet verder	127.1. Kennis is niet belangrijk in leven
	127.1. Kennis is niet belangrijk in leven, gaat om praktijk	127. Zonder kennis kom je niet verder
	78.1. Maatschappij vormt je. Je moet je nuttig maken voor maatschappij	78. Maatschappij niet bepalend voor keuzes
	92. Overheid moet vrouwen helpen bij carrière	92.1. Vrouw is zelf verantwoordelijk voor carrière, moet overheid niets voor doen
	118.1. Overwerken doe je	118. Overwerken doe je alleen voor eigen plezier

	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg, er zijn grenzen aan overwerken	18. Je moet altijd overwerken, no matter what!
	1. Niet alles is uit te drukken in geld	1.1. Alles moet beloofd worden met geld
	1.1. Alles moet beloofd worden met geld. Voor wat hoort wat	1. Niet alles is uit te drukken in geld
	13. Gaat om innerlijk en karakter	13.1. Gaat om uiterlijk

FOCUS GROUP 3

TEKST	SUBDISCOURS (BOUWSTEEN)	SUBDISCOURS - TEGENHANGER
	117. Baan moet leuk zijn, moet je energie van krijgen	117.1. Gaat om geld
	92. Bedrijven oefenen invloed op de keuze van vrouwen over combinatie werken en moederschap.	92.1 Bedrijf speelt geen rol bij keuze van vrouwen over combinatie werken en moederschap.
	103. Combinatie man & vrouw is normaal	103.1. Alle combinaties in relatie moet kunnen
	52. Wie moeite doet, wordt beloofd	52.2. Moeite wordt niet altijd beloofd
	18.1. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg.	18. Strijden tot eind
	46. Iedere situatie is anders	46.1. Iedere situatie is hetzelfde
	1. Je werkt niet voor geld, maar voor de voldoening. Geld maakt niet gelukkig	1.1. Je werkt voor geld, geld maakt gelukkig
	1.1. Je werkt voor geld, leven kost geld	1. Je werkt niet voor geld, maar voor de voldoening. Geld maakt niet gelukkig
	116. Vrouw aan de top is niet gewoon, geaccepteerd	116.1. Vrouwen in de politiek is gewoon
	114. Er is meer dan carrière	114.1. Carrière is het belangrijkste
	114.1. Werk is belangrijk in leven, houdt je van de straat	114. Carrière is niet belangrijk
	127. Je moet werken om jezelf te ontwikkelen, kennis te vergaren en ontplooiën	127.1. Je moet werken omdat het moet
	52. Waar een wil is, is een weg	52.1 Vrouwen kunnen niet aan top komen
	33. Je moet er wat voor over hebben om succesvol te zijn	33.1. Je moet niet over lijken gaan
	116.1. Vrouwen zijn goed in bedrijfsleven	116. Vrouwen zijn niet goed in bedrijfsleven
	70. Bestwil kind staat voorop	70.1. Bestwil ouders staat voorop
	127. Je werkt om gewaardeerd te worden	127.1. Je werkt voor jezelf
	127. Als je minder hard werkt, ben je minder ambitieus	127. Ambities hangt samen met uren werk
	59. Op je eigen benen staan, niet afhankelijk zijn	59.1. Je mag afhankelijk van anderen zijn
	116. Er zijn carrièreverschillen tussen man en vrouw, balans is scheef	116.11 Er zijn geen carrièreverschillen tussen man en vrouw
	56. Streef naar balans	56.1. Focus je op 1 ding
	56. Goed organiseren van leven	56.1. Leven valt niet te organiseren
	2.1. Rekening houden met omgeving	2. Geen rekening houden met

		omgeving
	39. Niet profiteren van anderen, geen misbruik maken van situatie	39.1. Mag profiteren van ander voor bestwil
	24. Als je een goede reden hebt, is werkloos zijn geoorloofd, niet lui zijn	24.1. werkloos zijn moet kunnen
	127. Zonder kennis kom je niet verder	127.1. Kennis is niet belangrijk in leven
	127. studie is hulpstuk	127.1. Studie is niet nodig
	127.1. Studie is geen garantie voor goede baan	127. Studie is nodig
	78.1. Maatschappij vormt je. Je moet je nuttig maken voor maatschappij	78. Maatschappij niet bepalend voor keuzes
	92. Overheid moet vrouwen helpen bij carrière	92.1. Vrouw is zelf verantwoordelijk voor carrière, moet overheid niets voor doen
	118.1. Overwerken doe je	118. Overwerken doe je alleen voor eigen plezier
	118. Aan de top komen is moeilijk voor vrouwen	118.1. Vrouwen kunnen makkelijk aan top komen
	129. Moeder is net zoveel waard als werkenemer	129.1. Moederschap is geen baan
	1.1. Alles moet beloond worden met geld. Voor wat hoort wat	1. Niet alles is uit te drukken in geld
	13. Gaat om innerlijk en karakter	13.1. Gaat om uiterlijk